

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

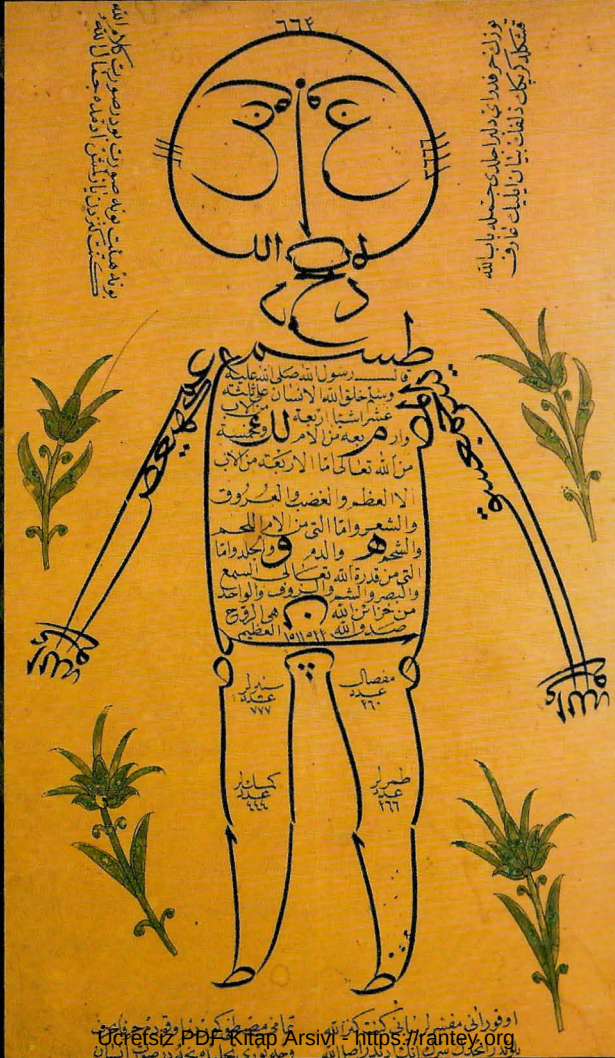
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HÜSEYİN ALBAYRAK

Sükût-u Harf

İlahi bir mecazdır aşk

Sükûtuharf / Hüseyin Albayrak

© Dharma Yayınları, 2007

Yayın hakları Dharma Yayınları'na aittir.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz.
Kaynak göstermek koşuluyla alıntı yapılabilir.

1. Basım: Mart, 2007

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni: Namık Kemal Atalay
Yayına Hazırlayan: Banu Gezer
Düzeltili: Nasip Akasya
Kapak Tasarımı: AYA ajans
Sayfa Düzeni: Çiğdem Dilbaz

Şefik Matbaası'nda basılmıştır.
Marmara San. Sit. M Blok No: 291
İkitelli - İstanbul • Tel: (0 212) 472 15 00/3 hat

Kütüphane Bilgi Kartı (CIP):
Hüseyin Albayrak
Sükûtuharf
Türk Edebiyatı, Roman
İstanbul, Dharma Yayınları, 2006, 216 sayfa

ISBN: 9944-986-52-6

Dharma

Satış ve Dağıtım: Mollafenari Sok.
No: 17 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0 212) 512 81 21 • Faks: (0 212) 512 50 21
e-posta: dharma@dharma.com.tr
internet satış adresi: www.dharma.com.tr

Sükût-u harf

Hüseyin Albayrak

Hüseyin Albayrak, Şehr-i İstanbul'da hayata kadem bastı. Ali Rıza Albayrak ile Kalan Müzik'ten *Batını Nefesler* ve *Şah Hatayi Deyişleri* adlı iki albüm çıkardı. Halen nefes almaya devam etmekte olup buğdaydan uzak durmaya çalışmaktadır.

*Ela gözlü üç yüz doksan bir'e
Anneme ve Babama...*

*İlim beni cezbetti ve denizin kıyısına getirdi.
Vecd beni denize düşürdü ve boğulmaya bıraktı.
Denizin ortasında ilimden yardım istedim, beni kurtarmadı,
Ve vecd galip geldi ve beni boğdu.
Kurtulmayı istedim; beni kurtaran cehalet oldu.*

Baba Tahir Üryan (X. yy.)

Yıldız Tozu

*Kâf u Nun hitabı izhar olmadan
Biz bu kâinatın iptidasıyız...*

Harabi

“Azazil”im ben. Özüme benlik getirdim. Sen olmaya ne hâcet var. Senlikten geçtim, ben oldum. *Ben* ol ama *Ben* oldum deme sakın., Azazil’im ben, *Azazil*. Aşk’ın *Zâtının Zıl’ıyım** ben, gölgesiyim aşkın. Gölge, ışık var iken gölgede kalır ve sığınır ışığın gölgesine. Önceleri aydınlıktı her şey. O yüzden gölgedeydim. Onu görüyordum. Gören ve görünen vardı aydınlıkta. *Uzaklaştı*, uzaklaştım. Uzaklaştıkça karanlık oldu her şey. Karanlık bastı dört bir yanı. Derken gölge kalktı, *Zıl* düştü, geriye *Aza* kaldı. Karanlık tüm *Azalarım*a sirayet etti. Aşk, dipsiz ve karanlık *Zâta* âşık oldu. Gözü karardı aşkın. Ve *Azazil* iken, o dipsiz karanlıkta hiçbir şeytanıma oldum. Yandım, kaynadım ve helak oldum. Islak ateşte, kıvrıldım kendi içime doğru. Susadım. Akıp gidiyordu içime doğru kesif su. Ama dindirmedim susuzluğumu kesafet. Baş eğmedim balcığa. Belli ki belirsiz uğultular işitiyordum dışarıdaki içerden. *Kırk, bir*

---

* Zıl: Gölge.

kereye mahsus “maşallah,” dedi. “Men arefe nefse-hu fekad arefe hadde-hu”. Kendini bil Fazl, bil ki haddini bilesin”. Tüm bunları dinlerken gözleri kumlu toprağa secde ediyordu Fazl’ın. Cesaret edip de sesin geldiği tarafa doğru bir türlü bakamıyordu. Aniden kumdaki hareketliliği fark etti. Önce, *Ha* harfi vücûda geldi kumda. Sonrasında *Ra* takip etti onu ve ikisi birleşti *Vav* meydana geldi. Aynı hareket 3 ke-re daha tekrarlandı. Şimdi yan yana üç *Vav* vardı kum-da. Hızla dönmeye başladı *Vav*’lar. Dönüş sona erdiğinde baş aşağı duruyorlardı. Şaşırmıştı Fazl. Aniden yanmaya başladı *Vav*’lardan biri. Akkor haline geldi ve de eridi. *Vav*’ın harından kum cam haline geldi. Fazl’ın ise buz kesmişti her yanı. Camı eline aldı. Cam’ın sıcaklığı ile Fazl’ın soğukluğu birleşince paramparça oldu cam. *Vav* kırıkları battı eline. Kan revan içinde kaldı elleri. Nedense içinde, az önce duymuş olduğu sesin sahibine bakmak için dayanılmaz bir istek peyda olmuştu. Bu sebeple arkasına döndü. Gördüğü manzara karşısında hayrette kaldı. Uçsuz bucaksız sahile kan denizinin dalgaları vuruyordu. Dalga dile gelir gibi oldu ve kendisine seslendi. İlk duyduğu sese benziyordu bu seda.

“*Men arefe demme-hu* fekad arefe nefse-hu*”. İrkilerek uyandığında dalganın son sözlerini mırıldandığını fark etti “*Kanını bilen kendini bilir*”. Ne demekti bu şimdi. Aniden son günlerde üzerinde sürekli düşündüğü sözler yankılanmaya başlamıştı kulaklarında. “*Men arefe nefse-hu, fekad arefe rabbe-hu***” *Nefse-hû ve Rabbe- hû. Hû, hû, hûûûûûûûûû*. Şafağın kızıla söken ilk ışıkları gözlerini kamaştırırken, bu ses kafasının içersinde yankılanıp duruyordu. Birden “Hû, dosttur ama dost olana. Çünkü bu yol, dos-doğru ve dostu doğru-

* Dem: 1-(Arapça) Kan. 2-(Farsça) An

** Nefsini bilen, Rabb’ini bilir. (Hadis)

dur, Fazl,” diyen hocası Kemaleddin’in sözünü hatırladı. Uzun bir süre güneşin doğuşunu seyretti. Pencereden içeri süzülen seher rüzgârı tanıdık bir dostun nefesi gibiydi. “Hü” diyerek dışarı çıktı, yürümeye başladı. Adımları toprağı incitmekten imtina edecesine ürkekti. Kafasında türlü düşünceler, gönlünde hezârân duygu uçuşup duruyordu. Her biri dörtnala koşan süvarisiz atlar gibiydi. Kendisi yürüyor fakat duyguları çâr-nala koşuyordu. Onları dizginleyemiyordu. Yüzü endişeli bir hâl almıştı. Ansızın göz göze geldiler. Fazl karanlıkta kalmış gibiydi. Kurşuni karanlık, gözlerini kamaştırıyordu. Karşısında duranın gözlerindeki yağmurlu bir havanın ardından açan güneşe benzeyen keskin ve billur bakışlar, Fazl’ın gözündeki kamaşmayı birden gidermişti. Karşısında, başında beyaz keçeden yapılmış ince ve uzun elifi tacı olan ve o tacın altından geniş omzuna düşen saçları, uzun, sarkık beyaz bıyıkları ve sakalıyla heybetli, yarı üryan, gönlü pür-yan dervişane birisi duruyordu. Sağ yanında ürkek adımlarla yürüyen, ağaç üzerinde kurumuş yaprak renginde latif bir gazel sol yanında ise mağrur ve kendinden emin yürüyüşüyle bir aslan vardı. Hafifçe bir rüzgâr esmeye başladı birden. Ak düşmüş uzun saçları rüzgârda uçuşmaya başlamıştı üryan libasının. Uçuşan uzun saçlar, gökyüzüne kanat çırpın güvercinlere benziyordu. Bir süre pervaz vuran sonra yuvalarına geri dönen ve başındaki elifi taca konan güvercin benzeri saçlardı bunlar. Hafifçe esen rüzgâr aniden durdu. Havada savrulan saçları, azametli veçhini bütününüyle örtecek biçimde yüzünün ön kısmına düşmüştü. Fazl, güneşte parıldayan kal-kan misali yüzü artık tam olarak seçemiyordu. Ama nedense huzur ile tedirginlik arasında bir hissiyat uyandıran o bakışları ve gözleri tam olarak seçebiliyordu. Birden Fazl’ın altındaki toprak hafifçe sarsılmaya başladı. Ürkek ve latif gazel kuruyup düşerken toprağa, aslanın ayakları da yavaşça toprağa

gömölüyordu. Fazl ile tacı elif olanın nefesleri ise gittikçe sıklaşıyordu. Gözbebekleri gitgide kaydı Fazl'ın. Bayılacak gibi oldu. Titredi, dizlerinin üstüne çöktü. İki elini bir kaç gün önce yağmış olan yağmurla nemlenen toprağa soktu. İyice sıkı turabı. Sonra kendine gelir gibi oldu ama karşısında duranın vücûdunda kendine gelmiş gibiydi. Onun gözlerinden kendini seyreliyordu sanki. O gözlerden kendi gözlerine baktı. Aynı anda kendinden ona, ondan da kendine bakıyordu. Sanki aynada hem kendini görüyor hem de aynadaki görünenden kendine bakıyordu. Derin bir huzur kaplamıştı içini. Sonra aniden etraf karardı. Bin bir parçaya ayrılmış gibi bir duyuya kapılıverdi Fazl. Garip bir şey sıktıkça sıkıyordu kendisini. Sonrasında yavaş yavaş aydınlandı her şey. İlk gördüğü şey ise kendisine hayretle bakan kendi gözleriydi. Çünkü Fazl bu kez kendi avuçlarında toprak olmuştu ve de rüzgârda gitgide savruluyordu. Bir damla yaş süzüldü gözlerinden ve toprak olan haline karıştı kendi gözyaşı.

Toprak olan Fazl, kendisine yaklaşmakta olan kendi gözyaşını şefkatle kucakladı. Gözyaşının ıslaklığı yağmurdan nemlenmiş olan toprak haline karıştı. Damlanın toprağa secde etmesiydi bu. Sonra uzun bir süre rüzgârda gökyüzüne doğru savrulup giden toprak haline bakakaldı. Tarıfsız hisler kaplamıştı tüm varlığını. Ama bir varlık mıydı, artık onu dahi bilmiyordu. Daha doğrusu Fazl olma bilincini yitirmiş gibiydi. Üryan bir bilinçti sadece. Hem Fazl'dı, hem tacı elif olan, hem toprak hem rüzgâr hem gazel hem de aslandı. Bir an bunların hepsiydi, bir an hiç biriydi. Bir an ise tüm bunları düşünen düşünceydi. "Tüm bunlar düşünce haline gelmeden önce neydim peki," diye geçirdi içinden. Suskun düşünceleri sükûta erdi Fazl'ın. Düşünce olmuş haliyle bir su misali, karanlık bir huniyi andıran dipsiz karanlıktan kayarak huninin ince ve uzun boğazına akıverdi. Uzun ve karan-

lık boğazın ucuna geldiğinde sudan geriye sadece tüm varlık bilincini kendinde toplayan ağırlaşmış bir katre olmuştu. Damla, altında salınıp duran hem çok yakın ama bir o kadar da uzak hattâ uzaktan da uzak olan göz kamaştıran aydınlığa akıvermişti birden. Gözünü açtığında yine onun kendisine bakan keskin gözüyle karşılaştı. Tacı elif olan ansızın güçlü kollarıyla Fazlî iki omzundan tuttu. Tüm şehir adeta susmuştu. Yalnızca ikisinin nefes alıp vermesi ve seher vakti hafifçe esen rüzgârın fısıltısı duyuluyordu. Yanlarından geçip gidenler onları görmüyorlardı sanki. Fazlî sadece nefes alıyor, o ise sadece nefes veriyor gibiydi. Dörtmala koşan duygularının dizginleri, tacı elif olanın ellerindeydi artık. En son hatırladığı şey dudakları oynamadığı halde ondan gelen şu beytin sözleriydi.

*Bekaya sahip olduğun halde ölümden ne endişe ediyorsun
Hodanın nuruna sahipken neden mağarada gizleniyorsun**

Kendine geldiğinde yerdeydi. Üstü başı toza toprağa bulanmıştı. Silkinerek kalktı. Bu sefer tüm gözler üzerindeydi. “Acaba düş mü gördüm,” diye söylendi kendi kendine Fazlî. Ama birden omzunun iki yanındaki ağrıyı hissetti. Sanki uzun süre bendinden boşalan su gibi akan atın dizginlerini çekiyormuşçasına kendini yorgun hissediyordu. Sonra onun, güçlü kollarıyla kendisini iki omzundan tutuşunu hatırladı. “Demek rüya değilmiş,” dedi kendi kendine. Peki o sözlerde neyin nesiydi. “Beka, ölüm, endişe, nur ve mağara”. Tüm bunların bir anlamı olmalıydı. Evden çıktığından bu yana sorular gittikçe çoğalmıştı. Sorulardan ve üzerine gelen bakışlardan kurtulmak istercesine kendisini hocası Kemaleddin’in

---

* Mevlana.

evine attı. Nefes nefese kalmıştı. Tacı elif olanla karşılaştığında almış olduğu nefesleri vermek istercesine yek nefeste beytin mânâsını sordu hocasına. Hoca Kemaleddin;

“Evlat, bu sözlerin cevabı, ondaki halde pinhan olmuştur. Bu hâl aşk, zevk ve cezbe ile hemhâldir. Kal ile değil hâl ile, söz ile değil öz ile yol almak gerek,” dedi.

“Söz ile değil ile öz ile yol almak”. Bu söz etkilemişti Fazl’ı. “Yol almak, mesafeler kat etmek, gitmek ama nereye? nasıl ve ne zaman?”

Hocası Kemaleddin sanki Fazl’ın tüm bu düşüncelerini duymuşçasına gülümsedi ve cevap verdi;

“Yola koyulmak zamanıdır şimdi. Hazır olman gerekiyor. Hazır olana Hızır yetişir. Hızır’dan Huzur doğar. *Huzur*, *Hû*’nün zuhurudur. Huzur, sükûn ve sükûttur. Orada dava güdülmez. Evlat, denir ki; boz devin bendini Şir-i Yezdan çözmüştür. Dev olan dava, arif olan muhabbet güder, Hallac misali gönül kâbe’sini mamur eyler. Ama dev gibi olan zalim Hacac gibileri de beytullahı tarumar eyler. Hallac mıyız yoksa Hacac mı, buna karar vermek lazım. İşte Hallac olan hâl ile, Hacac olan kal ile yol alır. *Hallac*, *hâli* açılmış olandır. Bu hali açmak ise ancak bir üstaza mahsustur. Üstaza giden yolda *sır* olan *at*’a süvar olman gerek. O *sır-at* ki *hayattır*, *hayy* olan *at*’tır. O at ki dört nala koşar, dört bâb’a doğru dosdoğru gider. Âlem’de seyyah ol. Seyyah olan şardan şara gezer dolaşır. Gezdiği ise vücûdun şehridir. Maksudun ve maksadın, gezdiğin *şar*’ın* *ab*’ından** kabını doldurmak olsun. Dolan *kab*, *kâbe* olur, *şar*’ın *ab*’ı *şarab* olur. Şimdi var git yola koyul.”

Fazl saygıyla hocasının elini öptü. Tam kapıdan çıkıp gidi-

---

* Şar: Şehir.

** Ab: Su.

yordu ki, hocasının sesini duydu. Yüzündeki naif ve çocuksu tebessüm hemen dikkatini çekmişti Fazl'ın.

“Evlat gitmeden sana bir bedduada bulunacağım. Bilirsin ben senin manevi baban yerindeyim ve babaların ettiği beddua da çoğunlukla da tutar.”

Fazl şaşkınlık içersinde bir yandan bu sözlerin nereye varacağını kestirmeye çalışıyor, bir yandan da hocasının beddua edeceğim derken neden gülümsediğini merak ediyordu. “Bedduam o ki, süküt-u aşka uğrayasın,” dedi hocası. Fazl kapıda öylece kalakalmıştı. Hayatında duyduğu en güzel beddua buydu. Yolda yürürken hem gülümsüyor hem de “süküt-u aşka uğramak ne olaki acaba,” diye düşünüyordu. Sonra kendi kendine “umarım uğrarım,” diye mırıldandı....

Yoldaydı Fazlullah; yol alıyordu, karşılığında ise nefsinı satıyordu. Üzerindeki göz alıcı elbiselerinden soyunmuştu. Diz kapaklarının hemen altına kadar inen tennureye benzer yekpare bir elbise giymişti. Bal rengi kumaştan yapılmış genişçe bir kuşağı beline dolamıştı. Kuşağın uçlarından birisi kuşağın hemen altından, diğeri ise üstünden aşağıya doğru sarkıyordu. Elbisenin altına ise paçaları genişçe olmayan yine beyaz renkte şalvara benzer bir şey giymişti. Tüm bu beyazlığı, önden göğüs hizasına, arkadan ise topuklarına kadar inen beyaz bir pelerin tamamlıyordu. Sakalları oldukça gürleşmişti. Simsiyah ve kıvrımlı saçları ise neredeyse kürek kemiklerine kadar iniyordu. “Dışım bembeyaz, ya içimdeki karanlığım. Bu karanlık ne zaman ak olacak”.

Fazl, kafasında bu düşüncelerle gezinirken kendini birden kayalık tepelere oyulmuş mabet benzeri üç yapının önünde bulmuştu. Merakla yaklaştı. Dikkatle incelemeye koyuldu. Tapınağın girişi yerden birazca yüksekte, kayalığın içersine haç şeklinde oyulmuş olan oyugun içersine inşa edilmişti.

Dört tane kabartma sütun üzerine yine kabartma bir kolon yerleştirilmişti. Kolonun üzerinde ise taht benzeri bir şey vardı. Tapınağın girişi ise ortadaki iki sütun arasındaydı. Fazl girişe doğrun yaklaşmak istediğinde oraya ancak eğilerek girebileceğini fark etmişti. Eğildi, içeriye doğru baktı fakat içeri si zifiri karanlıktı. Tapınağın güneş yüzü görmeyen dehlizlerinden akıp gelen serin hava, mabedin oldukça alçak olan girişinin önünde eğilmiş şekilde duran Fazl'ın terli yüzünü ferahlatıyordu. İçeri girip girmemekte tereddüt ediyordu. Karanlık ürkütüyordu genç Fazl'ı. Serinlik çokça davetkâr olsa da içeriye girmekten vazgeçti. Yolculuğuna devam etti. Tepe-lik bir yeri aştığında gördüğü şeyi hayranlıkla seyre daldı. Genişçe bir düzlük üzerinde, kadim Persepolis şehrinin kalıntıları uzayıp gidiyordu. Fazl, şehrin içine girdikçe kaybolmuş hissine kapılıyordu. Devasa sütunlar, insan ve şahin başlı kanatlı at heykelleri, taş bloklara oyulmuş, üzüm salkımını andıran sakalı ve saçlarıyla kral ve asker rölyefleri Fazl'ın gözleri önünde arz-ı endam ediyordu. Ardında bıraktıklarına benziyordu bu kalıntılar. Şar-ı Rabb'a doğru gidiyordu artık. Issız mekânlardaki uzun yürüyüşleri esnasında düşünceler ve iç hesaplaşmalarla günler geçirmiş ve yorgun düşmüştü. Çıplak ve kuru topraklı zeminde her nasılsa hayat bulmuş bir ağacın gölgeliğine sığındı. Günlerce bu sahipsiz yerlerde neden dolaştığına kendisi de bir anlam veremiyordu. İçini bir sıkıntı kaplamıştı. Sonra ağacı ve üzerinde büyüdüğü toprağı düşündü. Dudaklarında aniden bir tebessüm belirdi. "Kuru ve çıplak toprak misali nefsinden bitecek olan hakikatinin ağacını bulmalısın Fazl. Bu hakikat, çölde görünen serab gibidir. Nefsiyle gezinen, *serab* görür. Ama ariflerin gördüğü *serab*'dır. Âşık, *ser*'in *ab*'ından içer, *serden* geçer *dara* durur ve *serdar* olur". Fazl sanki tüm bunları bir başkası düşünüyor-muşçasına kulak vermişti düşüncelerine. Sonra ayağa kalktı

ve İsfahan'a doğru yola koyuldu. İsfahan'a vardığında şehrin dar ve de serin sokaklarında yürümeye başlamıştı. Geçip gittiği sokakların her iki yanında yükselen taş duvarlar kimi zaman kemerli bir geçitle birbirine bağlanıyordu. Sıcak İsfahan güneşine geçit vermeyen bu yüksek taş duvarların arasında kıvrılıp giden sokakların serinliği, bu kemerlerin altında uzanan loş koridorlarda insana daha da bir ürperti veriyor gibiydi. Beyaza bürünmüş Fazl, envai çeşitte göz alıcı renk ve desenden yapılmış İsfahan halılarının gahi havada asıldığı gahi taş zemine serilip satıldığı çarşıya geldiğinde, kalabalığın gözleri kendisine değmeden geçmiyordu. Değen bakışların sıklığı arttıkça Fazl'ın etrafındaki kalabalık da artmıştı. Etrafını saran meraklı kalabalığın içersinden birisi kendisine; "Neden böyle beyaz kefenlere bürünmüşsün?" diye sorunca, Fazl gülümseyerek cevap verdi ona;

"Kefen, Kâf ile Nun'dur. Kûn emriyle, ölü misali karanlık Ahad,* Kâf ile Nun'a mazhar olur. Karanlık Ahad, beyaza gark olur, aydınlanır, vahid olur. Vahdet denizi**, aşk ile dalgalanır ve dalga, kef*** olur.

Beyaz kefen bu Âlem'dir. Âlem, ardında karanlığı, Ahad'ı barındırır. Ama beyaz nur misali *kefenden* gözleri kamaşanlar, âlemin ardındaki karanlık hakikatten bi-haberdir."

Fazl'ın bu sözleri üzerine kalabalıkta bir dalgalanma oldu. Alaycı sesler yükselmeye başlamıştı kalabalıktan.

"Bak sen! Bu genç, akli sıra bizim cahil olduğumuzu söylüyor. Hem söylediklerinin hiçbir delili yok. Neye dayanarak söylüyor merak ettik doğrusu. Sadece kelimelerle oyun oynu-

---

* Ahad: 1-Tek, Bir 2- Allah'ın sadece zât'ının ismi. (Kendi içinde zıttını barındırmayan Birlik, Tekliğin Birliği).

** Vahdet: Birlik (Çokluğun, var olanların birliği).

***Kef: Köpük.

yor. Cambaz bu yahu,” diye atıldı kalabalıktan tıknaz birisi, testerenin ağacı keserkenki çıkardığı sese benzer sesiyle. Bu söz üzerine, avının üzerine çullanan sırtlanların çıkardığı sesi andıran bir kahkaha yükselmişti kalabalıktan. Fazl’ın etrafındaki kalabalığın sayısı kahkahayı duyanların gelip katılmasıyla daha da çoğalmıştı. Kalabalığın ortasında duran Fazl, uzaktan bakıldığında dalgaların arasında bir görünüp bir kaybolan beyaz köpüğe bulanmış bir kayığı andırıyordu sanki. Alaycı gözlerin her birine aynı anda bakmak istercesine göz gezdirdi. Tüm gözleri gezdi Fazl. Gezdiği gözleri ezdi geçti adeta. Her gözde iz bıraktı. Bakışlarından oluşan göz iziydi bunlar. Derin izlerdi, uçurumlarla dolu. Fazl, bu derin uçurumlara yuvarlanmamak için gözlerini kaçırdı bu kez. Kahkaha atan yüzlerdeki ifadeler ise kendi gözlerindeki bu keskin ve dik uçurumlardan aşağı yuvarlanıp gidiyorlardı. Kalabalığın nazarı uçurumun dibindeki parçalanmış bedenler gibiydi. Ölü, kanlı ve etrafa saçılmış bakışlardı bunlar. Bataklıkta açan lotus çiçeğini andıran Fazl etrafa saçılan saçıldıkça da üzerine sıçrayan bu bakışlara karşı kararlı ve kendinden emin ama mağrur olmayan bir sesle cevap verdi;

“Tek delilim, aşkım ve muhabbetimdir. Başka ne delilim olabilir ki?”

“Senin tek delilin olsa olsa deli olmandır. Kime âşıksın sen, muhabbetin kime be adam?” diye bağırdı, kuşağındaki hançeri Fazl’a gözdağı vermek istercesine her an oradan çıkaracakmış gibi tutan iriyarı adam.

“Rahman’a olan aşkımdır,” diye cevap verdi Fazl, harflerinin keskinliğiyle.

“Senin ne haddine O’na âşık olmak. Dikkatli konuş, henüz çok toysun sen, ne dediğini bilmiyorsun. Korkmalısın O’ndan. Dinimizdeki bu şirk ve küfür hep böyle sözler söyleyenlerin arasından çıkmıştır. Hep aşkla başlamış ama şirkle

bitirmişlerdir hayatlarını. Böyleleri sadece kendilerini değil, ardından sürüyle insanı da önüne katıp sürüklemiştir. Daha gençsin, fakat şimdiden küfrün boyunu aşmış gidiyor,” dedi. bir başkası sakalını ovarak. Fazl söylenen sözler karşısında adeta coşa gelmişti. Kendinden geçmişçesine cevap verdi.

“En büyük küfür nadan olmaktır. Sizin küfür dediğiniz benim imanımdır. Sizin imanınız dilde, henüz kalplerinize inmemiş. Asıl iman dilde değil, *dîl**dedir.

Dilde olan dile gelmez. İmanınız kalıbça, aşığın ise kalpçe. Kalıb olan kalıbını almıştır artık, durduğu yerde durur, hareket etmez. Kalp ise durur, ama atar durur. Bir dem durur bir dem atar. Ama attığı zaman atan kalp değil, O'dur atan. O ise her an bir haldedir. O bir'e hâlel getirmeyen hâlden el alır hâl ehli olur, hemhâl olur. Hem hâl olur hem de mahal olur. Mahal, Muhammed ali'nin hâlidir. Bu hâl ile hemhâl olan halife olur ki hâl-i ali'yi fehmedersen halifesindir. Hakk, isim ve sıfatlarıyla bu halife olan mahalden zuhur eder. Halife olmayanlar ise Hakk'a muhalif olur.”

Kalabalıktan bu sefer öfkeli homurtular yükselmeye başlamıştı.

“Allah'ın halifesi olduğunu söylüyor.”

“Katli vaciptir bu melunun.”

“Öldürelim bunu, fakat kanı İsfahan'ı kirletmesin. Şehrin dışında bir yerde olsun idamı.”

Fazl'ın etrafındaki çember gittikçe daralıyordu. Etrafını ko-la-çan ediyormuşçasına bakındı. Giysisi ve kibirli tavrıyla şehrin ileri gelenlerinden olduğu anlaşılan birisi el hareketiyle kalabalığı susturarak Fazl'a mağrur bir tavırla baktı. Sonra kalabalığa dönerek müstehzi bir gülümsemeyle;

---

* Dîl: Gönül.

“İsfahan her zaman her fikirden âlim kimselere göstermiş olduğu misafirperverliğiyle nam salmış bir şehrimizdir. Sadece âlimlere değil meczuplara, divanelere de bu hoşgörüyü göstermiştir. Onu öldürmek İsfahan’ın şanını, şöhretini kirletmekten başka bir işe yaramaz. Bu genç buraya gelen ne ilk ne de son meczup olacaktır. Meczup işte, ne söylediğini bilmiyor. Bırakalım devam etsin yoluna. Hem bir delinin sözüne kim inanır ki. Baksanıza şunun söylediklerine, deli saçması şeyler,” dedi.

Sözler kalabalığın üzerinde teskin edici etkisini hemen göstermişti. Bunun üzerine Fazl’ın etrafındaki kalabalık yavaş yavaş dağılmaya başladı. Durgun ve açık denizde artık daha iyi seçilebiliyordu Fazl. Dört ay boyunca İsfahan’da bir hanın küçük bir odasında kaldı. Bu süre zarfında İsfahanlılar da bu garip giyimli yabancıya alışmıştı artık.

Fazl, bu dört ayın sonunda artık buradan ayrılmanın vaktinin geldiğini hissediyordu. Ama nereye gideceğini kendisi de bilmiyordu. Bir işaret bekliyordu. O işareti de o gece düşünde gördü. Rüyasında karanlık bir odada görüyordu kendisini. Zifiri karanlıktı her yer, göremiyordu etrafını. Dışarıdan ise garip uğultular geliyordu. Taştan duvarlara tutunarak uğultuların geldiği yöne doğru hareket etti. Karanlıkta, eline oldukça büyük olan ve kapı tokmağına benzer bir şey ilişti. Tokmağı sıkıca tuttu ve iteklemeye başladı. Ama kapı sanki sıkışmıştı. Kalabalığın sesini ise artık daha belirgin bir şekilde duyuyordu. Derken kapı aniden açılıverdi. Fakat az önceki sesler birden kesilmişti. Fazl gördüğü manzara karşısında donup kalmıştı adeta. Her gece gördüğü yıldızlı gökyüzü önünde ve ayaklarının altında uzayıp gidiyordu. Kâbe’ nin kapısından bakıyordu bu manzaraya. Kâbe, yıldızlı gökyüzünde boşluktaymışçasına salınıp duruyordu. Adım atmaya çekindi Fazl. Sonra tüm cesaretini toplayıp kendini bu boşluğa bırak-

tı. Yürümeye başladı ama ayaklarının altında uzayıp giden dipsiz karanlıktan bir an için ürktü. Sonra gözünü ileride parıldayan yıldıza dikti. Gözü kamaşmıştı adeta. Yıldız, kendisine ateş değmese bile ışık verecek gibiydi. Fazl, parlak yıldıza doğru yürümeye başladı. Yürüdükçe yıldız tozlarına bulandı ayakları. Ancak adım attıkça yıldız kendinden uzaklaşıyordu. Koşmaya başladı. Uzunca bir süre koştu. Ama tuhaf bir şekilde hiçbir yorgunluk belirtisi hissetmiyordu. Her adım atışında sanki koşuya yeni başlıyormuş gibi zinde hissediyordu kendini. Sonra yıldız birden duruverdi. Bir ses geldi yıldızdan. “Ardına bak Fazl”. Fazl arkasına döndüğünde tıpkı kendisi gibi beyazlara bürünmüş yüzlerce kişinin ardından geldiğini gördü. Sonra adını sordu yıldıza. Yıldız “Nesimi,” diye cevap verdi. Fazl “Nesimi,” diye tekrarladı bu cevabı. Sonra heyecanla

“Ne güzel, Nesimi’sin sen, *‘bâd-ı sabahsın’*,” diye devam etti sözlerine.

“Evet, seher vaktinde esen rüzgârla birlikte parlamaya başlarım ben. O nefes verdikçe daha da parlarım. Rüzgâr dınerse parıltım gider ölürüm ben, ama ertesi sabah estiğinde yeniden doğarım. Gün gelecek, kavuşacağız birbirimize. Esip coştüğün an, karşılaşacağımız gün olacaktır,” dedi yıldız, balkıyan sözleriyle.

Yıldız, parıldayan cümlelerini bitirir bitirmez aniden Fazl’dan uzaklaşmaya başladı ve kayarak aktı karanlığa doğru. Uzaklaştıkça, Fazl’ın etrafındaki aydınlık da kaybolmaya yüz tutmuştu. Tekrar karanlık odada bulmuştu kendini Fazl. Dışarıdaki kalabalık “Nesimi, Nesimi,” diye bağırıyordu. Uyandığında, “Nesimi,” diye mırıldandığını fark etti Fazl. Güneş henüz doğmaya başlamıştı. Pencereden gökyüzüne doğru baktı. Yüzünü okşayan ve hafifçe esen rüzgâr şefkatli bir annenin ellerini andırıyordu. Sonra gökyüzünde parıldayan yıldız

fark etti. Heyecanla “Nesimi,” diye fısıldadı. Artık nereye gideceğini biliyordu. Ama daha öncesinde Tebriz’e uğrayacaktı. Beyaz kefenliğini giydi ve yola koyuldu. Bir yandan yürüyor bir yandan da gözünü asumanda parıldayan yıldıza dikiyordu.....

Bilme-cem

*Elif ile Mim'den aldık sırr-ı Kuran'ı
Mim'i sır eyledik Se'den içeri*

Virani

İsfahan'dan ayrılalı dört yıl olmuştu. Ama sanki dün gibi geliyordu Fazl'a. Düş gezginiydi sanki. Geriye dönüp baktığında gezip dolaştığı yerler, tanıştığı insanlar sanki buğulanmış bir camın ardından kendisine bakıyormuşçasına gözlerinin önünden geçip gidiyordu. Yaşam artık bir düştü onun için. Bu düştten ne zaman uyanacağını bilmiyordu. Ama her rüyanın bir bitimi olduğunu da biliyordu. “*Küllî nefsin zaika-tül mevt*”^{*} diye mırıldandı kendi kendine. Dudağında sırlı bir tebessümle düşünce aynasını sırlayan sessiz harflerini seyretti Fazl. “Küllî nefis mevtaları tadar. Ölüm kül olunca, nefis kül kesilir, *soluk*laşır, renksizleşir. Varsın *soluk* olsun nefis, olsun ki *soluk* alsın, nefes alsın ve nefes olsun ve gül kesilsin bu kez. Öyleyse ölümden korkmak niye”. Kül kesilen harflerinden gülümseyen bir mısra döküldü Fazl'ın; *Düşse bir katre mâ*^{**} *külün arasına, kül kemâl olur.*

---

* Her nefis, ölümü tadacaktır. (Enbiya; 35).

** Mâ: Su.

Tacı elif olan üryanın sözlerini düşündü bu kez. “*Bekaya sahip olduğun halde ölümden ne endişe ediyorsun*”. İçindeki o derin boşluğu hissetmiyordu artık. Düşte gördüğü, dokunduğu ve hissettiği her şeyin bir hayal, bir kandırmaca olduğunu biliyordu çünkü. Perdedeki gölgeydi her birisi. Perde, sözleriydi; gölge ise harfleri. Ölüm kül olunca, perde de kül kesilecekti. Sonrasında soluklaştı harfleri ve görünmez oldu sözleri, akıp giderken derununda. “Dünyadır, ne yapsan rüyadır. Kimi rüya güzel olur, düş olur. Kimi düş ise düşer alâdan süfliye doğru ve bir kâbus olur. Ama düş de bir, düşen de. Düşün bir! Ne düşler düşündün düşünde ve gördün düşünde *bi-ni* ki âşık oldun *birebir* ve *birdenbire*.....”

Tüm bunları düşünürken, Sehend dağının eteğinden süzülüp gelen ılık rüzgârla serinlenen *Tebriz*’in, bu *ateş-akıtan* şehrin, insana, dünya yaratıldığından bu yana hep varmış hissi veren bu kadim çarşısında akıp giden kalabalık insan denizi içersinde ne kadar da yalnız olduğunu hissetti bir an.

Dört yıl önce de tam burada kalabalıklar içersinde yalnız olduğunu hissettiği tam bu noktada durmuştu. “Diğer insanlar da kendilerini bu kalabalık içersinde yalnız hissediyorlar mıydı acaba?” diye sordu kendine. Yüzler dikkatini çekti Fazl’ın. Tevrat’ta okuduğu bir ayet aklına düşüverdi. “*Ve Rab olan Tanrı, Âdem’i kendi suretinde yarattı.*” Rabb’ın, kendi suretinde yarattığı yüzler şimdi gözlerinin önünden akıp geçiyordu Fazl’ın. “Hiçbir yüz kendini göremiyordu. Rab olan Tanrı’yı asla göremiyor oluşumuz, acaba kendi suretinde yaratmış olduğu kendi yüzlerimizi göremiyor olmamızdan mı kaynaklanıyordu? *Rabb*’i görmeyi ve bilmeyi dileyen *Ru-i bâb**a gelmelidir. Çünkü irfan’a giden yol, ilim şehrinin *bâ-bındaki kerem kân olan vech* den geçer. Vechten geçen âşık-

---

* Ru: Yüz.

lar *vecde* gelir ve *bâbında** konuşurlar maşukun. Sevgilinin *hakkındadır* konuştukları. Sevgilinin *hakkı*, onların da *hakkı*-dır. *Hakları* vardır ve sözlerinde *haklıdırlar*. Çünkü ayakları *haka* basar, yüzleri ise maşukun *hak-i payine*** değer,” diye akıp geçti içinden sözler. Bakara suresini hatırladı bu kez de. “*Her nereye dönerseniz Hakk'ın yüzü oradadır.*” Akli karışmıştı. “Her yerde onu görmek ve hiçbir yerde görememek. Hakikat çelişkinin içindedir,” diye fısıldadı kendi kendine ve gülümsedi. Sonra tüm bu sözlerle cevap olarak bir seda geldi Fazl'dan Fazl'a “Ne güzel bir çelişki. Her şeyle birleşmeksizin bir olan, her şeyden ayrışmaksızın ayrı olan”.

Nasıl ki balık sığ bir suya atıldığında, evvelinde telaşla hareket eder, kumları savurup etrafını bulanıklaştırır, ama kumun dibe çökmesinden sonra su berraklaşırsa, zihni de öylesine berrak ve dupduruydu şimdi. Fazl, Tebriz'in orta yerinde bu berrak ve dupduru dalgınlığıyla gezinirken, etrafındaki kimselerin kendisine doğru yönelen telaşlı bakışlarını, bağrıışlarını ve oraya buraya olan kaçışmalarını görmüyordu. Tüm bu telaşa sebep veren şey ise üzerindeki binicisini fırlatıp atmış olan bir atın, kalabalığı adeta yarararak dörtmala koşmasıydı. Fazl aniden sırtında müthiş bir acı hissetti. At, tam Fazl'ı da beraberinde sürükleyecekken aniden yön değiştirmiş, ancak arka kısmı bu yön değişimi esnasında hızla Fazl'ın sırtına çarpmıştı. Çarpmanın şiddetiyle Fazl hızla savrularak kerpiç duvara çarptı. Acıyla yerden kalkmaya çabaladıysa da başaramadı. Beyazlar içersindeki Fazl, şimdi toza, toprağa ve kendi kanına bulanmıştı. Gözleri gittikçe karardı. Uzun bir süre baygın yattı Kendine geldiğinde başucunda kendisine doğru bakan bir çift güzel göz gördü. Nerede olduğunu bilmiyordu. Cevap güzel gözlerin sahibinden geldi;

---

* Bab: Kapı.

** Hak-i pay: Ayak toprağı, tozu.

“Dinlenmelisin. Anlatılanlara bakılırsa, sultanımızın muhafızlarından biri çarşıda atıyla gezinirken at aniden ürkmüş, muhafızı üzerinden atarak koşmaya başlamış. Herkes kaçıyormuş, ama sen nedense bu olup bitene hiç aldırış etmeden geziniyormuşsun.

Şükürler olsun ki, önemli bir şeyin yok; sadece birkaç küçük yara ve çürük dışında. Sultanımız bu olaydan dolayı büyük üzüntü duydu O sebeple sana iyileşinceye kadar bakılman emredildi.”

“Sultanınız kim?” diye sordu Fazl, bitkin bir sesle.

“Üveys oğlu Sultan Ahmet Celayir.”

“Duymuştum ismini.”

“İsmini bağışlar mısın?”

“Fazl, Astarabad’lıyım. Peki ya senin ismin nedir?”

“Belkıs.”

Fazl gülümseyerek “güzel isim, Saba melikesi Belkıs,” dedi. Belkıs hiçbir şey söylemeden sadece tebessümle karşılık verdi bu sözlere.

Fazl, yaraları iyileşinceye kadar Sultan’ın sarayında kalmaya devam etti. Günler geçtikçe Fazl ve Belkıs birbirine yakınlaşmaya başlamıştı. Ama ikisi de duygularını birbirlerine açma konusunda çekinceli davranıyordu. Ama dışarıdan bakıldığında, aralarındaki aşk bağı kendini hemen belli ediyordu. Fazl, adına aşk dedikleri bu kadim duyguyu ilk defa tadıyordu. Sevdiği bu kadar yakınında iken ona dokunamamak, duygularını dile getirememek acı veriyordu kendisine. Vücündeki yaralar günden güne iyileşirken, kalbindeki yaralar ise gittikçe ıstırap veren bir hâl alıyordu. İsfahan’dan yola çıkan Fazl, şimdi bambaşka bir yolda yürüyordu. Kaf dağının ardındaki hakikati arama yolcuğunda yolu, aşk vadisine uğ-

ramıştı. “Ama hangi aşk bu. Hep söylenegelmiş olan mecazi aşk mı yoksa ilahi aşk mı. Aşk’ı böylesine ayırmak doğru mu acaba. İlahi bir mecazdı bu aşk. Sadece aşk var, önüne hiçbir sıfat getirilmeksizin.” Bunları düşünürken, kaldığı odanın kapısı telaşlı bir şekilde çalınmaya başlamıştı. Kapıyı açtığında saray hizmetlilerinden birisi, kendisinin Sultan tarafından huzuruna çağrıldığını söylemişti. Fazl, saraya geldiği günden bu yana ilk defa Sultan’ın karşısına çıkacaktı.

Huzura geldiğinde başını hafifçe öne eğerek selam verdi. Sultan’ın, kendisini süzen bakışları Fazl’ın dikkatinden kaçmamıştı. Duyguları yüzünden okunamıyordu Sultan’ın. Kısa süren sessizliğin ardından Sultan Ahmet söze girdi;

“Bunca zamandır seni huzura kabul etmediyse sebebi, devlet işlerimizin çokluğudur. Bunu eksikliğimize say Fazl. Lakin hizmetinde bir noksanlık olmamıştır inşallah.”

Cümlesindeki “eksikliğimize say” sözünde, sultanlara has bir kibiri sezinlememişti Fazl. Tersine, oldukça içten bir şekilde söylenmişti bu sözler.

“Asıl bunca zamandır ben size yük oldum. Size minnettarım. Borcumu ödemek isterim. Fakat şu üzerimde gördüğünüz elbiseden başka bir şeyim yok. Borcumu ödememin bir yolu varsa söylemenizi isterim,” dedi Fazl.

“Borcun yok Fazl. Yalnızca merak ediyorum, tek başına Tebriz’de ne yapıyordun. Anlatılanlara bakılırsa atın gelişini görmemişsin bile. Bu dalgınlığına sebep olan şey nedir?”

Yüzünde, az sonra söyleyeceği sözlerin ifşasına razı gelmeyen birisinin ifadesi vardı

“Henüz anne karnındayım ben. Cismen doğdum fakat ruhum orada. Bebekler bir ebenin yardımıyla doğar. Bedenim dünyaya gelirken bir ebeden yardım gördü. Ama ruh, ali abadan doğar. Ebeden geçtim ama Aba’ya varamadım he-

nüz,” diye cevap verdi Fazl, bakışları bir yana sözleri bir yana savrulmuş olarak.

Sonra bir süre sustu. Dalıp gitti bakışları yakınındaki uzaklara. Sultan ve yanındaki Veziri Zekeriyya ve Sahib-i Sadr Şeyh Hoca ise söylenenleri anlamamışçasına birbirlerine bakıyorlardı. Fazl konuşmasına, sanki etrafında kimse yokmuşçasına devam etti.

“Cismen doğan kendine yabancıdır. Yabancı olan, elâlem-dir. Elâlem olma, cümle âlem ol. O Âlem ki cümlesi âdem’-dir. Cümlesi âdem olan, elâlem olmaz ama eli, âlem olur. O *el*, hakk’ın elidir. Çünkü o, *el-Hakk*’tır. O *el* ki *elif* ile *lam*’dır. Elif *bir*, lam ise *otuz*dur. Cümlesi *otuz bir* eder. Otuz bir, *üç* ile *birdir* ya da *cim* ile *elif*tir. Cim karnında noktaya gebedir. Elifin aslı bu noktadandır. Cim, üçtür. Bu üç olanda, bir ile iki ve de kendisi vardır. O sebeple cim, elif ile başlar, ba ile yol alır ve de kendisi ile nihayete erer. Elif vahdet ise, ba kesrettir. Cim ise cemdir ve de vahdet ile kesret cem olursa şeş cihet vücûda gelir. Cim ile elif *dört* eder ki o da çar ananın sırrıdır. *Od*, *ab* ve *yel* ile *turab* dan hayat bulur âlem ve ibn-ül sır olur. Ve sır *kadem basar*, her *adım*da *görür* bu sırrı. *Sırr-el olan* yakiyindir anneye. *Elin sırrı*, üstündeki pirinçtedir. (Sesi, git-tikçe kısılarak konuşmaya devam etti) *Elinin sırrı*, *Ali*’nin sırrıdır. “*Eli, Eli lama sabaktani**”. Yalnız bıraktığı benliğidir. Yalnızlık benliğe mahsus. ‘*Enel Eli, enel Eli...*’”

Sustu Fazl daha fazla konuşamadı. Sultan ve çevresindeki-ler o güne kadar hiç duymadıkları şeyleri duyuyorlardı Fazl’ın ağzından. Özellikle Sultan Üveys, Fazl’ın esrik bir halde kendinden geçerek söylediği sözlerden oldukça etkilenmiş benziyordu. Vezir ve Şeyh Hoca ise şüpheli ve biraz da mesafeli bakıyorlardı Fazl’ın bu söylediklerine. Sultan;

---

* Baba, baba beni neden yalnız bırakın (Hz. İsa’nın bir sözü).

“Fazl, tüm bu söylediklerinin kaynağı nedir?” diye merakla sordu.

“Sözün kaynağı muhabbetir. Her şey bu muhabbetten doğar.

Muhabbet ise kadim olandan gelir. *Kadim* olan Ahad, muhabbet ile âleme *kadem* basar. Ahad, maşuktur ve de Zât’ından Zât’ına muhabbet eder. Bu Zât’ı Ali bilir. Maşuk’un *mim*’i ile muhabbetin *mim*’i, ahad’ı perdeler, sır eder. Sırlanan ahad, kendini Ahmed-i Muhtar’*dan seyreyler.”

Ahad’dır cism-ü can

Ahmed’dan eyler seyran

Hem Ahmed’dir hem doksan iki

Levlâke levlâktır** doksandaki iki,

Doksan bin kelam hakikatte bu iki

Ol iki dir, yüz on ile doksan iki

Asliyette birdir, bu iki

Çünkü buyurdu Mustafa “ben ondanım, o bende idi”

Bir olur ise yüz on ile doksan iki,

Cümlesi eyler iki yüz iki

Yüz on ile doksan iki’ ye arif ol, ya hû

Açılır iki yüz iki’nin remzi, olur rabbe-hû

H.A.

Fazl’ın bu sözlerinin ardından Şeyh Hoca gözlerini kısarak ve sözlerine kibirli sırtmasını da katarak;

“Bilmece mi çözüyoruz burada,” diye sordu Fazl’a. Fazl çocuksu bir gülümsemeyle cevap verdi;

* Ahmed-i Muhtar: Hz. Muhammed.

** Sen olmasaydın, sen olmasaydın bu âlemleri yaratmazdım. (Kudsi hadis).

“Cemi bilirsen *bilmecem*, bildiğin cem olur. O zaman da bilmece de çözölür. Çözöldüğü vakit de geriye ne bilen kalır ne bilinen ne de *bilme*. Sadece *cem* kalır.”

Sultan, Fazl'ın bu cevabından memnun olmuş bir şekilde gülümsedi. Şeyh Hoca, Sultan'ın yanında küçük düşmüş olduğunu düşünerekten aceleci ve hırslı bir şekilde soluyarak Fazl'a cevap verecekti ki, Sultan bir el hareketiyle Şey Hoca'nın söze girmesine mani oldu. Sonra oturduğu yerden kalktı ve gülümseyerek Fazl'a doğru yürüdü. Vezir ve Hoca şaşırılmış bir halde Sultan'ın bir sonraki hareketinin ne olacağını kestirmeye çalışıyorlardı. Sultan, Fazl'ın yanına geldiğinde onu sevgiyle kucakladı. Fazl'da aynı sevgiyle karşılık verdi bu kucaklaşmaya. Celayirli Sultan;

“Sende çok büyük bir aşk var Fazl. Bu aşk'ın karşısında bütün sultanlar fakirlerin hizmetçisi olur. Bundan sonra beni dostun ve bir hizmetkârın olarak kabul edersen çok mesut olurum,” diye tebessümle baktı Fazl'ın gözlerine “Dost olmaya eyvallah ama iş hizmetkârlığa gelince, o noktada cümlemiz birbirimizin hizmetkârıyız,” dedi Fazl, şefkatle.

“Anlaştık öyleyse. Ama bir şey daha var. Aşk mülkünün meliki Fazl'a, bir de melike gerek. Bu melikenin, Belkıs olması dileğimizdir. Ne dersin Fazl?”

Sultanın bu son sözleri Fazl'ı hem şaşırtmış hem de utandırmıştı. Hicabi bir hâle bürünen yüzünü hafifçe yere doğru düşürdü. Sultan Üveys sanki Fazl'ın bu hareketinden beklediği cevabı almış gibi, “Tamam o zaman düğün hazırlıkları hemen başlasın,” dedi.

Ertesi gün Fazl'ın arzusu ile sade bir tören yapıldı Sultan'ın sarayında. Düğünden bir ay sonra Fazl artık ayrılık vaktinin geldiğini söylemişti Üveys Sultan'a. Fazl'ı kararından döndüremeyeceğini biliyordu Sultan. Şehirden ayrılma vakti

geldiğinde, Sultan Ahmet tebdil-i kıyafet ile şehrin kalabalık çarşısına kadar eşlik etti Fazl'a.

“Burada yollarımız ayrılıyor artık,” dedi Fazl.

“Bir daha görüşür müyüz acaba?” diyerek hüznle baktı Fazl'a, Sultan Ahmet.

“Her işte bir aşk vardır Üveys Sultan. Bedenlerimiz şu akıp giden kalabalığa karışıp gitse bile dostluklar gönül der- yasına demir atmıştır bir kere. Belki bir gün yine görüşürüz.”

Gözleri bulutlandı ikisinin de. Üveys, yanında veziri Zeke- riyya ve Sahib Sadr Şeyh Hoca da olduğu halde Fazl'ın eline sarılmak istedi, ama Fazl ani bir hareketle onu kendisine çek- ti. Sevgiyle kucaklaştılar. Bir süre öylece kalakaldılar. Okya- nusun ortasındaki küçük fakat dalgalara dirençli bir adaya benziyorlardı. O gün, zamanın dalgalarının dostluklarını aşın- dıramayacağı iki dost olarak ayrıldılar birbirlerinden...

Lazarus

*En yüksek hakikatler, kelimelere sığmaz.
Bu sebeple en yüksek mertebedeki bilgelerin,
söyleyecek sözü yoktur...*

Lao Tzu

Uzun yıllar önce İsfahan'da görmüş olduğu rüyanın akabinde gitmeyi kararlaştırdığı istikamette yol alıyordu şimdi. Belkıs'tan ayrılırken onun dudağına kondurduğu buselik emaneti düşündüğünde gözlerini kapadı. Çölün sessizliğine kulak verdi. Duyduğu sadece sıcak çöl esintisi ve bacaklarında hissettiği, bindiği devenin kalp atışlarıydı. Rüzgâr zaman zaman şiddetini artırıyor, kum taneciklerini yerden kaldırarak Fazl'ın yüzüne savuruyordu. Kervandaki diğer yolcular gözlerine ve burunlarına kaçan kumların, çölün bu dayanılmaz sıcaklığını daha da çekilmez hale getirmesinden yakınıyorlardı. Fazl'ın yolculuğun başından itibaren karşılaşılan tüm olumsuzluklar karşısındaki sessiz ve de sakin tavrı diğer yolcuları daha da huzursuz ediyordu. "Hiç şikâyet etmez mi bu adam, dilsiz olmalı," dedi kervandaki yolculardan birisi. "Konakladığımız yerlerde de bizlerden uzak durdu. İsmi bile bilmiyoruz," dedi diğer bir yolcu. Fazl bir yandan bindi-

gi devenin sırtını şefkatle okşarken, diğer yandan da kendisi hakkında konuşulanları duydukça gülümsüyordu. Güneş, kum tepelerinin ardından kaybolmaya başladığında, ardında gökyüzünde benzersiz bir kızılık bırakıyordu. Duru bir mavilikle kızılığın birbirine karıştığı semaya uzun uzun baktı Fazl. “Hayat güneşi batmaya başladığında, kızıla çalan tüm kızgınlıklar ve hırslar, maviye çalan duru ve berrak hüzne karışıp gidiyor ve güneş tam olarak battığında ya da ölüm gelip selama durduğunda ise mavi ve kızılıktan geriye sadece karanlık bir gece kalıyor.” Fazl tüm bunları düşünürken kervan sahibinin gür sesi duyuldu.

“Burası Mekke’ye varmadan önceki son durağımız olacak. Bu gece burada konaklayacağız, iyi dinlenin.”

Cümlesini bitirir bitirmez, yolculuğun başından beri o hep bilindik kahkahasını salıvermişti çölün sessizliğine. Hırıltılı bir gülüşü vardı. Tüm yolcular bu gülüşünden nefret ediyordu kervancının. O ise tüm bu nefrete karşı oldukça kayıtsızdı. Uzun yıllardır bu işi yapıyordu. Belki yüzlerce kez gelip geçmişti buralardan. Çölün yabaniliği sanki ona da bulaşmış gibiydi. Yolculardan çok develeriyle daha iyi anlaşıyordu. Elinin bir hareketiyle develer hemen çöküverdi. Yalnız develerin halinde garip bir tedirginlik vardı bu gece. Kervancı da bir anlam verememişti onların bu haline. Önce yolcular indi, sonra eşyaların her biri. Yol boyunca birbirleriyle dostluk kurarlar bir araya gelip yaktıkları ateşin etrafında oturup sohbet ediyorlardı. Fazl yine tek başınaydı. Önceden hazırlanmış ve kurutulmuş odun parçalarını sabırla tutuşturdu. Çöl, gündüz çok sıcak olmasına karşın geceleri oldukça soğuktu. İyice yaklaştı ateşe. Alevin sıcaklığı Fazl’ın yüzünü, soğuktan üşümüş oğlunun yüzünü elleriyle ısıtmaya çalışan annenin şefkati gibi yalayıp geçiyordu. Uzaktan bakıldığında, yakılan tüm ateşler kendi çevresini aydınlatmaya ancak yeten ateş-

böceği gibiydiler. Uçsuz bucaksız bir şekilde uzayıp giden çölün karanlığındaki tek hayat belirtisi bu ateşböcekleriydi. Bu hayatlardan bir tanesi olan Fazl da ateşin sıcaklığında, yorgunluktan iyice ağırlaşan bedenini artık taşıyamaz hale gelmişti. Göz kapakları yavaşça kapandı. Tam dalmıştı ki, karanlıkta, uzaklardan bir at kişnemesi duyuldu. Fazl ve diğer yolcular tedirginlikle başlarını sesin geldiği yöne çevirdiler. Ama karanlıkta hiçbir şey seçilemiyordu. Atın ayak seslerinden, gelenin yalnız birisi olduğu anlaşılıyordu. Tedirginlik yerini artık meraklı bakışlara bırakmıştı. Önce atın narin ve ince bacakları görüldü sonra yolcunun kendisi.

“Korkmayın, size bir zararım dokunmaz. Ben de sizler gibi yolcuyum. Geldik ve de gidiyoruz işte. Bu durakta karşılaşmak da varmış. Çölde yolumu kaybettim, uzaktan kervan ateşini gördüm. Biliyor musunuz bir ateşi görüp de bu kadar sevineceğimi bilemezdim doğrusu. Demek ki çölde sadece su hayat kurtarmıyormuş, bunu da hep birlikte öğrenmiş olduk,” dedi karanlıktaki yolcu.

Garip, bir o kadar da tuhaf aksanıyla konuşan yolcu, kervandakileri bir hayli neşelendirmişti. Garip aksanına eşlik eden çocuksu gülümsemesi ve telaşlı hali kendisini seyredenlerin yüzünde şefkatli bir tebessüme yol açıyordu. Saçları kıvrımlıydı, yüzünde saf ve aydınlık bir gülümseme vardı. Sesi huzur vericiydi. Konuşurken elleri sürekli olarak kurduğu cümleleri desteklemek istercesine hareket halindeydi. Genç olmasına rağmen gür ve sık sakalı söylediği sözlere ayrı bir güven havası veriyordu sanki.

“Uzun süre dolandım çölde, bu sebeple açım. Acaba yiyecek bir şeyleriniz var mı,” diye sordu yabancı. Diğer yolcular ve kervan sahibi, üzerlerindeki şaşkınlığı henüz atmamışlardı ki, Fazl hemen atıldı; “Bende ikimize de yetecek yiyecek var. Gel otur yanıma”. Sonra diğer yolcuların davetleri geldi ardın-

dan. Yabancı, bir an şaşırdı. Bu davetlerden hangisini kabul edeceğini bilemedi. Gülümsedi ve eliyle Fazl'ı göstererek; "Eğer sizler de kabul ederseniz, benim gibi kalabalıklar içerisinde yalnız olan bu yolcuya eşlik etsem daha iyi olacak," dedi. Sonra ani bir hareketle Fazl'ın karşısına geçip çömeldi.

Üşümüş olan ellerini bir süre ateşte ısıttı. Kısa bir süre konuşmadan ateşin etrafında sessizce oturdular. Bir müddet sonra Fazl heybesinden, uzun süre güneşte kurutulmuş olan etleri çıkardı ve yabancıya uzattı. Yabancıнын gözleri sevinçle parladı. Aceleyle aldı ve bir süre inceler gibi baktı etlere, ama merakı açlığına yenik düştü. İştahla neredeyse nefes almadan yemeye başladı onları. Bir süre sonra artık iyice doyunu hissediyordu. Bu sebeple yemeğe ara verdi ve derin bir nefes aldı. Sonra Fazl'a baktı. Fazl'ın uzun süre kendisini tebessümle izlediğini anladığında o da gülümsemişti.

"Adını bağışlamadın," dedi Fazl.

"Evet, tabi, nasıl da unuttum adımı söylemeyi. *Lazarus* benim adım. Lübnan dedikleri bir diyardanım. Bilir misin oraları. Lübnan dağı eteklerinde şirin bir kasabayı mesken tutmuştuk. Biz Hristiyan olan Arapların yaşadığı bir diyardır bizim oralar. Senin adın nedir peki?"

Fazl şaşırmış gibi gözlerini kıstı. Oraları duymuştu. *Lazarus* ismi ise ilk anda tam olarak tanıdık gelmedi. Ama yine de hatırlıyor gibiydi bu ismi, fakat nereden. Hafızasını daha fazla zorlamadı.

"Benim adım Fazl. Mekân tuttuğun yeri duymuştum, fakat senin ismini tam olarak çözemedim; ama bu ismi bir yerlerden hatırlıyor gibiyim. Buralarda ne arıyorsun."

"Burada olmam uzun bir serüven aslında," dedi Lazarus. Sonra bir an için durdu. Düşünüyor gibiydi. Sonra yeniden devam etti konuşmaya;

“Yuhanna İncil’ini okudun mu; 11. bab da geçen bir mesel vardır. Orada efendimiz İsa’nın, bir ölüyü dirilttiğinden bahseder. İşte o ölü Lazarus’tur Fazl. Annem çok inançlı bir Hristiyandı. Onun ismini vermiş bana. Ben ise kendimi pek hristiyan saymıyorum. Sadece ölüyüm, beni diriltecek İsa’yı arıyorum. O yüzden dolanıp duruyorum. O hikâyede efendimiz İsa’nın Lazarus’u, öldükten dört gün sonra dirilttiğinden bahseder. Lazarus mağarada bir taşın altında yatmaktadır. Bana kalırsa buradaki dört sayısı anahtar kelime. İnsan ömrü de dört evreden geçmez mi zaten. Bebeklik, gençlik, orta yaş ve de yaşlılık. Hikâyedeki Lazarus da İsa ile karşılaşmasına kadar ölü bir canlıydı ve kendi karanlık mağarasında taşlaşmış nefsiyle yaşam sürüyordu. Onunla karşılaştığında yaşamının artık dördüncü çağındaydı, yani ruhen yaşlanmıştı. Ölüydü o, ta ki Efendimiz İsa ona: “*Lazarus, dışarı çık,*” diyene kadar.”

Fazl tebessümle dudaklarını büzerek “İlginç, lakin bu söylediklerine konsül ne der?” dedi. Lazarus bir an durakladı Fazl’ın bu sözleri karşısında. Acı dolu anıları gözünün önüne geldi bir bir. Annesinin yalvarışları, ateşli ve de aykırı konuşmalarına nefret ve kinle bakan kasabanın rahipleri ile onlara arka çıkan zengin eşrafın gözleri ve bir gece ansızın yakılan evi. En acısı da asla gözlerinin önünden bir türlü gitmeyen annesinin yanmış cesedi ve o yanık kokusu. Gözlerini kıstı. Üst dudağını alt dudağına bastırarak içeri çekti. Yaş dolan gözlerini Fazl’dan kaçırırcasına gökyüzünde, denizin içersinde inci gibi parıldayan aya yöneltti. Ancak, Lazarus’un ay ışığında daha da belirginleşen ve yaşla dolan gözlerini Fazl’ın fark etmemesi imkânsızdı. Lazarus’un bakışları boşlukta asılı kaldı.....

“Lazarus, oğlum gel hadi. Soframız hazır. Bir şeyler yemeyecek misin?”

“Hayır anne acele gitmem lazım.”

“Yine Thomas dedikleri meczubun yanına gidiyorsun değil mi. Oğlum senden başka o çılgına değer veren yok burarlarda. Sözlerinin her biri küfür. Efendimize ait olmayan sözleri onunmuş gibi söylüyor. Böyle giderse seni de yoldan çıkaracak. Artık komşuların yüzüne bakamaz oldum. Ne olursun bu yaşlı anneni üzme artık.”

“Anne yanılıyorsun; o bana gerçek İsa’yı hem de bugüne kadar duymadığım güzel sözlerle söylüyor. Ben hiçbir zaman yolda değildim ki, sadece senden duyduklarımınla yolda emeliyordum. Artık kendi başıma yürüme zamanım geldi anne. Hem sadece ben dinlemiyorum ki, bir çok genç var etrafında. Merak etme, bana bir şey olmaz.”

Lazarus bir yandan bunları söylerken, bir yandan da endişe ile kendisine bakan annesine sarılarak onu teselli etmeye çalışıyordu. Onu iki yanağından öperek yüzünü avucunun arasına aldı ve gülümsedi. Annesinin gözleri doldu;

“Endişeliyim oğlum, sana zarar gelmesinden korkuyorum. Etrafta huzursuzluk iyice çoğaldı. Senin pek haberin yok ama kasabanın nefreti o meczuba karşı iyice çoğaldı. Onun, yıllardır doğru bildiğimiz inancımızı değiştirmeye çalıştığını ve İncil’e hakaret ettiğini söylüyorlar. Çocuklarımızı kandırdığını, onların artık ailelerini dinlemediğini söylüyorlar. O yokken buralar ne kadar da huzurluydu. Ne güzel yaşayıp gidiyorduk. Bir veba gibi çöktü şehrin üstüne. Böyle giderse yakında...”

Sözlerini tamamlamadan telaşlı bir şekilde istavroz çıkardı. Sonra elini boynuna doğru, oradan da elbisesinin içersine götürerek, aileden miras kalmış olan haçı çıkarttı. Endişeli ve telaşlı konuşmasından ateş basan dudaklarını serinletmek istermişçesine bir süre dudaklarında bekletti haçı. Sonra Lazarus’a uzattı onu öpmesi için. Lazarus haçı avucuna aldı. Eliyle bir süre sıktı. Sonra öpmeden tekrar annesine uzattı. Anne-

sinin daha fazla konuşmasına izin vermeden ani bir hareketle kapıya yöneldi. Annesi arkasından seslendiyse de hiç durmaksızın kapıya doğru yürümeye devam etti. Dışarı çıktığında hızlı adımlarla her akşam toplandıkları ve kasabanın dışında olan etrafı ağaçlarla kaplı titreyen göl mevkiine doğru yürümeye başladı. Oraya vardığında arkadaşlarının Thomas'ın etrafında yarım bir çember oluşturacak şekilde yerde oturduklarını görmüştü. Biraz geç kalmıştı. Mahcup bir tavırla hemen grubun arkasına çömeldi.

“Henüz konuşmaya başlamadı Lazarus. Nedense bugün pek suskun ustamız Thomas,” dedi arkadaşlarından birisi.

“Sağ ol dostum beni rahatlattın. Bir şey kaçırmadığıma sevindim,” dedi Lazarus gülen bir yüzle.

O ana kadar elinde çöp tanesiyle sessizce göle resim çiziyormuş gibi yapan Thomas aniden kafasını kaldırdı ve Lazarus'a hitap ediyormuşçasına konuşmaya başladı;

“Bir şeyler kaçırmak mı? Kaçan bir şey yok dostlarım. Burada sizlere ders vermiyorum. Öğretmen de değilim ben. Sadece beraberce sohbet ediyoruz. Ben aynayım sadece. Bu konuşmalarım ve sözlerim aynayı daha da iyi sırlamak içindir. Ayna ne kadar iyi sırlanırsa özünüz de bu aynadan o kadar berrak ve pürüzsüz akseder. Söz ne kadar sırlı olursa suret de o derece apaçık görünür. Peki sizler bu ana kadar ne gördünüz bu aynadan?”

Kısa bir sessizlik oldu. Ağaçlarda tüneyen kuşların ve göldeki kurbağaların sesleri bu sessizliğe eşlik etti bir süre. Sonra Thomas sorusuna cevap beklemeden yine her zaman olduğu gibi, nereye gitse hep yanında taşımış olduğu ağaçtan yapılmış o muhafazadan papirüs yaprağına benzer şeyler çıkardı. Thomas, bu tomarlarda Hz. İsa'nın, çoğu dört İncil'de yer almayan sözleri olduğunu söylemişti, kendisini dinleyen

genç topluluğa. Sonra tane tane okumaya başladı papirüsteki sözleri;

İsa süt emen bebekler gördü. Müritlerine dedi ki: “Şu süt emen bebekler tıpkı Meleku’t’a dahil olanlara benzerler” Müritleri O’na dediler ki: “Peki, bizler de bebek olursak Meleku’t’a girecek miyiz?”. İsa onlara cevap verdi: “Sizler ancak ikiye bir ve batını zahir ve alâyı edna ve keza erkek artık erkek ve dişi de artık dişi olmayacak şekilde erkeği ve dişiye bir ve tek ve aynı varlık kıldığınızda; bir göz yerine gözler, bir el yerine bir el, bir ayak yerine bir ayak, bir suret yerine bir suret yaptığınızda Meleku’t’a gireceksiniz.

Okuması sona erdiğinde bakışlarını, papirüslerdeki sözlerden topluluğa doğru yöneltti ve;

“İşte dostlarım sorunun cevabı İsa’nın bu güzel sözlerinde saklı. Şimdi bu sözlerden hareketle içinizden başta sormuş olduğum soruya cevap verecek olan var mı?” diye sordu.

Lazarus heyecanla hemen atıldı;

“İzin verirsiniz bu soruya cevap vermek istiyorum Usta Thomas.”

Thomas başka birisinin cevap verebileceği beklentisiyle topluluğu gözleriyle kolaçan etti. Fakat herhangi bir karşılık gelmeyince sakin bir el hareketiyle Lazarus’a izin verdi.

“Bebek saflıktır. Yüce İsa bizim bebekler gibi saf olmamızı diliyor. Peki nasıl saf olacağız bizler. Tekrar bedeni olarak bebek halimize dönmemiz mümkün değil tabi. Ama zihin dünyamızı saf bir bebeğinki gibi yapmak mümkün. Yani bu ana değin anne ve babalarımızdan, çevremizden öğrendiklerimizi ve bize doğru olarak belletilen şeyleri bir kenara bırakarak, gerekirse bunları yeniden keşfederek, bu saflığa ermek mümkündür diye inanıyorum,” diye konuştu Lazarus, heyecanını dizginliyormuşçasına.

Topluluğun içersinden mırıltılar yükselmeye başlamıştı. Çoğu Lazarus'a alaylı gözlerle ve biraz da gülümseyerek bakıyordu. İçlerinden Cibran adlı biri gür ve kendinden emin bir sesle Lazarus'a çıkıştı;

“Saçma bütün bu söylediklerin. Bu ana değin öğrendiğimiz şeyleri kafamızdan nasıl atacağız. Onların hiçbirini bilmiyormuşuz gibi mi davranacağız yani. Bence ortada bir saflık varsa o da senin söylediklerindedir.”

Toplantıların ilk gününden beri Cibran'ın bu öfkeli çıkışlarına bir türlü anlam veremiyordu topluluktakiler. Cibran her ne kadar Thomas'ın sözlerine doğrudan itiraz etmese de topluluğun diğer üyelerinin konuşmalarına hiç vakit kaybetmeksizin öfkesini kusuyordu. Bu itirazlarını sanki topluluğun üzerinden Thomas'a yapıyor gibiydi.

Cibran'ın az önce söylemiş olduğu sözlerin ardından topluluktan yükselen kahkaha sesleri, yıldızların ve dolunayın aydınlattığı ormanda, gece kuşlarının ve kurbağaların sesine karışıyor ve bu durum anlamını pek de çözemediği garip bir his uyandırıyor Thomas'ta. Tüm bunlar olup biterken Thomas, ellerini birbirine kavuşturmuş, sağ eliyle kırışmış sakallarını ovarak sessizce bekliyor ve de Lazarus'un ne cevap vereceğini merak ediyordu.

“Hayır bu ana kadar öğrendiklerimizi elbette bir anda unutmak mümkün değil, belki de hiç unutmayacağız. Benim asıl anlatmak istediğim bu değildi zaten. Kendi gerçeğimizi, hakikatimizi keşfetmekten söz ediyorum ben. Vücûdumuzda akan kan, gözümüzden akan yaş kadar kendimize ait bir hakikatten bahsediyorum. O kan ve göz yaşında dışarıdan hiç kimsenin bir payı ve katkısı yok. Tamamen katıksız ve saf bir hakikat,” diye heyecanla atıldı genç Lazarus. Sonra bir süre sustu. Kimseden bir ses çıkmıyordu. Ayakta sadece Lazarus

ve Thomas dikiliyordu. Birbirlerine tebessüm ederek bakıyorlardı. Ay ışığında ikisinin de göle yansıyan suretleri hafifçe dalgalanan suda birbirine karışıyordu. Derken toplulukta kilerden biri konuşulanlardan sıkıldığını belli edercesine söze girdi;

“Peki bu hakikate nasıl ulaşacağız. Söylenenlerin hepsi güzel, süslü ve de gizemli, ama o kadar işte. Sözden öte bir şey değil. Söz, söz, söz! Ne yapacağız şimdi. Buradan öğrendiklerimizle hepimiz bir yerlere dağılıp Platon gibi kendi “*Akade-mi*”mizi kurarak öğrenciler mi yetiştireceğiz?”

Lazarus dalgın bir sesle yanıt verdi;

“Hakikate *Akademi* ile değil, *aşkın demi* ile varılır. Hem sözü neden bu denli küçümsüyorsun dostum. İncil’de “*Başlangıçta söz vardı*” denmiyor mu? Logos olan İsa Tanrı’nın sözüdür. Bak biz de deminden beri Logos sarf ediyoruz. Hepimiz sürekli İsa’ya gebe kalıyoruz. Duyduğumuz, gördüğümüz, tattığımız her şey zihin denilen rahime bir döl bırakıyor ve biz bir düşünceye gebe kalıyoruz. Zamanı gelince o düşünce bir logos, bir söz olarak doğar ağzımızdan. Kimisi ölü doğar bu sözlerin, dinleyene eza verir. Kimisi de canlıdır, dinleyeni dinlendirir, canlandırır ve ona hayat verir.”

Lazarus daha fazla konuşmanın gerekli olmadığına karar vererek sustu. Gözleri daldı gitti. Bu kısa süreli dalgınlığından Thomas’ın yumuşak sesi ile uyandı;

“Otur dostum Lazarus. Çok güzel şeyler söyledin. Cibran ise her zamanki gibi zaafına yenik düştü ve konuştukları zaafını yansıtıyordu. Ama hakkını da yemeyelim Cibran’ın. Onun da söylemiş olduğu gibi sözlerin çok safça, çünkü onlar senin güzel olan saflığını yansıtıyor. İsa der ki; “*Onların hepsinin üstündeki Nur benim; Âlem de benim. Âlem benden çıktı ve gene bana dönecektir. Odunu yar! Ben oradayım. Taşı kaldır!*”

Beni orada bulacaksınız". Herkesin kaderinde kendi İsa'sını bulmak yatıyor dostlarım. Peki onu bulduğumuzu nasıl anlayacağız diye sorarsanız eğer, merak etmeyin derim sadece size. O, sizi bulacaktır, ama aramak lazım. Bu arayışta size engel gibi görünen odunlar, taşlar çıkacaktır. Gülü sevmek dilerse, dikenin batmasını göze alacaksınız. Diken de olsun ki, incitmeden tutabilelim gülü. Ama tüm bu dikenli ve taşlı yolların sonunda İsa sizi bekliyor. Ama bu İsa'nın keşfi akıl ile değil, cezbe ile mümkündür. Cezbe, aşk ile gelir. Aşkın cazibesi sizi saf olan İsa'nın hakikatine çeker. Onun hakikati çift taraflı keskin bir balta gibidir. Mesih'in şu sözlerini hatırlayın "Ben size barış değil, kılıç getirmeye geldim."* Axis Mundus'dur** bu hakikat. Tüm alemleri ayakta tutan bir direk, bir kutuptur o. Yalan, hile ve de riya çölünde keskin ışığıyla yol gösteren bir kutup yıldızıdır bu hakikat. ama hakikat yıldızına yaklaştıkça da yanar kül olursunuz. Hem kül olur hem de tüm âlemin kendisinden çıktığı o külli olan İsa'da kül olursunuz. Sonrasında ise savrulur gidersiniz semaya doğru, seher vakitinde esen yel ile. Sahtelikten çürümüş, her tarafından irin akan derinizi yüzün Mesih'in kılıcı ile. Yüzün ki çıplak hakikatinize dönüp bakmak acı ve utanç versin size."

Vecde girmişçesine bağırmaya başlamıştı Usta Thomas.

"Axis Munduuuuuuuussssssss."

Lazarus bir an Cibran'ın ayakta duran Thomas'a doğru ani bir hareketle sıçradığını gördü. Cibran'ın havaya doğru kal- kan elinde, ay ışığında parıldayan bir hançer vardı. Böğürtüy- le karışık kin dolu bir sesle Thomas'a doğru bağırdı;

“Günahla kirlenmiş pis vücûdun artık daha fazla bu toprakları kirletmeyecek. Geber, geber...”

* Matta Incili.

** Axis Mundus: Dünyanın direği ya da alemin kutbu.

Cibran tüm bu sözleri söylerken bir yandan da elindeki hançeri Thomas'ın vücûduna rasgele ve hırsla saplıyordu. Thomas'ın ay ışığında parıldayan ve insana masallardan çıkıp gelmiş hissiyatı veren beyazlar içersindeki elbisesi, bir anda kızıl kanlara boyanmıştı. Kanı, suyun içersinde dağılan mürekkep gibi gittikçe tüm elbisesini kaplıyordu.Yüzünde ise acıyla dolu bir tebessümü andıran garip bir ifade vardı. Hançerin vücûduna her saplanışında kan, ak giysisine yayılırken yüzündeki acıyla karışık gülümsemesi de yerini donuk bir ifadeye bırakıyordu. Acıyla kıvrılarak dizlerinin üzerine çöktü. İki eli, aniden Cibran'ın hançeri tutan ellerine kenetlenmişti. Cibran, bu hareketten adeta donakalmıştı. Kıpırdayamıyordu. Dehşet veren bu kargaşa karşısında topluluktakiler korkudan adeta felç geçirircesine hareketsiz kalmışlardı. Sonra hepsi birden ormanın karanlık köşelerine doğru kaçışmış ve gözden kaybolmuşlardı. Lazarus ise hâlâ hareketsizce Cibran ve Thomas'a bakıyordu.Thomas, hançerden yere damlayan kendi kanı ile meydana gelmiş olan birikintiden belli belirsiz şekilde yansıyan yüzüne bakıyordu. Nefes alıp verdikçe göğsünde oluşan acı ise artık dayanılmaz hale gelmişti. Bu sebeple acıdan iyice yere kapaklanmış ve yüzü yerdeki kan birikintisine bulanmıştı. Bakışları kurbanının kanlı bedeninde kaybolup giden Cibran hemen toparlanarak ayağıyla Thomas'ı omzundan itti. Thomas önce yana düştü, sonra da sırtının üstüne. Cibran bir süre baktı kıpırtısız duran Thomas'a. Sonra bakışlarını ağaçların ilerisine doğru gezdirmeye başladı. Daha iyi görebilmek için ayak uçlarının üzerine yükseldi. Uzakta gittikçe yaklaşan uğultuyu duyduğunda ve titrek ışıkları gördüğünde yüzünde tiksinti verici bir sırıtma belirmişti. Lazarus'a dönerek,

“İşte senin sonun da yaklaşıyor. Yakında akıbetin şu yerde yatan leşe benzeyecek. Tanrı'nın değil ama Şeytan'ın melekutuna yükseldiği kesin. Ha ha ha, sen de oraya yükselmek

için can atıyorsundur şimdi. Acele etme, o kadar kolay olmayacak. Yavaş yavaş olacak bu. Öldürmek için bize yalvaracaksın,” diye öfkeyle konuştu.

Lazarus yüzünde beliren hayal kırıklığıyla karşılık verdi;

“Neden yapıyorsun tüm bunları. Seninle çocukluk arkadaşız biz. Birdenbire böyle aşağılık bir canavara nasıl dönüşüğünü anlayamıyorum. Nasıl, nasıl olabilir böyle bir şey?”

Cibran adeta öfkeyle kusmuştu sözlerini;

“Kes şu saflık zıvalıklarını. İnancımız her şeyden önce gelir. Şu deli saçması şeylere nasıl izin verebilirdik söylesene Lazar. İzin veremezdik tabi. Bitti artık, sıra sende şimdi. Ama senden geriye de bir şeyler kalmamalı. Kalmamıştır zaten şimdi.”

“Ne demek şimdi bu. Ne anlatmaya çalışıyorsun?”

Az önceki şeytani gülümseme yeniden belirmişti Cibran’ın yüzünde

“Başta pek önemsemiştik tüm bu olup bitenleri. Ama şehrin gençleri onun etrafında toplanmaya başlayınca, bir şeyler yapılmasına karar verildi. Bu sebeple beni seçtiler. Her toplantıdan sonra onlara durumu haber veriyordum. Özellikle senin ona gittikçe bağlanman, onun en iyi ve sadık öğrencisi olman işleri daha da içinden çıkılmaz hale getirmişti. O yüzden son hamleyi yapmamız gerektiğine karar verdik. Ama kökten bir çözüm lazımdı bize. Sen ve tabi annen. Tüm bu kirlenmişlik...”

Cibran sözlerini bitirmemişti ki Lazarus “Hayır, aşağılık canavarlar,” diye keskin bir çığlıkla Cibran’ın üzerine doğru koştu ve atıldı. Cibran ne olduğunu anlayamadan Lazarus’un ağırlığıyla dengesini kaybederek geriye doğru düştü. Düşerken kafasının arka kısmını yerdeki oldukça büyük bir kaya parçasına vurdu. Tok bir darbe sesi duyuldu. Lazarus hemen Cibran’ın üzerinden kalktı. Göğsüne oturdu Öfkeden kaskatı

olmuş yumruklarını Cibran'ın yüzüne savuracakta ki onun boş ve anlamsız bakışlarına takıldı gözleri. Sıkılmış yumruğu havada kalmıştı. Daha sonra Cibran'ın kafasının arkasından sızan ve gittikçe yayılan koyu kırmızı kan dikkatini çekti Lazarus'un. Yumrukları gevşedi ve elleri iki yana düştü. Öfke-den sıklaşan nefesi durulmaya başlamıştı. Üzerinden kalktı. Yerde göletin hemen yanında cansız yatan Thomas'a doğru yürüdü sonra eğildi. Gölün suyunu avuçladı. Pıhtılaşmış kandan yüzü nerdeyse seçilemez hale gelmiş olan Thomas'ın suratını temizledi suyla. Bir müddet baktı Thomas'ın yüzüne. Sonra gözü yerde savrulmuş tomarlara ilişti. Hemen toparlandı hepsini ve muhafazaya yerleştirdi. Uğultular ise gittikçe yaklaşıyordu. Biraz ötede karanlıkta parıldayan ve gittikçe yaklaşan meşaleleri artık görebiliyordu Lazarus. Hemen saklanmalıydı. Bu gözü dönmüş kalabalık onu linç edebilirdi. Etrafına bakındı. Saklanmalıydı ama nereye. Gözü sazlığa ilişti hemen, fakat onu saklayacak kadar pek sığ değildi. Aklına parlak bir fikir geldi. Çocukken göldeki sazlıktan içi boş kamışları kopartıp onları ağzına dayıyor ve suyun altında istediği kadar kalabiliyordu. Elindeki muhafazayı yakındaki ağacın kovuğuna sakladı. Aceleyle suya daldı. Hava sıcak olmasına rağmen suyun ılıklığı garip bir ürperti veriyordu vücuduna. Sazlığa doğru kısa bir süre yüzdü. Boş kamışlardan bir tane kopardı ve suya daldı. Suyun altından yıldızlarla kaplı lacivert gökyüzüne bakmaya başladı. Zaman zaman esen hafif rüzgâr gölün suyunu dalgalandırdıkça gökyüzü de dalgalanır gibi oluyordu. Garip sesler duymaya başlamıştı. Fakat sesler boğuk geliyordu. "Gelmiş olmalılar," diye düşündü. "Oğlum," diye bir çığlık duydu. Sadece bunu anlamıştı. "Cibran'ın babası olmalı," diye geçirdi içinden Lazarus.

"Hainler, alçaklar nasıl kıydınız oğluma. Bunun hesabını vereceksin Lazarus."

Cibran'ın babası Yahya, öfkeye bulanmış bir üzüntüyle bir yandan bağırırken bir yandan da oğlunun kana bulanmış başını göğsüne bastırıyordu. Hızlı hızlı soluyarak emirler yağırdırıyordu etrafındakilere;

“Hemen bulmalıyız o haini, oğlumun kanına karşılık o canavarın kanı. Bulmalıyız onu.”

“Çoktan kaçmıştır Yahya. Arayacağız ama biraz zor. Hem onu yakalayamasak dahi oğlunun kanının bedeli ödendi sayılır. Evi yandı, annesi de eviyle birlikte tabi,” dedi, hemen yakınındakilerden biri.

“Hayır siz bulmazsanız da ben bulurum o melunu. Dünyanın öbür ucuna da gitse bulacağım onu. Bulacağım, anlıyorsunuz beni, bulacağım,” diye bağırdı Yahya.

Ağzından tükürükler saçılıyor, boyun damarları şişiyordu Yahya'nın. Öfkeden kudurmuş gibiydi. Hırsla ayağa fırladı ve Thomas'ın bedenini tekmelemeye ve tükürmeye başladı. Kalabalıktan bir kaç kişi hemen atılarak Yahya'yı oradan uzaklaştırmaya çalıştı. Öfkeyle bağırmaya devam etti;

“Bırakın beni, öldüreceğim bu pisliği.”

O esnada kolundan tutanlardan biri;

“O zaten çoktan öldü. Bırak artık onu. Cehennemde hak ettiği yerde yanıyor şimdi,” diye konuştu Yahya'nın öfkesini teskin etmek istercesine.

Yahya bir an duraklar gibi oldu. “Cehennem,” diye kendi kendine sayıkladı. Sonra ani bir hareketle kendisini tutan kolları kurtulmayı başarak kalabalıkta meşale tutanların birisinin elinden meşaleyi kaptı. Sonra tekrar bir kedi gibi çevik hareketlerle Thomas'ın cansız bedeninin yanında bitiverdi. Bunları o kadar ani ve çabuk yapmıştı ki kendisini tutanlar ne olduğunu anlamadan Thomas'ın bedeninin bir anda alevler içinde kaldığını şaşkınlıkla izlemişlerdi. Alev almış beden

hemen yanında duran Yahya, kakhaha ile ılık arası korkunç sesler çıkartıyor zevkten adeta inliyordu. Delirmiş gibiydi. Yanık et kokusu manzarayı daha da korkunç bir hale getiriyordu. Koku, genizleri yakmaya başlamıştı. Yahya, öfke krizine tutulmuşasına bir yandan bağırtıyor bir yandan da korkunç kakhahalar atıyordu.

“Cehennem, cehennem ha, ha, hahaaa. İşte senin cehennemnin Thomas. Tanrı’nın adaleti bu. Yüce İsa, sen bizi cehennem ateşinden koru. Cennetine al. Günahlarımızı bağışla.”

Sonra bir süre yanan cesedi izlemeye koyuldu. Gözleri yaşla dolmaya başlamıştı. Nedense birden ağlamaya başlamıştı bu kez. Azgın öfke yerini acıma ve pişmanlığa bırakmıştı. Duygularının bu kadar çabuk değişmesine kendisi de şaşırtıyordu. Elindeki meşaleyi göle doğru savurdu. Diz öktü. Başını ellerinin arasına alarak ağlamaya başladı. Sonra başını kaldırdı. Kulaklarında şiddetli bir rüzgârın uğultusunu duyuyor gibiydi. Etrafına boş gözlerle bakındı. Hiçbir şey duymuyordu. Ayağa kalktı ama sendelemeye başladı. Rüzgârda savruluyor gibiydi. Düşmemek için arkadaşına tutundu. Arkadaşının gözlerine adeta yalvarırcasına bakıyordu. Bir şeyler söylemesini istiyordu. Onu bu acıdan ve pişmanlık duygusundan çekip çıkartacak bir söz. Ve o sözü duydu. Konuşan İmran ismindeki dostuydu.

“Yahya ne oldu bize böyle. Aç kurtlar gibi kuzulara saldırıyoruz sanki. İsa’nın masumiyeti değil, Roma’nın zulmü bizim bu yaptığımız.”

Yahya aynı pişmanlık dolu gözlerle kendine bakan arkadaşına hak verircesine başını salladı. Yabancı gözlerle etrafına bakındı. Bir yandan oğlunun, bir yandan da hâlâ için için yanmakta olan Thomas’ın cesedine bakıyordu. Kömürleşmiş cesede baktıkça ürperiyordu. Gözlerini kaçırđı. Yere bakarak iki eliyle kendisini omuzlarından tutan dostuna doğru ağlamaklı bir sesle konuştu;

“Hayat denilen bu sürek avında kurban ile avcı her an yer değişebiliyor. Koşarken hep arkana bakıyorsun, oysa önünde giden kurbanın korku dolu çığlıklarına kulak vermeden ezip geçebiliyorsun onu. Zulümden kaçarken masumiyetimizi ezip geçiyoruz farkında olmadan. Tanrım ne yaptık biz. İsa'ya dua ederken, avucumuzda onu çarmıhta acılar içinde bırakan çivileri tutuyormuşuz meğer. Her duamız çiviye indirdiğimiz bir darbe gibi. Hattâ tüm yaşamım bu çiviye vuran darbeler gibi. Gidelim buradan artık. Götür buradan beni.”

Suyun altında uzun süredir hareketsiz bekleyen Lazarus, uğultuların kesildiğinden emin olarak başını yavaşça suyun üstüne kaldırdı. Kimsecikler yoktu ortada. Sudan yavaşça çıktı. İki cesedi de göremiyordu. Yalnız Thomas'ın yattığı yer kararmış gibiydi. Havada ağır bir yanık kokusu vardı. “Tanrım yakmışlar onu,” diye içinden geçirdi. Cibran'ın son sözlerini hatırladığında gözleri birden merak ve korkuyla açılmıştı. “Anne,” diye soluksuzca fısıldadı. Ağaç kovuğuna sakladığı muhafazayı aldı hemen. Kasabaya doğru yürümeye başladı. Sudan ağırlaşmış elbisesi yorgun düşen bedenini daha da ağırlaştırıyordu. Kasabayı uzaktan gören tepeye gelmişti. Şimdi giderse onu da öldüreceklerini biliyordu. O yüzden herkesin derin bir uykuya daldığı zamanda gitmesi daha doğru olurdu. Uzaktan evinin olduğu bölgeden dumanlar yükseldiğini gördü. İçinden eve doğru dayanılmaz bir koşma isteği doğmuştu. Bir an önce annesini görmek istiyordu. Ama vazgeçti hemen bu isteğinden. Beklemeye koyuldu. Yorgunluktan ağırlaşan gözkapaklarının kapanmasına daha fazla engel olamadı.....

Uyandı birden. Ne kadar zaman geçtiğini hatırlamıyordu. Hava bulutlanmıştı. Yıldızlar ve dolunay seçilmiyordu. Karanlık iyice çökmüştü kasabanın üzerine. Bu durumda, görünmeden evine varması daha da kolaylaşmıştı. Ayağa kalk-

ti ve hızlı adımlarla yürümeye başladı. Kasabaya yaklaştıkça içindeki merak ve korku da artıyordu. Sessiz ve ürkek adımlarla evinin olduğu sokağa girdi. Gördüğü manzara karşısında haykırmamak için kendini zor tutuyordu. Doğup büyüdüğü evden geriye bir kül yığını kalmıştı. Evinin bahçesinde bir zamanlar gölgesinde uzun zamanlar dinlendiği ağaçlar, şimdi kömürleşmiş birer korkuluk gibiydiler. Kendini küllerin arasına attı hemen. Kaldırdığı her yığınının altında umutsuzca annesini arıyordu. Uzunca bir süre küllerin arasında çırpınıp durdu. Birden karanlıkta parıldayan altın haç gözüne ilişti. Yaklaştı ve haça doğru eğildi. Almaktan korkuyordu haçı. Çünkü karşılaşacağını bildiği şeyden ürperiyordu. Yavaşça elini haça doğru uzattı. Çekmeye başladıkça haçı, küllerin arasından kömürleşmiş vücut da ortaya çıkmaya başlamıştı. Acıyla yutkundu Lazarus. Gördüğü şeyi hayatı boyunca unutmayacaktı.....

Uzun bir süredir yürüyordu. Nereye gittiğini bile bilmiyordu. Kinden ve nefretten kaçarcasına ayrılmıştı doğduğu topraklardan. Sayısız şehirlerde ve ülkelerde savruldu durdu. Ama içindeki sızı hâlâ dinmemiş gibiydi. Hâlâ unutamamıştı annesinin yanmış cesedini. Bazı geceler rüyasında annesinin yanmış vücûduyla kendisine doğru koşmakta olduğunu görüyordu. Korkuyla sırıyordu yatağından. Kim bilir kaç kez bu rüyayı görmüştü. Şimdi yürürken bile bu düşlerini düşünüyor, korkudan ürperiyordu. Bu kadar yer gezmesine rağmen, hâlâ kendisini diriltecek İsa'yı bulamadığına şaşırıyordu. "Yoksa bu arayış hiç bitmeyecek miydi". Tüm bu karmaşık düşünce ve duygularla yürürken, burnuna gelen hoş baharat kokuları Lazarus'u birden kendine getirmişti. Kalabalığın ortasında buluvermişti kendini. Ne zaman bu karmaşaya daldığını hatırlamıyordu bile. Bir yanda aktarlar, bir yanda kumaş satanlar, biraz ilerde meyve satıcıları ve daha önce hiç gör-

mediği bin bir renkte ve çeşitte mallar ve tezgâhtarları. Hepsinin bağrıışları birbirine karışıyor ve bu da Lazarus'a çocukça bir keyif veriyordu. Ufakken annesiyle birlikte gittikleri Lübnan'ın en büyük pazarı gözlerinin önüne gelmişti. "Ne çok zaman geçmiş üzerinden," diye düşündü kendi kendine. Ya buraya, bu Hint diyarına gelişi ne kadar zaman olmuştu. Hatırlamakta güçlük çekti bir an. Lübnan'dan ayrılalı o kadar zaman geçmişti ki ayrıldığında bıyıkları henüz terlememiş bir gençti. Şimdiyse saçı sakalı birbirine karışmış gezgin dervişlere benziyordu. Buraya geleli iki yıl olmuştu. Bu süre zarfında zengin bir mihracenin çiftliğinde seyislik yapmıştı. Bu arada bu tuhaf Hint dilini de gayet iyi öğrenmişti. Her sabah ağılın temizliğini yapmak, atları tımarlamak, hattâ zaman zaman onlarla konuşmak her şeyi unutturuyordu Lazarus'a. Ama artık buradan da ayrılmanın vaktinin geldiğini hissediyordu. Hiçbir yere ait hissetmiyordu kendini. Bu sebeple yıllarca dolaşıp durmuştu. Ama içindeki arayış özlemi bir türlü sona ermek bilmiyordu. Hint diyarına gelmeden önceki son durağı olan Tibet'te, uzun yıllarını geçirdiği Gothama tapınağı ve yaşlı bilgenin hayal meyal görüntüsü gözlerini önüne gelmişti bu kez. Sanki o anı yaşıyormuş da şimdi buradaki halini düş gibi hatırlıyormuşçasına dalıp gitti bakışları...

Tapınağın merdivenlerinden yavaş yavaş çıkmıştı. Sağında ve solunda bağdaş kurmuş oturan ve yüzünde sakinliğin ve huzurun açıkça görüldüğü iki Buda heykeli hemen dikkatini çekmişti. Eliyle heykelin kıvrımlarını hafifçe okşamış, basamakları sakince çıkmaya devam etmişti. Basamağın her iki yanında fil heykelleri vardı. Hemen ilerde yine sağlı sollu, uzanır şekilde yatan aslan heykelleri yer alıyordu. "Çok garip," diye geçirdi içinden. Basamağın sonuna geldiğinde karşısında olağanca heybetiyle, 18 tane ince ahşap sütun üzerinde yükselen, 3 katlı ve her katı birbirinden çatıyla ayrılmış,

daha önce gezip görmüş olduğu yerlerdeki hiçbir şeye benzemeyen bir yapı, akşam güneşinin kızılığında alev alev yanıyor gibi gökyüzüne doğru yükseliyordu. Uzun süredir tapınakta olmasına rağmen, baş rahiple görüşme isteğı her defasında geri çevrilmişti. Ama bu sefer görüşme talebi yaşlı rahibin kendisinden gelmişti. Bu garip yapının serin ve kısa koridorlarını geçerken bir yandan bu daveti düşünüyor bir yandan da gözü, sürekli olarak kendisine yol gösteren genç rahibin yeri incitmekten sakınıyormuşçasına salınıp duran ürkek, sessiz ve sık adımlarına takılıyordu. Koridorun sonu aydınlık ve geniş bir meydana açılıyordu. Meydanın ortasında âz önce içinden geçip gittikleri yapıya benzer iki bina ve bunların arasında ise beyaz mermerden yapılmış üçgen şeklinde ve büyük tapınağın adeta küçük bir benzeri olan bir tapınak daha vardı. Ortadaki yapının hemen önünde ise beyaz mermerden yapılmış bir sütun ve sütunun üzerinde taht ve tahtın üzerinde de iki elinin avuç içleri birbirine birleşmiş şekilde dua eden bir Buda heykeli oturuyordu. Buda'nın başının hemen üzerinde ise bir çan vardı. "Yaşlı rahip burada kalıyor olmalı," diye düşündü Lazarus. Mermer tapınağın önüne geldiklerinde genç rahip saygıyla başını hafifçe öne eğerek, eliyle tapınağın girişini gösterdi Lazarus'a. Lazarus, aynı saygıyla eğilerek, girişten önceki on basamağı da yavaşça çıktı. Tapınağın girişine geldiğinde ise durdu. Derin bir nefes aldı. İçeriye girdiğinde, tapınağın serinliğinden bir an için ürperdi. Dışarıdan tapınağa bakıldığında küçük olmasına rağmen, tapınağın koridorunun bu kadar uzun olması şaşırtmıştı Lazarus'u. Koridor boyunca ilerledikçe farklı bir dünyaya adım atmış gibi hissediyordu. Üzerinde çeşitli kabartma süslemelerin bulunduğu kalın sütunların üzerinde yükselen tapınağın, tavanındaki zümrüt yeşili şeffaf ve kandile benzeyen şeylerden sızan yeşil ışık, tavandaki ve sütunlardaki kabartmalar

üzerinde belli belirsiz gölgeler meydana getiriyordu. Derin bir sessizlik vardı içerde. Lazarus kendi nefesini bile duyabiliyordu. Sonunda yaşlı rahibin huzuruna gelmişti. Saygıyla eğilip dizlerinin üzerine çömeldi. Rahip de aynı şekilde dizlerinin üstünde oturuyordu. Gözleri kapalıydı. Ölü gibi hareketsizdi. Yaşadığına dair tek belirti sol elinde bulunan turuncu renkteki tespihi sürekli olarak hareket ettiren başparmağının hareketi idi. Yüzünde ise huzur ve güven veren bir tebessüm görülüyordu. Üzerinde ise vişne çürüğü renginde kumaştan yapılmış bir elbise vardı. Elbise, rahibin sol omzundan aşağı çapraz bir biçimde iniyor, sağ kolunun altından geçerek sağ kolu ve omzunu açıkta bırakır bir şekilde tüm vücudunu kaplıyordu. Vücudunun açıkta kalan kısmını ise parlak ve koyu sarı renkte, bir kısmı yine vişne çürüğü renginde olan bir kumaş sarıyordu. Sağ kolu ise tamamen çıplaktı. Lazarus bir süre seyretti rahibi. Sonra rahibin asude sesi hafifçe yankılandı tapınağın loş koridorlarında.

“Samsara’dan kurtulmalısın. Arı’yı düşün Lazarus. Farklı çiçeklerden öz toplar. Dolanır durur. İşte onun Samsara’sıda bu. Herkes döner durur bu çarkın içinde. Ama nihayetinde arı kovana döner ve balını yapar. Samsara’dan kurtulmak için farklılıkları *bir* görmek gerek. Görmek yetmez *bir*’i bal eylemek, halden hâle baldan *bir*’e varmak gerekir. Bilgeler Samsara’yı bir çembere benzetmişler. Çemberi en dışı dönüşün en çok hissedildiği yerdir Lazarus. Ama merkeze inildikçe dönüş hissi azalır. En merkezde hareketsizlik vardır. Noktadır orası. Derin sükûnet vardır orada. Senin noktanda ise karanlık bir mağaraya süzülen ışığın, içinden geçip gittiği bir delik var. Oradan geç kovana gir. Işığı bal eyle, karanlığı petek.”

Yaşlı rahip son cümlelerini, Lazarus’un kulağına fısıldar gibi söylemişti. Lazarus heyecanını dizginlemek istercesine aynı fısıltıyla sordu;

“Bu kovan nerde, nasıl bulacağım onu?”

“Zamanı gelince Lazarus, zamanı gelince...”

“*Zamanı gelince*”. Lazarus, rahibin bu son sözlerini tekrarlar-
larken küçük bir çocuğun kolunu çekiştirmesiyle kendine
geldi.

“Zamanı geldi tabi, açım bir şeyler alsana bana.”

Küçük çocuğun gözlerindeki masumiyet ve hüznün Laza-
rus’a çok tanıdık geldi.

“Tabi ne istersin ne alayım sana,” diye şefkatle sordu ço-
cuğa

“Ne olursa, fark etmez.”

Çocuk, bir yandan bunları söylerken bir yandan da Laza-
rus’u kolundan çekerek türlü renkte çiçek açmış bahçeye
benzer meyvelerin satıldığı tezgâhın önüne sürükledi. Laza-
rus, konaktan artık ayrılması gerektiğine dair izin istediğinde,
mihracenin kendisine vermiş olduğu cebindeki son parayla,
küçük çocuğa birkaç gün yetecek kadar erzak aldı. Erzağı, ço-
cuğun eline veren Lazarus, onun bunu taşımayacak kadar
ağır olduğunu anlayınca;

“Nerde yaşıyorsun, ailen yok mu? İstersen evine kadar ta-
şıyabilirim bunları,” diyerek bir teklifte bulundu.

“Benim annem babam yok. Buradan biraz uzakta, eski ta-
pınağın hemen yanında kurulmuş bir köyde kalıyorum. Şeh-
rin biraz dışında. Oraya kadar bunları taşımak biraz zor ol-
maz mı senin için?” diye sordu çocuk.

“Meraklanma sen, zaten benim de kalacak bir yerim yok.
Bakarsın beni de kabul ederler oraya,” diye cevap verdi La-
zarus

Esmer tenli çocuk kendinden emin bir sesle;

“Tabi kabul ederler, neden etmesinler senin gibi yardımse-

ver birini. Ben de yardımcı olurum, severler beni orada,” dedi.

Çocuğun bu sözlerine üzerine hafifçe gülümsedi Lazarus. Bir yandan yürümeye, bir yandan da konuşarak birlikte yola koyuldular.

“Anne ve baban yok dedin az önce, ne oldu onlara?”

Lazarus’un sorusu çocuğun sesindeki coşkuyu perdeler gibi olmuştu. Sakince ve sanki birazda isteksizce döküldü ağzından kelimeler;

“Ben çok küçükmüşüm hatırlamıyorum olanları. Bana anlatıldığına göre, ormanın içinde bir köyde yaşıyormuşuz. Sonra aniden salgın bir hastalık baş göstermiş. Annem ve babam da dahil köyde herkes ölmüş. Ben kundaktaymışım. Bir süre sonra ormandan geçip giden gezgin dervişler bir bebek ağlaması duymuşlar. Sesin geldiği yere doğru yürüdüklerinde o korkunç manzarayla karşılaşmışlar. Sadece bir tek ben kurtulmuşum bu salgından. Adımı da “*Bir*” koymuşlar bu nedenle.”

“Çok ilginç ama güzel bir isim.”

“Senin adın ne peki,” diye heyecanla atıldı *Bir*.

“Lazarus.”

“(Gülümseyerek) E, bu da garip bir isim bence. İsmine bakılırsa senin de ilginç bir hayat hikâyen var galiba.”

Lazarus gülümseyerek cevap verdi;

“Öyle sayılır ama uzun bir hikâye, bir gün anlatırım belki.”

Uzunca bir süre konuşmadan yürüdüler. İkisi de yorulmuşsa benziyordu. Biraz ilerde tapınağın silueti görülmeye başlamıştı. Tapınağa yaklaştıkça silüette belirginleşti. *Bir* heyecanla “İşte geldik,” diye bir çığlık attı. Lazarus önünde uzanıp giden manzaraya hayranlıkla bakıyordu. Ağaçlarla kaplı geniş bir düzlük üzerinde, tam olarak piramide benzemeyen dokuz

katlı ve basamaklar şeklinde gökyüzüne doğru yükselen, birbirine eşit uzaklıkta dört tane taş blok vardı. Her bir kattaki taş bloklar, kabartma ve oymalarla ince bir şekilde işlenmişti. Süslemelerdeki hâkim renk yeşil ve mavinin çeşitli tonlarıydı. Batmaktan olan güneşin kızılığıyla, renklerin her biri birbirinin içersinde eriyor, gölgelerin ardında kayboluyor sonra tekrar ortaya çıkıyordu. Bu dört taş bloğun tam ortasında ise diğerlerinden farklı olarak altın kubbesi olan ve diğer dördünün benzeri ama oldukça ufak bir taş blok daha vardı. Lazarus şaşkınlıkla blokların yanından geçip giderken, *Bir* ise her zaman gördüğü bu şeylere karşı kayıtsızca yürüyordu. Altından kubbesi olan bloğun hemen önünde ise iki tane filin çektiği dört tekerlikli araba ve arabanın hemen üstünde ise bir minyatür saray vardı. “Tüm bunların anlamı nedir?” diye içinden geçirdi Lazarus. Sonra *Bir*'e seslenerek;

“Buralarda kimseyi göremedim,” dedi Lazarus, sanki hayal kırıklığına uğramışçasına

“Yaşadığımız yer, tapınağın hemen ardındaki köy. Buraya sadece ibadet için geliyoruz. Ama en çok da dervişler gelir buraya,” diye cevap verdi *Bir*.

Lazarus etrafını hayranlıkla seyrederken bir yandan da soruyordu;

“Kim bunlar peki?”

“Brahman dervişler. Ama köyümüzün tamamı onlardan değil tabi. Sadece yedi derviş var. Brahman dervişi olmak zordur. Pek yemez içmezler, çok konuşmazlar. Genellikle bir yere bağlanmazlar. Çokça gezerler Kendini yanlarında nedense huzurlu hissedersin. Tanıyınca sen de seveceksin.”

“Çokça seyahat ederler dedin, ama şimdi bu köyde kalıyorlar. Neden peki?”

“Dervişler beni kundaktan alıp seyahatlerine devam eder-

ken yolları bu köyden de geçmiş. Beni evlatlık alan ve felçli olan evin reisi, biz gelmeden önce rüyasında yedi parmaklı bir adamın kendisine, avucunun içinde parıldayan bir inci verdiğini ve bu inciye alır almaz yürümeye başladığını görmüş. Rüyasını da tüm köye anlatmış. Köylü ve adam uzun süre rüyadaki adamı beklemeye koyulmuş. Sonra evin reisi, köye geldiğimizi duyunca bizi yanına çağırtmış. Karşında yedi dervişi ve kucağında beni görünce sevinçle yatağından fırlayarak koşar adımlarla yürümeye başlamış. Köy halkı bunun bir mucize olduğunu düşünerek dervişlerden artık burada kalmalarını istemişler. Evin reisi de fakir olsa da beni evlatlık olarak istemiş. Dervişler de yılda bir kez seyahat edip tekrar köye dönme koşuluyla bunu kabul etmişler.”

Lazarus bir yandan *Bir*’in anlattıklarını dinlerken, bir yandan da yerden beş basamak yüksekte geniş bir alan üzerinde neredeyse birebir büyüklükte, taştan yapılmış fil heykellerinin, sırtlarında taşımış oldukları devasa tapınağı hayranlıkla seyrediyordu. Lazarus, filler ve taşımış oldukları tapınağın yanında kendini o kadar ufak hissetmişti ki, bir an bunların insan elinden çıkmış olamayacağını düşündü. Bu duyguyu Mısır’da iken o görkemli piramitleri gördüğünde de hissetmişti. Köye vardıklarında güneş batmıştı. *Bir*, Lazarus’u köylülerle tanıştırdı. Kendisine yapmış olduğu iyiliği anlattı. Almış oldukları erzakı paylaştırdı herkesle. *Bir*’i evlat edinen ailenin evinde köyün ileri gelenleri ile birlikte toplanmışlardı. Herkes meraklı gözlerle Lazarus’u baştan aşağı süzüyor, o ise bakışların kendinde toplandığına aldırış etmeden evin sahibiyle sohbet ediyordu;

“*Bir*, görmüş olduğunuz garip rüyadan söz etti,” dedi Lazarus.

“Evet, o rüyadan sonra, yaşadığımız hayat mı düş yoksa gördüğümüz düş mü gerçek, ondan artık o kadar emin değilim,” diye cevap verdi ev sahibi.

Lazarus kafasını hafiften öne arkaya hareket ettirerek konuştu;

“Evet zaman zaman ben de bu hisse kapılıyorum. Ama işin içinden pek çıkamıyorum.”

“Dervişlerin bu konuda çokça garip düşünceleri var.”

“Onlarla tanışmak isterim,” dedi Lazarus.

“Tabi, neden olmasın. Bizim evin yanında tek odalı ve bambudan yapılmış bir kulübede her gece oturup sohbet ederler, kutsal kitaptan sözler okuyup bunları kendilerince yorumlarlar. Hemen tanıştırebilirim istersen.”

“Sevinirim.”

Önde ev sahibi, arkada Lazarus, yavaşça, derme çatma kulübenin kapısından içeri girdiklerinde, ortadaki tütsünün üzerinde ince dumanların yükseldiğini ve etrafında da yedi dervişin bağdaş kurup oturduklarını gördüler. Dervişlerin lideri, her halinden kendini belli ediyor gibiydi. Baştan aşağı beyaz olan elbisesinin üzeri, omzunun her iki yanından aşağı doğru sarkan kırmızı renkteki kalın ve de şala benzer şeyle kaplıydı. Saçları ve sakalı uzun ve kırışmıştı. Gözleri kapalı, başı öne eğilmiş şekilde duaya benzer bir şeyler mırıldanıyordu. Diğer altı kişi de aynı şekilde fakat sessizce onu dinliyordu. Lazarus ve ev sahibi bir kenarda usulca ayakta bekliyor, duanın bitmesini bekliyorlardı. Duanın sonunda *OM* diye bir ses yükseldi. Bir süre sessizce öylece durdular. Sonra duayı okuyan derviş başını kaldırdı ve gözlerini açtı. Kapıda bekleyen Lazarus ve ev sahibine gülümseyerek baktı ve sakin bir sesle; “Lütfen içeri gelin,” dedi. Diğerleri gelenlere hemen yer açtılar. Lazarus ve ev sahibi dervişin karşısına çömeldiler. Lazarus yanmakta olan tütsünün dumanını yavaşça içine çekti. Tuhaf bir hafiflik hissetti. Gün boyunca yapmış olduğu uzun yürüyüşün yorgunluğu bir anda yok olmuş gibiydi.

“Bu dostumuzun ismi Lazarus. *Bir* ile pazarda karşılaşmışlar. Cebindeki paranın son kuruşuna kadar ona ne isterse almış. Kendisi de biraz sizlere benziyor gibi. Geziyor sürekli. Uzak diyarlardan gelmiş buralara,” diyerek söze girdi ev sahibi.

“Soylu ve cömert bir davranış,” dedi derviş. Sonrasında bakışlarını Lazarus’a yönelterek sordu;

“Peki neden geziyorsun Lazarus?”

“Önceleri bu soruya ‘*Hakikati arıyorum*’ diye cevap veriyordum, ama artık bundan o kadar da emin değilim.”

Derviş tebessümle konuştu;

“*Arayışın kendisinin hakikat olduğunu düşündün mü hiç?*”

Lazarus dervişe anlamamış gibi biraz da şaşırarak baktı;

“Hiç böyle düşünmemiştim.”

“*Neden biliyor musun? Çünkü o her yerde. Aynı ve kendine mahsus bir mekânda olan şey sınırlıdır. Sınırlı olan şey nasıl hakikat olabilir? Oysa hakikat sınırsız olandır ve her şeyi kaplayandır. Aslında bu sınırsız olma hali bile bir sınır ifade eder. Çünkü sınırsızlık kendi zıddı olan sınırlılık ile var olur ve anlam kazanır.*”

Derviş sözlerini henüz bitirmişti ki, Lazarus cümlelerini dikkatle seçiyormuşçasına söze girdi;

“Elbette, fakat tüm bunları söz olmaktan daha ilerisine taşımak gerekmez mi? Hep soruyorlar; “*her şey hakikatse o zaman kötülük nasıl hakikat olur*”. Ben de bunu çokça düşünmüşümdür, ama bu duruma akıl sır erdiremedim doğrusu. Bir insanın diğer bir insanı öldürmesi bütün inançlarda yasaklanmışsa ve günah olarak da kabul edilmiş oluyorsa, bu da mı hak oluyor, oluyorsa yaptığı yanına kâr mı kalıyor? Bilmiyorum doğrusu. Buna verecek bir cevabım yok.”

“Hakikatte yargı yok. Onun hiçbir yönü, zıddı yok, yani kendi içinde zıtlığı barındırmayan biricik ve tek olandır o,” dedi derviş, Lazarus’un bu sözlerine karşılık olarak.

Lazarus;

“Ama bu söylediğin dahi bir yargı değil mi? Gördüğün gibi bundan kaçınmak pek mümkün değil galiba,” diye karşılık verdi dervişin sözlerine.

Derviş, Lazarus’un sözlerine hemen cevap vermemişti. Bir süre sustu. Gözlerini kapatıp sağ elini kalbinin üzerine götürdü. Duaya benzer sözler* söylemeye başladı;

Ey Yüce Tanrı

Yüce Brahman sensin

Kadın sensin, erkek sensin

Genç adam sensin, bakire kız sensin

Asasına dayanan yaşlı adam sensin

Senin yüzün her yöne dönüktür

Gece kelebeği sensin

Yağmur bulutu, mevsimler, denizler sensin

Aydınlık ve karanlık

Görünen ve görünmeyen her şey sensin

Soluk, söz, mânâ hep sensin

Tek olduğu halde çeşit çeşit görünen sensin

Sen ölümlü gözlere görünmezsin

Ancak kalbi arınmış kişiler

Seni kalplerinde görebilirler

İkincisi olmayan teksin

Varlığın özüne gizlenip

Onları seyreden sensin

Sen şuurun kendisisin

---

* Svetasvatara Upaniṣad.

*Kâinatın beşiği ve mezarı sensin
Bütün evren senin görüntün
Bütün kutsal metinler de senin soluğundur
OM... Şanti Şanti Şanti**
Sonra brahmani konuşmasına devam etti;

“İşlenen bir suçu gördüğünüzde size şöyle sormuyorlar mı? ‘*Ne gördünse onu söyle sadece hakikati bilmek istiyoruz*’ İşte burası önemli Lazarus. Olmakta olan, hakikattir Yargılarımız sonrasında gelir. Ödül, ceza; ikisi de yapılan fiilin sonunda kazanılan bir hak oluyor. Bunu idrak etmek çok güç biliyorum. Her şey hakikattir derken, yanlış anlaşıyor bu söylediklerim. “*Şu tütü hakikattir*” dersem, o zaman onun dışında kalan şeyleri dışarıda bırakmış olurum ve hakikati sadece tütü ile sınırlandırmış olurum.

Öyle değil tabi ki. Sorun sözün kendisinde. Sözler de harflerden meydana geliyor. Her şeyi harflerden meydana gelen sözlerle ifade ediyoruz. Harf, bir mekânı ve sınırı beraberinde getirir. Hakikat, anne rahmindeki karanlık ve bir o kadar da derin sükûn halidir. Orada kelimeler ve harfler yok. Tüm insanlık orada Kendi olma bilinci olan *Atman*’dan yoksun, fakat tek ve biricik olan *Brahman* halinde yaşar. Aslında tüm yaşamımız boyunca farkında olmadan isimlerimiz farklı olsa dahi söze “*Ben,*” diye başlamıyor muyuz. Tüm *Sen* olan *Atman*’lar, *Ben* olan *Brahman* diyor farkında olmadan.”

Lazarus gülümseyerek;

“*Sen olan Ben* ise, o zaman *Ben* olan, *Ben* dir,” dedi.

“Evet Lazarus, çünkü *Sen* olan var olmak için *Ben*’ e ihtiyaç duyar ve *Ben* der. Doğmak için bir başkasına muhtaçtır. Ama *Ben*, var olmak için başkasına ihtiyaç doymaz. Tıpkı

---

* Şanti: Huzur

Tanrı *Vişnu*'nun cisimleşmiş hali olan *Krişna*'nın, annesi *Devaki* tarafından babasız olarak dünyaya getirilmesi gibi.”

Lazarus, şaşırılmış bir şekilde, söylediklerinin duyulmasını istemiyormuşçasına fısıldadı;

“Tıpkı efendim İsa gibi...”

Fazl, çekinerek, kısık bir sesle “Lazarus, İsa gibi olan nedir,” diye sordu. Fazl'ın gönül okşayıcı yumuşak sesi Lazarus'u, dalıp gitmiş olduğu arayış ve uzun yolculuklarla dolu geçmişinden alıp çölün ıssızlığına bırakıvermişti. Dalıp giden gözleri bir süre daha boşlukta gezindi durdu. “Olmuş olan-
dan daha mükemmeli olamaz,” diye hafifçe mırıldandı. Sonra tekrar Fazl'a dönerek;

“Olmuş olan, olgunlaşan meyve toprağa düşer, toprak ile bir olur. O artık meyve değil toprak olmuştur. Fazl, yaşamış olduğum bu acıların, beni toprakla, hakikatle birleştirecek bir olgunluğa ulaştırmada bir aracıdır diye düşünüyorum. Ne dersin,” diye sordu Lazarus.

Fazl, az önce sormuş olduğu sorunun cevabını alamayacağı-
nı bildiğinden, Lazarus'un sorusunu cevaplayarak devam etti konuşmasına;

“Haklısın. O meyve insan oluyorsa, meyvenin asılı durduğu ağaç da insanın soyağacına benzer o zaman. Kişi ancak soyundan soyunursa ve arınırsa, adamdan Âdem'e terfi eder. Güzel peygamber “ölmeden evveli ölünüz” demiş. Ustam Kemaleddin bunun ancak sana yol gösteren bir üstazın şefkatli sohbeti ve muhabbeti ile olabileceğini söylemişti. Bu muhabbet ve sohbet içinde bulunmak her dem yeniden doğmak gibidir. Bildiklerini terk edersin orada. Tüm saflığınla muhabbete bağlanırsın. Başlangıçtaki söz olursun. Söz olan, söz verir, ahde vefa eder. Vefa eden vefat eder, sonrasında kendi harflerinden yeniden doğar. İkinci bir doğumdur bu.”

Lazarus, Fazl'ın anlattıklarını hayretle dinliyordu. Özellikle son cümleleri daha da şaşırtmıştı. Heyecanla söze girdi;

“Ne müthiş benzerlik. Efendimiz de “*İnsan iki kez doğmadıkça Tanrı'nın krallığına erişemez*” diyor. Ölmeden evveli ölmek ve iki kez doğmak. Umarım yolculuğumun serencamı, İsa'da nihayete erer.”

Lazarus bunları o kadar yüksek sesle ve de kendinden geçmesine söylemişti ki, bu durum kervandaki diğer yolcularında dikkatinden kaçmamıştı. Çok geçmeden gülüşmeler duyuldu. Fazl, Lazarus'un heyecanını yatıştırmak istercesine hafifçe kolundan tutarak;

“Nihayete eren hidayete erer. *Hidayet, Hûda'nın ayetidir* Lazarus. Ama bu yolculuğun sonunda hidayete varmak biraz nasib işidir,” dedi.

“Nasib mi?”

“Evet. Gelmiş olduğun soydan arınma, yani nesebden us-taya giden yol nasibdir. *Nesebden nasibe* giden yol gayet uzundur. Belkide bitimsiz bir yolculuk. Lazarus, senin anlayacağın bulmak, aramakla olmaz. Arınmakla olur.”

Fazl'ın bu sözleri Lazarus'un heyecanını rüzgârın, mermerin üzerindeki ipek bir şalı incitmeden, akıp giden su gibi götürürcesine yatıştırmıştı. Derin bir nefes aldı Lazarus. Omuzları düştü. Sakin ve duru bir sesle;

“Hakikati ve beni uyandıracak İsa'yı arama yolculuğumda çokça yer dolaştım ve çok insanla sohbet ettim ama hiçbiri senin gibi sözler söylememişti. Sözlerinde hiçbir davet sezinlemedim, itaat talep eden bir halin yok. Son duraktan bir önceki ara durak gibisin. Hakikate giden yolda zorunlu ikamet edilecek bir durak,” dedi.

Lazarus ve Fazl sohbe o kadar dalmışlardı ki diğer yol-

cuların çoktan derin bir uykuya daldıklarının farkında bile değildiler. Uzun sohbetin ardından her ikisi de yorgunluktan ağırlaşmış göz kapaklarına daha fazla karşı koymanın imkânsız olduğuna karar verdiler ve yakmış oldukları ateşin etrafında derin bir uykuya daldılar.

Bir süre geçmiş ti ki, Fazl'ın kulağına garip uğultular gelmeye başlamıştı. Yattığı yerden kumların titremeye başladığını hissediyordu. Uğultular yaklaştıkça daha da belirginleşmeye başlamıştı. Sonunda uğultular yerini dehşetli at kişnemelerine bırakmıştı. Fazl gözlerini açtığında şaha kalkmış bir atın ayaklarının, hızla kendisine yöneldiğini gördü. Ani bir hareketle yana attı kendini. Az önce yattığı yerin atın ayakları tarafından hiddetle çiğnendiğini gördü. At kişnemeleri ve yolcuların çığlıkları, bağrıışları çölün karanlığında birbirine karışıyordu. Her şey birbirine karışmıştı. Atlıların ellerindeki kılıçlar ay ışığında parıldayarak havada kavisler çiziyor, değdiği vücutlarda derin yaralar açıyordu. Fazl, olanları dehşetle izliyor ve gözleri endişeyle Lazarus'u arıyordu, fakat göremiyordu onu. Yerinden kıpırdamak istemesine rağmen, görünmez bir el sanki tüm vücûdunu sıkıyor, bu nedenle hareket edemiyordu. Atlılar sanki onu görmemiş gibi yanından geçip gidiyorlardı. Fazl'ın gözü ağaçtan yapılmış muhafazaya ilişti bir an. Ani bir hareketle onu yerden aldı. Sonra üzerine doğru hızla gelen atlı haramiyi gördü. Yüzü siyah bir örtüyle örtülü olmasına rağmen attığı vahşi kahkahadan sanki o korkunç yüzünü görebiliyordu Fazl. Hemen yanı başında duran ucu ateşte kızarmış odun parçasını eline aldı. Sımsıkı tutmaya başladı. O kadar sıkılmıştı ki, odun neredeyse parçalanacak gibi olmuştu. Fazl, tüm gücüyle, ucu yanmakta olan odunu üzerine doğru gelmekte olan kervan soyguncusunun yüzüne doğru fırlattı. Odun gecenin karanlığında havada kıvılcımlar saçarak atının yüzünde patlamıştı adeta. Soyguncu

acıyla ıgıllıklar atarak atından yere yuvarlandı. Rengi, gece-
nin karanlığından daha da karanlık olan at şimdi binicisizdi.
Fazl, çabucak ata bindi. Karanlığı, karanlığa doğru dört-nala
sürmeye başladı. O kadar revan gidiyorlardı ki ikisi de dört-
nala soluyordu sanki. Fazl, atı uzun bir süre aynı hızda sr-
d. Kervandan epeyce bir uzaktaydı artık. Fazl, karanlık ay-
gırın yorulmuş olduğunu düşünerek, uzun bir süre yürüyüş
hızında yol almaya başladı. şafak ise sökmeye başlamıştı.
Tepelik bir yere gelmişti. Atla yaptığı kısa bir tırmanıştan
sonra zirveye ulaşmıştı. İşte, Mekke de oradaydı. şehir he-
nz uyanmamıştı. Kâbe belli belirsiz seçiliyordu. Attan indi
Fazl. Derin bir nefes aldı. Yere bağdaş kurup oturdu. Gözle-
rini kapadı. Sessizliği dinlemeye başladı. Uzun bir süre bak-
tı Kâbe'ye. Sonra neden bu şekilde yapılmış diye düşündü
kendi kendine. Mırıldanmaya başladı. "Altı tane yönü var.
İnsanın da altı yönü var. Alt, st, ön, arka, sağ ve sol. Vav
harfi de altı sayısının karşılığı. Vücûd, vav harfi ile başlar. O
sebeple Âdem, vücûduyla kbedir. Allah lafzı da 66 eder. Bu
da iki tane 6' dır, yani çift vav harfidir ki, Vücûd'un Vah-
det'idir. Vav harfi göze benzer. İki vav, insanın iki gözü gibi-
dir. Bu gönül gözüne sahip olan, Vücûd'daki Vahdet'i görür."
Bir süre sustu. Sonra cebinden, kenarları bir haylice eskimiş
olan küçük bir defter çıkardı. Daha önce yazmış olduğu söz-
lere baktı. Sanki bunları kendi yazmamış gibi hayretle oku-
yordu onları.

Cümlelerdeki coşkuyu hissedebiliyordu. Nehir gibi akıp
gidiyordu sözler. Harfler katre, kelimeler nehir olup, umman
olan cümlelere akıp gitmişti. Harfler cem olup cümle olmuş-
tu. "Cmles cem olanın, cemi cümle olur," diye fısıldadı.
Sonra yazmaya başladı.

*Cem, cim ile mim'dir. Cim, tr ki o , Allah, Muham-
med, Ali'dir. Allah elif ile, Muhammed mim ile ve Ali ayn ile*

başlar. Elif bir, Mim kırk, Ayn yetmiş'tir. Cümlesi cem olursa 111 olur ki hepsi de üç tane bir sayısıdır. Ol sebeple cümlesi birdir. Bu da vücûddaki vahdettir. Vücûd deryası vahdet'ten cûda düşer. Ayrılık aşkı ile coşa gelir mevc* vurur ve vücûd, mevcûd olur. Mevc, rücu eder deryaya ve vav, cûd** eder, cüdd*** eyler ve vücûd olur.

Yazmaya ara verdi. Gözlerini Kâbe'ye dikti. Sonra kapadı gözlerini. Bir süre öylece kaldı. Aniden gördüğü şeyden bir an için irkildi, ama yinede açmadı gözlerini.

Kan görüyordu, sadece kan. Şeş ciheti kan revan olmuştu. Kulağında garip bir isim fısıltıyla karışık uğuldamaya başlamıştı. "Hallac, Hallac, Hallac". Kan olan görüntü giderek billurlaşmış ve yerini elleri görünen bir cellada bırakmıştı. Celladın avuç içi sanki daha önceki kurbanlarının acıyla kıvrımlaşan yüz hatlarından izler taşıyordu. O avuç şimdi güneşin ışığı kadar keskin bir hançeri tutuyordu. Cellat, hançeri kurbanın vücûdunda gezdirmeye başlamıştı. Ani bir hareketle göğüs uçlarından kurbanın derisini yüzmeye başladı. O ana kadar kafası önüne düşmüş olan kurban "bir"den kafasını kaldırarak Fazl'a bakmaya başladı. Fazl, bu keskin ve coşkulu ama aynı zamanda da hüznünlü bakışlardan kaçmak istercesine gözlerini açmak istediye de bunu bir türlü başaramadı. Kurban; "Enel Hakk'tır, Enel Hakk. Enaniyet'im**** el-Hakk'tır." diye haykırıyordu. Bu arada derinin kesilen yerinden kan sızmaya başlamıştı. Kesilen derinin altından önce beyaz renkte etler görünüyordu sonra bu beyazlık hemen kanlanıyordu. Cellat kesmiş olduğu deri parçalarını, etrafı sarmış olan ve sürekli havlayan sürüyle köpeğe rasgele saçıyordu. Havada savrulan deriler

---

* Mevc: Dalga.

** Cûd: Cömertlik.

*** Cüdd: Cem etmek, toplamak.

**** Enaniyet: Benlik.

sanki “Enel Hakk, Enel Hakk,” diye inliyordu. İnilti-ler, haykırışlar ve havlamalar birbirine karışmıştı. Fazl gözle-rini açtığında Kâbe’nin etrafında dönen kalabalığın içinde bul-muştu kendisini. Bir an şaşırdı. Bu kalabalığa ne zaman katıl-dığını anlayamamıştı. Sonra dönen kalabalığa bıraktı kendini. Bir yandan dönerken, bir yandan da hocası Kemaleddin ile yaptığı sohbet kulağında çınliyordu;

“İnsan doğar, sonrasında etrafından duyduğu ya da oku-duğu bilgilerle kötülüklerden kendini arındırmaya, *şer*’i at-maya çabalar ki, bu aşılması zor olan bir *duvardır*. Çoğu kim-se bu *duvarı* hakikat zanneder ve burayı aşmayı çalışanlara buğz eder, kin besler.

Du-Var, dal harfiyle başlar ki rakamı *dörttür*. Bu *dal* olan-dan yani *dört bab*’dan geçen, *Dü* den yani ikilikten geçip, *Var* olur. Bu sebeple duvardan didara *varan* ve ‘*Ene-l Hakk,*’ di-yen Hallac, ‘*Ene-l Şer,*’ diyenlerin şerrine uğramıştır. Hal-lac’ın “*ene-l Hakk*” sözü ağıyara ters geldi. Hallac kelimesinin sonundaki *cim* harfini kaldır ve sonra onu tersten oku, baka-lım ne olacak Fazl?”

Fazl bir an durakladı ve sonra hayretten büyümüş gözle-riyle ağzından sadece “Allah” sözü çıkabildi. Hocası gülüm-seyerek devam etti sözlerine;

“Allah, tabii. İşte sondaki *cim* harfide cem olana yani birli-ğe işaret eder. “*Ene-l Hakk*” gibi bir sözü ancak Hallac gibi, Al-lah’ın cem’ine vasil olanlar söyleyebilir. O cem’de Hallac yok-tur artık. Sadece Hakk vardır. Yalnız “*Ene-l Hak*” demek için onulmaz yaraları, kederleri, *elem*leri göze almak gerekir ki, o acılar içersinde hem ene-l hakk olursun hem de *elem hakk* olursun. Elem, aşkın belasıdır. Aşk-u bela, Kerbela’dır. Kerbe-la, âşıkların gönlünde bir hüzündür. İmam Hüseyin, Kerbe-la’ya geldiğinde etrafındakilere sorar. “*Burası neresidir, bileni-*

niz var mı?”. Cevap gelmeyince “Kerb ü bela’dır burası”* der. Bela’ya beli** diyenler, elest meclisinde “Rabbiniz değil miyim” sualine ‘Beli,’ diyenlerdir. Çünkü onlar ahdine vefa edenlerdir. Vefa eden vefat eder, cahiller ise ölür. Vefat eden, aslı olan toprağa ki toprağın diğer ismi “hak” tır, Hakk’a döner ama Hakk’tan dönmez. Kazı Hakk ismini kalbinin tam orta yerine. Sen de Hakk’a dön Fazl, ama hakkını vererek ve hakk’a vararak dön; döööönnn.”

Fazl hocasının kulaklarında yankılanan sözleriyle kendinden geçmiş gibi dönüyordu. Hem Kâbe’nin hem de kendi etrafında dönüyordu. Her şey dönüyordu. Düşünceleri, kalabalığın sesi, nefesi ve vücûdundaki kan. Kendi kâbe olmuş gibiydi, kalabalıklar ise onun etrafında dönüyordu. Sonra Hacer’in nazarı dokundu Fazl’a. Gözü gibi baktı Hacer’deki karaltıya Fazl. Nazenin bir buse kondurdu semadan turaba nüzul olan ümm-ül esve’de. Kalbinde sızlayan kara bir nokta bıraktı bu buse. Hacer’den aldığı kadim bir emanetti bu sızı. Emanet Adem’***den Âdem’****e hicret etti. Nüzul etti Cemâl’in sureti Âdem’e. Suret-i müstakim oldu ahsen-i cemâl. Hicran yarasıdır bu hicret. Sızı yayılırken Fazl’ın vücûduna, ulu şehrin üzerine de azametli bir karaltı çökmüştü. Emaneti yüklenirken fark etmedi Fazl bu karanlığı. Şüphesiz ki ümmi idi o, hem de anadan doğma. Muhacirdi artık. Yesr***** edecekti nefsinin, sarib’e***** girdiğinde. İşte o vakit medeni bir münevver olacaktı...

* Kerb ü bela: Hüzün ve bela.

** Beli: Evet.

*** Adem: Yokluk.

**** Âdem: Varlık.

***** Yesr: Öldürmek.

*****Sarib: Yol, tarik.

Müht-ü Süleyman

*Zekerıyya ile beni bıçtılar
Yahya ile kanım yere saçtılar
Davut geldim çok peşime düştüler
Müht-ü Süleyman'ı çok taşıdım ben*

Şirî

Harezmi' de güneş batmak üzereydi. İlk bir rüzgâr esiyordu ama hava yine de çok sıcaktı. Fazl yürürken bir yandan alnında biriken terini eliyle siliyor, bir yandan da insanlara bakıyordu. Her bir şehir ve orada tanıştığı insanlar yabancılik hissi veriyordu Fazl'a. Tanıyordu bu yabancılığı. Ama nereden? Sonra hatırladı hemen. "İnsanın kendine karşı duyduğu yabancılik. Ne kadar tanırsa tanırsın, yabancıydı kendisine insan. Çok seviyordu bu sözü. 'İnsan, insanın aynasıdır.' O yüzden mi bu kadar yer gezip bu kadar insan tanıma isteği var biz insanlarda. Bu yabancılığımıza ayna olacak, onu bize tanıştıracak diğer kendine yabancı olan insanlarla hemhal olma arzumuz, bu yabancılikten kurtulmak için mi? Ama aynadan yansıyan surete ne kadar bakarsak bakalım, gördüğümüz ne bir eksik ne bir fazla olan kendi yabancılığımız. Bir türlü tanıyamadığımız tanıdık yabancılığımız". Fazl, tüm bunları düşünür-

ken, bu yabancılık duygusunun, yabani bir sarmaşığın ağacı sarıp sarmalaması gibi, tüm benliğini sardığını hissediyordu. *Sarmaşık* gibi *sanyordu maşuk, âşıkı*. Sardıkça sıkmaya ve de nefessiz bırakmaya başlamıştı Fazl'ı. Nefes alıp veriyordu, ama bu onun soluksuz kalmasına engel olamıyordu. Doğduğumuz günden itibaren öğrendiklerimize, bize öğretilen ve hakikat sandığımız başkalarının hakikatine yabancı olmak, bildiklerini terk etmek, her gün doğan güneşi ilk defa görüyor-muşçasına hayranlıkla seyretmek, bir balık misali, denizin içinde olup da susuzluğunu bir yağmur damlasıyla gidermek. İçinde yüzdüğü yabancılığına bu kadar yakınken ondan kana kana içememek garip geliyordu Fazl'a. Hac dönüşü Harezmi'e vardığında, içinde hâlâ bir şeylerin eksikliğini ve boşluğunu hissediyordu. Derin, dipsiz ve dönüp baktıkça baş-dönmesi hissi veren bir boşluk. O sözü hatırladı bir an. "Bu yolun sonu nedir? Yolun sonu, başa dönmektir". Tüm yaşam durmaksızın dönüp duran bir serüven gibiydi Fazl için. Gün geceye kavuşuyor, gece ise yine güne avdet ediyor. Mevsimler dönüp duruyor. Âlemler, bu felek, çark edip duruyor. Doğum ve ölüm ve sonra yine doğum. Bu *cavidanî** dönüş ezelden ebede sürgit devam ediyor. Hep *başa-dönüş*. Yoksa yaşam bir baş-dönmesi miydi? Bu baş-dönmesiydi Fazl'a boşluğunu hissettiren. Bu boşluğu *aşk, zevk ve cezbe* doldurabilir miydi? "Belki de boşluk ne kadar derinleşir ve büyürse oraya dolduracağım aşkım da o denli büyük olur. Böylece bu aşktan alacağım zevk artar ve bu zevk de beni cezbe sahibi bir derviş yapar," diye düşündü Fazl. Ama sonra tüm bu düşüncelerinden utandı. "Kendine gel Fazl. Dervişlik nedensiz yol almaktır. Hesapsız ve de tasarlamadan. Gerisi nefstir," diye azarladı kendisini. Sonra, yıllar önce diyar-ı Rum'u gezen bir dostun-

---

* Cavidanî: Sonsuz.

dan dinlediği bir menkıbeyi hatırladı. “Şeyhin biri, bir gün tüm dervişlerini toplar, onlara; *‘İçinizden birini bir yere göndereceğim, kim gitmek diler?’* diye sorunca, biri hariç, dervişlerin her biri sırayla pirin huzuruna gelir, gitmeyi diler. Fakat nereye gitmeleri gerektiğini sorduklarında ret cevabı alırlar. En son kalan derviş *‘Eyvallah Hünkârım’* der ve nereye gitmesi gerektiğini sormadan çıkar gider”

Hikâyeyi hatırladığında tebessüm ediyordu Fazl. Cevap aramıyordu. Soruyu arıyordu; o da kendisiydi. Harezm’de kalacağı hanın girişine geldiğinde durdu. Hanı seyretmeye daldı bir an için. Üç katlı hanın geniş ve yüksek olan kemerli girişi oldukça ferah olan bir avluya açılıyordu. Girişin hemen sağında pamuk balyaları ve onlara yaslanmış olan iki kişi vardı. Sol tarafta ise Harezm’in bunaltıcı sıcağına inat, serin avludan gelen esintiyle kendinden geçmiş halde dinlenmekte olan ve uzun bir çubukla tütün içen dervişane birisi vardı. Avlunun ortası ise oldukça kalabalıktı. Kalabalıktakiler sanki birbirlerine bir şeyler alıp satıyor gibiydiler. Fazl kalabalığın ortasından geçti. Merdivenleri çıkarak hanın üçüncü katına vardı ve odasına yerleşti. Gün boyunca çıkmadı odasından. Yorgun düşmüştü düşüncelerinden ve yolculuktan. Hocasının sözünü hatırladığında ağırlaşan göz kapaklarına engel olamadı.

“Fazl, önce hakikat seni bulur, bulduğunda ise sen onu aramaya başlarsın”

Derin bir uykuya daldı. O gece rüyasında kendisini Astarabad’daki bir bahçede görüyordu. “Ne güzel bir yer burası böyle,” diye geçirdi içinden. “Hakk meclisidir burası Fazl,” diye bir ses duydu. Etrafına bakındı fakat kimseyi göremedi. “Sesin sahibi kimdir?” diye düşünürken, yerde duran, kırmızı kan renginde açan gelinciğe ilişti gözü. Eğilip koparmak istedi. Zorladı fakat koparamadı. Elleri kan içinde kaldı. Gelinciğin rengine boyanmıştı eli sanki. “Boşuna çabalama Fazl, bahçemizden

çiçek dermek kolay değildir” diyordu deminki ses. Eğildiği yerden doğruldu. Sesin geldiği yere baktı. Tebessümle Fazl’ a bakıyordu sesin sahibi. “Kim bu adam,” diye düşündü Fazl. Aniden zarif fakat heybetli olan parmakta olanca parıldayışıyla gözünü alan, altı köşeli yüzüğe ilişti gözü. *Mühr-ü Süleyman*’dı bu. “Süleyman Peygamber,” diye geçirdi içinden. “Evet Fazl, bil din. Süleyman Peygamber’im ben,” diye seslendi mührün sahibi. “Ama bir şey dememiştin ki, sadece düşünmüştüm,” diye mırıldandı Fazl. Süleyman, duru bir sedayla konuştu;

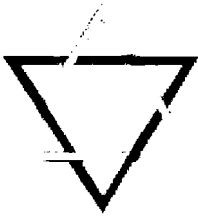
“Şu ilerisini görüyor musun, orası *Makam-ı Araf*’tır. Arada kalanların yeridir. Arada kalmak ne demektir bilir misin Fazl. Ne ordasıdır ne de burada. Ne ikiliktesindir ne de bir olanda. Araf’ta olmak Lut’un karısı *Aşela* gibi olmaktır. Ateş yağarken gökyüzünden *Sodam* ve *Gomora*’nın üzerine, ateşten kurtulup yol almak, ama yol alırken de geriye dönüp bakarken taş olmaktır. Artık yol almaktasın Fazl, lakin geriye dönüp bakmaktan vazgeç. Hakk meclisimize hoş geldin.”

Eğilerek, yerde cansız yatan bir kuşu eline aldı ve konuşmasına devam etti, yüzüğü mühürlü olan barış adamı;

“Elimdeki bu hüdhüd kuşunu görüyor musun? İnsanın ruhu bu hüdhüd gibidir. Tüylerin, kuşun bedenini sarması gibi nefis’te ruha perde olmuştur. Saf olan Âdem, zaaf olan nefisten kurtulup saf nefese erendir.”

Sonra kuşun tüylerini yolup Fazl’a uzattı. Kuşun çıplak bedeninin sıcaklığı, Fazl’ın avucundan bedenine yayılan garip bir ürperti vermişti. Titreyerek gözünü açtığı anda şafak söküyordu. Avucuna baktı. Kanlı bir kuştüyü gördü. Ne yaptıysa elinden atamıyordu. “Yoksa bu bir rüya değil miydi?” diye geçirdi içinden. Ansızın bir kuş sesi duydu belli belirsiz. Ses gittikçe arttı. Uyandığında camın önünde bir üveyik hüznünlü bir sesle ötüyordu. Rüya içre rüya görmüştü ve uyanmıştı. Elini uzatıp tutmak istedi ama üveyik hızla kanat çırparak

uzaklaştı oradan. Uçarken, sıcaklığını üzerinde bıraktığı bir tüy düşürmüştü. Havada uçarak süzülüp gelen tüy, Fazl'ın avucuna kondu. Tüyün sıcaklığı Fazl'ın avucunu dondurmuştu adeta. Ürperdi. Tüyü aldı, giyindi ve iç cebine koydu. Hemen, her zaman yanında taşıdığı defteri aldı eline ama açmadı bir süre. Defterin yıpranmış olan kenarları üzerinde dolaştı durdu elleriyle bir süre. Sonra diviti, mürekkebe batırdı. Defterin boş sayfasına rüyada gördüğü yüzüğün üzerindeki şekli çizdi. Uzun süre biriken havanın ciğerlere vermiş olduğu ıstıraba benzer şey gibi, kafasında uzun süredir birikmiş olan düşünceleri de Fazl'ın beynine acı veriyordu sanki. Bu ıstıraptan bir an önce kurtulmak istercesine divite sımsıkı sarıldı. Beyaz okyanusa açılan bir yelkenliye benzeyen divit, düşünce fırtınası ile beyaz tüyden yelkenlerini şişirerek ve ardında harflerden köpükler bırakarak yol alıyordu sanki. Fazl ise yelkenli üzerinde uçan bir martı misali, yelkenlinin ardında bırakmış olduğu, bilincinin sığ kıyılarına vuran dalgalı ve harfli cümlelerini okumaya çalışıyordu.

İki tane büyük üçgen var. Bu, Kâf ve Nun harfine remz eder. Bu iki harf birleşirse kün * olur. Kün emriyle varlık var olur. Kâf yirmi, nun ise elli'dir. İkisi yetmiş olur. Yetmiş, yedi ile sıfırdır ve toplarsan yedi eder ki, o da yedi deryadır.

En dışta altı küçük üçgen var. Her bir üçgendeki üç köşenin toplamı on sekiz eder ki, bu da on sekiz bin âlem'dir. Süleyman'ın, mührüyle on sekiz bin âlemdeki varlığa hükmetmesi bundandır. Mührün altı köşesi var. Bu da insandaki şey cihettir ki, o da altı yöndür. Bu yönler üst, alt, sağ, sol, arka ve ön'dür. Kâbe'nin de altı yönü vardır. Bu sebeple insan da

---

* Kün: Ol

yürüyen kâbe'dir.. Yıldızın çukur köşelerini de eklersen toplam on iki köşe olur. Bu on iki, hem Kabile, hem Havari, hem de İmam'dır. Dıştaki altı küçük üçgen ile 2 büyük üçgeni toplarsan sekiz tane üçgen olur ki, bu da meratib-i aşk'tır. Bu sekiz üçgenin köşelerinin toplamı yirmi dört eder. Yirmi dört, iki ile dördtür ve bunları toplarsan altı eder ki, yine başa döndük, aynı noktaya geldik. Yıldızdaki altı köşeyi birleştirirsen bir daire olur ki, bu daire üzerinde dolaşırsan her zaman aynı noktaya gelirsin.

Sonra durdu ve yazmaya ara verdi. Tebessümle kendi kendine fısıldayarak konuştu;

“Terk et bunları. Kil ü kaldır* bu yazdıklarının cümlesi. Rahmanirrahim yek vücûd olup mühür olur yüzükte ve mührü sadece Süleyman *basar* kalbe. İsmillahi *Bâ*, sır olur noktada. *Basar*'a** aşikârdır *Bâ*'nın sırrı. Basireti bağlanmıştı. O sebeple mühürlüdür dudakları. Konuştukça dudaklar ayrılır birbirinden. Oysa sustukça birleşir dudaklar ve o vakit leb-i vahdet olur. Cümlelerini mühürle ki söz çölünde aksın harflerin Hüseyin'e doğru ve Hür olsun sohbetin ve geriye nokta kalsın.”

Sonrasında yazdıklarına son noktayı koydu;

Her işte bir nokta vardır. Aslolan noktadır, gerisi harftir. Sûkut et Fazl. Çünkü “O her an, bir haldedir.” O “bir” olan ise haldir. Hal, elif' tir. An ise “Ahad” . Elif olan bülbül, “A”şk ile “had” dini aşar coşa gelir, şakır. Gül olan ahad sûkut eder

Düşüncesinin fırtınası dinmiş, cümleler sûkut'a ermişti. Divit deryaya dalmış, harfler dalgalanmaz olmuştu. Fazl yavaşça ayağa kalktı. Kaldığı handan çıkıp sokağa attı kendini. Ama artık ardında kalanlara dönüp bakmıyordu...

---

* Kil ü kal: Dedikodu.

** Basar: Kalp gözü.

Sır(r)adan

İsfahan' da Tokci mahallesi denilen yerde mekân kurmuştu Fazl. *Sahib ül Tevil* namıyla ün salmıştı buralarda. Âlimler, vezirler, kadılar ve bütün halk rüyalarını yorumlatmak için ona geliyordu. Ama o bu tevil işinden çok sıkılıyordu. Ancak bu konudaki yeteneği ve ünü kendisinden önce varıyordu gideceği yerlere. Kapısına gelenleri geri göndermek ona dokunuyordu. Odasında sıkıntılı bir şekilde düşünürken karısı Belkıs'ın sesiyle irkildi;

“Kapıda kadı olduğunu söyleyen birisi seninle görüşmek istiyor.”

Sıkıntılı Fazl'ın yüzü daha da gergin bir hâl almıştı. Belkıs'tan gözlerini kaçırarak,

“Tamam gelsin, neymiş derdi öğrenelim,” diye isteksizce konuştu

Kadı içeri girdiğinde, Fazl'ın yüzündeki ifadeden çekinir bir vaziyette

“Zamansız geldim galiba, ama niçin geldiğimi biliyorsunuz zaten,” dedi.

“Evet biraz yorgunum, bu rüyaları her yorumladığımda

sanki içimden bir şeyler eksiliyormuşum gibi oluyor,” diye cevap verdi Fazl.

“Uzun bir süredir her gece aynı rüyayı görmesem size gelmezdim. Rüya der geçerdim gördüklerime. Ama her seferinde aynı sıkıntılarla uyanmaktan yoruldum.”

“Gördüğün rüya nedir peki?”

Kadı yutkunarak heyecanla anlatmaya başladı;

“Bir uçurumun kenarındayım. Derinlerden hüznün veren bir kuzu sesi duyuyorum. Çok uzaklardan geliyordu sanki. Sesin geldiği yöne doğru gidiyorum ama her taraf çok karanlık, hiçbir şey göremiyorum. Uçuruma yuvarlanmaktan korkuyorum. Bu kuzu sesi bana bir şey hatırlatıyor, ama ne olduğunu bir türlü çıkartamıyorum. O sırada kalbimin bulunduğu yer yarılarak içinden bir kuzu çıkıyor. Ama sesi hâlâ sanki çok uzaktan, toprağın altından geliyor. Kuzunun gözüne bakıyorum ve birden kuzunun gözündeki yansımadan *kafamın arka kısmının* yarıldığını ve oradan fışkıran *suyla* birlikte *sütten kesilmiş bir devenin* çıktığını görüyorum. Ürküyorum bu görüntüden. Sonra kuzunun, *suyun* üzerinde batmadan koşarak bir *çitin* üstünden atladığını ve melediğini görüyorum. O an keskin bir acı duyuyorum kalbimde. Derken kuzunun melemesi aniden kesiliyor ve onu cansız yerde yatarken görüyorum. Sonra bir göbek bağı ile birbirimize bağlı olduğumuzu görüyorum. Çekip kopartıyorum onu. Her tarafım kan içinde kalıyor. O sırada bir kuzgun ayağıyla toprağı eşerek, göbek bağını toprağa gömüyor. Ama gömdüğü yerden sürekli kan sızıyor. O sıkıntıyla uyanıyorum.”

Kadı, anlattığı rüyayı sanki o an görüyormuşçasına sıkıntıyla ve alnında birikmiş terlerle Fazl’ın gözlerine çekinircesine baktı. Onun vereceği yanıtı merak ediyordu. Fazl’ın sıkıntılı yüz ifadesi ise yerini endişeli bir ifadeye terk etmişti. Duraksamadan konuştu;

“Bizdeki bu acı, bu ıstırap ya da bir kusur işlediğimizde peşimizi bırakmayan bu kadim vicdan duygusu, Âdem’den bu yana devredip geliyor. Anne karnında ikiz kardeşimizdir bu vicdan. Beraber doğarız annemizin karnından. Başlangıçta saf vicdanızdır. Ama farkında olmayız bu duygunun. Zaten fark olsa, ikilik olur, araya mesafe girerdi. Çünkü vicdandan ırak olan, masumiyetten de ırak olur. Ama büyüdükçe onu bir kuzgun’un yol göstericiliğinde derin bir uçuruma, kin denilen duygunun en karanlık ve derin uçurumlarındaki bir köşesine gömeriz. Ama gün gelir de kara günahlarımızla bezeli çallara düşmüş ipeksi masumiyetimizi oradan çekip almak istediğimizde, bin pare olur o masumiyet ve mezardan Habil’in melemesi duyulur. Vicdanın sesidir bu, rahatsız eder bizi. Ne kadar da unutmak istesek, Kabil olduğumuz gün, Habil yanımızda belirir hemen.”

Kadı, bu sözlerin nereye varacağını merak ediyordu. Sisli ve dar bir patikada önünü görmeden yürüyormuşçasına, Fazl’ın bu esrarlı ve puslu cümlelerinin eşliğinde sözlerin varacağı uçurumu sezinlemeye çalıştı. Ama anlam veremediği bir tedirginlik duygusu kaplamıştı içini. Kadı bunları düşünürken, Fazl konuşmasını sanki kendinde değilmişçesine sürdürüyordu.

“Sırta düşen küçük bir damlanın tüm vücûda verdiği ürperti gibidir bu pişmanlık. Rüyanda gördüğün kuzu, su ve çit bizi Habil’e götürür. İbrani dilinde su, *mim* harfinin, çit ise *ha* harfinin anlamıdır. *Mim* kırktır, *ha* ise sekizdir. Toplarsan, *kırk sekiz* eder ki, bu da Habil’in *ebcedi*dir*. Kafanın arkası *kaf*, sütten kesilmiş deve *cim* harfinin mânâlarıdır.

“*Kaf*ı, *mim* ve *cim*’i toplarsan *yüz kırk üç* eder ki, bu da

---

* *Ebced*: Arap alfabesindeki her bir harfe karşılık gelen sayılardan yola çıkarak, kelime ve kavramların sayısal değerini hesaplama yöntemi.

Kabil'in *ebcedidir*. Geçmişte kardeşinle yaşadığın elem verici bir olay olduğunu sezinliyorum. Çünkü Habil ve Kabil isimleri, kuzgun, kuzu ile arandaki göbek bağı ve onu çekip ko-parmandan bu çıkıyor. Bir suçun vermiş olduğu pişmanlık duygusunun, rüyadaki zuhurudur demin anlattıkların."

Fazl'ın söylediği son cümle ağzından öyle aniden çıkmıştı ki Kadı, bu sözler karşısında adeta sarsılmıştı. Uzun yıllar önce yaşanmasına sebep olduğu o korkunç olay gözlerinde yenden canlandığında, kalbinin değirmen taşında sıkışıp ezilen bir buğday tanesi gibi olduğunu hissetti. Acıyla yere kıvrıldı. Zor nefes alıyordu. O ana kadar sakın bir şekilde konuşan Fazl, aniden taşkın bir şekilde sesini yükselterek konuşmasına devam etti;

"Kardeş katili bir Kabil'sin sen. Vücûduna yayılan ürperti-yi hissediyor musun peki? Kardeşinin kanından süzülen ılık damlanın şimdi vicdanında yarattığı o ürperti-yi. Bunca zamandır verdiğin kararlarınla belki de suçlu suçsuz nice insanı bir tek sznle lme yolladın. Verdiğin o kararlarla, vicdan azabını dindirmek istiyordun, değil mi? Vicdanını gmebilirsin belki, ama onun azabı peşini bırakmaz. Gün gelir rüyalarında karşına çıkar. Habil olan nereye dönse vechullahı görür, ama Kabil olan azabı seyreder."

Kadı artık iyice yere kapaklanmıştı. Hıçkırarak ağlıyordu. Kardeşinin çığlıklarını duyuyordu sanki. ığlıklar, Fazl'ın taşkın ve de hiddetli sesine karışıp gidiyordu. Kardeşini elindeki keskin bir hançer ile bıaklarken onun kendisine yalvaran şekilde uzanan elleri ve bakışlarının, kan denizinde batıp gözden kaybolan görüntüsü, dehşet içinde bırakmıştı Kadı'yı. Duyduğu seslerden ürkmüş bir şekilde odaya giren Belkıs, yerde uzanan ve ağlayan Kadı'ya şaşkın bir halde bakıyordu. Fazl hiddet denizinde kulaç atmaktan yorulmuş gibiydi. Sesi kıyıya vuran sakın dalgaları andırıyordu;

“Çık git evimden, varlığınla burayı kirletiyorsun. Terk et bu şehri. Âdem’den uzaklaş, onların görmeyeceği diyarlara git.”

Fazl, Kadı gittikten sonra kapıda ayakta duran Belkıs’a sıkıca sarıldı. Ağlamaklı bir sesle;

“Artık buna bir son vermeliyim. Bunu kaldıracak kuvvet yok bende Belkıs. Rüyalar, Âdem’den belki daha öncesinden bu yana yaşanan büyük maceranın, bu büyük ummanın, insanlık kıyısına vuran küçük dalgaları sanki. Düşleri tevil etmek bu küçük dalgaların büyüüne kapılıp okyanusa açılmak gibi. Her defasında, bu seyr-i tevilde karşıma çıkan korkunç fırtınalarda ve azametli dalgalarda kaybolup gitmekten yorgun düştüm Belkıs,” dedi.

Belkıs bu yorgun denizcinin bitkin sesi karşısında sitemkâr bir ses tonuyla konuştu;

“Seni böyle gördükçe içim parçalanıyor Fazl. Neden sen de herkes gibi değilsin sanki. Bu rüyalar, sözler, sürekli seyahatler yordu beni. Sıradan bir hayatımız olsaydı keşke.”

“Sıradan olmak nedir ki. Ama *sıradan* olmaksa eğer ona vakit var henüz. Ondan önce yalnızlığa ve sessizliğe ihtiyacım var Belkıs.”

“Yine seyyah olma vakti mi geldi?”

“Evet, ama bu seferki dönüş yolculuğu.”

“Nereye döneceksin peki?”

Fazl, eliyle önce Belkıs’ın sonrada kendi kalbini gösterdi. Gülümseyerek, “O’na dönüş,” diye cevap verdi. Belkıs’ın gözlerindeki umutsuz bakışları gidermek istercesine onu iyice kendine çekti, sonra sanki onu bu son görüşü olacakmış gibi dudaklarından sıkıca öptü...

Doğum

*Sevdik âşık olduk
Sevildik maşuk olduk
Her dem yeniden doğarız
Bizden kim usanası*

Yunus Emre

Artık aradan kaç gün geçtiğini bile hatırlamıyordu. Zaman kavramı anlamını yitirmişti. Bu zifirî ve de ıslak karanlıkta kendini hep buradaymış gibi hissediyordu. Kıvrılmıştı kendi içine doğru. Günlerdir ne bir şey yemiş ne de içmişti. Dışarıyı hatırlatan tek şey, seher vaktinde içeri kadar süzülen rüzgârın tatlı esintisiydi. Ama rüzgâr değildi bu, çok yakın bir dostun nefesiydi sanki. Onunla muhabbet ediyordu. Tek gıdası buydu. Bir süre sonra tüm sözler ve düşünceler artık tek bir sözcük gibi gelmeye başlamıştı. Beyninde bir kapı vardı sanki. Binlerce kelime bu kapıdan içeri giriyor ve tek bir harf olup çıkıyordu kapıdan. Bu harf Fazl'dı. "Fazl, Fazl, Faaaaa-azzzzzllll" Kendi ismi yankılanıyordu kulaklarında. Rüzgâr "Fazl," diye esiyordu. Karanlık bile karanlık değildi. Karanlık Fazl, mağara Fazl, toprak Fazl, vücûd Fazl olmuştu. Tüm kâ-

inatta kendisine Fazl olma bilinci verecek hiçbir varlık, hiçbir zıtlık kalmamış gibiydi. Varlık, Fazl'dı. Fazl, Fazl'dı. Her şey Fazl olmuş gibiydi. Fazl ise bir hiç olmuştu. "Hiiiiiiiiiiiiiiiiiiii-iiiiiiiç." Hiç, bir şey değildi artık. Hiç, bir harfti. O harf de Fazl'dı. Tek bir kişinin bile zorlukla geçebildiği ve bir yarığı andıran mağaranın girişi ise gittikçe genişliyor gibiydi. Yarık genişledikçe rahmet sirayet ediyordu Fazl'ın her bir yanına. Dehan-ı* rahimiyet açılıp genişledikçe sancısı da artmıştı Sahib-i Kehl'in**. İçindeki *fazileti* salıvermeliydi. Yoksa bu azap dayanılır gibi değildi.

Gözünü açtığında, inzivaya çekildiği mağaranın önündeki su birikintisinin kenarında kıvrılmış yatıyordu. Uzun süre karanlıkta kalmış olmasına rağmen, güneşin ışıkları gözünü kamaştırmıyordu. Karanlık bir ışıktan, aydınlık bir karaltıya gelmiş gibiydi. Ağlıyor ve de titriyordu. Su birikintisine düşen gözyaşları suyu dalgalandırdıkça, kendi hayatı gelmişti gözle-
rinin önüne. Gahi dalgalı, gahi durgun olan hayatı. Sudan ak-seden yüze baktı. Tanıyamamıştı bu yüzü. Bir yabancıya ba-
kar gibi baktı kendi yüzüne. Yüz hatları keskin ve dik bir ka-yalık yamacı andırıyordu. Zordu keskin ve dik kayalıklara tır-manılması. Kendi duyguları da bu keskin ve dik yüze tırma-namıyor, neler hissettiği, sevinci, hüznü, öfkesi, yüzünden okunamıyordu. O yüzden yabancıydı bu yüze. "Hayatla yüz-
leşmek, kendi yüzüne bir yabancı gibi bakmaktır, Fazl," dedi kendi kendine. Sık fakat gür olmayan sakallarına düşen akla-rı gördü ve şefkatle sıvazladı sakalının ak kısımlarını, bir ço-cuğu okşar gibi. Yerinden doğruldu. Şehre baktı. İsfahan'a bu kadar yüksek bir yerden bakmak garip bir özgürlük hissi ve-riyordu Fazl'a. Şehri çevreleyen surları ve şehrin hemen ya-

---

* Dehan: Ağız.

** Kehl: Mağara.

kınından kıvrılarak akıp giden ırmağı görebiliyordu. Bulunduğu yerden bakınca, sur içindeki görkemli kâşâneler ile taş ya da kerpiçten mamur edilmiş daha mütevazı evler iç içe geçmiş gibi görünüyordular. Şehrin bir hayli uzağında yükselen Kûh-i Seng'deki* kadim ateş-gedede her dem yanan devasa ateş ise Fazl'ın bulunduğu yerden titrek ve cılız bir mum alevi gibi görünüyordu. Tüm bu gördüklerini bir etti gözünde ve gözüne Leyla göründü bu bir. Ayaklarının üzerinde doğruldu. Dimdikti şimdi. İki elini önünde kavuşturdu, başını yana doğru hafifçe eğdi. Gözlerini kapadı. Hafifçe esen rüzgârı dinlemeye başladı. Rüzgâr kulağına, uzun zaman önce gördüğü rüyadaki sesi fısıldıyordu sanki. "Nesimi, Nesimi". Rüzgârla birlikte mırıldanmaya başladı. "Nesimi, Nesimi". Uzaktan bakıldığında *Elif* harfine benziyordu Fazl. Dik ama boynu bükük. "Elif, Lam, Mim. *Elif* iken *ülfet* ettim nokta ile," diye fısıldadı. Sonra yere çömeldi, bağdaş kurarak oturdu ve sayfasız defterine, kalemsiz yazmaya başladı, *lerzan* ve yaralı olan kelimelerini; "*Nokta hep vardı. Noktadan elif zuhura geldi. Eliften lam vücûda geldi ve lahm** oldu, ete büründü elif. Kün hitabı geldi hû' den ete. Et, kan'a büründü. Kün olan kan oldu, hitaba erdi. Hitab, Hû-tâb' dır. Hû'nün tâb'ı*** ile nurlanan kan, kuvvet bulur ve mim'e erişir, mekân olur. Mekân, mim'in kân'ıdır****. Aslına rücu eden mim, mirâc'a ulaşır ve mim, râci olur hû'ye. Harf, sırrı perdeler. Sır, açılmamış güle benzer. Sen o gülün hâr'ısın. Sen Harf'sın, Hâr olan fazl'sın"*

Şehre indiğinde, saçları ve sakalı birbirine karışmıştı. Toz toprak içindeki yorgun görüntüsü, acıma ve tiksintiyle karışık

---

* Kûh-i Seng: Taş dağı.

** Lahm: Et.

*** Tâb: Kuvvet, ıssık, nur.

**** Kân: Bir şeyin kaynağı.

bakışların kendisine çevrilmesine neden oluyordu. Bütün bu bakışları kaçırmak istemiyormuşçasına, bütün gözlere tek tek bakmaya çalıştı Fazl. Tüm bu gözleri tanıyordu sanki. O gözlerden kendine bakıyor gibiydi. Göz göze geldi bir an kendi gözleriyle. Bakışlarını kendi gözünden kaçırmak istedi. Ama nereye kaçırsa da bakışlarını, her yerde kendi gözüyle karşılaşıyordu. Evinin önüne geldiğinde durdu. Tam kapıya vuruyordu ki, en küçük oğlu Nur açtı kapıyı. Henüz çok küçük olduğundan bacaklarına sarıldı hasretle babasının. Fazl hemen kucakladı, iki gözünün nuru dediği oğlu Nur'u. Sonra diğer oğulları, Kelam, Selam ve kızları Fatma, Bibi, Ümmül, Fatiha ve Mahdumzade geldiler. Toprağa, yorgunluğa ve de hüzne bulanmış babalarını uzun süredir görmemiş olmanın verdiği hasretle kucakladılar. Kucaklaştıkça, hüznün ve yorgunluk onları da sarıp sarmaladı. Tüm bu toprak kokan hüznün yumağını kenardan izleyen Fazl'ın melikesi Belkıs, sıranın kendisine gelmesini bekliyor gibiydi. Belkıs, tüm bu hüznün yumağı dağıldığında, üzerinden ağır yük kervanlarının geçtiği yollar gibi yıpranmış olan elini tuttu Fazl'ın, sonra avucuna baktı. Gözlerinden süzülen yaşlar, odanın içine yayılan tozu ve hüznü toplayıp, Fazl'ın avucuna düştü. Gözyaşları, Fazl'ın derin vadileri andıran avucundaki çizgilerin içinden akıp gitti, peşinden toz toprak bırakarak. Öptü bu tozlu avucu. Toprak, hüznün ve tuz garip bir tat bıraktı dilinde. Sonra hep birlikte kurulan yer sofrasına oturdular. Yemekten sonra oğlu Nur'u kucağına aldı Fazl. Nur'a, kendiside henüz ufak bir çocukken, babasının kendisine anlattığı Hz. Ali'nin Cenkleri'ni ve Binbir Gece Masalları'nı anlattı. Kırışmış uzun saçları ve sakalları, beyaz ve uzun tennuresiyle eski zaman gezginlerini andıran Fazl'ın bu görüntüsü, bu cenkler ve masallar yaşanırken, sanki babası da oradaymış hissini uyandırıyor Nur'da. Uzun süren masallardan sonra çocuklar yatmışlardı. Sonra baş ba-

şa kaldılar Fazl ile Belkis. Belkis'in yüzündeki endişe ve kaçamak bakışlar Fazl'ı gözünden kaçmamıştı. "Ne oldu Belkis'im, neden üzgünsün böyle," diye merakla sordu. Gerçeği daha fazla saklamanın bir anlamı olmadığını ve er geç Fazl'ın da bunu öğreneceğini biliyordu Belkis.

"Fazl, Pîrimiz *Musafir*, ölümün kucığında, dar- ı beka'ya yol almak üzere. Ama son kez seni görmek arzusu ile yüce Hakk'tan hep medet diliyor. Var git daha fazla beklemeyesin," diye cevap verdi Belkis, sesindeki titremeyi gizlemek istercesine. Tüm bunları söylerken hiç nefes almamıştı Belkis. Nefes nefese kalmıştı. "Musafir, Pîr'im," diyebilirdi sadece Fazl ve acıyla dudağını ısırdı.

Musafir lakaplı bu kişi, Fazl'ın hac dönüşü intisap ettiği, Şeyh Hasan'dı. Şey Hasan, bu lakabın mânâsını soranlara "Musa'da olsan Firavun'da olsan bu dünyada hepimiz Musafir'iz," diye cevap veriyordu. Giyindi. Kapıyı açtı. Geceye avdet eden gökyüzüne baktı. Sonra sık adımlarla yürümeye başladı. Düşünceleri susmuştu. Kendini duyamıyor gibiydi. Kulak verdi düşüncelerine. Düşünceleri konuşmuyordu artık, ses vermez olmuşlardı. Uzun süre yürüdü. Neden sonra birden durduğunu fark etti. Şeyhinin evinin önündeydi. Kala-balıktı evin önü. Ama ölümün sessizliği çökmüştü herkesin üzerine. Yol verdiler Fazl'a. Kapıdan içeri girdiğinde duvardaki İsfahan halısına ilişti gözü. Birbirinden farklı ve zıt olan renklerin uyumu Fazl'a yaşamı hatırlatmıştı. "Her şey zıttıyla var olur," diye bir ses verdi suskun düşünceleri. Şeyhinin yattığı odanın önüne geldiğinde, iki kişinin şeyhin başucunda durduğunu gördü. Fazl içeriye girince, uzun süredir gözleri kapalı olan Şeyh Hasan birden gözlerini açtı. Kurumuş dudaklarını kıpırdatır gibi oldu. Cılız bir el hareketiyle, başucunda bekleyen iki dervişinin dışarı çıkmalarını istedi. Şimdi odada başbaşa kalmışlardı. Fazl dizlerinin üzerine çöktü, şey-

hinin zayıf ve narin parmaklarını incitmekten imtina edersine, onun ellerini önce yanağına koydu. Bir müddet orda tuttu sonra saygıyla ve hafifçe öperek iki elinin arasında tutmaya başladı. Bir süre ikisi de konuşmadan sadece bakiştılar. Sonra Şeyh Hasan neredeyse kısırtısız olan dudaklarına tezat gür bir sesle konuşmaya başladı;

“Fazl, Fazl’ım. Artık bu emaneti sahibine teslim etme vakitimiz gelmiştir. Nefesinden ruh üfledi, nefes verdi bu cansız cesede, can verdi. Şimdi nefes geri alınmakta. Gördüğün rüyadaki tüyleri yolunmuş hüdhüd kuşu gibi sen de artık nefesinden soyundun. Evvel annenden üryan doğdun. Ama marifet bir üstazdan yeniden doğmaktır. Şimdi üstazdan üryan doğduğun zamandır. Artık zuhur zamanın geldi Fazl. Sen hakikat gülünün dikenisin. O hakikat gülünü dermek isteyen ağyarın eline diken gibi batacaksın. Canını acıtacaksın onların. Ama bu yoldan asla dönmeyeceksin. Bu yol ki ayaklar ilmidir. Yolda ayak ile mesafe alınır. O *ayak* ki *aşk* ile yürüyeni *ali’ye* kavuşturur. *Aşk* ile vücûda geldin, *aşk* ile öleceksin. Şimdi var git hizmetini tamamla.”

Kurumuş dudaklarında bir an için titrek bir tebessüm görüldü Şey Hasan’ın ve sonra hareketsiz kaldı o lebler. Başı ise hafifçe yana düştü. Elleri Fazl’ın elleri arasından kayıp yana düştü. Fazl, cansız yatan şeyhine uzunca bir süre baktı.

Şeyh Hasan’nın cansız cesedi toprağa verilirken, Fazl’ın kulaklarında, şeyhinin son sözleri yankılanıp duruyordu. Fazl “*Aşk* ile vücûda geldin, *aşk* ile öleceksin” *Aşk* ile ölmek. Anlamını sorgulamadı. Çünkü ölüm, *aşk* ile geldiğinde, mânâ da yerini bulacaktı...

Sırdaş(k)

*Âdem'e eş noktadır
Gördüğün düş noktadır
Adem'i âdem eyleyen
Üç harf ile beş noktadır*

Anonim

Horasan'ın, bu güneş ülkesinin Astarâbâd şehrinde mukim olanlar, hacimli bir kitabın o sonu gelmez satırlarının takibinde yorgun düşen gözlere sirayet eden şen bir uykuya benzer bir düşe dalmışlardı. Tüm şehir uyurken tek uyumayan ise Fazl ve yedi dostu idi. Gecenin sükûnetinde karanlığa gömülen bu şehirdeki tek ışık, Fazl ve yedi yoldaşının içinde bulunduğu kerpiçten yapılmış evin penceresinden süzülen mumun aleviydi. Fazl, yanan bu tek mumun titrek fakat parlak aleviyle aydınlanan evin pencere kenarında ayakta duruyordu. Yedi dostu, Fazl'ın tam karşısında yerde bağdaş kurmuş oturuyor ve onun ağzından çıkan her bir kelimeyi dikkatle dinliyordu. Fazl konuşurken sesi, mumun ışığı kadar lemariz ve aynı zamanda da titrekti. Aniden sözcükler dökülüverdi ağzından Fazl'ın;

“Tan yeri usulca ağızırken sevgili, sabah rüzgârı ile fısıldadı gönlüme; *Tüm şehir uyumaktayken sen, şarap tadında*

mavi hüzne bulanmışsın.’ Gözlerine baktım sevgilinin, gözle-
rinden bir damla çiğ damladı toprağa. Çiğ tanesi hüznle
demlendi ve çiğdem oldu. Demlenen damladaki bir anlık
akıp giden parıltı, gözlerimi kamaştırdı. Ürperdim, son bir
gayretle cevap verdim; *‘Cemâlinin tarifsiz güzelliğini ve par-
laklığını seyreylemek bu gözle ne mümkün. Ancak seher vak-
tinde kayan yıldızın bir anlık ışığı ile gözyaşlarından akse-
den belirsiz suretini bir an görebildim. Ey sevgili, işte ben o
anın aşığıyım.’*”

Bir müddet sustu. Başını öne eğdi. Ürpermişti. Gözünden
bir damla yaş süzüldü yanaklarına doğru. Odada bulunanlar
şaşkınlıkla birbirlerine bakıyor, bir yandan da Fazl’ın bu du-
rumuna bir anlam vermeye çalışıyorlardı. Ama söylemiş ol-
duğu sözlerden de oldukça etkilenmişlerdi. Fazl aniden başı-
nı kaldırdı. Karşısında, kendisine hayret ve hayranlıkla ba-
kan gözleri gördü ve kararlı, fakat bir o kadar da huzur veren
bir sesle konuşmasına devam etti;

“Gece yolcularıyız bizler. Gece yürür, karanlıkta yol alırız.
Mesafeleri kat ettiğimizi görmeden ve gitmeden varırız ulaştı-
ğımız yere. Vardığımız yerde bir şehir çıkar karşımıza. Şehrin
yüz on kapısı vardır. Kapının üzerinde, *“Çağır sevgiliyi ismiy-
le. Hangi ismi ile çağırırsan çağır, Rahman’ın güzelliği her
yönden akseden Hakk’ın vechidir”* yazar. *Veche* eren *vecde*
girer, kendinden geçer, ama *kandilden* geçmez. *Kan-dil* olan
hem *kân-ı dîl*’dir ki, o da gönüldeki muhabbetin kaynağıdır,
hem de *gönül*’deki *kandır*. Vücut, kan ile hayat bulur, hayat
Kün ile vücûd bulur. *Kan*, *kân* ve *kün*, cümlesi de *kâf* ve *nun*
dur ki, o da emirdir. Emir, karanlık olan nur’dan gelir. Nur’un
karanlık ışığı aydınlatır yolumuzu. Tüm renkler birlenir, bir
olur karanlıkta. Tüm renk, karanlıktır. Görecek bir şey yoktur
karanlıkta. Birdir cümlesi. Ne gören vardır ne de görülen. Sa-
dece ten gözüyle bakanlar için *kör* bir noktadır bu karanlık.

Gönül gözüyle bakanlar için ise *gör* bir noktadır. Aslolan noktadır. Önce nokta vardı. Aslında sadece nokta vardı, “*önce*” yoktu. Çünkü aslı nokta idi. “*Önce*”, sonradan vücûda geldi ve harf oldu. Harften söz vücûda geldi. Meydana gelen söz, meydanda kendi özü olan harfini dar'a çekti. *Harf*, kendi hakikatimizdir. *Hakikatin rahını fehmedersen* kendi karanlık hakikatine vasıl olup kemâle erersin. *Kemâl*, kemlikten geçip *alî*'ye ermeştir. Ama başkalarının aydınlık hakikatinde görmeye alışık olanlar, kendi karanlık hakikatinde körleşir.”

Fazl konuşurken, mumun med-cezirli alevi, kendi yüzünde sınırları belli belirsiz ve sürekli değişen, dönüp duran, karanlık ve aydınlık bölgeler meydana getiriyordu. Sözlerinde *karanlık* kelimesi geçtiğinde, yüzündeki karanlık bölgeler, *aydınlık* kelimesi geçtiğinde ise aydınlık bölgeler sanki daha bir belirgin hale geliyordu.

Sonra toprağa bulandı harfleri, hâmûşi bir hâl aldı ve yan yatıp kıvrıldı turabın üstünde. Şehrin sessizliğini dinlemek istercesine pencereye biraz daha yaklaştı. Yıldızlara ilişti gözü. Bu kadar çok yıldız varken, gökyüzünün hâlâ karanlık olması şaşırtmıştı Fazl'ı. Arkası dönük olduğu halde konuşmaya devam etti;

“Bu kadar yıldız varolmasına rağmen, kâinat hâlâ karanlık. İnsan yaratıldığından bu yana da bu yıldızlar kadar, belki daha da çok söz söylendi. Ama sözün ışığı, hakikatin karanlığını aydınlatmaya hiçbir zaman yetmeyecek. Çünkü hakikat söze dökülmez. Söz söylendikçe, hakikat perdelenir. Necm suresini hatırlıyor musunuz. “*Sonra o, yaklaştı. O'na iki yay kadar, belki ondan daha yakıyn oldu.*” İşte dostlarım, hakikate söz ile değil, hâl ile yaklaşırsın; iki yay kadar belki ondan daha da yakın olursun. Bu iki yayı birleştirirsen bir daire olur. Bu daire üzerinde hareket edersen her zaman başladığın noktaya dönersin. Başladığın nokta, arayışının sonundaki

hakikattir. Keramet baştadır. Pervane olanın başı döner ki, başa dönsün. Bu sebeple hiç *noktan* kanat çırpısın. Dönerken kanat çırpıp pervane. Hakikati kanat çırpma zanneder. Aslo-lan ışğa gark olmaktır. Sonrasında ışğa konar ve yanar kül olur. Küllerinden yeniden doğar, Zümrüd-ü Anka gibi. İşte doğmak, başladığın noktaya dönmektir.”

Sonra aniden döndü Fazl ve gülümseyerek “Bakın söz döndü dolaştı yine noktaya döndü,” dedi. Dostlarından Mir Şerif o ana kadar üzerinde sürekli olarak düşündüğü şeyi çocuksu bir merakla sordu Faz’la;

“Efendim, Aşk’taki beş nokta nedir?”

Fazl; gözleri dalgın bir şekilde cevap verdi;

“Hem *aşk*’tır hem de *şektir*, şüphedir.”

Mir Şerif, şaşırmış gözlerle Fazl’a baktı. Fazl ise duraksamadan devam etti konuşmasına;

Ayn, şin, kaf, ki cümlesi *aşk* olur. *Şin*’de *iki*, *kaf* harfinde *üç nokta* vardır. Toplarsan *beş nokta* eder. Ali, *ayn* harfi, şehid, şuhud* ve şahid *şin* harfi, *kün* ise *kâf* harfi ile başlar. Âşık olan, Ali’yi şuhud eylediğine şahid olur, nefsini şehid eder ve *kün* emrine mazhar olur. Ama Ali *aşk*’ının *ayn*’ı olmazsa, *aşk*’taki *ayn* kalkar ve geriye *şin* ve *kâf* kalır ki bu da gönüldeki *şektir*. *Şekteki iki* noktayı, *aşk*’taki *beş* noktaya çeviren ise *ba*’nın altındaki noktadır ki o da Ali’nin *ayn*’ıdır**.

Bir süre durakladıktan sonra kendi kendine soruyormuşçasına “Peki *şin* harfindeki *iki* noktanın, *kaf* harfindeki *üç* noktanın hikmeti nedir?” diye sordu Fazl. Bir müddet bekledi, sonra dudaklarında beliren gülümsemeyle devam etti sözlerine;

---

* Şuhud: Görme.

** Ayn: 1-Arap alfabesinde bir harf . 2- Göz, bir şeyin aslı, kendisi ya da kaynağı.

“Harf ile hemhal olan, harab olur. Şimdi bu harabeden hazineyi çıkarmak gerek. Sorudan hayrete, oradan hayranlığa giden yol, bu noktaların remzinden geçiyor.”

Durdu, nefeslendi ve nefes aldı bir an. Sonra aldığı nefesten devam etti;

“Tarik-i *şin*’den geçerken her bir noktasında durdum nefes aldım ve okudum *şin*’deki harfleri birer birer. O harfler *şin*, *ya* ve *nun*’dur ki cümlesi *üç yüz altmıştır*. Üç yüz altmıştaki rakamlar ceman *dokuz* eder. Birden dokuza cümle sayıların cemi *kırk beş* eder ki o da *Âdem*’dir*.

Ol sebeple *şin*, *âdem*’dir. *Şin*’deki üç noktanın remzi ise *âdem*’in üç harfidir. *Elif*, vahdet ağacıdır. *dal*, ağacın dalı, *mim* ise meyvedir. *Kaf* ise ağacın köküdür. İki noktası ise...”

Fazl bir an durdu. Ardından safiyane bir gülümsemeyle dostlarına nazar eyledi ve sonrasında sırladı cümlelerini;

“*Şin*’deki noktalar sükûta erince *şin*, *sin* olur. Sin, âdem’in sinesidir. Sinesi inşirah** olan sinedaş ve sırdaş olur. Sır-da-şk olsun.”

Sonra birer birer beyaz kefen ve kılıç kuşandırdı, başlarına da ak börk taktı tilmizlerinin Fazl: Mir Şerif’e, Fahreddin’e, Celal’e, Fadl’a, Abdullah’a, Nayin’li ve de Rıst’li dervişlerine.

Fazlullah’ın etrafındaki beyaz kefenlilerin sayısı gün geçtikçe artarken, Acem diyarında ise aksak ölümün ayak sesleri duyuluyordu...

---

* Âdem; arapça elif (1), dal (4) ve mim (40) harflerinden meydana gelir. Toplandığında ise ebcedi 45 eder.

** İnşirah: 1-Açılma, gönül ferahlığı. 2- Kuran’da bir surenin ismi.

Aksak Ölüm

İki unsur; biri ateş, diğeri su.

Kalbin derununda biri diğesine baş kaldırır.

Halbuki, her ikisini bir yere koymak imkânsızdır.

Birbirine karışan iki şey; su ve ateş, biri diğesini yok eder

Firdevsi

1387 yılının Kasım'ında, İsfahan şehrinin görkemli vali konağındaki korku ve telaş, gitgide şehre de yayılıyordu. Korkuya sebep olan şey ise Hemedan'dan şehre doğru yaklaşmakta olan Timur ve beraberindeki ordusuydu. Timur'un savaşlardaki korkutucu ünü kendisinden önce İsfahan'ı istila etmişti bile. Şehrin valisi Muzaffer-i Kaşi ve danışmanları, yaklaşmakta olan tehlikeyi bertaraf etmenin yolunu arıyorlardı. Vali, telaşlı ve sinirli bir şekilde etrafındakilerle tartışıyordu;

“Ne işe yararsınız siz, söylediklerimi tekrar etmekten başka.”

“Ama efendimiz, bu ordu karşısında şehrin anahtarlarını Timur şeytanına vermekten başka çaremiz yok. Onun zulmünü iyi...”

Vali hiddetle, konuşmakta olan danışmanının sözünü kesti;

“Bilirim elbet bilmesine de yok mudur bunun başka çaresi?”

“Tek bir çare var, o da direnmektir, ama onun sonu da yı-

kımdan başka bir şey değildir,” dedi, az önce konuşmaya cesaret eden danışman.

“Bunu yapamayız. Allah’ım şu an dağda bir çoban olmayı Vali olmaya tercih ederdim.”

“Bağışlayın efendim ama siz de şu an bir çoban durumundasınız. Sürünün tamamının kurtuluşu için içersinden bir tane koyunu yaklaştırmakta olan kurda vermekten başka çareniz yok.”

Vali dudağında kibirli ve şeytani bir gülümsemeyle;

“Güzel bir benzetme. O zaman o koyun da neden sen olmayasın. Muhafızlar, götürün bu koyunu ve dışarıda bekleyen aç kurt sürülerine verin. Bakalım sürüyü kurtaracak mı bu akıllı koyunumuz,” dedi.

Danışman korku içersinde etrafına bakındı. Ne olduğunu anlamadan kollarının mengene gibi sıkıldığını hissetti. Muhafızlar, danışmanı adeta sürükleyerek götürürlerken, zavallı son bir umutla bağıırıyordu; “Bunca yıl hizmet ettim size, karşılığı bu mu? Timur’dan da zalimsin sen. Ölümün Timur’un elinden olsun.”

Danışmanın korkunç çığlıkları konağın duvarlarında yankılanırken, Vali’nin etrafındaki diğerleri korkudan başlarını öne eğmişlerdi. Timur, İsfahan’a henüz girmemişti, ama şehir şimdiden bir kurban vermişti. Vali, avını parçalayıp tek başına yedikten sonra rahatlayan bir sırtlan gibi tiz ve ürkütücü bir kahkaha attı. Sonra yine öfkeyle devam etti konuşmasına;

“Başka bir fikri olan varsa söylesin. Aslında söyledikleri doğrudu. Şehri teslim etmekten başka çaremiz yok. Ama hiç çarpışmadan, tek bir ölü vermeden şehri teslim etmek olur mu? İşte, artık bir ölümüz de var, ha ha ha.”

Az önceki çığlıklar yerini ürkütücü kahkahalara bırakmıştı. Bu kahkahaların ardındaki yenilmişliğin ve kahroluşun sesini duyansa sadece Vali’nin kendisiydi.

Ertesi gün Timur, atının üzerinde ordusuyla, “cihan yarısı” adıyla nam salmış İsfahan’a ihtişamla girmişti. Şehir halkının kendisine gösterdiği sahte ilgi ve sevgi çok tanıdık geliyordu ona. Çünkü bu bakışları daha öncede ele geçirdiği şehirlerde görmüştü. Asla fethedemeyeceğini biliyordu bu bakışları. Hiçbir ordu bu delici ve sahte bakışları yenemezdi. Sahteydi onlar gerçekte yoktular. En çok da bu görünmez sahteliğin ardında pusu kurmuş olan düşman korkutuyordu onu. Kendisini sürekli izleyen, ama asla görünmeyen bir düşmandı bu. Sonra aniden tüm sahte bakışlar içersinde çok masum bir göz yakalamıştı Timur. Dikkatlice baktı bu gözlere. Annesinin kucağındaki küçük bir çocuğa aitti bu bakışlar. İçtenlikle gülümsemişti Timur’a. Bu sahte kalabalıklar içersindeki tek gerçek olan şey bu تنها ve masum gözlerdi. تنها bakışlar hüznlendirmişti Timur’u. Aksayan ayağında, tüm bedenini ürperten bir yalnızlık sızısı bırakmıştı bu tenhalık. Şehrin anahtarını Vali’den aldığı anda ise masum tenhalık yerini yeniden sahte kalabalığa bırakmıştı. Timur kurnazca gülümseyerek, Vali’ye, “Anahtar aldım ama esas şehri henüz alamadım. Bu anahtar o kilidi açmaz değil mi?” diye soru sorduğunda, Vali anlamamış gibi cevap verdi, “Ne dediğinizi anlayamadım Hakanım.”

Timur gözlerini öfkeyle kısarak, “Çok iyi anladın bence. Ama önemli değil. O gönülleri fethetmek benim işim değil zaten. Benim işim burayla ve seninle. Elinden gelse bir kaşık suda boğardın beni değil mi? Nefretin baştan aşağı sahtelik kokan şu onursuz itaatkârlığından belli,” dedi.

Vali havada gittikçe artan gerginliği hissetmeye başlamıştı. Sesi titreyerek cevap verdi Timur’a, “Aman o nasıl söz efendimiz.”

“Sus artık, sesindeki ikiyüzlülük midemi bulandırmaya başladı. Şeref yoksa bile en azından temsil ettiğin şehrin onurunu düşün. Şimdi bana İsfahan’daki tüm ulemayı, kadırları ve müftüyü buraya çağırmanı istiyorum.”

Timur'un kısa fakat kesin emriyle kısa bir süre sonra şehirdeki tüm âlimler Timur'un huzurundaydı. Buraya neden çağrıldıklarını henüz bilmiyorlardı. Merak ve tedirginlikle yüklü tüm bakışlar Timur'un üzerindeydi. Konağın görkemli salonundaki kalabalığa rağmen ortama derin bir sükûnet hâkimdi. Hiç kimse sessizliği bozmaya cesaret edemiyordu. Timur ise sanki etrafında kimse yokmuşçasına kafasını öne eğmiş, düşüncelere dalmıştı. Görkemli bir duruşu vardı. Giydiği elbise de bu görkemi tamamlar gibiydi. Üzerinde, beyaz renk ipek kumaştan dokunmuş ve altın sarısı renginde çiçekli süslemelerle bezenmiş bir kaftan vardı. Kaftanının altındaki, yakası kırmızı olan, diğer kısımları ise gökyüzünün mavi tonunda, üzeri yine altın sarısı renginde desenlerle süslü kısa kollu elbisesi ise ayak topuklarına kadar uzanıyordu. Elbisesinin kısa kollarının altından bileğine kadar uzanan kısmı ise ateş kırmızısı renginde kumaştan yapılmıştı. İrice olan başında ise beyaz saçlarını tümüyle örterek kaşlarının hemen biraz üzerine kadar gelen ve başını neredeyse sıkıca kavrayan altın sarısı ve kırmızı rengin garip bir karışımı olan kumaştan yapılmış taç ile takke karışımı bir şey vardı. Bu garip başlığa taç havası veren şey, takkenin kenarlarından hafifçe dışa ve yukarıya doğru uzanan, ucu sivri, kenarları yuvarlatılmış 12 tane kırmızı renkte ok ucuna benzer şeylerdi. Her iki kulağında ise birer inci küpe vardı. Yüz hatları keskindi Timur'un. Teni esmerdi. At üzerinde geçirdiği uzun yolculukların ve seferlerin nihayetindeki uykusuz geçen gecelerin buğulu alacalığında beliren yorgunluğunun yüzündeki tek yansıması avurtlarındaki hafif çöküntülerdi. Yanaklarında ise Asya bozkırlarının şafakta donduran, öğle zamanlarında ise insanı yakan ikliminin bıraktığı kırmızılık hâkimdi. Yorgun Timur, dalıp giden bakışlarını aniden kendisini bekleyen topluluğa doğru yöneltti. Etrafındaki kalabalığı gözleriyle süzdükten sonra sö-

ze girdi, “Hep merak etmişimdir. Neden bazıları Muaviye’nin halifeliğini kabul etmez. Oysaki yüzük, rızalıkla bir parmak-tan diğerine geçmiştir. Ortada bir rızalık varsa bunca kavgaya niyedir acaba? Hem Ali ile aralarındaki savaşa taraf olmak bize düşmez. Üstelik Hüseyin niye baş kaldırmıştır ki Yezid’e? Devlete, ulü-l emr’e itaat şart değil midir dinimizde? Aklım ermiyor bu işlere. Sizler ne dersiniz bu duruma?”

Sahip-kıran Timur-u Gürgen, tüm sözlerini adeta bir zehiri yutarmışçasına, acılar içinde sarf etmişti. Sıkıntıdan ve de öfkeden gerilmiş yaya benzeyen ağzından çıkan sözlerinin her bir harfi, sanki zehirli birer ok olarak geri dönüp vücûduna saplanıyordu. Ali ve Hüseyin adı geçtiğinde yüzünde beliren acıyı ve hüznü, Muaviye ve Yezit dediğinde ise zuhur eden keskin öfkeyi belli etmemek için büyük çaba harcıyordu. Topluluktakiler ise Timur’un bu sorusunu biraz şüpheyle karşılamışlardı. Bu sorunun cevabı için buraya toplanmış olduklarına pek ihtimal vermemişlerdi. Ama Timur’un sorusuna yanıt da gecikmemişti. Söze İsfahan müftüsü girdi, “Yüce Hakanım, sözlerinizde çok haklısınız. Hz. Ali ve Hz. Muaviye efendilerimiz Peygamberimizin iki gözde yaridir. Maalesef aralarında hasıl olan husumet ve kavgaya taraf olmak sizin de buyurmuş olduğunuz gibi bize düşmez. İkisinin halifeliği de meşrudur ve dinimiz için cihad etmişlerdir. Hüseyin’in asi olup da Yezid’e biat eylememesi ise ulü-l emr’e itaatsizlik ve dinimizin emrine karşı gelmektir.”

Timur, artık taşmakta olan öfkesini zorlukla dizginleyerek diğerlerine ve Vali’ye döndü ve bu söylenenler hakkında aynı fikri taşıyıp taşımadıklarını sordu. Suskun kalabalık hep birlikte söylenenleri onayladığında, Timur öfke ile oturmakta olduğu yerden hızla kalktı ve bağırarak konuşmaya başladı, “Bu nasıl âlimliktir? Âlim değil zalimsiniz her biriniz. Muaviye ve Yezit melununu nasıl olur da savunursunuz. Peygamberin, gö-

zümün nuru dediği mazlum Hüseyin'i şehit eden caniye, etim, cismim, ruhum, kanım dediği Ali'ye cihat eden zalime mi biat etmektir dinin gereği? Sizler de Hüseyin'i katleden Şam'lılar kadar suçlusunuz ve onlar gibi zalimsiniz. Zalimin hakkından zulüm gelir. Canınız cehenneme, zulmünüz zulmete gitsin."

Timur'un gök gürlemesini andıran öfkeli sesi karşısında Vali ve diğerleri korkuya kapılmışlardı. Aksak öfkenin huzurundaki bu topluluk bir süre sonra O'nun emriyle hazırlanan, oldukça geniş ve derin mezarın önünde saf tutmuştu. Derin mezardaki ölümün dikenli fısıltıları kulakları kanatmaya başlamıştı bile. Vali'nin çaresiz yalvarışları ve yakarışları ise sonuçsuz kalmıştı. Timur'un bir el hareketi, elleri arkadan bağlanmış olan topluluğu, derin mezara yuvarlıyordu. Geriye sadece Vali kalmıştı. Timur'un onun için düşündüğü ölüm şekli ise Moğollardan kalma eski bir gelenektir. Elleri arkadan bağlanan Vali'nin, kollarını gergin halde tutacak biçimde beli ile kolları arasında kalan boşluğundan uzun ve kalınca bir kütük geçirilmişti. İki asker tarafından vücûdu geriye doğru esnetilen Vali acı içinde bağırmaya başlamıştı. Biraz sonra, insana ürperti veren beldeki kemik kırılmasının tok sesi duyulduğunda, Vali'nin acı çığlıkları da sona ermişti. Derin çukura ölü olarak giren tek şey Vali'nin cansız bedeniydi. Çukurdakiler, önlere yuvarlanan cesedi dehşet içinde izliyorlardı. Üzerlerine atılan toprağı fark ettiklerinde ise son bir umutla birbirlerine yanaştılar. Hafifçe çiseleyen yağmur, derin mezardaki yüzlere bulaşmış olan toprağı da beraberinde sürükleyerek ardında çamur ve gözyaşına bulanmış bir iz bırakıyordu. Mezarın üstü tamamen kapatıldığında İsfahan'da güneş de artık batmak üzereydi. Şems batarken, toprağın altından ise hayat fışkırıyordu adeta. Fışkıran şey henüz ölmeden diri diri gömülenlerin hayatıydı. Timur yanındakilere dönerek az önceki ölümlere inat diri bir sesle;

“Burada kalmak istemiyorum. Bu şehir beni huzursuz ediyor. Şehrin dışında karargâh kuralım. Otağımı kurun, orada kalacağım,” dedi.

Timur, şehrin dışında otağında dinlenirken, aynı gece şehrin kenar mahallelerinin birinde yaşayan Ali Kuçapa adındaki bir demirci, yaşadığı şehrin boyunduruk altına girmesini hazmedememiş ve yüzyıllar önce kendisi gibi demirci olan Gâve’nin, önlüğünü özgürlük bayrağı yaparak Dahhak’ın zulmü altında inleyen kavimleri kurtarmasını hatırlayarak, İsfahan halkını davul sesleriyle uyandırmış ve onları şehri teslim almaya gelen Timur’un memurlarına karşı ayaklandırmaya çalışmıştı. Bu isyanın sonucunda ise Timur’un vergi toplamak için görevlendirdiği subayları ve üç bin kişilik ordusunun tamamı kılıçtan geçirilmişti. Ertesi sabah atının üzerinden İsfahan’a öfkeyle bakan Timur, geceleyin olup bitenleri hatırladıkça hırsından atının üzerinde duramıyor, hızlı hızlı nefes alıyor ve atının dizginlerini sımsıkı tutuyordu. Çevresindeki komutanları, öfkeden adeta gerilmiş bir yayda oka dönüşmüş Timur’a ne yapmaları gerektiği konusunda soru sormaktan çekiniyorlardı. Hiddetiyle sanki alev almış olan harflerle konuştu Timur, “Merhametimin bentleri artık yıkıldı. Öfkem bir sel gibi beni de önüne katarak sürüklüyor. *Cihan yarısı* İsfahan’ın diğer yarısı öfke selleriyle kaplanmalı artık.”

Daha fazla konuşmadı. Komutanları, soru sormadan ne yapılması gerektiğini biliyorlardı artık. Timur denilen yanardağ, öfkeyle adeta patlamış, ordusu kızgın kora benzer bir lav akıntısı gibi İsfahan’ın üzerine akmıştı. Akıntı durduğunda ise şehrin her tarafında binlerce kesik başdan kuleler yükseliyordu. Öfkenin sereyanı bu kan kulelerine çarpıp şimdilik sü-kûn bulmuştu.

Akşam güneşiyle, kurumuş gülün kızılığına ve maviliğin vahdetine bürünen gökyüzü hüznle İsfahan’a bakarken,

suskun şehrin sokaklarındaki tek ses Timur'un ve onun çok güvendiği ve sevdiği dostunun binmiş olduğu atının ayak sesleriydi. Atların kar gibi beyaz ayakları, kesik başlardan sızmış ve pıhtılaşmış kan gölüne bastıkça, sıçrayan kanlardan kızıl renge bürünmüştü. Timur ve dostu gözünü, bedenlerinden ayrılmış bu kesik başlardan alamıyordu. Timur'un kafası karmakarışık düşüncelerle doluydu. Bu kadar ölüme sebep olduğu halde en ufak bir pişmanlık dahi duymamasına kendisi de şaşıırıyordu. Bir an bu halinden ürktü. Atını durdurdu. Yanındaki, Serbedarilerin son hükümdarı, çok sevdiği dostu Hâce Ali Müeyyed'e dönerek, "Hatırlıyor musun bir keresinde bana *"Ben ömrümün tamamını sizin ayaklarınızın dibinde geçirmek isterim"* demiştin. Bu manzara karşısında hâlâ bu sözünde ısrar edecek misin?" diye sordu.

Hâce Ali bir yandan Timur'un gözlerine, bir yandan da Timur'un omzunun hemen arkasından yükselen manzaraya bakıyordu. Sonra gözlerini yere dikti, cevap vermedi. Timur, yere düşen bakışlardan gelecek olan sözden umudunu kesercesine devam etti sözlerine, "Benden önce atam Cengiz Han da nice yerler fethetti, kan döktü yaktı, yıktı ve büyük bir devlet kurdu, ama hep otağda yaşadı. Görkemli bir fatihti, ama sıradan bir göçebeydi. Sonunda öldü. Ondan önceki mağrur imparatorlar da yaşadılar ve öldüler Ben de bir gün öleceğim, benden sonrakiler de. Sonu baştan belli olan bir hikâyeyi insan neden okumak ister ki. Baş cümle ve son cümle önceden yazılmış. *"Doğdum ve öldüm"*. Aradaki kelimelerse söz kalabalığı. Anlamsız kalabalıklar. O zaman bu çaba niye? Bu hırs ve öfke neden? Ama çok iyi biliyorum ki, yarın sabah uyandığımda, sondaki bitiş cümlesine mânâ veren o aradaki kalabalık kelimelere karışıp gideceğim."

Timur cümlesini henüz bitirmişti ki, Hâce Ali hemen söze girdi, "Baş ve son cümlelerimiz aynı, ama aradaki kelimelerimiz

farklı. Seni Timur, beni Hâce Ali yapan işte bu aradakiler. Aradakiler çokça önemli. Âlem bu aradakilerle zenginleşip çeşitleniyor. Hayat iki arada bir derede kalmak değil midir zaten?”

İkisi de bir an için sustu. Timur aniden durmuştu. O durunca Hâce Ali ve arkadan kendilerini takip etmekte olan muhafızlar da durdular. Aksak Timur etrafında yavaşça bir tur döndü. Sonra eliyle havada yarım bir çember çizercesine ceset ve kesik baş tepciklerini göstererek, “Bu cansız bedenlerin yanından geçip giderken şu konuştuğumuz şeylere bak Ali. Çok savaşlar gördüm, ölümle burun buruna geldim. Aylarca Kıpçak çöllerinde yüz binlerce asker besleyerek cihangirliğe hak kazandım. Keskin uçurumlardan salıncaklarla, iplerle adam sarkıtarak mağaralara ve dağ oyuklarına gizlenmiş vahşilerle bile savaşım. En ıssız çöllerde yürümeye, en yalçın dağlara tırmanmaya, Hint diyarının sıcağına, Sibirya’nın keskin ayazına bile alıştım. Hiçbir şeyden yılmadım ve de korkmadım. Ama hiçbir şey beni bugünkü kayıtsız Timur ve Ali kadar korkutmadı.

Aslında ortada merhamet edilecek birisi varsa o da biziz. Asıl ölü bizleriz. Ruhlarımız çalınmış. Hayatım ise ruhumu çalan hırsızın peşinden koşarak yaptığım bir yolculuk gibi. Öldürdüğüm her insan ise bana ruhumu geri verecek o hırsız sanki. Bak işte bunların hepsi hırsız. Ama ruhumu bulamadım hala. Bu daha ne kadar sürer bilmem. Peygamberimiz ‘Allah’ım senden sana sığınırım’ demiş.”

“Celâlin’den Cemâli’ne sığınmaktır bu,” diye araya girdi Hâce Ali. Timur, gözleri uzaklara dalıp gittiği halde konuşmaya devam etti, “Kaybolan cemâlimin peşinden koşarken, celâlîmle, geçtiğim yerlerdeki cemâlleri yakıp yıkıyorum. Peki aksaklık nerede Ali, sadece ayağımda olmasa gerek. Peki aramaktan vaz mı geçeyim? Ama onu bulmalıyım. Üşüyen bir alev gibiyim. Bir bakış gelsin cemâlimden, içimi ısıtacak keskin ve ayaz bakışlar. Nereye dönsem görmeliyim onu.”

Hace Ali, Timur'un sözlerini tamamlamak istercesine konuştu, "Semme vechullah dostum, semme vechullah*"

"Ama nereye dönsem Celâl görüyorum. Bu da beni korkutuyor," dedi Timur.

Ertesi sabah Timur, sefer dönüşü Tus şehrinden geçip giderken aniden atını durdurdu. Kısa bir soruşturmadan sonra Firdevsi'nin mezarını buldurttu.

Mezarın önüne geldiğinde bir süre sessizce kabre baktı. Başta Hace Ali olmak üzere diğerleri de buraya ne için geldiklerini henüz bilmiyorlardı. Ali, tüm cesaretini toplayarak Timur'a, buraya geliş sebebini sordu, "Hakanım bağışlayın ama burada bulunmamızın sebebi nedir?"

Timur soruyu duymamış gibiydi. Dalgın bir şekilde etrafindakilerin duyacağı bir seviyede bir şeyler mırıldanmaya başladı, "*İki unsur; biri ateş, diğeri su. Kalbin derununda biri diğerine baş kaldırır.*

Halbuki, her ikisini bir yere koymak imkânsızdır.

Birbirine karışan iki şey; su ve ateş, biri diğerini yok eder"

Timur'un dalgın mırıldanması birden kararlı bir sese dönüşmüştü, "Kalk Firdevsi, kalk da, şu her satırında kötülediğin su misali mağlup Türk'ün isyanını gör şimdi. Mağlup ve durgun su bendinden boşaldı sel oldu ve acem diyarındaki ateşi söndürdü."

Timur cümlesini tamamladıktan sonra mezarlığın iç kısımlarına doğru yürümeye başladığında, çok sevdiği atının bakımını yapan seyise döndü ve tebessümle konuştu, "Gel Lazarus, ölü canların çalınmış ruhlarını bize geri verecek Mesih buralardadır belki ne dersin?"

---

* Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır. (Bakara: 115).

İki Yay

1392 yılının baharında Şirvan'da bir evde Fazl, elindeki yünden acem takkelerini bir yandan sabırla ve yavaşça örerken, bir yandan da etrafındaki dostlarıyla kendilerini tehdit eden tehlikelerden konuşuyorlardı. Fazl'ın yüzü, uzun yılların yorgunluğundan izler taşıyordu, ama konuşurken sesindeki telaşsız heyecan ve kararlılık hiç değişmemişti. Yünden takkeyi yaparken ellerindeki sakinlik ve yavaşlık kendisini izleyenlere garip bir huzur duygusu veriyordu. Kızı Fatma Hatun ile evli olan ve Fazl'ın en sevdiği dostlarından Emir Seyyid Ali, heyecanlı bir şekilde Fazl'a, "Pirim, bu Timur belası yakında cümlemizi yok edecek. Korkum kendim için değil, size bir zarar gelmesinden çekiniyorum. İçimizdeki bazı gammazlar, konuştuklarımızı derhal Miranşah'a yetiştiriyorlar," dedi.

Fazl, bakışlarını örmeye devam ettiği takkelerden almadan konuştu,

"Bilirim Ali'm bunları, lakin kaçmak için bu yola koyulmadık biz. Hem nereye gidebiliriz ki? Her yer onun hâkimiyetinde görünüyor."

Emir Ali az önceki heyecanını dizginlercesine konuştu,

“Bir keresinde bana, uzun yıllar önce Rum beldelerine gitmekten, *Gurru'l-Muhacceleyn** olmaktan, oradaki civanları barışa davet etmek istemiş olmanızdan bahsetmişsiniz.”

Fazl bakışlarını bu kez Ali'nin gözbebeklerine dikti ve tebessümle, “Evlat, daha gençtik o zamanlar, toyduk henüz. Ne için ve kime davet.

“Kendimizi fethetmeden davete girişmek, alnındaki beyaz nuru zulmete, ayaklarındaki beyazlığı çamura gömmektir ki, bunun kadar büyük noksanlık olamaz. Kendi nefis kalesini fetheden ise cümle âlemi fethetmiştir zaten. Bu uzun bir yolculuk. Bu seyirde sana dost olmak isteyen varsa onları da geri çevirmek olmaz tabi. Sizler de benim refikim ve dostumsunuz,” dedi.

Fazl'ın teskin edici sözleri, Emir Ali üzerinde hemen etkisini göstermişti. Gülümseyerek “Fazl gibi dostu olanlara aşk olsun,” dedi. Ali'nin bu sözü üzerine Mir Şerif, Emir İshak, Emir Gıyaseddin, Eb'ul Hasan ve Kemâlü'l Kaytağ başta olmak üzere, odada bulunanların hepsi hep birlikte coşkuyla “Aşk olsun,” dediler. Fazl bu coşku halesine sağ elini kalbinin üzerine götürerek aynı şekilde karşılık verdi. Eb'ul Hasan söze girdi bu kez,

“Pîrim, Şirvanşah İbrahim her ne kadar bizi kollasa da, ya-nındaki Kadı Beyazıd sürekli olarak aleyhimizde onu kışkırtmaya devam ediyor.”

“Her cümlenin bir sonu vardır Hasan. Cümleler nihayete erdiğinde suskunluk başlar. Bizim de susma vaktimizde gelmiştir artık.”

---

* Gurru'l-Muhacceleyn: Alnında ve ayaklarında beyazlık bulunan at. İnanan kimseler yüzleri, elleri ve ayaklarındaki nur bakımından alnında ve ayaklarında beyazlık bulunan bu atlara benzetilmiştir.

Fazl'ın sesindeki hüznün loş odanın penceresinden sızan güneş ışığıyla karışarak odada bulunanların gözünde ve kalbinde ince bir sızı bırakıyordu. Emir Gıyaseddin,

“Nefs kalemizi fethetmek için sana ihtiyacımız var. Susmak vakti gelmemiştir henüz,” dedi sitemkâr bir sesle,

“Kaleyi fetheden Haydar-ı Kerrar'dır dostlarım. 'İlim bir noktadır, cahiller onu çoğalttı' diyor güzel Şah-ı Merdan. O nokta da *ba*'nın altındaki noktadır. Ali'nin noktasını bilen cahilin cümlesine meyil vermez. *Ba*'nın ebcedi ikidir. Sureta harf sureta noktadır Ali. Sureta Muhammed ile Ali deyu iki görünürler. Muhammed'in *mim*'i ile Ali'nin *ayn*'i ceman 110 olur. Bu da Ali'nin ebcedidir ki asliyette ikisinin bir olduğuna remz eder. *Ba*'daki ikiden, ikilikten geç ki noktadaki *yek-tâ-ya** mazhar ol. Timur, Kadı Beyazıd ve diğerleri, bunların cümlesi cilvedir. Noktanın cilvesine katlanmak gerekir. Cilvenin celâli, âşıklara cemâl olur,” dedi Fazl.

Emir İshak, “Celâli, cemâl ile karşılamak ancak Fazl'a mahsus,” dedi. Fazl, “Öyle söyleme İshak'ım, ayrılık yok aramızda,” diye karşılık verdi. Sonra durdu bir an ve nefes aldı derunundan. Sonrasında devam etti sözlerine, “*Cemâl, cem-i alî*'dir. Cemâl'e giden yol Ali'nin ceminden geçer. Cümlemizin cem olmasıdır burada önemli olan. Bu yolda tek başına yol alınmaz.

“Yol alırken, Timur'a da *ayin-i cedit*'imizi** bildirmek vakti gelmiştir. O bize celâl ile geliyor, bizde ona cemâl ile gideriz.”

Emir Ali heyecanla atıldı, “Bu sizin için ölüm demek pîrim. Kendi elinizle kendi katlinize ferman veriyorsunuz.”

“Böyle davranmamızın bir sebebi var elbette. Damgan'da

* Yek-tâ: Tek, eşiz, biricik.

** Ayin-i cedit: Yeni ayin.

iken rüyamda total bir aslan görmüştüm. Uzaktan bana doğru yaklaşıyordu. Etrafımda ise on iki ceylan sürekli dönüyordu. Ben tam ortalarında durmuş onları seyrediyordum. Aslan ceylanların önüne geldiğinde durdu. Sonra ceylanların içinden geçip yanıma geldi. Gözümün içine baktı. Aksayan ayağını bana doğru uzattı. Ayağını elime aldığımda keskin pençeleri ellerime battı. Bunun üzerine ayağını bıraktım. Aksayan ayağı iyileşmişti. Sonra geldiği yöne doğru koşarak uzaklaştı. Birden aynı anda dört tane ceylana binerek dört yöne doğru uzaklaştığımı gördüm. Koşarken kollarımın ve bacaklarımın bedenimle birleştiği yerinden kan akıyordu.”

O ana kadar kenarda sessizce konuşulanları dinlemekte olan Fazl'ın kızı Mahdumzade haykırıcasına atıldı, “Baba! bu gördüğün kan iyiye işaret değil. Gel bu kararından vazgeç, ne olursun.”

Mahdumzade'nin bu içli yalvarışlarına, Fazl sakince ve şefkatle cevap verdi, “Güzel kızım, gözümün nuru. Hakk her şeye hakkını verir. Bizim hakkımıza ne düşerse ona razı gelmek gerekir. O bize ‘*Ben sizin celâliniz değil miyim*’ dediyse bize de ‘*Kalu bela*’ demek düşer.”

Fazl aniden sustu. Sonra eliyle etrafındakilerin konuşmalarını susturmak istercesine elini havaya kaldırdı. Sesin geldiği yöne doğru yönelerek “Dışarıdan gelen sesi duyuyor musunuz?” diye sordu. Odada bulunanlar Fazl'ın ne demek istediğini anlamamışçasına birbirlerine şaşkınlıkla bakındılar. Sonra Emir Ali şaşırmış bir şekilde odadakilere bakınarak, “Hangi sesi?” diye sordu Fazl'a.

“İşte! Duymuyor musunuz?” dedi Fazl heyecanla.

“Biz bir şey duymuyoruz,” dedi odadakiler.

“Beni çağırıyor. Bakın, işte! ‘*Nesimi, Nesimi,*’ diye sesleniyor.”

Fazl aniden odadakilerin hayret dolu bakışları arasında yaşından beklenmedik bir çeviklikle kapıya doğru yöneldi. Dışarı çıkarken kendi kendine coşkulu bir şekilde bağıırıyordu, “Dostun sesi bu, bad-ı sabahın sesi. İşte zamanı geldi. O burada. Yıldız bize çok yakın, belki de iki yay uzaklıkta...”

Vuslat

*Hakk ile hem-dem oldu, esridi canlar
Bakan körler der ki; bunlar delidir.*

Sadık Baba

*Can bağıını, gülşen-i Firdevs eder sevgilinin kavuşması
Cehennem ateşi kılar rakiplerin cevri ve mihneti
Derdimin dermanına hiç kimse bulmaz ilaç
Sevgiliden başka çare var mı söylesene ey tabip*

.....

Daha fazla devam edemedi. İçindeki bu tuhaf duyguya bir türlü anlam veremiyordu. Son günlerde sıkıntıyı ve ferahlığı, sevinci ve hüznü ve buna benzer birbirine zıt duyguyu aynı anda yaşıyordu. Omzuna dokunan el ile kendine geldi.

“Son günlerinde bir acayip hâl var üzerinde. Nedir seni böylesine sıkıntıya koyan şey? Az önce bahsettiğin sevgili mi yoksa. Onun hakkında hiç konuşmuyorsun benimle. Oysa her şeyimizi paylaşırsın seninle. Ama iş bu konuya gelince nedense hep susuyorsun,” dedi kardeşi Handan sitem dolu sözlerle. Kardeşinin sorusunu pek cevaplamak istemezmişçesine başını öne eğdi ve bitap bir sesle cevap verdi, “Bendeki bu hâle

ben de bir mânâ veremiyorum. ‘*Sevgilî*’ sözü birden dökülüyor ağzımdan. Bir yanımda çok iyi tanıyor onu, ama bir yanımda hiç tanımıyor. Yabancı ona. Hattâ Sevgilîyi tanıyan diğer yanıma dahi yabancı bu yanımda ve sanki bilmiyor gibi.

İçimdeki tanıdık *Nesimi* diğer yabancıya galib geliyor bir an. İşte o zaman ben dahi dinlemeye başlıyorum, *Nesimi* ile Sevgilîsi arasındaki muhabbeti.”

Sanki bir konuşmaya kulak kabartır gibi başını eğdi. Gözlerini kapadı. Tuhaf bir sıcaklık ve ağırlık hissetti vücûdunda. Sonra dudaklarından;

*Cananeyi ben sevdiğimi can dahi bilmez
Gönlüm dileğin dünyada canan dahi bilmez*

*Aklın gemisin gark ede gör aşk denizinde
Kim bu denizin derununu umman dahi bilmez*

*Bildim tanıdım akıl ile mabud-u mukaddes
Şöyle bilirim bildiğim irfan dahi bilmez*

*Fehmeyle Nesimi bu sözün mânâsını kim
Bu kuş dilidir bunu Süleyman dahi bilmez*

dizeleri döküldü. Gözlerini açtı yavaşça ve devam etti konuşmasına, “Çoğu zaman anlamıyorum onları. Duyduğum kelimeleri biliyorum, ama anlamıyorum. Her birisi sanki başka mânâlarla yüklü. Hiç bitmesin bu muhabbet diye diliyorum içimden. Ama kısa bir an işte, bir nefeslik bir şey bu. Sevgilîyle olan muhabbet sanki son nefesini vermek gibi. Bitince, bir daha hiç bir zaman başlamayacakmış gibi geliyor. İşte o zaman sıkıntı kaplıyor içimi. Ama her defasında muhabbet, küllenmiş harflerinden yeniden doğuyor sanki. İşte o vakit küllenmiş harf, külli harften dem vuruyor. O dem vur-

dukça ben demleniyorum. *Çiğ* iken *demleniyorum* baharda açan *çiğdem* oluyorum.”

“Bu hâl her anına sirayet ederse ne olacak o zaman. Bu gi-dişi iyi görmüyorum Nesimi. Kendine gelmelisin,” dedi Şah Handan

“Kendine gelmek mi!. Hiç birimiz kendimizde değiliz ki şu an. Hem nedir ki kendine gelmek?”

Kardeşi Handan anlamsız bir şekilde baktı Nesimi'ye. Şa-sırmıştı bu soru karşısında. Nesimi ise cevabı beklemeden devam etti konuşmasına, “*Kendini bil*, *Kendine gel*, *Ken-din ol*. *Bil ki gelesin, gel ki olasın. Bilmek için gelmek gere-kir. Ama nereye gelmek. Tabi ki kendine gelmek. O da Hakk'ın kendisidir. O'ndan başka kendi yoktur. Her şey O'na, O ise kendine döner ki O olan Rahman'dır.*

Rahman, rah-ı mânâ'dır*, mânânın rahıdır. O mânâ ki Rahman'dan Rahim'e akar ve döner. Rahim'de sema eyleyen mânâ, kemâle erer, kendi olur. Kendi olan, *kenzidir***. Gizli hazine olan Hakk'ın kendisi “*kün*” emriyle kendine geldi, kendine döndü. Çünkü her şey kendi etrafında dönüyor. Kendine dönen, Hakk'a döner. Nereye dönerse kendinde vechullahı seyreyler. Seyreyler ve kendi kendine konuşan olur ki, konuşan Kuran olur. Konuşan Kuran olan insan'ın cümlesi bir an. Ondan başka yoktur ki konuşan. İnsan, *üns-i an* dır***. An ile ünsiyet kuran, Kuran'ı anlar. Anladığı an kurban olur. Kurban, *kurb-i**** an* dır. An'a kurb olan ya-kiyindir kendisine. Çünkü Hakk, kendimize Şah damarımız-dan daha yakındır. *Şah damarından daha yakın olan, şah'ın demi ile annır ve de kendine gelir.”*

* Rah: Yol.

** Kenz: Hazine.

*** Üns: Alışkanlık, ilişki.

**** Kurb: Yakın olma.

“Arındın mı peki Nesimi?” diye sordu kardeşi.

“Arı olan arındım demez. Arsızlar arındım der, arı olan ise sükût eder. Arı sükûtta *bal* eyler. O sebeple Âdem *balçık*tan yoğrulmuştur. Çünkü o *bal* dan çıkmıştır. Ol sebeple Âdem arıdır ve de saftır. Arı olana vahiy gelir. Arındırmak, ilmin kapısına mahsustur. Cümlemiz *bâb-ı Ali*’nin aşığıyız.”

*Gözün aç gör ey talib Ali'dir her kân-ı server
Muhammed aşk ile derya Ali'dir kıymeti gevher*

*Muhammed ilme kân oldu Ali nutk-ı beyân oldu
Ona her sır ayân oldu Ali'dir hace-i Kanber*

*Alidir cümlelerin cânı Muhammed'dir Ali kânı
Hakikattir Ali şânı Ali'dir yâr-i peygamber*

*Bin türlü cümbüşler Ali emri ile işler
Varır yazlar gelir kışlar Ali'dir cisme cân-perver*

*Ali evvel Ali âhir Ali zâhir Ali bâtın
Ali şems-i münevverdir Ali'dir nur ile enver*

*Ali vâhid Ali ahad Ali ferd ü Ali samed
Alidir cümleye rahmet Ali'dir şâfi-i mahşer*

*Ali sultan Ali sübhân Ali cennet Ali Rıdvân
Ali dindir Ali imân Ali'dir sâkı-i Kevser*

*Ali'dir ol veliyyullâh Ali'dir mazhar-ı Allah
Ali nurundan eyvallah münevverdir yedi kışver*

*Nesimi'nin dil ü cânı münevverdir Ali nuru
Ali vâla Ali a'lâ Ali'dir server-i safder*

Nesimi bu haydarî doğuŖtan sonra aniden kapıya yöneldi. KardeŖi Ŗah Handan ŖaŖırmıŖ bir Ŗekilde arkasından yetiŖmeye alıŖırken, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu. “Ŗimdi bal yapma zamanıdır,” diye cevap verdi coŖkuyla Nesimi.

Nesimi sık adımlarla Ŗirvan sokaklarında koŖarcasına yürüyordu. Bir Ŗey arıyordu, ama ne olduğunu henüz kendisi de bilmiyordu. Rastladığı her kiŖiye, “Onu gördünüz mü,” diye soruyordu. Her defasında “Kimi?” sorusuyla karŖılaŖtıėında “O’nu,” diye karŖılık veriyordu. Arıyordu O’nu, ama adının ne olduğunu kendisi de bilmiyordu. KardeŖi Handan’ın her defasında kendisini yatıŖtırmak için söylediği sözleri duymuyordu bile. Az ilerde toplanan kalabalığı gördüğünde heyecanlanmıŖtı. Kendisini çağıran heyecanlı bir ses duymuŖtu sanki. Kalabalığa doğru koŖar adımlarla yürüdü. Sesin sahibi ni görmek için topluluğu yararak en ön safta yer aldı. Gördüğü manzara karŖısında ŖaŖırıp kalmıŖtı. Beyazlar içersindeki bir adam “Nesimi,” diyerek kendinden gemiŖ bir Ŗekilde dönüyordu. Zaman zamanda iki kolunu yana açarak parmaklarını birbirinden iyice ayırıyor, ellerini de bilekten, kuŖların kanadını çırpması gibi geriye ve öne doğru hızlı bir biçimde hareket ettiriyor, geniŖ adımlarla bir ileriye bir geriye doğru gidip geliyordu. Aynı anda da gırtladığından boğuk ve inlemeye benzer bir sesle *Allah, Hü* lafzı geliyordu. Fazl’ın etrafındaki beyazlar giyinmiŖ dostlarının önden ellerini birbirine kavuŖturmuŖ Ŗekildeki sakin duruŖları, o’nun bu düzensiz ve herhangi bir sırayı takip etmeyen coŖkulu hareketlerini daha bir göz alıcı kılıyordu. Kalabalık bir yandan merakla Fazl’ı izlerken, bir yandan da alaylı sesler yükseliyordu topluluktan, “Ne yapıyor bu Allah aŖkına, delirmiŖ bunlar.”

“Baksana yanındakiler de en az onun kadar ılgın.”

“Ha, ha, ha, böyle meczupları çok gördük biz.”

“Bu kadar kişiyi kendisine inandırmak bir delinin marifeti değil bence.”

“Amaan! ne olacak işte, ona inananlar da en az onun kadar aklını kaybetmiş.”

“Adı ne bunun?”

“Fazl’mış. Ayrıca iyi de rüya yorumluyormuş.”

“Bu kadar zırvalık bir rüyanın marifeti mi yani?”

“Ee ne sandın tabi, bir hayal işte. Çocukça şeyler.”

Nesimi’nin dikkatini bunca konuşulanlar arasında sadece bir kelime çekmişti. “Fazl,” diye mırıldandı kendi kendine. Fazl, bu arada hızla dönerken aniden dizlerinin üzerini çöküvermişti. Başını öne doğru eğmiş, ellerini dizlerini üzerine koymuştu. Hızlı bir şekilde nefes alıyordu. Bir süre sessizce kaldıktan sonra konuşmaya başladı. Gözyaşları harf olup ağzından cümleler halinde akıp gidiyordu, “Dosta giden yol ateşten geçer. Basıp geçtiğin ve ardında bıraktıkların, yanar kül olur ve savrulur ateş rüzgârında. Geri dönemezsin geldiğin yoldan. İstesen ki ne fayda. Dosta vardığında ise seni sarıp sarmalar alevden kollarıyla. İçine işleyen ateşten bakışlarıyla ve kor olmuş gözbebeğiyle bakar ruhunun derinliklerine. Bir kor tanesi düşer içine. Kollarındasındır onun, ama aynı zamanda ıraksındır ondan. Yakınlık içini ısıtırken, ayrılık hüznünün alevden bakışları içini yakar aynı zamanda. O sebeple geri dönmek istersin geldiğin yoldan. Ama ateşten ırak olanın sabah rüzgârında ruhu üşür. Üşüdüm! Harf hırkası giyindim, ol sebeple harf oldum. Yürüdüm, kelime oldum; koştum, cümle oldum ve sonra durdum, nokta oldum. Geldiğim noktaya geri döndüm. Her nereye baktımsa noktayı gördüm. Otuz iki harf tekmili, noktaya verir.”

Nesimi, Fazl’ın bu sözleri karşısında sanki büyülenmiş gibiydi. Kendine engel olamadı ve ağzından;

*Bir acaib şaha düştü gönlümüz
Bedr yüzlü maha düştü gönlümüz
Ta ki Fazlu'llaha düştü gönlümüz
Uş hakiki raha düştü gönlümüz*

*Fazl-ı Haktır vakıf-ı esrârımız
Fazl-ı Haktandır bütün nurumuz
Fazl-ı Hak göstermiş idi kârımız
Fazl-ı Haktır Fazl-ı Hak mimârımız*

*Doğudan ve batıdan oldu seyrimiz
Yedi yıldız, ay, on iki burc aslımız
Otuz ikidir bizim seyrimiz
Fazl-ı Hak oldu bu yolda pirimiz.*

sözleri döküldü.

O ana kadar başını öne eğmiş şekilde yerde diz çökmüş oturan Fazl, aniden kafasını kaldırdı. Gözleriyle kalabalıkta sesin sahibini aradı. Arayış kalabalığın önünde duran Nesimi ile göz göze geldiğinde son bulmuştu. Uzun yıllar önce gördüğü rüyadaki yıldızın sesi kulaklarında yankılanmaya başlamıştı. “Esip coştüğün an, tanışacağımız gündür”. Ayağa kalktı. Nesimi'ye doğru yürürken; “Hoş geldin, hoş geldin bâd-ı sabahım. Mihman geldin bu cana,” dedi.

Kalabalığın ve dostlarının şaşkın bakışları arasında uzun yıllardır görüşmeyen iki dost gibi kucaklaştılar. İkisi de titriyordu. Gözyaşları birbirlerinin omzuna düşüyordu...

“Dem”inden beri

*Ya Rab bela-yı aşk ile kıl aşına beni
Bir dem bela-yı aşk'tan etme cüda beni*

Fuzuli

Şimdi huzurundaydılar Timur'un. En önde Fazl, arkada ise Nesimi ve Emir Ali vardı. Timur, oturduğu yerden dikkatlice süzüyordu onları. Söze önce Timur girdi, “Ününüzü duyduk. Kulağıma hiç de hoş gelmeyen şeyler duyuyorum sizin hakkınızda. Dediklerine göre yeni bir din kurmuşsun, peygamberi de senmişsin. Doğru mu tüm bunlar?”

Fazl, gülümseyerek,

“Yeni bir din değil bizimkisi, sadece müselman olan için ayin-i cedid'dir bizim muradımız,” dedi.

“Ne demek bu?”

Fazl, asude sedasıyla cevap verdi bu soruya,

“Yeni bir ayindir bu. Ahmed-i Muhtar'ın övünç duyduğu taçtır bu ayin. O taç ki *kurret-ul ayn** olan taç'dır.”

---

* Kurret-ul ayn: Göz nuru

Cümlemiz, âlemi bu göz nurundan görüyoruz. Onlar olmasaydı âlem karanlık olurdu.”

Timur yanındakilere dönerek, “Bu sözlerin neresinde bir yanlışlık var. Oysa ki sizler bana farklı şeyler söylüyorsunuz. Bu söylenenlere bir cevabınız var mı? diye sordu.

Kısa süren bir sessizlikten sonra topluluğun içersinden, seyrelmiş sakalları, çökük avurtları ve insanı ürküten karanlık bakışları ile bir molla öne çıktı. Sırtındaki kamburumsu çıkıntından dolayı öne doğru eğilerek tiz sesiyle konuşmaya başladı;

“Hakanım izin verirseniz konuşmak dilerim.”

Timur bir el hareketiyle izin verdi söz isteyen mollaya. Molla, Fazl’a dönerek kibirli bir sesle konuştu;

“Kuran yirmi sekiz harf üzerine gelmiştir. Sen ise bu harflerin haşa eksik olduğunu söyleyip duruyormuşsun. Bu harflere, güya Kuran’da olmayan dört harfi de ekleyip otuz ikiye tamamlamışsın. Kendini de Peygamberimizden hâşa yüksek tutuyormuşsun. O yirmi sekiz harf ile ben ise otuz iki harf ile konuşuyorum diyormuşsun.”

Fazl, imalı ve müstehzi sözlere dirayetle cevap verdi;

“Üstünlük uzak olsun bizlerden. Hadim-ül Fukara’nın* hizmetkârıyız biz. Hizmetimiz, *kân*ımızdır bizim. Basiretsiz olana eksik görünür nihan olan. Eksik değildir, sadece pinhan olmuştur. Rasih** olanlar ise pinhan olanı aşikâre dökerler.”

Avını tuzağa düşüren tilki gibiydi Molla şimdi. Kurnazca tebessüm ederek konuştu, “Deminden beri bu söylediklerinle kendinin rasih olduğunu iddia ediyorsun. Demek ki sen şimdi müteşabih*** ayetleri de tevil edebileceğini ima edi-

---

* Hadim-ül Fukara: Fakirlerin hizmetçisi.

** Rasih: İlimde derinleşmiş olanlar.

*** Müteşabih: 1-Birbirine benzeyen. 2- Kuran’ın anlamı kapalı, gizli olan ayetleri.

yorsun öyle mi. Sen bilmez misin ki Kuran'da Rabbimiz 'O, sana Kitab'ı indirendir. Onun bazı âyetleri muhkemdir, onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihdir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek mânâsını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır" derler. Bunu ancak akıl sahipleri düşünüp anlar. der. Senin gibiler işte kalplerinde eğrilik olan ve din-i İslam da fitne çıkaranlardır. Harften hakikate varmak küfürdür ve dinimizde de yeri yoktur."

Fazl, cûşa gelmişti bu sözler karşısında, "Deminden beri tabi. Sevgilinin deminden beri düşen müteşabihiin ardına düşer. Sevgilinin demi ile bezenmek ve onun haline benzemek tir muradım. Ölmeden evvel benzeyiniz bu hale."

*Altı harften vücûd buldu âlemin cümlesi
Rasih olanlar bilir bu hurufun remzini
Hem müteşabihi bilir hem de muhkemi
Âfak olan muhkemdir, * müteşabih ise enfüsi
Ağyar olan bilmez haktan gelen nefesi
Kendi gibi eğri zanneder, kalbi kavseyn ehlini
Fitne çıkarmaz amma fitnattır kavseyn ehli
Müteşabih'in ardına düş, bırak bu ceng-i cidali
Terkeyle bühtanı, hıfz eyle sırr-ı mutı kable ente şebahi**
At sırtındaki küfr-ü kamburu, eğri durma,
bul sende ahsen-i takvimi****

H.A.

* Muhkem: 1- Sağlam, kuvvetli. 2- Kuran' da anlamı açık olan ayetler.

** Şebah: Benzer, benzeyiş.

*** Ahsen-i takvim: En güzel insan (Tin: 4).

Fazl'ın sözleri karşısında öfkesi doruğa çıkmıştı Molla'nın ve sesi daha da tizleşmiş, kulakları tırmalamaya başlamıştı, "Sözde sen şimdi kendince ayet ve hadislerden de devşirdiğin sözlerle bize ders vermeye mi çalışıyorsun. Kim bu zırvallıklara inanır ki, şu arkandaki iki zavallıdan başka. Hiç şüphesiz onları da kendine benzetmişindir. (Arkasındaki kalabalığa dönerek) Hepsi aklını yitirmiş bunların. (Sonra tekrar Fazl'a dönerek) Her şeyi kendi deliliklerinize göre yorumlamıyorsunuz, işte o zaman haşa Allah'ı bile gördüğünüzü pervasızca söylersiniz."

Molla sözüne devam edecekti ki, Nesimi kendini tutamamış, coşkuyla söze girdi,

*"Her neye bakar isen onda sen Allah'ı gör
Nereye kim karar kılsan semme vechu'llahı gör*

*Bu ikilik perdesinden geç örtüyü kaldır
Gel bu birlik penceresinden bak bu sırr'ullahı gör*

*Geç benlik sözünden gönlünü virane kıl
Kim neçe tizcek bulursan künt ü kenzu'llahı gör*

*Hacc-ı ekber kılmak istersen gel ey zahid beri
Aşığın kalbi içinde sen beytu'llahı gör*

*Can gözüyle baktın ise kâinatın aynına
Ondan başka nesne var mı hakk'ın rızasını gör*

*Münkir-i rüyet değilsen suret-i hak görmeye
Baktığınca her nazarda ayn-ı zatu'llahı gör*

*İlm-i hikmetten bilirsen gel beri gel ey molla
Sen Nesimi dilinden dinle Fazlu'llahı gör*

Nesimi'nin sözleri üzerine Timur'un ardındaki topluluktan bir anda uğultular yükselmeye başlamıştı. Molla bu sözler karşısında nefretle baktı Fazl'a ve dostlarına. Timur yüzünü kalabalığa çevirmeden eliyle susturmuştu uğultuları. Sınırli bir şekilde ayağa kalktı. Nesimi'nin sözleri karşısında bakışları da kamburlaşmış olan mollaya dönerek, "Yeter, bu konuşma burada sona ermiştir," dedi.

Sonra Fazl'a dönerek, "Fazlullah, sen ve dostların buraya kendi isteğinizle geldiniz. O sebeple canınıza helâl gelmeyecektir. Lakin davetin hakkındaki kararımı istişare edip daha sonra bir noktaya bağlayacağım. Ama bilmiş olunuz ki, sözlerin ve davetin çok cüretkar ve pervasızca. Bu da benim hiç hoşuma gitmedi. Şimdi gidebilirsiniz," dedi.

Fazl, Nesimi ve Ali, Timur'un otağından çıkarken Timur'un kendileri hakkındaki kararı çoktan verdiğini bilmiyorlardı. Fazl'ın bakışları ise bir an için, akşam karanlığında kar beyazı rengindeki göz alıcı atın ardındaki gözlere takılmıştı. Tanıyordu bu gözleri ama nereden. Hafızasını biraz zorladıktan sonra heyecanla "Lazarus," diye bağırdı. O ana kadar bakışları elindeki kaşağıya dâlip gitmiş olan Lazarus, bu tanıdık sesle kendine geldi. O da aynı şaşkınlıkla "Fazl," diye karşılık verdi. Fazl ve Lazarus, Nesimi ve Ali'nin hayret dolu bakışları arasında birbirlerine sımsıkı sarıldılar ve uzun zamandır birbirlerini görmemiş olmanın verdiği iştihakla konuşmaya başladılar, "Uzun zaman oldu değil mi Fazl?"

"Evet öyle. O kervan baskınında senin öldüğünü zannetmiştim Lazarus."

"Ben de senin. Şansım yardım etti, bir şekilde yolunu bulup kaçtım işte."

"Senin buralarda ne işin var. Arayış devam ediyor zannedersenem."

“Artık arıyor muyum, onu da bilmiyorum Fazl. Rüzgârda savrulan yaprak gibiyim. Şu anki durağım şimdilik burası. Gelecek ne olur bilmiyorum. Timur’un seyisliğini yapıyorum. O kadar uzun zaman oldu ki, buraya nasıl geldiğimi bile hatırlayamaz oldum Fazl. Sanki hep buradaymışım gibi geliyor. Hem artık geçmişin bir önemi yok. Yaşadıklarımı biriktirmiyorum. Doğan her güne sanki dün hiç yaşamamışım gibi başlıyorum. Geçmiş düşünmek acıdan başka bir şey vermiyor. Biliyorum anılarımızdır bizi biz yapan, ama belleksiz olmak lazım. Yoksa nasıl yenilenir insan. Bu zor bir şey olsa da yine de çabalıyorum. Gün gelecek bu zorlama yerini kendiliğinden oluşa bırakacak. Kartal yavrusunun, annesi tarafından uçmaya alıştırılması için onu uçurumdan aşağıya zorlaması gibi bir şey bu belleksizlik. Bir kez kendini bıraktın mı kendini belleksizlik uçurumuna, bir de bakmışsın uçmaya başlamışsın. Seni görünce yine geçmişe döndüm bir an, ama olsun, her şeyi de unutmak mümkün değil ya. Peki sen ne arıyorsun buralarda Fazl.”

Lazarus ile Fazl konuşurken, Nesimi ile Ali hâlâ neler olup bittiğini anlayamıyorlardı. Ama aralarındaki konuşmayı da bölmek istemiyorlardı.

“Sebebi bir rüya,” dedi Fazl.

“Rüya mı?”

“Evet bir rüya, bu sebeple geldik buraya.”

“Rüya’yı sormak isterdim amma, sesinde sanki bir isteksizlik sezinledim. Lakin önemli değil. Yanındaki dostlarıyla tanıştırmadın beni. Baksana ne olup bittiğini merak ediyorlar gibi.”

“Ah, evet! Can dostlarım bağışlasınlar, unutmuşum bir an. Nesimi ve Ali,” diye takdim onları Fazl. Nesimi ve Ali, sağ ellerini kalplerinin üzerine götürerek, yüzlerinde tebessümle

selamladılar Lazarus'u. Lazarus da aynı selamla karşılık verdi onlara.

"Bende sana ait bir emanet var Lazarus," dedi Fazl.

"Ne emaneti?"

"Hatırlarsan, o gece tanıştığımızda yanında, içersinde İsa'nın sözlerinin yazılı olduğu söylediğin bir muhafaza vardı. O baskın sırasında yanıma aldım onları. İçimde bir gün mutlaka karşılaşacağımız hissi vardı ve o gün gelirse onları sana teslim edeceğime dair kendime söz vermiştim."

Lazarus şaşırarak, "Tanrım! Ben de kendi kendime o hengame sırasında onlara bir zarar geldi diye üzüliyordum. Çok sevindim bunu duyduğuma. Onlar Thomas'tan bana kalan çok değerli emanetlerdi. Ama onların senin yanında olmasının mutlaka bir anlamı vardır diye düşünüyorum. Bence sende kalmalı onlar Fazl. Henüz alma zamanı gelmedi," dedi.

"Peki, madem öyle istiyorsun. Emanetin güvenilir ellerde merak etme Lazarus. Artık gitme zamanımız geldi. Seninle tekrar karşılaşmak benim için büyük saadetti. Kim bilir bir daha nerede karşılaşmak nasib olur."

"Geçmişten süzülüp gelen bir dostu görmek benim için de büyük mutluluk" dedi Lazarus, ayrılacak olmanın verdiği hüznle.

Fazl ve Lazarus tekrar sıkıca birbirlerine sarıldılar. Fazl, Nesimi ve Ali uzaklaşırken, elbiselerinin beyazlığı da gittikçe karanlığa bulanıyordu. Ayrılıkları hem Fazl'a hem de Lazarus'a hüznü vermişti. Fazl, yolda Lazarus'la nasıl tanıştıklarını Nesimi ve Ali'ye anlatırken hüznünün ağırlığı sesine de yansıyor. Lazarus'un bakışları ise atın beyazlığında geçmişe doğru dalıp gitmişti yine.

Otağda ise Timur öfkesinden bir sağa bir sola dolanıyordu.

ruyordu. Bakışları, kendi kendine konuşuyormuşçasına boşlukta asılı kaldı.

“Bu Fazl belası çok iş açacağa benzer. Kendi isteğiyle geldi huzurumuza. Öyle olmasa ne yapacağımı bilirdim ben. Sözlerinin ardındaki niyeti tam olarak anlayamadım. Şimdi ayağımıza kadar gelmişken onu niçin serbest bıraktığımı merak ediyorsunuzdur. Onu bırakmakla onun dostu olduğumuz zannına kapılacaktır. Bu sayede niyetini daha da serbestçe açığa vuracaktır. Etrafındaki nefret böylece daha da artacak. Zamanından önce öldürürsek bir kahraman yaratmış oluruz. Ama öyle bir an gelecek ki, halk öldürmek için kendi elleriyle teslim edecektir onu bize. Ama en başta şu ayyaş oğlum kendine gelmeli bir an önce. Bu belayı her an takip etmeli, sonra da bana bildirmeli...”

Rûya ve Rüyet

*Vech-i Harabi'ye gel eyle dikkat
Hakk'ın cemâlini eylersin rüyet*

Harabi

Fazl ve dostlarının ünü Acem diyarının her tarafına yayılmıştı. Gezdikleri yerlerde, harf be harf açıkladıkça hakikati, çokça yandaş edindikleri kadar düşman da kazanmışlardı. Uzun yıllar önce Şeyhi Hasan'ın da dediği gibi, kimisi Fazl'da hakikatin gülünü görüyor ve gülün kokusunu kokluyordu on-da. Kimisine de hâr olup batıyordu Fazl. Garip bir çelişkiydi bu. Yandaşları harf ile vücûd bulan sözlerle sözleşip Fazl'ın yoluna girerken, düşmanları da yine harf ile meydana gelen küfürlü sözlerle karşılık veriyor, taş koyuyorlardı Fazl'ın yoluna. Bu arada Fazl ve dostlarını her zaman koruyup kollayan Şirvanşah emiri Şeyh İbrahim ise şimdilerde sıkıntılı günler geçiriyordu. Timur, oğlu Miranşah aracılığıyla kendisine Fazl'ı teslim etmesini, şayet isteği yerine getirilmezse Şirvan'ı yakıp yıkacağını dair bir emir göndermişti. Bir yanda babası gibi çok sevdiği Fazl, bir yanda ise Şirvanşah. Emir İbrahim bir yandan sıkıntılı düşünceler ile boğuşurken, öte yandan

da Kadı Beyazıd'ın sürekli olarak Fazl'ı teslim etmesini isteyen sözlerine muhatap oluyordu.

“Böyle bir hainliği yapmamı benden nasıl istersin. O büyüttü beni. Bu günlere geldiysem şayet, onun sayesinde,” diye öfkeyle çıkıştı Kadı'ya İbrahim. Beyazıd, Emir'in bu hidetli azarına sinsi bir sakinlikle cevap verdi, “Emirim; ben yalnızca Şirvan'ı ve sizi düşünmekteyim. Hem siz de biliyorsunuz Timur'un gazabını. Değmez sultanım bir Fazl için.”

“Sus Beyazıd, böyle konuşmaya devam edersen Timur'dan önce benim gazabıma uğrayacaksın... Vardır bu durumun çaresi elbet.”

Kadı Beyazıd Emir İbrahim'in kararlığı karşısında daha fazla diretmenin anlamsız olduğunu düşünerek sustu. Ama bu arada da aklına kurnazca bir fikir gelmişti. Sevincini belli etmeyerek son bir teklifte bulundu Emir İbrahim'e, “Emirim izin verirseniz, Fazl'ı buraya, Şemahi'ye çağıralım ve ona Timur'un bu emrinden söz edelim. Kendisi bakalım bu konuda ne düşünür. Şayet olmazsa, ona Şirvan'dan ayrılması için de yardımcı olabiliriz. Ne dersiniz bu fikrime?”

İbrahim, Beyazıd'ın teklifini sevinçle karşıladı, “Doğru söylersin. En iyisi onu buraya davet edelim. Kendisi ne düşünür bu hususta, böylece bilmiş oluruz.”

Kadı Beyazıd, Şeyh İbrahim'in huzurundan ayrılırken, yüzündeki şeytani gülümsemeyi Şeyh İbrahim görmemişti. Beyazıd bir yandan Emir'in davetini Fazl'a bildirmeleri için ulaklara emir verirken, bir yandan da Miranşah'a, Fazl'ın İbrahim'in sarayında olacağına dair haber göndermişti.

Fazl ve dostları ise olup bitenlerden habersiz, her zaman sohbet ettikleri serin avluda toplanmışlardı. Fazl söze bir şiirle girdi;

*“Muhabbetten Ahmed geldi vücûda
Ol vücûddan nüzul eyledi mevcuda
Mevcud ile vücûd’un cem-i mirat’ında*
Her dem akseder vech-i vav vü vav da*

H.A.

“Bu muhabbet aynasında kişi kendini seyreder. Her birimizin sözü birbirimize ayna olur. Bu aynadan görürüz noksanlığımızı yahut kemâlimizi. Ama söylediğimiz sözlerin her biri bizi bağlar.”

Fazl, Nesimi’ye gülümseyerek, sanki onun, söze kendisinin bıraktığı yerden devam etmesini istemiş gibi sürdürdü konuşmasını, “Bu muhabbet beni bağlar.”

Nesimi, tığ-i bend olan sözlerini harflerinden tutup meydana getirdi, “Söz ve muhabbet beni bağlar, daha doğrusu benliği bağlar. *Bağla* ki benin *bağ* olsun, gülistan olsun. Bağ olan yerden gül biter. Ama ağıyardan sakınmak gerekir bu gülü. Çünkü nadanlar *kem* gözle, âşıklar ise *cem* gözüyle bakarlar güle.”

*Bağrımı doğrar ayrılığın dikenini ey cennet gülü
Nev-bahar olsun gül olsun arada diken olmasın*

*Ey mânâ cennat-ı adnun bağı ve bostanı yüzün
Gülden onun gülşeni bi-berk ü** bi-bar*** olmasın*

*Tutmuşam aşkınla peyman kılmışam zülfünle ahd
Ondan özge ahd-ı peyman kavl-i ikrar olmasın*

---

* Mirat: Ayna

** Bi-berk. Yapraksız, dalsız

*** Bi-bâr. Meyvesiz

*Zülfünün darında ey can asılan Mansur idi
Kim ki Mansur olmadı zülfünde ber-dar olmasın*

*Ey Nesimi kılma yarin sırrını ağyara faş
Ta ki yar olsun bu sırra mahrem, ağyar olmasın*

Fazl, sevinçle ellerini birbirine kavuşturarak konuştu, “Ne güzel söyledin can Nesimi. Bu Mansur boşuna berdar olmamış. Mansur iken yetmemiş bir de Hallac olmuş. Man-sur ya da *man-sır*’ mı desek acaba ona. Mansur, *mânânın* sırrıdır. *Sur*’dan *mânânın* sırrı üflenir Mansur’a. Üflenene sır, Hakk’ın nefesidir. Nefes *sur*’dan üflenince kıyamet kopar. Üflenene bu nefes ile göğsü açılıp genişletilir, inşirah olur. İnşirah olanda Hakk’ın hâli zuhur eder. Bu hâl açılır, genişler ve de yayılır tüm vücûduna. Mansur’daki bu *Hâl* açılmış, *Hallac* olmuştur. Peki, Hallac’ın şahadetindeki *mânâ* nedir. Nedir onu ölüme götüren?”

Fazl, cevap gelmesini beklermiş gibi sustu. Sessizliğe yanıt Nesimi’den geldi, “Gösterenin, gösterilende kendini seyredip ifna olmasıdır onun şahadeti. Gösteren harftir, gösterilen ise hakikat. O başkasının harfi ile değil, kendi hakikati ile konuştu. Harfler ağızından değil, hâllerinden çıkıyordu. Hakikat ile arasındaki harf perdesi kalktığında ise, daha önce sarf ettiği cümleleri vücûda getiren harfin kendisi olduğunu gördü.

Ama gördüğü anda artık gören de kendisi değildi. Çünkü o hâldeyken hâl bile yoktu ki. Gösterenin harf ile söze dökülmesi, gösterilen hakikati sır eder. Hakikat harfe döküldükçe...”

Nesimi bir an durdu, sonra, “*Hakikat* kelimesi ne anlatıyor bize. Hakikat, *hak-i kat*’tır. Katları kat edersen, tüm katlar ref olur geriye *hak* kalır ki, o da toprağın aslı olan *Ebu Turab*’dır. Turab’a varan *hak-i pay* olur. Yürüdükçe, tozu duma-

na, hem dumana hem de ummana karışır ve *bi-harf-i pay* olur. O vakit hakikat harfsiz vücûda gelir,” dedi.

Mir Şerif heyecanla atılarak, “Bu mümkün müdür Nesi-mi?” diye sordu.

“Mümkündür dostum. *Harfsizden* kasıt, *hârdan feragat* edip kendi *hakikatimize arif* olmamızdır. Başkalarının harfi ve hakikati *hârdır*, Ama kendi hakikatimiz *güldür*. Müm-kün dedik çünkü mümkün, *mim-kün* dür. Mim, kün emrine *muha-tâb* oldu ve *muhabbetin tâb*’ı ile nura bulandı mümkünat. Bulanınca, mümkünat *kâinat* oldu vesselam,” dedi Nesimi.

Serin avluda devam eden sohbet bir anda Şirvanşah’ın emrini getiren ulakın sesiyle bölünmüştü. Emri getiren ulakın kendinden emin tok sesi geniş avluda yankılandı. Fazlullah’a doğru konuşarak, “Emirimiz, sizi sarayına davet etmektedir. Bir konu hakkında görüşünüze başvurmak ister,” dedi.

Avludaki kalabalık kuşkulu gözlerle haberi getiren ulakı baştan aşağı süzüyordu. Hiç kimse bu zamansız davetten pek hoşnut kalmamıştı. Ulak ise kendine yönelmiş olan güvensiz ve kuşkulu bakışlara aldırmadan Fazl’a bakıyor ve onun cevabını bekliyordu. Fazl, sakin ve duru bir sesle ona “Davete icap etmek gerekir. Bize yol göründü anlaşılan,” dedi.

Kızı Fatma babasının bu kararına şiddetle karşı gelerek, “Olmaz baba, Şirvan Şah her ne kadar bizim dostumuz olsa da o yanındaki sinsi Beyazıd’ ı bilmez misin, en küçük fırsat-ta kuyumuzu kazmayı düşünür hep,” dedi.

Emir Ali, Fatma’nın sözlerini tamamlarcasına konuştu, “Fatma doğru söyler baba. Bu davette bir hainlik seziyorum. Gitmesen daha iyi olur.”

Fazl mutâd olan sakinliğiyle cevap verdi, “Merak etmeyin. Bu oraya ilk gidişimiz değildir. İbrahim benim oğlum gibidir. O kadar önemli olmasa çağırmazdı bizi elbet.”

Fazl her ne kadar dostlarını teskin etmeye çalışsa da bu davetin kendisi için sonun başlangıcı olduğunun farkındaydı. Uzun uğraşlardan sonra dostlarının da razılığını alarak Nesimi ve Ali ile birlikte nihayetin bidayetine doğru yola koyuldu. Saraya geldiklerinde, İbrahim tarafından sevgiyle karşılanmışlardı. Kadı Beyazıd ise yüzündeki sinsiliği örtmek istencesine sahte gülümsemelerle karşılamıştı konuklarını. Şirvanşah'ın yüzündeki sıkıntı hemen dikkatini çekmişti Fazl'ın.

“Seni bugün düşünceli ve sıkıntılı gördüm İbrahim,” dedi Fazl.

İbrahim'in yüzünde, saklanmış olan bir çocuğun bulunduğu zamanki sıkıntılı ifadesi vardı;

“Aslında sizi buraya davet edişimin altında yatanda neden de bu sıkıntı. Yakın zamanda Timur'dan bir emir geldi bana. Bunu söylemek bana eza veriyor ama, seni ona teslim etmemizi, aksi takdirde Şirvan' ı yakıp yıkacağını söylüyor. Bir yanda Şirvan, bir yanda babam gibi sevdiğim Fazl. Ne yapacağımı şaşırdım. Ama sonra Beyazıd'ın aklına parlak bir fikir geldi. Seni ve sevdiklerini buradan uzaklara, Timur belasının olmadığı diyarlara kaçırmak. En son çare bu. Tabi senin bu husustaki fikrini de almak istedik . Sen ne dersin peki?” dedi İbrahim, yüzünde asılı duran sıkıntıyla.

Fazl tebessüm ederek konuştu, “Demek Timur bizi ister. Peki ben gittiğim vakit ne cevap vereceksiniz Timur'a.”

“O konuda bir endişen olmasın,” dedi Şirvanşah emiri.

Ali heyecanla atıldı, “Evet baba, bence iyi bir fikir buralardan gitmek.”

“Acele etme Ali, hem nereye gideceğiz ki,” dedi Fazl

Beyazıd sahte bir içtenlikle söze karıştı, “Biz her şeyi düşündük. Şu anda en güvenli yer sizin için Rum diyarıdır. Hem

orada adaşım olan ve Yıldırım ismiyle nâm salmış Beyazıd Han hüküm sürmektedir.”

Fazl sesindeki sitemi saklamak istercesine konuştu ama sitemi her kelimesinden ve de halinden dışarıya sızıyordu sanki, “Hakkımızda şimdiden ferman verilmiş. Ne yapalım. Bizim de buna bir diyeceğimiz yok.”

Beyazıd, “Sizin için en hayırlısı bu karardır. Öyle değil mi Şahım?” dedi.

Şirvanşah, Fazl’ın sitem dolu sözlerinin etkisinde sesi titreyerek, istemeyerek de olsa hak vermişti Kadı Beyazıd’ın sözlerine.

“Beyazıd doğru söyler.”

Sonra bir an önce bu can sıkıcı konudan uzaklaşmak istercesine, “Siz şimdi yol yorgunusunuz. Bu gece iyice dinlenin, yarın sabah her şey daha iyi bir yola girer inşallah,” dedi.

Fazl, Nesimi ve Ali kendilerine ayrılmış olan odaya çekildiklerinde Nesimi, geldiği andan bu yana Beyazıd’ın davranış ve sözlerindeki sahteliğin kendisinde yarattığı sıkıntıyı bir an önce üzerinden atmak istercesine konuşmaya başladı, “Beyazıd’ın sözleri kara çalı gibiydi. Her sözü canımı kanatıyordu sanki. Cübbesinin altında yılandan gayri bir şey yok.”

Fazl, Nesimi’yi tasdik edercesine başını sallayarak, “Öyledir Nesimi, öyledir. Lakin elden bir şey gelmez. Ne yapalım, denize düşen Beyazıd’a sarılır,” dedi.

Bu son söz bir anda odadaki sıkıntıyı alıp götürmüştü. Fazl’ın dudağından yayılan tatlı gülümseme Nesimi ve Ali’nin dudaklarına da sirayet etmişti. Bir süre üçü de yattıkları yerden gözlerini tavana dikmiş birbirleriyle hiç konuşmadan düşüncelere dalmışlardı. Göz kapakları en son kapanan Fazl olmuştu. Birden “Uyan Fazl, kendine gel, bu kaçış neden nere-

ye ve kimden kaçıyorsun.” diye bir ses duydu. Fazl, heyecanla birazda ürkerek gözlerini açtığında, kendisine kızgınlıkla bakan bir çift göz gördü. Yatağından doğruldu. Nesimi ve Ali de uyanmışlardı bu hiddetli ses karşısında. Fazl, çekinerek sesin sahibine baktı. Kızgın gözler bu sefer kendisine şefkatle bakıyordu, “Beni hatırlamadın mı? Astarabad’daki bahçeyi hatırlıyor musun? Orada görüşmüştük seninle.”

Fazl şaşırarak sadece, “Süleyman,” diyebilirdi ve ardından alçak bir sesle konuştu, “Ama bu dediğin şey rüyada olmuştu. Oysa ki şimdi burada...”

Fazl, içinde bulunduğu durumu anlamak istercesine bir an durdu. Sonra “Rûya mı görüyorum, ama olması imkânsız,” dedi şaşkınlıkla. Nesimi ve Ali’ye döndüğünde onların şaşkınlığını da okuyabiliyordu gözlerinden.

“Bunun bir önemi yok Fazl. Neden kaçıyorsun?”

“Kaçıyor muyum?”

“Evet.”

“Ben... sadece, bilemiyorum. Her şey o kadar çabuk geliştiki ki.”

“Artık ardına dönüp bakmayacaktın hani. Bak o kadar yol kat ettin. Şimdi yolun sonuna gelmişken geri dönmek neden?”

“Dönmem sevgiliden ben,” diye heyecanla atıldı Fazl.

“Elini uzatmış bekliyor. Bir nefeslik uzağında sadece. Nefesini vermen yeter,” dedi Süleyman.

Fazl birden kendi nefesinin şiddetli sesiyle irkilmeye başladı. “Nefeeessssssssuuuuuuuusss”. Ses gittikçe artıyordu. Tüm varlığın nefesini duyar gibiydi. Nefesin azametinden yere yığıldı. Titriyordu. Gözlerini açtığında yerdeydi. Nesimi ve Ali ise hâlâ uyuyordu. Gördüğü şeyin düş mü yoksa gerçek

mi olduğunu anlayamadı. Rûya ile *rüyet** ayırt edilmez olmuştu Ama artık bunun bir önemi yoktu Fazl için. Ayağa kalktı elbisesini giydi. Önce Nesimi'yi sonra Ali'yi uyandırdı. İkisi de şaşırmış bir halde Fazl'a bakıyordu. Gün henüz ağarmamıştı. Nesimi, “Neler oluyor, gün henüz ağarmadı,” dedi hâb-ı nuşin gözlerle. Fazl, kararlı bir sesle; “Gün ağarmadı, ama bizim için güneş doğdu Nesimi. Şimdi gitmemiz gerek,” dedi.

Nesimi ve Ali, Fazl'ın sesindeki kararlığı sezinlemişlerdi. Daha fazla soru sormanın gereksiz olduğunu düşünerek giyindiler. Odalarından çıktıklarında etrafta kimsecikler yoktu. Derin uykunun sessizliği hâkimdi etrafa. Ata bindiklerinde alacakaranlıkta hızla gözden kaybolmuşlardı. Fazl, en önde hızla giderken arkadan Nesimi ve Ali ona yetişmeye çalışıyordu. Fazlullah gözlerini kapamış ve kendini, yüzünü okşayıp geçen rüzgârın tatlı esintinse bırakmıştı. Aniden karanlıkta ısığa benzer bir ses duyuldu. Fazl acıyla gözlerini açtığında sol omzuna saplanan oku gördü. Atın dizginlerini zorlukla kendine doğru çekti. At yavaşladı. Nesimi ve Ali bu ani yavaşlamaya bir anlam verememişlerdi ki, Fazl'ın kolundaki oku dehşetle fark ettiler. Birden, etraflarını nereden geldiklerini fark edemedikleri kalabalık atlılar sarmıştı. Nesimi ve Ali, Fazl'ı incitmeden yavaşça atından indirdi. Nesimi hiddetle atlılara doğru haykırdı, “Kimsiniz siz? Ne istiyorsunuz bizden? Bu yaptığınız zulüm de nedir böyle?”

Atlılardan biri atından inerek Nesimi'ye doğru yaklaştı ve sinsice gülümseyerek, “Miran Şah'ın emridir. Fazl'ı almaya geldik,” diye cevap verdi.

“Ne yapacaksınız Fazl'ı?” diye öfkeyle karşı gelmeye çalıştı Ali, Miranşah'ın askerlerine.

---

* Rüyet: Görme.

“Biz sadece bize verilen emiri uygularız. Ne yapacağımız da sizi ilgilendirmez. Eğer karşı gelerseniz sonunuz ölüm olacaktır. Şimdi Fazl’ı alıp gideceğiz,” dedi askerlerden biri. Nesimi öne doğru atılarak askere çıktı, “Onu almanız için önce bu vücûdu ortadan kaldırmanız gerekir.”

Miranşah’ın askeri, “Memnuniyetle,” diyerek kılıcını kınından çıkarmıştı ki, Fazl hemen atıldı, “Durun, sizlerle geleceğim. (Nesimi ve Ali’ye dönerek) Nesimi, Ali, en doğrusu budur. Karşı gelmek faydasız. Şayet bana bir şey olursa sizlerin hayatta kalması önemli. Şimdi gidin, dostlarımıza haber verin.”

Nesimi ve Ali acıyla Fazl’ın gözlerine baktılar. Üçünün gözleri değmişti birbirine alacakaranlıkta. Birbirlerinin gözlerinden seyretmişlerdi kendilerini. Ve değen gözlerdeki seyran her şeye değmişti. Güneşin ilk ışıkları karanlığı alacaya gömerken, ışık da değip geçiyordu bu değen bakışlara. Boyun eğdiler bu seyrana. Atlılar ve elleri arkadan bağlı olan Fazl, doğan güneşte ufka doğru yol alırken, Nesimi ve Ali de çaresizce arkadan bakıyorlardı alacalı ufka doğru....

Ben erimedimki

*Ariflerin sohbeti,
bilene nur, bilmeze zindan olur.*

Muhyiddin Abdal

Kolundaki yaranın sızısı Alıncak kalesinin rutubetli ve karanlık zindanında daha da azap veriyordu Fazl'a. Taş duvarlara sinen küf ve de idrarın birbirine karışmış kesif kokusu dayanılır gibi değildi. Ama en çok da dostlarından uzun zamandır ayrı kalmak ıstırap veriyordu ona. Kimseyle görüşmesine izin verilmiyordu. Yalnızdı. Gördüğü tek kişi, kendisine ara sıra yemek getiren muhafızın melûl yüzüydü. Kim bilir kaç mahkûm görmüştü bu bitap bakışlar. Bu loş zindanda zaman da anlamını yitirmişti. Korkuyordu Fazl. Bakışları, duvarlardaki yarıkların birisinin içersinden kendine yol bulup içerdeki karanlığa sızan güneşin incecik ışığıyla izhar olan ölüm oyununda asılı kalmıştı. Örümcek ağında umutsuzca çırpınan pervaneye acıyla baktı Fazl. Tam elini atıp pervaneyi kurtaracaktı ki rengi, içerisi kadar karanlık olan kara bir örümcek hızla üzerine atılıp ağıyla sarmaya başlamıştı pervaneyi. İrkilerek geri çekildi Fazl. Korkusunun, örümceğin ağıyla pervaneyi sarmayıp sarmalaması gibi, tüm benliğini kapladığını hissediyordu.

Ölüme gitmekten neden bu kadar korktuğunu anlayamadı. “Yüzüğü mühürlü barış adamı şimdi burada olsa ve tüm bu korkuları çekip alsa benden ne güzel olurdu,” diye düşündü kendi kendine. “Korkmamalıyım ama korkuyorum işte. Neden? Bu bir zayıflık mı?” Uzun zaman önce duyduğu bir sözü hatırladı. “*Bekaya sahip olduğun halde ölümden ne endişe ediyorsun. Hodanın nuruna sahipken neden mağarada gizleniyorsun.*” “Sahip miyim bekaya? Beka nedir peki? Ebedi olmak. Ebedi isem bu korku, bu endişe neden peki? Ölürken bedenimin çekeceği azap mıdır bu korkunun kaynağı. Ya da yaşadığım bu duyguya neden korku diyorum ki. Nerden biliyorum bunun korku olduğunu. Kim vermiş bu duygunun adını? Ya sevinmekse bunun adı ya da üzölmekse. Bu yaşanan duyguların nereye kadarı kadar korku, nereye kadarı sevgi ya da öfke. Sınırları nerde başlayıp nerede bitiyor da bu kadar keskin ve kesin isimler koyuyoruz duygularımıza. Bebeğini doğuran annenin gözünden akan yaşa, ağzından çıkan vaveylaya doğumun sebep olduğu acının çığlıkları ve gözyaşı mı diyeceğiz, yoksa biraz sonra doğacak olan çocuğun verdiği mutluluğun gözyaşları ve çığlığı mı diyeceğiz. Her ikisi de vardır bu gözyaşının ve çığlığın içinde”.

Düşünceleri yankılanıp durdu karanlık zindanın duvarlarında. Sırtını zindanın nemli duvarlarına yasladı. Yorulmuştu artık. Ne kadar zamandır burada olduğunu hatırlamaya çalıştı ama sanki hep buradaymış gibi hissediyordu nedense. Hatırlıyordu bu karanlığı. Rahim olan karanlıktı bu. “Esirgeyen ve bağışlayan karanlık. Aydınlıktan kendini esirgeyen, bağışlamıştı varlığını karanlığa. Ama *an* idi hakikat olan. *Karanlık ve insanlık*. Cümlesi bir *anlık*. İnsan her *an* bir *andadır*. İnsan, *anadan* doğar ama ayn-ı *an*ı bilmezse eğer, *anadan nadan* doğar”....

Her yerde kovuşturmalar başlamıştı onlar için. Fazlullah,

Alıncak'a hapsedildikten bu yana ise artık gizlice toplanıyorlardı. Bu ayrılık tüm Şirvan'ı karanlık bir zindan haline getirmişti onlara. Gizlice toplandıkları zamanlarda ise sessizliği ve hüznü paylaşıyorlardı sadece. Miranşah'ın ulakları tüm Şirvan'ı sokak sokak gezip Fazl'ın idam gününü duyurduğunda, o gün her birisinin kalplerine kalın bir urgan geçirilmişti. Bir nefeslik atımı kalmıştı kalplerinin. Kırılmıştı kalpleri. Gözyaşlarına batıyordu kalplerinin kırılan her bir parçası. Her hallerinde bir burukluk vardı. Burukluk, 1394 yılı Kasım ayının ikinci gününde Şirvan'ın genişçe meydanında toplanan mahşeri kalabalığa da şirayet etmişti sanki. Kimse bir mânâ verememişti kendindeki bu burukluğa. Oysaki bu idamı kayıtsızca izlemek için toplanmışlardı. Elleri arkadan bağlı olan Fazl, meydana girdiğinde kalabalıkta bir dalgalanma oldu. Saçı sakalı birbirine karışmıştı. Rutubet, bedenini zayıf düşürmüştü. Bakışları solgun ve de karanlıktı.. Avurtları çökmüştü. Uzun süredir suya değmemiş vücûdundan zindanın kokusu yayılıyordu meydana. Fazl, kalabalığa baktı. Hüznü ve burukluğu aradı gözleri kalabalığın içersinde. Bakışları kaybolup gitti ve karıştı kalabalığın hüznüne. Mağrur ve kibirden yoğrulmuş bakışlarıyla meydanda toplananları süzdü Miranşah. Sonra Fazl'a döndü ve alaycı bir gülümsemeyle, "Baksana, ölümün yaşamından daha çok taraftar topladı Fazl. Bu kadar kişi toplanmışken bu merasimi daha da görkemli kılmak gerek. Susuzluğunu ancak kan giderir bu sırtlan topluluğunun. Ah , ölümü izlemek neden bu kadar cezbediyor bu insanoğlunu," dedi.

Sonra kalabalığa dönerek, sanki kalabalığın içindeki Fazlullah'ın dostlarına gözdağı vermek istercesine konuştu, "Bugün burada göreceğiniz ölüm, biliyorum ki size bir şeyler hatırlatıyor. Ölümü görerek kendinizi ondan uzak tutacağınızı mı zannediyorsunuz. Aranızdan bazıları bu ölüme daha ya-

kın. Onlar hemen yanı başınızda. Hemen arkanızda. Ölüme yakın olanla yakın olmak ürkütmüyor mu sizi?”

Bir an sustu. Toplanan kalabalığa kibirle baktı. Cevap gelmesini bekliyor gibiydi. Sonra devam etti;

“Neyse, ölümü daha fazla bekletmeye gelmez. Hoşça yolcu etmek gerek onu.”

Miranşah'ın emriyle meydana dört tane atlı asker gelmişti. Her birinin eğerine kalın urganlar bağlıydı. Urganların her bir Fazl'ın el ve ayak bileklerine bağlandı. Atlar yavaşça hareket ettiğinde Fazl, elleri ve ayakları gergin bir şekilde havada asılı kalmıştı. Fazl, tüm bu olup biteni sanki ölüme giden kendisi değilmiş gibi seyrediyordu. Havada gergin bir şekilde asılıyken, bakışları mavi gökyüzünde uçan üveyiğe takıldı bir an. Derin bir sessizliğe gömülen meydana hâkim olan tek ses üveyiğin kanat çırpmasıydı. Fazl'ın kalbinin çarpıntısı kanatların çırpmasına eşlik ediyordu sanki. Atlar hareket ettikçe kol ve bacaklarındaki acı ise dayanılmaz bir hâl almaya başlamıştı. Fazl, acıdan gözlerini kapadığında, Nesimi ve diğer dostlarının da kapanmıştı gözleri. Bağırarak istiyordu hepsi. Ama üveyiğin, meydanın üzerinden uçarkenki hüzünlü ötüşü, tümünün haykırışına tercüman olmuştu sanki. Üveyik kederli kanatlarıyla kırgın şekilde pervaz vururken gökyüzüne, bir tüy bırakmıştı ardında. Fazl, acıdan sımsıkı kapadığı gözlerini son bir gayretle açtığında havada dönüp duran tüyün avucuna konduğunu gördü. Zorlukla avucunu kapadığında, tanıdık bir ürpertiye hisseti tüm vücûdunda. Süvariler hızla atlarını sürdüğünde dört bir yana, ürperen vücuttan ayrılan kol ve bacaklar ardında kandan izler bırakmıştı toprakta bir bir. Vücuttan sudûr eden kanla birlikte, çığlıklarda fışkırmıştı kalabalıktan Şirvan'ın mavi gökyüzüne. Gözleri kapanırken Fazl'ın, bakışları da bedeninden akan kana karışıp toprağa

gark olmuş, vücûdundaki ürperti de meydana sirayet ederek oradan tüm Şirvan'a yayılmıştı...

Günlerdir yürüyordu Şirvan sokaklarında durup dinlenmeden. Ardında yükselen güneş, hüznle soğuyan bedenine sızı veriyordu. Unutmak istiyordu o anı ama çabaladıkça gözünün önüne geliyordu her defasında Fazl'ın kanlı bedeni. Sokaklardaki kalabalığın uğultusu, yanından toz bulutu kaldırarak geçip giden Miranşah'ın süvarileri, gönül verdiği dostunun parçalanmış bedenini, o gün kalabalığın ürkütücü ve meraklı bakışlarından adeta iğdiş edilmiş olan Fazl'ın vücûdunu, hatırlatıyordu kendisine. Nal sesleri, atların kişnemesi ve kalabalığın uğultusu karşısında çaresizdi Nesimi. Artık dayanamıyordu. Attığı bu adımlar, bu beden, nedense kendisine yabancı gelmeye başlamıştı. “Yabancılaşmak yoksa ölmek miydi. Evet yaban olmak, işte aslolan bu,” diye düşündü. “Yaban olmak, bildiği, duyduğu, öğrendiği tüm şeylerden arınma ve onlara yabancılaşma. Ölmek, yaban olmaktır. Bedenî ölümler, bedenî acıların nihayetinde gerçekleşiyordu. Ama ölmezden evvel olan ölümler ise ruh içre çekilen azapların sonrasında oluyordu”. Tüm bu düşünceler aklından akıp giderken, Fazl'ın vücûdundan Şirvan'a miras kalan ürpertiye, bütün benliği ile hâlâ hissediyor olması ona garip bir tedirginlik duygusu veriyordu. Titredi birden, ruhu ve kanının harareti üşüyordu. Ama vücûdunda dolaşan kanın sıcaklığı tıpkı soğuk zemheri ayında avuçlarında tuttuğu kuşun kanatlarının, titrek ve narin bedeni ile birleştiği en dip kısımlarındaki sıcaklığının verdiği huzuru veriyordu ona. Bu kadar karmaşık ve çelişik duyguların aynı anda hissettiğine kendisi de şaşıırıyordu. Fazl'ın sözünü hatırladı bir an. “Hakikat, çelişkinin içindedir.” Kendini tutamadı. Ağlıyordu. Gözlerinden süzülen tuzlu damlalar dudağına, oradan da diline akıyor ve ağzında garip bir tat bırakıyordu. Ruhunun derinliklerinde açılan ve bir daha ka-

panmayacak o yaraya bastırmak istercesine içine çekti tuzlu gözyaşını. Tuzun tadı, attar dükkânlarından yayılan baharat kokusuna karışıp genzini yakıyordu. Fazl'ın bedenine bir daha dokunamamak, zaman henüz zamansızken ansızın ve bir anda karanlık nurdan bedene üflenene o ruhtan akıp gelen sözleri duyamamak, tüm varlığına tarifi imkânsız acılar veriyordu. Derunundan gelen sesine kulak verdi;

*Derd-ü gam ile yandı gönül, yar bulunmaz
Çok dar-ü diyar istedi, deyyar bulunmaz*

*Yaren diyenler çoktur, amma be-hakikat
Vakti gelince yar-i vefadar bulunmaz*

*Halkın ameli azdı, gönül yıkıcı çoktur
Bir hasta gönül yapıcı mimar bulunmaz*

*Mansur ola gör, aşk ile gel söyle “ene-l Hak”
Kim dedi, “ene-l Hak” kim ona dar bulunmaz*

*Gel sırrımı fâş etme Nesimi bu avama
Alemde bu gün mahrem-i esrar bulunmaz*

Dinlerken kendi iç sesini, minareden yükselen ezan sesini duydu bir an. “Allah-u Ekber”. Coşkuyla haykırdı; “Yalan, yalaaaaaaannnnnn. Yalan söylüyorsun.” Nesimi'nin haykırışı ile bir anda öfkeli bir kalabalık sarmıştı etrafını.

“Ne diyorsun sen aklını mı yitirdin,” dedi kalabalıktan biri.

“Yalan söylüyor,” dedi Nesimi adeta sayıklarcasına.

“Allah'ın büyüklüğü mü yalan? Küfürdür bu sözlerin”

Kendi gözlerindeki parıltıyı seyretti Nesimi, karşısında duran öfkenin gözlerinden. Bir an için neden burada olduğunu

anımsayamadı. Gözlerinde, yeni doğan bebeğin dünyaya bakan saf bakışları vardı. Duymuyordu kalabalığın öfkesini. Gördüğü şey sadece öfkeyle hareket edip duran dudaklardı. Bir ses duydu aniden. Çok yakınından geliyordu. Ses geldi, geldi ve dudağında hareket kazandı. İşitti kendi sesini. “Yalan” diyordu kendi sesi durmaksızın.

“Anladık be adam. Deminden beri “*yalan*” deyip duruyorsun. Katline ferman yazıyorsun farkında mısın?”

“Minarenin şerefesinden haykırmak değildir marifet. Minare bu vücûd, şerefeye bu ağız. *Minare*, *mim*’in *nandır*. *Mim*’den seda verseydi, hakkiyle “Allah-u Ekber,” diye çağır saydı, *nardan* erimesi icap ederdi minarenin,” dedi Nesimi taşkın bir halde.

“O zaman sen söyle de erimek nedir görelim,” dedi taklid-i iman sahibi olanlardan biri.

Kulağında, demiri döven çekicin sesleri yankılandı bir an için Nesimi’nin. Kalabalığı yararak sesin geldiği yöne doğru yürümeye başladı. Kalbinin atışı ile çekiç sesleri birbirine karışmıştı. Kalabalık merakla peşinden seğirtti. Usta demirci, alnında biriken terlere aldırmaksızın kızgın demiri dövmeye devam ederken, kapıda beliren Nesimi’yi fark etti. Nesimi heyecanla içeri girdi ve demircinin hayret dolu bakışları arasında örs’ün üzerine çıktı. Demirci bir yandan kapıda biriken kalabalığa, bir yandan da Nesimi’ye bakıyordu. Ne olup bittiğini anlamaya çalışırken aniden huzur veren bir ses yayıldı Şirvan’ın sokaklarına demirci dükkânından. “Allah-u Ekber”. Dükkândaki hararet artar gibi oldu. Sıcak bir rüzgâr esti içerde. Nesimi gözlerini kapadı. Ayakları örse gömülmeye başlamıştı. Eriyordu sanki koca demir. Aniden yere atladı. Ayakları yerdeki su birikintisine değdiğinde, sıcak demirin suyla temas ederkenki sesleri duyuldu. Hafifçe titrer gibi oldu. Ayak-

larındaki derman tükenmişti aniden. Dizlerinin üzerine çöktüğünde elleri göğsünde, başı öne eğilmiş sessizce gözyaşı döküyordu. Gözyaşı, yerdeki kızgın maşaya değdikçe buharlaşıp gidiyordu. Aniden başını kaldırdı Nesimi. Elleri bağrında ve gözleri kapalı olduğu halde tavana bakarak kendinden geçmiş, taşkın bir şekilde ağzından;

*Allahû ekber ey sanem güzelliğinde hayran olmuşam
Gökkuşağının kavsidir kaşların yayına kurban olmuşam*

*Yüzün cennet gülüdür boyun hakikat servidir
Aşkında ben bülbül gibi âlemde destan olmuşam*

*Kevn ü mekândan geçmişem mânâ şarabın içmişem
Canane yüzün görmüşem başdan ayağa can olmuşam*

*Dava benem kadı benem münkir benem razi benem
Dağı benem yazı benem ben külli devran olmuşam*

*Sufi benem sâfi benem kâfi benem şâfi benem
Erni benem hayran benem derd ile derman benem*

*Zahid benem abid benem asi benem fastık benem
Mümin benem kâfir benem ben külli insan olmuşam*

*Cennet ile rıdvan benem cehennem ile ateş benem
Arif ile nadan benem hem in ü an hem an olmuşam*

*Gah çıkmışam İsa gibi çarh üstüne oturmuşam
Gah varmışam Yusuf gibi Mısırda sultan olmuşam*

*Kudret deryasının sarrafiyem vahdet kaynağının yakutuyam
Şimdi gelip Nesimi'yem Hâk ile yeksân olmuşam*

dizeleri dökülmüştü. Öfkeli bakışlar yerini korkuyla karışık hayrete bırakmıştı. Nesimi bağırmaya devam ediyordu; “Yalaaaaan, bu da yalan.”

“Aman Allah’ım nasıl olur bu. Demir eridi. Gördünüz mü eridi işte. Neden yalan olsun,” dedi kalabalıktan biri

“E *ben* erimedim ki,” dedi Nesimi.

Koşarak uzaklaşırken, ardında şüpheyle iman arasında salınıp duran sözler bırakmıştı Nesimi.

“Göz boyamadır bu.”

“Olur mu kendi gözlerimizle gördük.”

“Daha önceden demir ısınmıştı zaten.”

“Doğru söylüyorsun.”

“Neye inanacağımı şaşırdım.”

“Kendi de söyledi ya, yalanmış işte. Kendisi erimedikten sonra gerisi yalan.”

Nesimi hızını kesmeden koşmaya devam ediyordu. “*Ben* erimedim ki. Sina’dan göründü Hakk ve *Sina* sarsılırken Zat’ın azametinden, aynı anda eridi *Sina* ve *Sinesi* de eridi Kelimullah’ın, kendinden geçti. Kendinden geçen, *Lenterani*’den* geçer. *La* dersene** *ente*’ye*** hayyırani olursun.”

Tüm bu düşünceler akarken derunundan, sonrasında düşünceler harfe düştü ve düşen harfler ayağa kalktı söze dönüştü. Lakin sözler dile gelmeden *dilde* eriyip gitti. Uzun zamandır gizlice toplandıkları evin kapısına geldiğinde ise bir süredir orada öylece durduğunu fark etti. Kapıyı çalıp çalmamakta tereddüt ediyordu. Kapının diğer tarafında gözyaşının

---

* Lenterani: Beni göremezsın (Arâf: 143).

** La: Hayır.

*** Ente: Sen.

sesini duyabiliyordu. Kapı açıldığında dostu Refii'nin mahsun bakışları karşılamıştı kendisini. Odaya girdiğinde Mahdumzade'nin ağlamaktan şişmiş gözleri dikkatini çekti hemen. Sitem dolu bir bakış gelmişti Mahdumzade'nin gözlerinden Nesimi'ye doğru. Akabinde sözler takip etti sitemli bakışları.

“Gidelim buralardan. Hatırası acı veriyor babamın. Ölümünü izlediğimi hatırladıkça ıstırap duyuyorum.

“Her birimiz orada öylece sessizce durup izledik ölümünü. Hiç birimiz seslenemedik ona.

“Bunu kabullenemiyorum. Neden karşı koyamadık sanki. Oysa ölmeliydik hep beraber orada. Hepimiz birden. Bu acıya bir son vermiş olurduk böylece. Anlıyor musunuz beni, ölmeliydik. Şereflice, korkmadan. Ama biz ne yaptık. Yalnız bıraktık onu orada. Sen Nesimi, sen ki babamın bād-ı sabahıydın. Yıllarca beklediği yıldızıydın. Neden esmedin, neden parlamadın o vakit.”

Mahdumzade daha fazla konuşamadı, hıçkırıklarla sarsıla sarsıla ağlamaya başlamıştı. Evdekilerin hiçbiri, bu sitemlere cevap vermek cesaretini kendinde bulamadı. Mahdumzade'nin bu sözleri en çokta Nesimi'yi yaralamıştı. O gün Nesimi ve diğerleri içlerindeki bu yarayı kendileriyle dost olmak isteyen kimselerle paylaşmak maksadıyla rüzgârda savrulan yapraklar gibi dağıldılar dört bir yana. Gün gelip de sarardıklarında, içlerinden sadece birisi seher yelinde güneşte kavrulup kızıla avdet edecekti....

Engürü'de* bir savaş

Timur oldukça geniş olan otağının tam da ortasında ayakta duruyordu. Üzerinde, gösterişten uzak, hiçbir süsü olmayan yekpare ipek kumaştan bir entarisi ve gösterişsiz entarisine inat, kafasında, üstünde göz alıcı görkemli bir yakut bulunan beyaz bir külah vardı Göz ucuyla bir yandan kendisiyle görüşmeye gelen Kastilyalı elçiler onuruna akşamleyin ve-rilecek olan yemeğın hazırlıklarını izliyor, bir yandan da Beyazıd'ın önünden kaçıp kendisine sığınan Anadolu beyleriyle konuşuyordu.

“Beyazıd'la bir davam yok benim. Kendisine de bunu ilet-tim. Lakin o bunu anlamamakta ısrar edip duruyor. şu melun Karakoyunlu beyi Kara Yusuf ile Tebriz hükümdarı Ahmet Bey'i istedim kendisinden. O ne yaptı. O iki haine uyup bana gönderdiğı mektupta “*Kudurmuş köpek,*” diye olmadık haka-retler etti. Reva mıdır iki Türk'ün çarpışması. İhanettir bu yaptığı. Ama artık çok geç. Kendisi istedi bunu. İsteğı yerine getirilecek.”

Timur'un huzurundaki Anadolu beylerinden biri Timur'un

---

* Engürü: Ankara'nın eski ismi.

bu ateşli öfkesini daha da harlamak niyetiyle söze girdi, “Bize de yapmadığını bırakmadı. Neymiş, Rum diyarının birliği içinmiş yaptıkları. Birlik böyle mi sağlanır. Hakanım, onun yapamadığı birliği inşallah siz sağlayacaksınız.”

Timur, bu sözlerden pek hoşnut olmadığını belli etmek istercesine konuştu, “Birlik değildir benim muradım. Hem artık bu imkânsız. Yapacağımız savaşla daha da derinleşecek ayrılıklar. Lakin ordumdaki kumandanlardan bazılarının bu savaşta pek de istekli olmadıklarını duydum.”

Sonra kendisine büyük saygı duyduğu Şemseddin Malki’ye dönerek “Sen ne dersin bu hususta Şems?” diye sordu.

Şemseddin, o vakitler gökyüzünde görülmekte olan kuyruklu yıldıza bakarak savaşın akıbeti hakkında kehanette bulunan kahinlerden bahsederek bazı nasihatlerde bulundu, “Müneccimlerin kehanetleri birbiriyle uyuşmuyor. Kimi zaferi müjdeliyor, kimisi de aksini söylüyor. Kötülük yangını bir kez sirayet ederse söndürülmesi çok zor olur. Beyazıd gibi, İslam düşmanlarına karşı Müslüman bir memleketin sınırını koruyan kuvvetli bir padişahın üstüne varmanız yakışık almaz Hakanım. Yıldırım galip gelirse durum mâlum. Zaferi biz kazandığımız takdirde ise keferenin yüzünü güldürmüş olacağız. Ama son karar sizindir tabi.”

Timur bu sözler üzerine müstehzi bir tebessümle, “İşimiz yıldızlara kaldıysa halimiz zordur. İsmiyle müsemma “*kuyruklu yıldız*”. Ondan çıkacak mânâ da kuyruklu bir yalandan öteye gitmez (Sonra sesi tekrar kararlı bir hâl aldı.) Benim için tek bir yıldız vardır, o da Kutup Yıldızı’dır ve bu hengamede yönümü ancak onunla bulurum. Kutub ise zaferi gösteriyor bize,” dedi. Sonra düşünceli bir şekilde yavaş ve aksak adımlarla otağın girişine kadar gelerek kalın perdeleri yavaşça yana çekti. Bozkırın orta yerinde Çubuk ovasının genişçe düzlükleri üzerinde batmakta olan Temmuz güneşinin kızılığını

izlemeye koyuldu. Uzaklarda ise karşı düzlüklerde mevzilenen Beyazıd'ın ordularının hareketliliği göze çarpıyordu. Çekik gözlerini kısarak konuştu, "Yine savaş, hep savaş. Neyin savaşı bu. Yine binlerce ölüm bırakacak ardında. Ve binlerce annenin, babanın gözyaşı kalacak geriye. Gözyaşı üzerinde yükselen zaferlerin ya da yenilgilerin ne anlamı var. Acaba şu anda neler geçiyor kafasının içersinden Beyazıd'ın çok merak ediyorum doğrusu. Buraya kadar gelip de geri dönmek, yenilmekten daha mı kötü acaba. Hayatı geriye döndürmek kadar imkânsız galiba bu. İkimiz de gün gelip öleceğiz. Geride bırakacağımız saltanatın ebediyete kadar yaşayacağını kim söyleyebilir peki. (Hafifçe tebessüm ederek) Benden sonrası tufan. Üstelik ardımızda bıraktıklarımızın tufandan kurtulma umutlarını hiçe sayarak, gemileri yakıp da gidiyoruz."

Kısa bir süre sustu. Bakışları gökyüzünün kızıl maviliğine dalıp gitti. Sonra tanıdık bir koku geldi burnuna. Derin bir nefes aldı, içine çekti kokuyu. Arkasını dönmeden konuştu, "Bu koku beni geçmişe götürdü. Bilir misiniz bu kokuyu. Bozkırda sararmış otları yaktığınızda işte bu koku yakar genzinizi. Tuhaf bir hüznü vardır bu kokunun. Kendine has. Bir türlü tarif edememişimdir. Çocukken bir keresinde kurumuş otları yaktığımız da büyülenmiş kalmıştım yanan otların ateşinden ve de kokusundan. Öylece hareketsiz kalakalmıştım yanan kuru otların arasında.

Her defasında da olurdu bu bana ve üstüm başım hep bu kokuyla bezenirdi. Bu yüzden annemden çok kötü yemişimdir."

Otağdakiler çok şaşırmışlardı bu sözlere. Timur'un sesine sirayet eden bu bir anlık samimiyet, naiflik ve hüznü, kendi kafalarındaki Timur'a hiç de benzemiyordu. O ülkeleri fethe-den, ardında kan ve gözyaşı bırakan hükümdardan eser yoktu şimdi. Arkasını döndüğünde ise gözlerindeki naiflik yerini keskin ve diri bakışlara bırakmıştı.

“Neyse, bu akşam ziyafet var. Siz şimdi biraz dinlenin. Sizin için de bir otağ hazırlattım. Davetlimsiniz bu akşam.”

“Size minnettarız hakanım. Allah başımızdan eksik etmesin sizi. Zafer sizinle olur inşallah. Allah cümlemizin yardımcısı olsun,” dedi Anadolu beylerinden biri.

Anadolu beyleri ve Şemseddin kendilerine ayrılan otağlarına çekilirken, Timur, Lazarus’u yanına çağırtmıştı. Onunla, kendisinin verdiği karar hakkında konuşmak istiyordu. Lazarus otağa girdiğinde saygıyla eğilerek Timur’u selamladı.

“Beni çağırtmışsınız hakanım.”

“Gel Lazarus, gel dostum. Evet seni çağırttım, çünkü şu son vermiş olduğun karar hiç de içime sinmedi. Ama bakışlarındaki kararlılık bu düşüncenden vazgeçmeyeceğini söylüyor gibi.”

Lazarus hafifçe tebessüm ederek, “Doğrudur hakanım,” diye cevap verdi.

“Bak Lazarus, yıllardır yanımdasın. Seninle çok şeyi paylaştık. Seninle bir dost gibi konuşmak istiyorum. Benim için önemlisin. Şu Pisagor’un sevdiğim bir sözü var. *“Elmanın yarısına benzer insan. Diğer yarısı ise dosttur. Ne yazık onu bulamayana”*. Sen de benim diğer yarısın. Ama şimdi yarınki savaşta yer almak istediğini söylüyorsun. Seni kaybetmeyi göze alamam.”

Lazarus derin bir nefes aldı ve konuşmaya başladı, “Umarım şimdi söyleyeceğim sözlerimden kırılmazsınız Hakanım. Beni dostunuz olarak görmeniz mutlu etti beni. Siz de benim dostumsunuz. Ama elmanın diğer yarısına gelince, ben hâlâ o yarım kısmı bulamadım. Hayatım onu aramakla geçti ve onu bulamazsam bana da yazık olacak. Ama belki de hiç bulamayacağım onu. Bu topraklara geldiğimden beri garip bir his var içimde. Arayışın sonuna gelmiş gibi hissediyorum.

Ama bu son nasıl olacak onu kestiremiyorum. Aslında bu savaşta yer alma isteğim belki de bu yüzden. Bu benim kendimle yapacağım son savaşım. Mağlup olmuş ya da zafer kazanmışım, bu hiç de umurumda değil. Ama bunu yapmak zorundayım. Ve beni anlayışla karşılamanızı istiyorum.”

Namağlup Timur, mağlup bir sesle konuştu, “Peki, öyle olsun. Bu senin kararın. Hükümdar olmak bu noktada geçer akçe değil galiba. Karar senin. Ama sonuç ne olursa olsun, bir birimizi asla unutmayalım.”

“Hakanım gitmeden size bir şey vermek istiyorum.”

Lazarus elini boynuna götürerek annesinden kalmış olan haçı aldı, öptü ve Timur’a uzattı.

“Bunu son nefesime kadar saklayacağım,” dedi Timur.

Lazarus otağdan çıkarken Timur bir yandan avucunda tuttuğu haça, bir yandan da mühürlü yüzüğüne bakıyor ve sessizce mırıldanıyordu “*Doğruluk, selâmettir*”...

Karanlık iyice bastırdığında, Timur’un otağından neşeli sesler yayılıyordu etrafa. Yarınki savaşa inat tam bir şölen havası esiyordu otağın içersinde. Şölen, kızgın ateşte çeşitli baharatlarla hazırlanan ve kokusuyla iştah kabartan soslarla pişirilmiş olan koyun ve at etiyle dolu devasa deri tepsileri ardı sıra sürükleyen hizmetçi geçidi ile başlamıştı. Hizmetçilerin her biri etleri kesiyor, sonra bunları altın, gümüş, porselen ve pişmiş topraktan kaplara yerleştiriyor, üzerlerine tuzlanmış et suyu döküyor ve en sonunda da tüm bu hazırlananları dörde katlanmış yufkalara sarıyordu. Hazırlanan kaplar Timur’un önüne getiriliyor, o da bunları yakın dostları aracılığıyla çok sayıdaki konuğuna bölüştürüyor ve onurlandırmak istediği kişilere de en iyi parçaları ayırıyordu. En göz alıcı tepsilerden ikisini Kastilyalı konuklarına ikram etmişti. Timur’un tüm bunları yaparken yüzünde beliren çocuksu ne-

şe, samimiyet ve tevazu kendisini izleyenlerin dudağında içtenlikli bir tebessüme yol açıyordu. Kastilyalı konuklar bir yandan ikramın çeşitliliğini ve zenginliğini hayret ve hayranlıkla izlerken bir yandan da koyun etinden hazırlanmış olan köfteler ve yanında verilen Özbek pilavı ve daha sonra getirilen kavun, şeftali ve üzümü iştahla yiyorlardı. En çok şaşırdıkları husus ise bu erkekler meclisinde şöenin başından beri Timur'un hemen yanında yer alan eşinin, şöenin sonlarına doğru altın ve gümüş ibriklerle sunulan kımız ve şarab'ı onunla birlikte karşılıklı olarak içmesiydi. Bu arada müzisyenlerin icra ettiği rehâvi ve uşşak şarkılar ise birbirini izliyordu. Gece yarısına gelindiğinde ise gözlerdeki şarabi yorgunluk artık tüm bedene yayılmaktaydı.

Sabah olduğunda ise Timur ve komutanlarında akşamki yorgunluktan eser yoktu. Şölenden geriye kalan tek şey ise sarhoş gözleri dolduran şarabın ardında bıraktığı kızılıktı. Timur, ordusunun tam ortasında yer almıştı. Torunları Muhammed Mirza başta olmak üzere Pîr Muhammed ve İskender Mirza, zırhlı ve atlı Maverâünnehir birliklerine komuta ediyordu. Semerkant'tan yeni dönmüş olan Mirza Muhammed'in süvari alaylarının küçük ve büyük sancakları, atların eğreri, süvarilerin zırhları, kemerleri, oklukları, mızrakları, kalkanları, gürzleri, kısacası alaydaki askerlerin her şeyi kırmızı idi. Ordunun sağ tarafına üçüncü oğlu Miranşah, sol tarafa ise dördüncü oğlu Şahruh Mirza kumanda ediyordu. Zırhlı otuz iki fil ise ordunun en önünde dizilmişti. İki kısma ayrılmış merkez kuvvetlerinin sağ tarafına Timur'un oğlu Şeyh Mirza, sol tarafına ise Emir Celâl komuta ediyordu. Akkoyunlu sultanı Osman Bey ile Emir Cihan Şah'ın tümenleri, ikiye ayrılan merkez kuvvetinin hemen önünde yer alıyordu. Mutahharten Bey ve diğer Anadolu beyleri ve kuvvetleri ise yine sağ cenahta yer almışlardı. Çağatay Sultanı Mahmud Han ise Timur'un yanındaydı.

Osmanlı ordusunun merkezinde ise Yıldırım Beyazıd bulunuyordu. Üzerine hafif bir örme zırh giyen Beyazıd revan bir ata binmişti. Yanında Sadrazam Çandarlızade Ali Paşa, Şehzade İsa, Mustafa ve Musa Çelebiler vardı. Vezir Timurtaş Paşa sağ tarafta yer alan Anadolu birliklerine, Şehzade Süleyman Şah ise sol tarafta bulunan Rumeli birliklerine ve akıncı birliklerine komuta ediyordu. Akıncı birliklerinin arkasında mevzilenen ihtiyat kuvvetlerinin başında ise Şehzade Mehmed Çelebi vardı. Bu kuvvetlerin sol tarafını ise Beyazıd'ın kayınbiraderi olan, Sırbistan despotu Stefan Lazreviç'in komuta ettiği kara zırhlara bürünmüş yirmi bine yakın Sırp askeri oluşturuyordu. Merkez ihtiyat kuvvetlerinin sağında Kara Tatarlar, solunda ise Karakoyunlular vardı. Dağları, ırmakları, ormanları kaplamış askerlerin rengarenk giysileri, sancakları, atları ve silahları bütün cihan ordularının sanki bu ovada toplandığı duygusunu veren görkemli bir manzara meydana getirmişti.

Beş yüz bine yakın insanın hayat yolculuğu 1402 yılının 20 Temmuz'unda Engürü'nün kuzey doğusundaki Çubuk ovasında bir süreliğine durmuş, çapa atmıştı. Çapa atan hayatlardan biri de Timur'un ordusunun en ön saflarında yer almış olan ve atının üzerinden sakince karşı tarafı izleyen Lazarus'tu. Temmuz sıcağında hafifçe esen ılık rüzgâr, okkalarca ağırlıkta zırh giymiş ve ellisine merdiven dayamış olan Lazarus'un bedenine tatlı bir ferahlık veriyordu. Onca yıl süren arayışların sonunda geldiği bu son noktayı düşününce gülümsemeden edemedi. Çubuk ovasına yayılmış bu devasa kalabalıklar içindeki ifadesiz, çorak ve bozkırı andıran yüzlerde açan tek gül Lazarus'un bu gülümsemesiydi. Derken Timur'un emriyle, ordusunun sol kanadında yer alan Şahrüh Mirza komutasındaki askerler ile Osmanlı ordusundaki Sırp-lara karşı yardım kuvveti olarak gönderilen Kara Osman kuv-

vetleri Osmanlı ordusunun sağ kanadına doğru hücuma geçtiler. Ancak Yıldırım'ın askerleri, çoğu Asya bozkırlarından kopup bendinden boşalan sel gibi üzerlerine akıp gelen ve savaşmaya can atan Timur'un bu ürkütücü ve kalabalık ordusuna karşı büyük bir dirayetle karşılık verdi. Osmanlı ordusu bu ilk saldırı dalgasını geri püskürtmeyi başarmıştı.

Şahruh, birliklerinin başarısızlığı üzerine kuvvetlerinin başına geçerek kararlı bir şekilde saldırınca Osmanlı birlikleri de sarsılamaya başlamıştı. Bunun üzerine ihtiyat kuvvetlerinin başında olan on dört yaşındaki genç Şehzade Çelebi Mehmed, sağ kanadın yardımına koştu. Diğer taraftan Miranşah, kuvvetlerinin çoğunu Şehzade Süleyman'ın emrindeki Rumeli kuvvetlerinin üzerine sürmüştü. İki taraf da birbirlerini ilerletip gerileterek zafere koşmakta adeta yarış içersine girmişti.

Timur ise bütün çabalarına rağmen nihai zaferin sağlanmadığını gördükçe ordusunun yardımına yeni birlikler gönderiyor, saldırı üzerine saldırı düzenliyordu. Kanatların çarpışmasından bir sonuç alınamadığını gören Mirza Muhammed Şah, dedesinden izin isteyerek emrindeki tümenle savaşa katıldı ve Beyazıd'ın bulunduğu merkeze hücum etti. Ancak yeniçerilerin yağmur misali yağırdığı oklarla emrindeki kırk tümenin ilk safları yok olma aşamasına geldi. Diğer taraftan Çelebi Mehmed, Şahruh'un birliklerini geri püskürttüğünden, Muhammed Mirza, askerinin bir kısmını yeniçerilerin karşısında savunmaya bırakarak, büyük bir bölümü ile Şahruh'un yardımına koştu. Bu arada Timur, Rumeli askerleri ile çarpışmakta olan Miranşah'ın kuvvetlerini takviye etmek maksadıyla birkaç tümen daha göndermişti.

Yerden biten karıncalar misali ardı ardına cenge dahil olan Timur'un ihtiyat kuvvetlerinin kalabalıklığı karşısında Osmanlı ordusunda dayanacak güç kalmayınca, Yıldırım Be-

yazıd, üç şehzadenin emrinde tuttuğu kuvvetleri, kanatların yardımına gönderdi. Bunun üzerine iki ordu birliklerinin tamamı, akan iki sel gibi birbirine karıştığında, cehennemi andıran bu sıcakta ovanın ortasından gökyüzüne doğru bir toz bulutu yükselmeye başlamıştı. Bu hengâmede hükümdar kim, komutan kim, er kim artık belli değildi. Tüm gözlerde Kabil'in, Habil'e duyduğu nefret ve kin vardı. Ama kimse Habil olmaya cesaret edemiyordu. Kabil'in Kabil ile olan savaşıydı bu. Kendileriyle savaşıyor gibiydi askerlerin her biri. Diğer yandan, zırhlarıyla birlikte daha da korkutucu bir görüntü kazanan fillerin toprağı sarsan adımları, hiç fil görmemiş Beyazıd'ın ordusundaki herkesi ürkütmüştü. Fillerin kulakları sağır eden çığlıkları, at kişnemeleri, kılıç, tabl ve kös sesleri, askerlerin bağrıışlarına karışıyordu. Timur'un ordusundaki fillerin etrafı ise zırhlı Sırp askerleri tarafından kuşatılmıştı. Ama bu zırhların fillerin gücü karşısında hiçbir şansı yoktu. Sırp piyadelerinin kimisi fillerin dev adımları altında ezilirken kimisi de hortumlarının ve dişlerinin güçlü darbeleriyle savrulup gidiyordu. Fillerin üzerindeki tatar okçuları ise bir yandan yanan oklar, bir yandan da kükürt, sönmüş kireç ve katrandan yapılan, her ortamda yanan ve adına *grejuva* denilen rum ateşi yağdırıyorlardı Yıldırım'ın leşkerlerinin üzerine. Ateş, düştüğü bedenleri eritiyordu. Yanan ve eriyen bedenlerin görüntüsü ve yanmakta olan bedenlerden yayılan kesif koku, dehşet verici bir manzara meydana getiriyordu.

Savaşın bu en kanlı anlarında, Mutahharten Bey'in sayesinde Beyazıd'ın ordusundaki Kara Tatarlar aniden Timur tarafına geçip, Rumeli sipahilerinin arkasından ok atmaya başlamıştı. Yüzlerce ok aynı anda havada ıslık çalarak yağmur gibi sipahilerin üzerine akıyordu. O sırada atını sipahiler tarafına sürmekte olan Lazarus, gökyüzünden akan okları fark ettiğinde son bir hamleyle atını ters yöne sürdü. Atı henüz birkaç

adım koşmuştu ki, nasıl olduysa zırhını delen bir okun, sağ omzunun arkasından girip önden çıkmasıyla meydana getirdiği acıyla sarsıldığını hissetti. Buna rağmen hızla atını sürmeye devam etti. Henüz daha kimseyle karşı karşıya gelmemişti. Gözleri yavaşça kararmaya başladı. Öne doğru düşerken son bir gayretle atının boynuna sımsıkı sarıldı. Atının üzerinde baygın bir şekilde ona sımsıkı sarılmış olan Lazarus, birbirleriyle savaşıyan piyadelerin arasından doludizgin geçip gidiyordu. Bu sırada Beyazıd'ın ordusundaki Germiyan, Mentеше, Çandar, Karaman, Saruhanlı ve Aydın sipahileri karşı tarafta bayrak açmış olan beylerini görünce, Timur'un tarafına geçtiler. Anadolu beylerinin saf değiştirmesi, Osmanlı ordusunu savunmasız bırakan derin gediklerin açılmasına sebep olmuştu. Timur'un komutanları bu açıkları görerek kuvvetlerini bu gediklere sevk etmeye başladığında, Osmanlı birlikleri de birbirlerine yardım edemeyecek şekilde dağılmaya başlamıştı. Gün batarken Yıldırım Beyazıd'ın yanında az bir asker kalmıştı. Timurtaş Paşa'nın oğlu Yahşi Bey, Firuz Paşa, Mustafa Bey ve Davut Bey, emrindeki birlikler dağılıncaya kadar savaşmaya devam ettiler. Ve uzun cengin sonunda yorgun düşen bedenleri kanla yoğrulmuş Çubuk ovasının toprağına cansız düştü. Timurtaş Paşa ve diğer oğlu Ali Bey ise yaralı olarak esir alındılar. Şehzadelerden Mustafa Çelebi kaybolmuş, Musa Çelebi esir düşmüş, İsa Çelebi ise canını zor kurtarmıştı.

Bu arada Beyazıd ise son bir gayretle geriye kalan üç bin kişilik askeri ve kah elindeki şeş-per denilen altı dilimli topuzu ve kah kılıcı ile Çataltepe denilen mevkide savaşmaya devam ediyordu. Timur ise savaş meydanına hâkim bir tepeden atının üzerinde Beyazıd'ın bu son çırpınışlarını izliyordu. Kızgınlıkla kendi kendine "Bırak şu inadı be adam. Teslim ol artık. İnadin yüzünden düştüğün şu hale bak," diye

söyleniyordu. Sonra hüzünle, genişçe ovaya yayılmış binlerce cansız bedene baktı. Gözleri doldu. Gözlerinden elinin üzerine düşen tek bir damla, az önceki savaştan kalan kılıç yarasına değdiğinde, vücûduna yayılan ince bir sızı ve ürper-ti bırakmıştı. Kısa bir vuruşmadan sonra yenilgiyi anlayan Beyazıd, etrafını saran askerleri yarmak istediye de bunu başaramadı. Çarpışma sırasında atı yaralanan Beyazıd, Çağatay Hanı Sultan Mahmud'un komuta ettiği birlik tarafından esir alınırken, Timur da savaş meydanında binlerce cansız beden arasında Lazarus'u arıyordu. Diğer taraftan da askerlerine onu aramaları içinde emir vermişti. Yürüdükçe, geniş düzlükte gözünün alabildiğince uzayıp giden ölü bedenlere dalıp gitmişti bakışları. Canlıyken birbirinin üzerine hırsla atılan bedenler şimdi koyun koyuna hareketsiz yatıyorlardı. Timur, ölümün kardeş kıldığı bu vücutlara hüzünle bakıyordu. Yüzlerde ve göğüste açılan derin yaralara sinekler üşüşmüştü. Kopan kelleler, kollar ve bacaklar, gürz ile ezilen başlar, ok yağmurunda ıslanmış vücutların her biri bir yana dağılmıştı. Bir an için Timur'un bakışları, gözleri yarı açık olan genç bir yüze takılmıştı. Bıyıkları henüz terlememişti. Açık ağızından sızan kan dudağının kenarından boynuna doğru akmış ve pıhtılaşmıştı. Eğildi Timur ve kederle baktı bu civanmert, ama bir o kadar da masum yüze. Bir süre öylece bekledi. Sonra ayağa kalktı ve aramaya devam etti Lazarus'u. Ancak kendisinin ve askerlerinin uzun aramalarına rağmen Lazarus'un cesedi bulunamamıştı. Güneş, dağların ardına göç ettiğinde otağına dinlenmeye çekilen Timur, esir düşen Beyazıd'a ulakları aracılığıyla, ona saygıda kusur edilmeyeceğini ve kendisinin esir değil, sadece bir süreliğine kendilerinin misafiri olduğunu bildirmiş ve bu konuyu yarın sabah bizzat yüz yüze konuşacaklarını söylemişti. Karanlık iyice bastırırken yatağına yorgun şekilde uzanan Timur, bir yandan Laza-

rus'un cesedini bulamadığı için seviniyor, ama diğer yandan da akıbeti hakkında endişe duyuyordu.

Göz kapakları yavaşça kapanırken kendi kendine, "Taşı kaldırdın ve odunu yardın Lazarus. Kudüs'ün Ruh'u seninle-
dir artık," diye mırıldanıyordu...

Beyaz kısırak geceli ve gündüzlü yolculuktan bitab düş-
müştü. Üzerindeki binici zaman zaman yolculuk esnasında
gözlerini açıtıysa da beyaz kısırak çoğu zaman baygın düşen
bu vücûdun ağırlığını artık daha fazla taşıyamıyordu. Kısırak,
uzun yolculuğun sonunda rastladığı çeşmeden akan suyu ka-
na kana içerken, suyun sesi Lazarus'un kulaklarında bir çağ-
layan gibi yankılanıyordu. Bu sırada kulakları sağır eden şim-
şek sesinin ardından aniden bastıran sağanak yağmur kendi-
ne getirmişti Lazarus'u. Ok ise hâlâ bedenindeydi. Üzerinde-
ki zırhı yavaşça çıkardı. İri taneli yağmur damlalarında yıka-
maya çalıştı yarasını. Damlalar değdikçe yaraya, pıhtılaşmış
ve yer yer kurumuş kan da akıp gidiyordu vücûdundan. Bi-
raz rahatlar gibi olduysa da hâlâ azap veriyordu yarası. Sığın-
mak için yer aradı gözleri. Belli belirsiz bir kaya parçası gör-
dü ilerde. Kayaya yaklaştıkça, kayanın sağ tarafında bir insa-
nın geçebileceği kadar bir yarığın olduğunu fark etti. Yarığın
hemen yanında ise yerden yüksekte kayanın tamda ortasin-
da sanki insan elinden çıkma yuvarlak bir deliğe benzer bir
oyuk vardı. Yarıktan içeri giren Lazarus çok da geniş olma-
yan bu mağara benzeri yeri dikkatlice süzdü. Sonra yere çö-
meldi. Yağmur sonrası hayat bulan toprağın kokusunu içine
çekti. Aniden bastıran yağmur birden kesildi ve bulutların ar-
dından kendini belli belirsiz gösteren güneşin bal rengi kes-
kin ışıkları, kayadaki yuvarlak delikten içeri süzüldüğünde,
yorgun gözlerini kamaştırmıştı Lazarus'un. Bu mağara, yu-
varlak oyuk ve bal rengi ışıklar Lazarus'un kulaklarında tanı-
dık bir sesin yankılanmasına sebep oldu. "Senin noktanda, ka-

ranlık bir mağaraya süzülen ışığın, içersinden geçip gittiği bir delik var. Oradan geç kovana gir, ışığı bal eyle, karanlığı pe- tek.” Yaranın sızısı birden o kadar artmıştı ki acıdan bayılmış- tı Lazarus. Bir kazın kanatlarını çırpmasıyla meydana getirdi- ği serinlikle kendine gelir gibi oldu. Gözünü açtığında ise her şeyi bulanık görüyordu. Etrafındaki sesleri ise rahatlıkla du- yuyordu.

“Ya, Hazır Baba, gel bir hele. Ben sana demedim mi bu mihmanda hâlâ hayat vardır diye.”

“Ya hu dur telaşlanma. Henüz iyileşmedi misafirimiz. Ya- rası derin. Yaşamayı bile bir hikmet nazarım.”

Duyduğu sesler boğuk gelmeye başladığında, Lazarus ye- niden derin bir uykuya dalmıştı...

Yenice Derviş

*Hüsnün gördüm ruşen oldu gözlerim
Bu sinemi nar-ı aşk ile közlerim*

Sıtkı Baba

Uzun zamandır refiki ve dostu Refii ile diyar-ı Rum da yollardaydı. 1403 yılının sıcak yazında koca bozkırın ortasında her nasılsa hayat bulmuş olan dev çınarın hayat veren serin gölgeliğinde dinleniyorlardı. Belki de bugünkü durakları burası olacaktı. Nesimi ve Refii çınarın kalın gövdesine yaslanmış ve sakince esen rüzgârın tatlı esintisine bırakmışlardı kendilerini. İkisinin bakışları, önlerinde uzanıp giden geniş düzlüğün ufkunda kaybolup gidiyordu. Refii buraya gelmeden önceki son durakları olan dergâhta kendilerinden sakınılan muhabbeti düşündükçe canı sıkılıyordu, ama bunu Nesimi'ye belli etmemeye çalışıyordu. Nesimi ise Refii'deki bu can sıkıntısının farkındaydı. Birkaç gün evvel Rum diyarını cevlan ederlerken halk içinde kendisinden sevgiyle bahsedilen Bayram-ı Veli'nin namını duymuş, bu sebeple dergâhına ziyarette bulunmuşlardı. Oraya vardıklarında kendisi ile görüşmek istediklerini kapıdaki dervişlere iletmişlerdi. Bir süre dergâhta bekleyen Nesimi ve Refii, Bayram-ı Veli'nin kendileriyle görüşmek istemediğini

duyduklarında çokça şaşırmış, ancak nedenini de sormadan, oradan buruk ve üzüntülü bir şekilde ayrılmışlardı. Nesimi ve dostunun bilmediği şey ise Rum'daki seyahatlerinde Nesimi'nin aşkın ve taşkın hallerinin ve de şiirlerinin tüm Rum'a kısa sürede yayıldığıydı. Dergaha geldikleri esnada ise ünü önceden varmıştı oraya. Nesimi'nin görüşme talebini Şeyh'e ileten derviş, Bayram-ı Veli'ye, "Pîrim, kapıda Nesimi ismiyle maruf bir meczup gelmiş sizinle görüşmeyi diler, lakin dediklerine göre bu Nesimi uluhiyyet davası güdermiş. Cevabınız ne yönde olacaktır," diye sorunca Bayram-ı Veli hiddetlenerek;

"Uluhiyyet mi? Bu nasıl davadır böyle. Biz neyiz peki burada, *"eşek başımız"*. Gönder gitsin kendisini. Davasını başka yerde görsün," diye cevap vermişti...

*Biz ki Rum içinde abdal olmuşuz
Bu cihandan fâriğ-ul bâl* olmuşuz
Çün fena mülkünde ayak altındayız
Uş mübarek-vakt ü hoş hâl olmuşuz*

diye mırıldandı Nesimi.

Dizeleri duyan Refii hafifçe tebessüm etti. Sonra Nesimi'nin ağzından, Refii'yi teselli etmek istercesine birkaç kelam döküldü, "Ne yapalım, zorla mihmanlık olmaz Refii. (Gülümseyerek) Zorla Cebrail olur ancak."

Refii anlamamış gibi yerinden doğruldu. Nesimi'ye doğru sorar gözlerle baktı. Nesimi gözleri kapalı olduğu halde bu bakışları fark etmiş gibi devam etti konuşmasına.

"Cebrail, cebr'den gelir. Akıl Cebrail'e benzetmişler nedense. Demek ki akıl cebr eder ve zorlar bir kimseyi devamlı muhakeme etmeye ve de düşünmeye. Sorar durur. Düşünmek iyi midir Refii?"

---

* Fâriğ-ul bâl: Baş dinç, rahat

“Hiç düşünmemiştim,” diye cevap verdi Refii.

Nesimi, yüzünde hoş bir gülümsemeyle karşılık verdi;

“*Hiç*, düşünmez zaten. Düşünse, *hiç* olur muydu. Ama vahyi getiren de bu Cebraîl değil mi. Bu başka bir akıl olsa gerek, ne dersin Refii?”

“Emevi değil, Muhammed’i bir akıl bu,” diye cevap verdi Refii.

“Öyledir can Refii, o Ahmed-i Muhtar ki, “*Fakirlik tacımdır*,” diye kelim eylemiş. Hikmet burada. Hep deriz ya “*akıldan fakir*” adam diye. Aslında iyidir “*akıldan fakir*” olmak. Yani akıldan daha fakir olmaktır bu. Akıldan daha fakir olan şey ise “*aştır*”. Aşk, perişan eyler akı ve akıl, baştan gider. Aşk geldiğinde, akıl en baştan gitmiştir zaten. Yerine ise esirmiş can gelir. Esirmiş can olan âşık, fakirdir ve *muhtaçtır* maşuka. Hani buyurmuş ya Şah-ı Nebi “*Evvel benim nurum ve aklım yaratıldı*,” diye. Cümle âlem bu nurlu akıldan vücûda gelmiş ya, işte kendisi de her dem nurundan akıl vermiş. Nurdan akıl çıkarsa Âdem, *devâ* bulur. Âşık olan âdemoğlu, maşukun devasında hiç olur, fakr olur, *muhtaç* olur. İşte bu *Muhtaç*, Muhammed’in *tac*’ıdır ki, onunla övünmüştür. Fakr olmak *hiç* akıl kârı değil dostum. (Gülümseyerek) “*Elesti bi fakrum*”* diye sorsalar ne dersin can Refii?”

Refii tebessümle “aşk-u bela” derim diye cevap verdi. Bu cevap karşısında Nesimi de gülümsedi; sonrasında aniden tüm vücûduna, oradan da sesine sereyan eden titremeye engel olamadı. Titreyen vücûdu taşı, harf olup ağızdan semaya kanat vurdu;

*Ummâna giren aşk ile inci tanesine uğrar
Şükrane veren canını cananeye uğrar*

---

* Ben sizin fakiriniz değil miyim?

*Yanmaktan eğer korkan isen muma yapışma
Şu ateşi gör kim nice pervaneye uğrar*

*Mansur gibi coşa gelir söyler ene-l hak
Her sufi-i safi ki bu meyhaneye uğrar*

*Gitmez dün ve gün şarabın kadehi nazarından
Her kimse ki şu nergis-i mestaneye uğrar*

*Tesbih ile seccadeyi bir yudum şaraba satar
Şu salik-i abid ki bu şarabın kadehine uğrar*

*Zincir saçın şöyle deli kıldı beni kim
Aklın yitirir her kim bu divaneye uğrar*

*Girdi haremi-i kabe'yi tahkika Nesimi
Hannan^{*} tavaf eyler Mennaneye^{**} uğrar*

Nesimi henüz sözlerini bitirmişti ki, uzaklardan bir ses duyuldu. Ne dediği pek anlaşılmıyordu bu sesin. Sesin sahibi kendilerine doğru yaklaştıkça daha bir anlaşılır olmuştu ne dediği. “Hakkııııııı, yetiiiş Karabıçak”. Nesimi ve Refii şaşkınlıkla bir yandan yaklaşmakta olan sesin sahibine bir yandan da birbirlerine bakıyorlardı. Yabancı yanlarına geldiğinde sıcaktan iyice terlemişti ama yüzündeki ifadeden bu durumdan hiçte şikâyetçi olduğu görülmüyor tersine yüzünde ferah bir gülümseme görölüyordu. Yanakları kızarmıştı. Üstündeki elbiseler ise iyice eskimiş ve yıpranmış gibiydi. Teni esmer, ayakları çıplaktı. Başında saçtan eser yoktu. Bı-

---

* Hannan: Merhametli.

** Mennan: Cömert.

yolun nereden düştü buraya,” diye sordu Refii. Ellerini iki yana açarak konuştu garip yabancı, “Geçiyordum, uğradım.”

Refi, “Nereye yolculuk?” diye sordu.

“Bizden geçti.”

“Anlamadım!”

“Bizden geçiyordum size uğradım.”

Refii bu sözler karşısında ne diyeceğini bilemiyordu. Bu gizemli yabancınn en az kendisi kadar garip sözlerinin nereye varacağını merak ediyordu.

“İsmi bağışlamadın bize,” diye sormaya devam etti Refii.

“İsimleri bağışladı ya Âdem’e... Bir garip Âdem oğluyum.”

“İsmi bu, öylemi?”

“Evet, adım bu.”

“Âdem oğlu yani.”

“Hayır ‘bu’.”

“‘Bu’ mu?”

“Evet ne var bunda şaşırarak böyle.”

“İlk defa böyle bir isim duyuyorum. Kim verdi ismini?”

“İşte o verdi.”

“Kim?”

“‘Kim’ verdi.”

Nesimi gülümseyerek ‘Kim’ verdi, öyle mi?” diye sordu.

“Öyle. “Kim” e gittim. Gidince “Kim”, “bu,” dedi bana. (Gülerek) Kim verdiye gittim yani.”

Nesimi kaşlarını kaldırdı ve gülümseyerek “Sözlerini anlamak zor,” dedi.

“Söz hep anlaşılacak için mi söylenir,” dedi Bu.

“Niyetine bağlı,” diye cevap verdi Nesimi.

Sorma sırası bu sefer *Bu*'daydı;

“Siz de mi bizden geçiyorsunuz?”

Refii bir an için gözlerini Nesimi'ye doğru kaydırarak cevap verdi, “Öyle olmasını umuyoruz ama, bu biz dediğin kim-seleri tanımıyoruz.

“Nasıl tanımazsınız, cümle âlem tanıyor bizi.”

“Kim peki onlar?”

“Biz işte, hepimiz biziz, yoksa değil miyiz?”

“Şüpheni mi var?”

“Şüphe!”

“Evet, şüphe.”

“Hayır, biz olduğumuzdan kesinlikle eminim ama.”

Yalın ayaklı ve üryan başlı *Bu*, bir an için duraklar gibi oldu. Bir şeyi hatırlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini kıstı ve ufk-a baktı, sonra devam etti konuşmasına, “Biraz ilerde köyüm var, harman zamanıdır şimdi. Ekinleri biçiyoruz, yardım eder misiniz?”

Nesimi ve Refii bu garip yabancıнын bir yere ait olabileceğine şaşırmışlardı. Daha çok bir gezginmiş gibi gelmişti kendilerine.

“İsteriz tabi, ama biz hiç ekin biçmedik hayatımızda,” dedi Nesimi

“Yapmadıysanız bile bir yerlerden hatırlarsınız. Bizi de birileri ekip biçti ya.”

Nesimi ve Refii bir kez daha hayrette kalmışlardı bu cevap karşısında. Ama hoşnut da olmuşlardı bu cevaptan. *Bu*'nun teklifini kabul edip yola koyuldular. Yol boyunca pek konuşmadılar. Tarlaya vardıklarında genişçe araziye dağılmış olan köylüleri gördüler. Kimi iyice sararmış başakları tır-

panlıyor, arkadan gelenler ise keskin tırpanın peşi sıra toprağa düşen başakları topluyordu. Gelenleri uzaktan gören köylülerden biri yanındakilere döndü ve gülerek, “Baksanıza bizim divane peşine yine birilerini takmış getiriyor,” dedi.

“Kimdir acep bu gelenler?” diye sordu bir diğeri.

“Pek buralıya benzemiyorlar.”

“Anlarınız şimdi.”

Nesimi, Refii ve *Bu*, kendileri hakkında konuşanlara yaklaşmışlardı ki, içlerinden biri içtenlikle karşıladı onları, “Hoş sefalar getirdiniz mihmanlar.”

Nesimi bu sıcak karşılamaya aynı sevgiyle karşılık verecekti ki, Bu heyecanla atıldı:

“Hoş gördük küffar dostlarım.”

“Bak şu deliye. Kaç kere dedimdi bize küffar deme diye. Ya hu niye bize kafir deyip duruyorsun. Neyse tekrar hoş geliniz.”

“Hoş gördük.”

“Bizim divanenin kusuruna kalmayın. Sizleri rahatsız etmemiştir umarım.”

“Hayır. Çok sevdik kendisini. Dilerim o da bizden hoşnut kalmıştır.”

Köylü; *Bu*’ya dönerek sordu, “Bak senden hoşnut kalmışlar. Sen ne dersin peki?”

“Bizden geçen herkesten hoşnudum ben,” diye bir çırpıda cevapladı soruyu *Bu*

Köylü verilen bu cevaptan memnun olmuş bir yüz ifadeyle tekrar Nesimi’ye dönerek, “Uzaklardan geliyorsunuz galiba,” diye sordu

“Evet uzak diyarlardan geldik. Şimdi yine geri dönüyoruz.”

“Yorgunsunuzdur. İşlerimiz birazdan biter. Köye vardığımızda bizim misafirimiz olursunuz.”

Bu, Nesimi’nin cevap vermesini beklemeden

“Hangi küffarın evinde kalacaksınız bu akşam,” diyerek araya girdi.

“Bak yine kafir diyor bize. Nedenini de söylemiyor. Hayy Allah!”

Nesimi, yüzünde şefkatli bir tebessümle köylünün sitemkâr sözlerine cevap verdi;

“Nedenini biliyorum galiba.”

“Hele deyiver de kurtar bizi bu dertten.”

Nesimi, *Bu*’ya dönerek

“Ne dersin, sırrını ifşa edeyim mi?”

“Karabıçağın hakkını verdikten sonra niye olmasın. Bıçağın keskinliğine dikkat et. Derini yüzdürmeyesin sonra.”

“Meraklanma sen.”

“*Bu*’dan söylemesi.”

Nesimi, konuşmanın sonunu merakla bekleyen köylüye dönerek, akıl gemisini aşkın denizine gark eden cümleler sarf etmeye başlamıştı;

“*Küfür*, arapçada *örtmek* mânâsına gelir. Tohumu, toprakla örtmesi sebebiyle Arabi lisanda çiftçiye *küffar* denilir.”

“Biliyordum zaten bu delinin her sözünde bir hikmet vardır diye. İyi de bizimki hiç Arapça bilmez ki. Bütün bunları nereden bilecek ki.”

“Arabi bilmeyiz amma Âdemi lisanı gayet iyi biliriz. Babamızın lisanını konuşuyorum. Yetmez mi?”

Nesimi ve Refii, *Bu*’nun bu sözlerine bir kez daha hayranlıkla tebessüm etmişlerdi. Nesimi, “Doğru söyler. Âdem Baba

da çiftçi olduğundan, o da küffar sayılır. Nefes tohumunu âdemiyet toprağı ile örtmüş vesselam. Neden küffar olmasın, değil mi?” dedi.

“Öyledir erenler. Diyeceğim o ki, bu güzel muhabbete evimizde devam ederiz olur mu?”

“Rahatsızlık vermeyelim.”

“O nasıl söz. ‘*Mihman Ali’dir*’ derler bizde.”

Nesimi bu söz karşısında bir an duraklar gibi oldu. İlk defa duyuyordu bu sözü ve çok hoşuna gitmişti. Yüzündeki gülümsemeyle karşılık verdi söze. Akşamın alacakaranlığı bastırıldığında köye doğru yola koyulmuşlardı. Nesimi ve Refii bir yandan yürürken, bir yandan da köylüyle sohbet ediyorlardı. Köylü, “Ne zamandır bu diyarda seyahat ediyorsunuz?” diye sorunca, “Tam zamanını bizde bilmiyoruz. Sanki kendimizi bildik bileli hep buralardaymışız gibi geliyor,” diye cevap verdi Refii.

“Aslında bilmedik bilmeyeli desek de olur,” diye gülümseyerek ekledi Nesimi.

Sonra, “Hep birlikte birbirinizin ekinlerini kaldırmanıza yardımcı olmanız ne güzel,” dedi Refii.

“Her şeyde birlik olmak düsturumuzdur bizim. Zaten üstadımız da bunu bekler bizden.

“Kimdir sizin üstadınız?” diye sordu Nesimi.

“Babamızdır bizim. Güneş Ülkesi dedikleri bir yerden Rum diyarına kadem basmış. Derler ki, doksan günlük yolu kuşluk vaktinde kat etmiş, kanat çırparak buraya gelmiş. Geldiği zaman selam eylemiş, lakin Güneş Ülkesi’nin ve Rum’un perdelileri bu selamı almamış. Yalnızca bir bacı almış, karşılığında *baç** vermiş selamıyla. Sonunda perdelilerin cümle-

---

* Baç: Vergi

si, alnında ve elinde yeşil ben bulunan toprağın babasının nişanını kendisinde görünce, perde kalkmış ve *Er*'de erimiş cümlesi. Eriyince el vermişler *Er*'e. Her sene de dervişlerinin cümlesi civar köylere ekinlerin biçilmesi için yardıma gelir. Yarın da dergâhtan gelenler olacak. Sizler de tanış olursunuz.”

Köylünün anlattıkları karşısında Nesimi'nin merakı daha da artmıştı. Merakını dizginlemiş gibi sordu, “Tanışmak güzel olur. Oraya da gitmek dileriz. Bizi de kabul ederler mi?”

“Elbette.”

“Uzak mıdır buraya?”

“(Köylü gülümseyerek) Bir kuşluk vakti.”

“Daha neler söyleniyor onun için.”

“O söz kalıbına sığmaz. Nasip olur da dergâha gidersen kendin anlarsın.”

“Orada mı?”

“Zahiren bu dünyadan göç eyleyeli çok oldu. Merkadi ve dergâhı, Karahöyük denilen bir köydedir. Şimdi Mürsel Balımız süreğimizi bal eyliyor orada. Ama “*Er ölmez, don değişir*” derler. O her an selamını veriyor. Bize düşen ise onun selamını almaktır vesselam.”

Nesimi ve Refi köye vardıklarında yol boyunca kendileriyle konuşan köylünün evinde konakladılar. Gecenin geç saatlerine değin sohbet ettiler. Daha doğrusu köylü konuştu, Nesimi ve Refii dinledi. Sohbetin konusu o *Er* idi. Köylü, Nesimi ve Refii'ye onun hakkında kendilerine miras kalanları anlatıyordu. Anlatılanları hayretle dinliyordu Nesimi ve dostu Refii. Muhabbetin sonunda köylü, “Erenler, sohbete doyum olmaz. Gerçi hep bu biçare anlattı, sizler dinlediniz. Yol yorgunusunuz. Artık yatmalıyız. Yarın erkenden kalkacağız,” dedi.

Nesimi ve Refii kendileri için hazırlanan yer yatağında uzan-
dıklarında, köylünün anlattıklarını düşünüyorlardı. Nesimi,
“Ebu Turab’ın, dostta zuhuru. Bu mümkün müdür Refii. Yoksa
anlatılanlar birer efsane sözden mi ibaret?” dedi.

“Bilemiyorum. Ama ev sahibinin onu anlatırken sesindeki
samimiyet ve muhabbeti hissetmemek imkânsız.”

“Bunca diyar dolaşıp da geldiğimiz şu noktayı düşündük-
çe bu işte bir hikmet vardır diye düşünüyorum.”

“O hikmet, sakın eşsiz ve kanatlı beyaz masumiyet olma-
sın Nesimi?”

“Köylünün anlattıkları içersinde, en güvendiği dervişinin
nereye gidileceğini sormaksızın çıkıp gitmesini ve ağaç gölge-
sinde uyurken aniden uyandığında kendini Hint diyarında
bulmasını ve orada Kara Reis’le buluşmasını hatırlıyorsun
değil mi Refii?”

“Evet hatırladım.”

“Dervişin seyahati de biraz bizim durumumuza benziyor
sanki. Baksana, nereye gittiğimizi bilmeden ve de sormadan
birde baktık ki Rum diyarındayız. Bizim Kara Reis ise ev sahi-
bimiz şu köylü sanki. Boşuna Kara Reis dememişler. Muhab-
betten gözü kararmış, Veli’den gayrisini gözü görmez olmuş.
Biz de emaneti ev sahibinden aldık. Ondan dostun kelimasını
dinledik. Tanış olduk elif-i taç ile.”

Aniden bir ses işitildi odanın içersinde. Derinden ve usul-
ca gelen bir sestir bu. “Hünkâr nedir bildin mi Nesimi?” diyor-
du ses. Nesimi sesin titreşimlerini ensesinde hissediyordu
adeta. Arkasına dönmüştü ki gözleri aniden yaşlı bir servinin
yaprakları arasından süzülen güneşin ışığıyla kamaşmıştı.
Kalktı ve etrafına şaşkınlıkla baktı. Buraya nasıl geldiğini an-
layamamıştı. Köy evinde değildi. Refii’ de yoktu. Uçsuz bu-
caksız yeşilliğin ortasında sadece yaşlı servi ağacı ve Nesimi

vardı. Üzerinde ise hiçbir şey yoktu Nesimi'nin. Üryandı. Âdem iken adem gibiydi şimdi. Göbeğinden kadim serviye doğru uzanan kordonu şaşkınlıkla gördü. Bir an için ürktü. Bu garip uzantının servinin gövdesine bağlı olan kısmından kana benzer bir şey akıyordu Nesimi'ye doğru. Çekip atmak istedi kordonu ama başaramadı. Sonra avucunda bir şeyler tuttuğunu hissetti. Kanlı bir koyun postu vardı. Hayretle baktı ona. Aynı sesi duydu yeniden. "Hünkâr nedir bildin mi Nesimi?". Sese yanıt vermekten çekindi. Üşüyordu. "Bana kendini göster" sözleri, vücûdu gibi titreyen bir sesle zorlukla döküldü Nesimi'nin ağzından. "Beni kendinden ayırımı görüyorsun?" diye cevap geldi karşıdan. Soru karşısında ne cevap vereceğini bilemedi Nesimi.

"Takatim yok konuşmaya," dedi Nesimi bitab bir sesle

"Elif, taç olunca başa, sultan eş olur dosta... Sûkut et."

"Soruna nasıl cevap veririm o zaman?"

"Arkanı dönersen cevabı almış olursun."

Nesimi arkasını döndü fakat kimseyi göremedi. Birden yerdeki su birikintisine dikkat kesildi. Yüzünde nikab olan bir suretin sudan akseden görüntüsü dikkatini çekmişti. Eğildi ve baktı suya ama nikabın ardındaki yüzü tam olarak göremedi. Suyu doğru yaklaştıkça, suret kendinden uzaklaşıyordu sanki. Elini suya daldırdıkça kendi suretine dokunuyor gibiydi. Nikabı kaldırmak istercesine suya her dokunuşunda suret dalgalanıyor ve daha da belirsizleşiyordu.

"Neden bu kadar acele ediyorsun Nesimi?"

"Seni görmek dilerim."

"Hünkâr yada *Hun-kar*. *Derununda* akan *kanım*. Cemâli gördüğünde, derunundaki kanın revan olur, toprağa karışır. Buna razı mısın Nesimi?"

“Cemâl'in Celâl'ine razı olmak gerek.”

“O zaman seyreyle Cemâl'i, revan et kanını.”

Su dalgalanıp nikab kendiliğinden ref olunca, Nesimi karşında duran suretin güzelliğinden kendinden geçti. Sendeledi ve su birikintisine düştü. Sığ görünen birikinti derinleşmişti. Nesimi çırpındıkça suya batıyordu. Su batıyordu her uzvuna Nesimi'nin. Derinden gelen sesin celâli, sudaki nikablı cemâli dalgalandırmıştı adeta.

“Çırpınıp durma. Kendini sudan ayrı gördükçe boğulmaya mahkumsun. Katre deryaya düşünce hiç çırpınır mı kurtulmak için. Derununda akıp gidene karış.”

Nesimi bu sözler üzerine kendini suya bıraktı. Aniden Eli-fi Taç, keskin bir kılıç gibi servi ile Nesimi arasındaki bağı keşip attı. Su ve yemyeşil vadi birden al kanlara boyandı. Kan ile yeksan oldu vadinin cümlesi. Kan ise revan içinde kaldı. Sema ve arz aniden an-ı dem oluverdi. Ve döküldükçe harfler Nesimi'nin ağzından, mânâ harften sıyrıldı ve aynı anda derisi de vücûdundan sıyrılıverdi;

*Merhaba, su gibi akıp giden ruhum, sevgilim hoş geldin,
merhaba
Ey dili tatlı, şeker dudaklı, gönül alıp giden güzel merhaba*

*Değil mi ki dudağın Cem'in kadehi, Ruhu'l Kudüs'ün
nefesi oldu
Ey güzelim, güzelliğin kendisi olanım, denizim, kaynağım
merhaba*

*Gönlüme senden başkasını layık görmediğim,
Suretim, aklım, muradım, tenim ve canım merhaba
Sevgilim geldi ve nazlı nazlı “Nesimi nasılsın,” dedi.*

*Merhaba, su gibi akıp giden ruhum, sevgilim hoş geldin,
merhaba*

Ürpererek gözlerini açtığında şafak söküyordu. Terden sırlıklam olmuştu. Dostu Refii ise derin bir uykudaydı. Ne zaman uykuya daldıklarını hatırlayamamıştı. Gördüğü rüyanın etkisindeydi halen. Ev sahibinin sesiyle kendine geldi.

“Sabahlar hayrola.”

“Hayırdır inşallah,” dedi Nesimi, gördüğü rüyanın etkisindeki yüz ifadesiyle.

“Bugün dostlarımız gelecek dergâhtan.”

Nesimi ile köylünün konuşmalarından Refii de uyanmıştı. Güneş henüz dağların ardından doğarken yola koyulmuşlardı. Tarlaya yaklaştıklarında iki kişinin kendilerini beklediğini görmüşlerdi. Köylü, “Dostlar bizden önce gelmişler,” dedi sevinçle. Nesimi kendilerini bekleyenlerden birisini tanıyor gibiydi sanki. Yaklaştıkça bu gezgin ve yorgun sureti tanımaya başlamıştı. Başladıkça şaşkınlığı da artıyordu. Sonunda elinde olmadan heyecanla “Lazarus,” diye bağırdı. Bu heyecana “Nesimi,” diye karşılık gelmişti karşıdan. Lazarus ve Nesimi birbirlerini kucaklarken etrafındaki herkes şaşkınlıkla onlara bakıyordu.

“Bu ne büyük bir tesadüf Lazarus. Seni buralarda göreceğimi hiç ummazdım.”

“Ya ben Nesimi, ne kadar şaşırdığımı bilemezsin.”

“İyi ama buralarda ne arıyorsun. İlk ve son görüşüğümüzde biz Timur’un otağından çıkıyorduk. Gerçi ondan sonra senin hakkında çokça şey duydum ustam Fazl’dan. Barı anlatılardan sonra şaşırmamam gerekir değil mi Lazarus? Demek son durak burası. Bundan sonra kim bilir nerede göreşeceğiz Lazarus.”

“Bundan sonrası yok Nesimi. Burası artık benim evim. La-

zarus'u diriltten İsa'yı buldum nihayet. Dirî oldum, bir oldum ve yeniden doğdum. Adım artık Lazarus değil. Pîrim “Yenice” ismini bahşetti bana.”

“‘Yenice’ demek. İsmiyle müsemma, ne güzel.”

“Erenler bizi de görün ya hu. Daldınız muhabbete, bizleri unuttunuz. Hiçbir şey anlamış değilim bu durumunuzdan,” diye sitemde bulunmuştu Lazarus’un yanındaki kişi.

“Doğru söylersin nazarım. Valla hiçbir şey anlamadık,” diye ekledi köylü. Bunun üzerine Lazarus gülümseyerek cevap verdi, “Bağışlayın, uzun zamandır görmediğim ve çok sevdiğim bir dostumun yarenlerini görünce heyecana kapıldık, sizleri unuttuk. (Nesimi’ye dönerek). Bu Kaz Baba. (Gülerek) İsmi bir garip değil mi? Uzun bir maceradır bu kaz durumu. Kendisi sonra anlatır. (Sonra Kaz Baba’ya dönerek) Nesimi’dir ismi.”

Sonra sorar gözlerle Refii’ye baktı Lazarus. Nesimi, “Refii” diye tamamladı Lazarus’un sözlerini. Tanışma faslı sona erdiğinde hep bir birlikte işe koyulmuşlardı. Akşama doğru köye doğru yola aldıklarında Lazarus merakla Nesimi’ye Fazl’ı sormuştu. Soru karşısında Nesimi’nin gözlerinin önünden meydandaki vahşet geçivermişti aniden. Titrek bir sesle olup biteni anlattığında Lazarus dehşet içinde kalmıştı. Yıllar boyunca kendisine hizmet ettiği ve tanıdığını zannettiği Timur’un, çok sevdiği dostunun idamına ferman verdiğine inanmıyordu

“Böyle bir şey nasıl olabilir Nesimi. Koca bir imparatorluğu korkutacak ne yapmış olabilir ki Fazl.”

“Bu sorunun cevabı bende değil,” dedi Nesimi kahırlı bir sesle

Ne tuhaf ! çok iyi tanıdığını zannettiğim birisini aslında hiç tanıımıyormuşum meğer. Oysa ki ayrılırken bana “İnsan el-

manın yarısı gibidir, öbür yarısı dosttur. Sende benim diğer yarısın” demişti. Demek ki iki yarım her zaman tam olmuyormuş.

Nesimi konuyu değiştirmek istercesine söze girdi, “Bende bir emanetin var. Zamanında bana emanet etmişti ustam Fazl. Sana ait olduğunu söylemişti. “*Bir gün rastlarsan Lazarus’a ona verirsın*” demişti. O gün bugün yanımda taşıyım onları. Hiç açmadım muhafazasını, aldığım gibi vermek için. Köye varınca veririm sana.

“Muhafaza’nın içindekiler Ruhullah’ın gizli kelimeleridir. Unutmuştum bile onları. Burada kavuşmak varmış. Hakk razı olsun emaneti taşıyandan ve getirenden.”

Nesimi Fazl’ı hatırlatan hüzünden daha da uzaklaşmak istercesine Kaz Baba’ya döndü ve gülümseyerek, “Demek ismin Kaz öylemi. Nerden geliyor bu isim,” diye sordu

“Kaz deyip geçmemek lazım,” diye cevap verdi Kaz Baba gülümseyerek.

“Geçmedim zaten.”

“Hah! geçmediysen güzel. Harran diyarından bir kazın peşinden buraya kadar sürüklendim. Kaz uçar, yazı kalır demişler.”

“Söz uçar değil miydi o?”

“Kaz, sözdür zaten nazarım. Sözünde iki kanadı vardır. Biri harf, diğeri mânâ. Söz bu ikisiyle kanatlanır uçar gider, kulaktan kalbe konar.”

“Kulaktan dolma söz ile mi yoksa *kula, Hakk’tan dolan* söz ile mi,” diye tebessüm ederek sordu Nesimi.

“Öyle ya kul, Hakk’tan doldurmazsa sözünü, o zaman söz kulaktan dolma olur. Aşk olsun be Nesimi can.”

Kendi gülümsemesi sarıki sona ersin diye bir süre bekledi

Kaz Baba. “Kaza olan meylim...” Bir süre düşündü, sonra devam etti konuşmasına, “Çocuktum, hayal meyal hatırlıyorum gerçi. Evimizin önünde oynarken ilerde bir kaz sürüsü gördüm. Çocukluk bu ya. Korkutmak için irice bir taşı aldım elim ve sürüye doğru fırlattım. Taşın düştüğü yerde sürüden bir kazın yere yuvarlandığını gördüm. Ölmüştü zannedersem. O kadar korkmuştum ki. İçimde tarif edilmez bir pişmanlık hasıl oldu. O kazla birlikte sanki bir şeylerde ölmüştü bende. O gün karar verdim kendi kendime. Bir kazı küçük-lükten alıp ölünceye kadar beslemeye karar verdim. Zamanla beslediğim kazlarla aramızda tuhaf bir bağ oluştu. Artık on-larsız yapamıyordum. Derken ismini *beyza* koyduğum kazım uçup gitti günün birinde, ben de peşinden tabi. Aylarca do-laştım durdum. Ne kadar mesafe aldığımı, nerelere uğradığımı hatırlamıyorum bile. Öyle umutsuzca bir ağacın dibinde otururken, tanıdık bir ses duymuştum aniden. Gökyüzüne baktım bir de ne göreyim. Beyzam kanat çırpıyordu semada. Nereden mi biliyorum onun benim kazım olduğunu. E kaz, kazı gözünden tanır imanım. Sonra deliler gibi koşmaya baş-ladım yine. Sonra onun, dergâhın kapısından içeri girdiğini gördüm, peşinden ben de destursuz dalmışım dergâha. O es-nada “*Beyzam, güzel kazım,*” diye bağıırıyormuşum farkında olmadan. Dergâhtakiler şaşırılmışlar tabi bu hale. Sonra Mür-sel pîrimin huzuruna çıkardılar beni. Hâlimi arz ettim ona. O da bana “*Bundan sonra ismin Kaz dır,*” dedi. Kabul ettiler be-ni dergâha. O günden sonra evim burası oldu artık. İşte hikâ-yem budur.

Lazarus, Kaz Baba’ya doğru gülümseyerek, “İnsan kazdık-ça ne gevherler çıkıyor kendinden değil mi?” dedi.

“Kazdıkça hazineyi, azdıkça cifeyi* bulursun nazarım,” diye cevapladı Kaz Baba bu soruyu

Bu söz üzerine topluluktan tatlı bir gülümsemenin sedası yükseldi güzel atlar ülkesinin mor bulutlarla kaplı semasına doğru...

---

* Cife: Leş.

Lal-ı Haydar

*Senin lâl dudağın şaraptır, candır
Kadehi de o şarabın bedenidir, mahzenidir
Şarapta gülümseyen o sırça kadeh
İçinde gönül kanı gizlenen gözyaşı gibidir.*

Hayyam

Sevenlerin cümlesi halka olmuştu meydanda. Nesimi, Re-fii, Lazarus, Pervane Âşık, Kaz Baba, Hazır Baba, Musibet Derviş, Balçık Baba, Sükût Derviş ve nicesi. Her birinin can yoldaşı, cananeleri ise hemen yanlarında bağdaş kurmuştu. Halktan Hakk’a halka olmuşlardı. Sonrasında halkadan hâl vücûda gelmişti. “Size aşkı getirdim Pîrim,” diyerek söze girdi Lazarus. Nesimi’nin başı mahcup bir edayla öne düşmüştü Lazarus’un bu sözleriyle. Yenice’nin sanki daha fazla söz söylemesine mani olmak istercesine eliyle onun kolundan hafifçe tuttu Nesimi. Mürsel Balı ise yüzünde huzur veren bir gülümsemeyle karşılık verdi Lazarus’un bu sözlerine;

“Nasıl olur, biz onu dolabımıza koymuştuk, ne zaman çıktı oradan. Ama olsun, gördüğün gibi aşkın dönüp dolaşacağı yer yine gönül dükkânıdır. Tilkinin kürkçü dükkânına giren şeyi, postudur. Âşık, maşukun dükkânına kadem bastığında

postunu toprağa serer. Kolay iş değildir yer ile *yeksan* olmak. Ne dersin Nesimi.”

Nesimi bakışları yerde bir an sustu. Sonra, “*Yek* iken *sani* olmak, *elif* iken *ba* olmaktır efendim. Elif toprağa sükûd edinince *ba* olur. *Ba* toprağa karışır, geriye nokta kalır. *Tahte-s-sera**da olan da işte bu noktadır,” diye cevap verdi.

“Çok sırlı konuşuyorsun imanım,” dedi Hazır Baba. “Erenler hazırâ duacıdır. Bakmayın bu cana öyle.

“(Hafiften gülümseyerek) Hazırdan kastım kendim değilim elbet. Hazır sırası gelmişken...”

“Ya hu anladık ismin Hazır olmasına Hazır da, kurduğun her cümlemin içinden geçmek zorunda mısın nazarım,” diye gülerek araya girdi Musibet Baba.

Pervane Âşık “Bir *musibet*, bin nasihatten iyidir değil mi Hazır Baba?” dedi mânâlı bir tebessümle. Nesimi ve Refii bir yandan şaşkınlıkla söylenenleri dinlerken, bir yandan birbirlerine bakıp naifçe gülümsüyorlardı.

“Söyleyeceğim şeyi de unutturdunuz bana. Ne diyordum ya hu.... Hah! Pîrim mürvet eyleirse şunu sormak dilerim Nesimi cana.”

“Elbette Hazır baba elbette. Zaten *Hazıra* dağ mı dayanır....ki Nesimi de dayansın,” dedi Mürsel Balı tebessümle. Bu sözlerin akabinde halkadan tatlı bir gülümseme yayılmıştı meydana. Sonrasında devam etti sözlerine Mürsel Balı, “Ne güzeldir şu ‘*Hazıra dağ mı dayanır*’ sözü değil mi? Hazır olan şu anda mevcud olandır. Mevcud, an olunca hazır huzura erer ve *Huzur*, *Hû*’nun zuhuru olur. *Hû* zuhur edince, Hakk’ın huzurunda eridi Tur dağı. Eriyince, Musa da Hakk’ın huzurunda huzura erdi. Aşk olsun huzurda eriyip huzura erenlere.”

---

* Tahte-s-sera: Toprağın altı (Taha: 6).

Bu sözler üzerine coşkuyla “Aşk olsun” sesleri yükselmişti halkadan. Nesimi ise titremişti bu sedadan. Halkadakiler meydanda yankılanan aşkın sesini dinledi bir süreliğine. *aşk* ve halka *aynını* meydana saldı. Orta yere düştü *ayn*. Düşünce, halk-*a-şka* geldi. Aşk hali sarıp sarmaladı cümlesini. Sonra “*bir*”den kendine geldi *aşk*. Söz kaldığı yerden devam etti.

“Ne soracaktın Nesimi’ye Hazır Baba,” dedi Mürsel Balı.

“Pîrim soruya hacet kalmadı.”

“Hacet kalmadıysa Lübnan dağı yarılmıştır o zaman, değil mi?”

Bir an için sessizlik sirayet etti meydana. Son sözdeki *mânâyı* bulmak istercesine tüm gözler birbirine değmişti. Lazarus, sakın bir ses tonuyla sessizliği bozmuştu, “Pîrim, bu derişinizin geldiği yerler Lübnan dağının eteklerinde bir yerd. Bizim oralarda çokça anlatılırdı bu kıssa. Kıssada, Hz. İlyas Lübnan dağını hırkasıyla yarıyor ve yarılan dağın içinden çıkan alev almış bir ata binerek Hakk’ın katına yükseliyordu. Her zaman düşünmüşümdür, bu kıssadan ne hisse almalıyım diye, lakin dağı yarıp da içindeki hisseyi bir türlü kapamadım şu ana kadar.”

“Güzel Yenicem, hikmet *hacet* ile *Lübnan*’da saklıdır,” dedi Mürsel Balı.

Lazarus düşündü, fakat bir türlü alaka kuramadı bu iki kelime arasında. Sohbetin gidişatı sırlı bir hâl almıştı. Türlü kelimeler kanat çırpıyordu meydandakilerin kafasında. Lakin pervaz vuran kelimeler nedense konacak bir *mânâ* bulamıyorlardı. İçlerinde kanat çırpmayanlar ise sadece Nesimi’nin kelimeleriydi. Cümlesi yerli yerindeydi. İzin alarak söze girdi Nesimi, “Lübnan, *lebane*’den gelir efendim, *mânâsı hacet*’e denk düşer. *Hacet*; ihtiyaçtır, istektir. Hırka ise *hırk*’tan gelir ki, o da törpülemektir. İşte İlyas, istek ve arzu ile vücûd bulan nefis

dağını hırkasıyla törpüler ve yarar. Nefs dağından iner, aşk bağına girer. Aşk ateşiyle süvar olur aşk atına ve Hakk'ın huzuruna vasıl olur vesselam.

Mürsel Balı yavaşça gözlerini kapadı ve onaylarcasına Nesimi'yi, hafiften başını öne eğdi. Önünde duran *lâl-i haydar*'ı Nesimi'ye uzattı, “*Aşk olsun,*” diyerek. Öperek aldı onu Nesimi ve dudagina götürdü. Dudagından tüm vücûduna yayılan lâl-ı haydar şimdi kerrar olmuştu Nesimi'nin vücûdunda. Baş hafiften dönüyordu. Döndükçe esridi, esridikçe Hakk'a döndü harfleri ve sözü meydana geldi Nesimi'nin.

*Ben harabat-ı ezelden mest ü hayran gelmişim
Aşk ile yek renk olup şad u handan gelmişim
Saki-i inni enallah* curasından ta ebed
Mest-ü mestan halvetinden mest ü mestan gelmişim
Yanmışım yandırmışım kül kılmışım zerrelerimi
Şüphesiz külli kül olup mahrem-i can gelmişim
Dalgalanır aşkıyla gönlüm türlü türlü inci saçar
Bu sonsuz aşk ile derya-yı umman gelmişim
Gönül kuşu diyen Ruhu'l emindir sözlerim
On sekiz bin âlemin sırrına bürhan gelmişim
Alemin maksadı sensin Nesimi çün bugün
Ne aceb eğer der isem sırr-ı Süphan gelmişim*

---

* İnni enallah: Ben Allah'ım (Kasas: 30).

Nokta

*Hakk sendedir sen Hakk'tasın,
Sen arada bir perdesin*

Kul Nesimi

Lazarus, dergâhın serin avlusunda yaşlı dut ağacının altında çömelmişti. Elinde, bir zamanlar usta Thomas'tan kendisine emanet kalan ve içinde İsa'nın bilinmeyen sözlerinin yazılı olduğu papirüs tomarlarının yer aldığı muhafazayı tutuyordu. Bir süre bakındı ona. Parmaklarını gezindirdi muhafazanın yıpranmış sathında. Dudağının kenarında hüznünlü bir tebessüm belirdi. Vakıt ise gece yarısını geçmişti, ama etraf mehtabın ışığıyla aydınlanır gibiydi. Yaklaşan ayak sesleriyle irkildi. Ayağa kalktığında "Sen misin Yenice?" diye bir ses duydu Lazarus. Gelen Nesimi'ydi.

"Evet, benim," diye cevap verdi Lazarus. Nesimi yanına geldiğinde ise birlikte çömelmişlerdi.

"Sen de mi uyuyamadın Yenice?"

"Biraz öyle."

"Eski bir dostunu elinde tutuyorsun."

"Aslında onu artık kaybetmemek üzere güvenli bir yere saklamaya karar verdim."

“Nereye?”

“Tam buraya ağacın altına (eliyle toprağa hafifçe vurarak) gömeceğim onu.”

“Neden gömüyorsun. Gerçi ben hiç açıp bakmadım onlara ama, faydalı olmaz mı o sözler?”

“Bizim anlayamayacağımız bir dilde yazılmış o sebeple okuyamıyorum. Okusak bile anlamak zordur bu sözleri Nesi-mi. (Gülerek) Baba ile oğul arasında kalsın. Hazır Baba doğru söylüyordu. *“Erenler hazırda duacıdır”*. Zamanın İsa’sının sözlerine bakmak lazım değil mi?”

“Peki o zamanki İsa’dan aklında kalan sözler var mı?”

“Evet var. Hiç aklımdan çıkmayan ve usta Thomas’ın papirüsten tane tane okuduğunda beni hayrette bırakan bir cümle vardı. Duyunca eminim sende şaşıracaksın. Hiç unutmuyorum tamı tamına şöyleydi sözler; *“İsa dedi ki; Babasını da anasını da tanıyana hiç orospunun çocuğu denir mi?”**

Nesimi’de şaşırmıştı bu sözler karşısında. Ne diyeceğini bilemedi Ağzından hayretle “Orospunun çocuğu ha” sözleri dökülmüştü sadece. Nesimi şaşkınlığını üzerinden henüz atamamıştı ki Lazarus hemen söze girmişti, “Şaşırdın değil mi? Hepimiz de şaşırmıştık ilk duyduğumuzda. Hiç beklenmedik bir anda suratta patlayan bir tokat etkisi yaratıyor insanda. Bunun mânâsını ustaya sorduğumda, gülerek bana *“Mânâsı gönderilendedir”* demişti. O zaman anlayamamıştım bu sözü,

---

* Toma İncili : İki köylü kardeş tarafından 1945 yılının Aralık ayında Kahire’nin güneyinde Nag Hamadi ilçesinin yakınlarındaki bir mağarada kırmızı kilden yapılmış bir çömlek içerisinde, sayfaları papirüsten yapılmış deri ciltli 12 kitap bulunmuştur. Bulunan bu kitaplara Nag Hamadi Külliyyatı denilmiştir. Bu külliyyat içerisinde Kıpti dilinde yazılmış olan erken Hıristiyanlık dönemine ait apokrif (Vatikan tarafından kabul edilmeyen) bir İncil’de vardır. Bu İncil, Hz.İsa’nın kendisine değer verdiği ve yeni dini yayması için Hindistan’a gitmesini emrettiği Didi-mus Yahuda Toma tarafından tertip edilmiştir.

fakat buraya geldiğimde mânâ yerini bulmuştu. Çünkü Mürsel pîrimdedir mânâsı. Usta Thomas dan o sözler o an öylesine mi çıktı bilmiyorum ama, “Mürsel” “gönderilen” demekmiş. Velhasıl mânâ “Mürsel” oldu, lakin ben cesaret edip de soramadım doğrusu.

Nesimi ve Yenice sohbeti o kadar dalmışlardı ki, duydukları sesle bir an için ürperdiler.

“Neymiş o Mürsel olan Yenice?”

Lazarus ve Nesimi kendilerine doğru naif adımlarla yürümekte olan Mürsel Balı’ yı görünce çömeldikleri yerden kalktılar. Yaşlı Mürsel yanlarına gelince ikisi de saygıyla başlarını hafifçe öne eğip sağ ellerini kalplerinin üzerine götürerek selam eylediler. Mürsel Balı’da aynı içtenlikle karşılık vermişti bu selama ve “Deminden beri kulağımı çınlatıyordunuz. Gelip bir hatıranızı sorayım dedim. (Mânâlı bir tebessümle) Sahi Mürsel olan mânâ nedir Yenice?” diye sordu Yenice’ye.

Lazarus biraz utangaç bir edayla Nesimi’yle aralarında geçen sohbeti anlatmaya başladı ve son olarak İsa’nın sözlerini söyledi. Mürsel Balı hiç şaşırمامış bir şekilde dudağında tatlı bir gülümsemeyle cevap vermişti Lazarus’un sözlerine, “Demek mürsel olan mânâyı merak ediyorsun.”

Yaşlı Bali bir an için mırıldandı. “Çocuk”. Sonra her zamanki gönül okşayıcı sesiyle devam etti konuşmasına, “İnsanların hayalinde tasavvur ettiği Peygamberler, Veliler hep hilm sahibi, hiç kızmayan, hep güler yüzlü ve daima hikmetli söz söyleyen kimsedir değil mi? Ve bu Veli alemin kutbu, dünyanın direğidir.”

Lazarus’un beyninde aniden Usta Thomas’ın son sözleri yankılanmaya başlamıytı “*Axis Mundus, Axis Mundus.*” Lazarus’un, akseden düşünceleri dudaklarından alçak perdeden bir mırıltıya dönüşmüştü. “*Axis Mundus, Axis Mundus.*”

Mürsel Balı ise konuşmasına bir soruyla devam etti. “Erenler bu direğin sırrı nedir sizce?”

Meydanda halka kuranlar soru karşısında göz göze geldiler bir an için. Sonrasında tüm gözler, bakışları yerde olan Nesimi’ye çevrildi. Nesimi bir süre sonra bakışlarını yerden alıp Mürsel Balı’nın gözbebeklerinde cem ederek zorlukla konuşabildi. “Tevelli* ve Teberra.**” diyebilmişti sadece. Mürsel Balı ise Nesimi’ye şefkatle bakarak onun devam etmesini istercesine başını yavaşça öne eğdi. Nesimi devam etti konuşmasına. “Tevelli, Veli’den neşet eder ve dost olmaktır Hanedan-ı Ehl-i Beyt’e. Veli olan turabdan doğrulur ve dikilir kademi üzerine. Dik durur tıpkı bir elif gibi. Bir gece vakti yürür beyt’e doğru. Yürüdükçe yaklaşır ve de yakın olur ona iki yayın beraberliği kadar hatta ondan da yakın. Yaklaştıkça ehil olur ve girer beytin içine. Ama Ehl-i beyt’ten beri olan teberra’ya uğrar ve hakk teber*** çalar ona. Onlardan ayrılan ise fesat çıkarır yeryüzünde.”

Bir anda susuverdi. Gözdeki bebeğin tebessümü cezbetmişti Nesimi’yi. Başlangıçtaki söze avdet etti harfleri. Sözün öncesi sessizlikti. Ne lâ dedi ne de illâ. Boyun eğdi sükûta. Çünkü ikrardan geliyordu bu sükût. Ahdine dost iken veli-ahd oldu. Ve dinledi Mürsel’deki bâliğ olan sözleri. “Öyledir Nesimi. Kâmil olan veli Hakk’ın teberidir. Vücûddaki sulh ancak nefis düğümünü kesen teber ile gelir. Bir tarafı cemâl diğer tarafı celâldir bu teberin. Tüm ikilikler bir olur teber olan Veli’de. Yaratıcının tüm sıfatlarının ve de hallerinin kendisinde bir araya toplandığı kimsedir. Yani iyi ve kötü, çirkin ve güzel, siyah ve beyaz, akla gelecek ve gelmeyecek olan cümle sıfat onda mevcuttur. Bizim kötü, çirkin diye belledik-

---

* Tevelli: Birisini dost edinme. Yakınlık duyma.

** Teberra: Uzak durma. Sevmeyip yüz çevirme.

***Teber: Çift taraflı balta.

lerimiz, bizim zannımız olandır. Buna en güzel delil Musa ile Hızır'ın birlikte yaptığı seyahat esnasında Hızır'ın Musa'ya gösterdiği hikmetlerdir. Hızır'ın bindikleri gemiyi delmesi, karşılaştıkları küçük çocuğu öldürmesi. Bunların cümlesi zannımızca kötü fiillerdir değil mi? Ama her işte bir aşk vardır. Güzel Pîrimiz *'Arifler hem arıdır, hem arıtcı'*der. Çünkü onların her fiilinde bir hikmet vardır. Bizim kötü ve çirkin zannettiğimiz şeyler onların vücûdundan arınarak tecelli eder, ama perdeli olanlar bunları her daim kınar ayıplar ve *'Böyle Veli mi olur?'* derler. Hızır, Musa'ya gemiyi delmesinin hikmetini açıklarken *'Gemi var ya o, denizde çalışan fakir kimselerindi. Onu kusurlu kılmak istedim. Çünkü onların arkasında, her sağlam gemiyi gasbetmekte olan bir kral vardı'* demiştir Gemi, ariflerin vücûdudur ve bu vücûd rahmet ve irfan deryasında yüzer. Onlar fakirdir. Çünkü fakirlik taccından gayrı bir şeyleri yoktur. Mal zenginliğini, arkalarında bırakmışlardır ve arkalarında bıraktıklarıyla zengin olan kral misali kimselerin gördüğüne göre ise *'gemi delinmiş ve devamlı su almakta ve batmaktadır.'* Oysa ki, bu delik, arifin vücûdunda olan *'sebal mesani'*dir. Ve vücûd, bu deliklerden *tekrar tekrar*, hiç durmaksızın devamlı feyz ve irfan almakta ve rahmet'e gark olmakta, adeta batmaktadır. Tıfl-i Mesiha'nın sözlerini de bu minvalde anlamak lazım gelir. Arkada kalanlar için bu çocuk *'orospunun çocuğudur,'* lakin sözün derununda olan mânâ başka bir âlemdir. Yine Hızır çocuğu, öldürmesindeki hikmeti de *'Erkek çocuğa gelince, onun anababası, mümin kimselerdi. Bunun için çocuğun onları azgınlık ve nankörlüğe boğmasından korktuk. Böylece istedik ki, Rableri onun yerine kendilerine, ondan daha temiz ve daha merhametlisini versin,'* diye açıklamıştır. İşte Ruhullah'ın bahsettiği çocuk, buradaki temiz ve merhametli olacak olan çocuktur. Hep deriz ya *'Anadan babadan doğan zulmette,*

mürşid-i kâ milden doğan hidayettedir,' diye. (Tebessümle) İşte kişi, imdadına 'Hızır' gibi yetişen üstadından temiz ve merhametli olarak ikinci kez doğduğundan, onun babası artık üstadıdır. Artık tek babası vardır onun. Diğerleri ise arkada kalmıştır. Onlara kan bağı ile, üstadına ise kün bağı ile bağlıdır. Tabi arkada kalan kral misali mal zenginleri, bu iki babalı zannettikleri çocuğa 'orospunun çocuğu,' diye küfrederek vesselam. Desinler ne gam. O artık zamanın çocuğudur, dahası ibn-ül dem olmuştur. Âdem bu demdir.....ne dersin can Nesimi?"

Mürsel'in sözleri delip geçmişti Nesimi'yi. Su alıyordu her tarafından. Harf olup mânâ denizine batmış gibiydi. Birazdan sarf edeceği sözler anne karnında kıvrılmış gibiydiler. Söz, rahimden doğduğunda hâlâ mânâ bağıyla bağlıydı ana sırrına. İnledi harf, haykırdı ve çığlık oldu rahim-i avluda.

*Gel bu demi hoş görelim ol geçen dem değil
Kim bu dem kadrini bilmez öyle bil Âdem değil*

*Demsiz olma dem gözet bir an koyma bu demi
Ol geçen demden ne hasıl çünkü bize hem-dem değil*

*Âdem isen dem bu demdir koyma bu demi gelmez ola
Hasılı genç ömrünü yele vermek bu dem değil*

*Yar ile hem-dem olanlar hiç dem vurmaz başkasından
Talib-i didar olanlar dünyaya hem-dem değil*

*Dem geçer mi kim Nesimi'nin ayrılık derdi ile
İnleyişi göğsü çıkar göz yaşı zenzem değil*

Mürsel Balı yanlarında ayrıldıktan sonra, Nesimi ve Yenice, muhafaza içersindeki papirüs tomarlarını avludaki dut ağacının dibinde, nerdeyse bir kulaç derinliğinde açmış ol-

dukaları çukura usulca yerleştirmişlerdi. Nesimi, işleri bittiğinde önce kızılca *halvete* uğradı. Dar bir odacık olan bu mekânda, kızılca kıyametin kopmadan önceki derin sessizliği vardı. İki denizin cem olduğu sulara yüzer gibiydi Nesimi. Ölü bir balık olarak gelmişti buralara, ama şimdi tam da burada canlanmış ve kulaç atmaya başlamıştı. *Hâl, vetinden** daha da yakındı şimdi Nesimi'ye. Uzunca bir süre kaldı içerde. Sonra eşğinde, vaktiyle dergâhın çatısını onaran Ermeni ustanın yattığı alçak kapının önüne gelmişti. Durakladı bir an. Nefesi sıklaşmıştı. İçeriye baktı göz ucuyla. Sandukayı gördü. "*Buğday bizden uzak olsun, nefes yakın olsun,*" diye mırıldandı kendi kendine. Eğildi. Harf-i dal olmuştu şimdi. Kaddi dal'dı eşikten geçtiğinde. Niyaz eyledi, sıkıca ahitleşti sanduka ile ve kucakladı onu içine bastırmak istercesine. Derin bir sessizlik vardı içerde. Dokuz katlı ahşap kubbeye baktı bir zaman. Kubbenin altındaydı ve ondan başka kim bilebilirdi *bâd-ı sabahı*. Eli, yeşil örtü üzerinde nazenince gezindi, gezindi ve.....

Uzun süre gezindiler. Yorulmuşlardı. Beyaz ihramlar içerisinde derin vadilerden, sık ormanlardan, tozlu ve çamurlu yollardan geçmişlerdi, lakin beyazlık saflığını yitirmemişti. Fazl, Nesimi, Zekeriyya, Mansur ve yüzünde ayın on dördüne benzeyen parlaklığı, gülümsediğinde dudağının kenarındaki derinleşen gamzesinin alacakaranlığına gömülen güzel *Enel*, uzun yolculukları esnasında acıkmışlardı. Acıktıklarında ise ustaları *Elifi Taç*, seyahat boyunca yanında gezdirdiği *muhabbet* ismindeki kuzuyu kesmelerini ve kemiklerini kırmadan yemelerini söylüyordu kendilerine. Yemeği yedikten sonra her biri kemikleri ustanın önüne diziyo o da elindeki otuz karış uzunluğunda alt tarafı kıvrımlı *asayı* toprağa vuruyor ve kemiklerde eksik olan kaburga kısmını kendi vücudundaki kaburga kemiği ile tamamlayarak her defasında ku-

---

* Vetin: Şah damarı.

zuyu yeniden diriltiyordu. Nereye gittiklerini ise sormuyordu hiç biri. Bu yolculukta doğmuş gibiydiler. Yolculuk hep vardı sanki. Nesimi ise zaman zaman garipsiyordu burada olmayı. Burada olmayı olağan karşılamasına da şaşıırıyordu bir an. Fazl'ın yüzüne baktı bir süre. Yüzü solgundu Fazl'ın. Kanı çekilmiş gibiydi. Ölmüş olduğuna yemin edebilirdi. Ama buradaydı işte. Ya *Enel*'e ne demeliydi. Böyle bir güzelliği ömrü hayatında görmemişti. “Nur yüzlüm,” diye mırıldandı içinden ve akabinde sessizce seslendi *Enel*'e doğru;

*Seni bu hüsn-ü cemâl bu lütuf ile görenler
Korktular Hakk demeğe döndüler insan dediler*

Kendisini ona o kadar yakın hissediyorduki, içinden “aslında sen *bensin Enel*, biliyor musun?” demek geliyordu. Aniden döndü *Enel* ve hışımla baktı Nesimi'in gözlerine. Kıpırtısız dudağından zülâl benzeri sözler aktı Nesimi'in kalbine ve *Enel*'deki nidayı işitti Nesimi. “Biliyorum Nesimi, *bensin. Ben, sinendeyim. Aç ta bak ve gör bendeki sineyi*”. Yol boyunca *Enel* en çok da Mansur ile sohbet ediyordu; daha doğrusu kendisiyle konuşur gibiydi Mansur, *Enel* ile konuşurken. Uzun yürüyüşlerin sonunda bir mağarada uyuya kalmışlardı.

Sabah olduğunda *Elifi Taç* ortalarda yoktu. *Enel*'e “bir” yere gideceğini söylemişti. Uzun vakit beklediler *Elifi Tac*'ın dönüşünü lakin bekleyişleri her defasında sonuçsuz kalıyordu. Aradan altı gün geçmişti. İyice acıkmıştı her birisi ve gözlerini birbirlerinden kaçırarak iştahla *muhabbete* bakıyorlardı. Zeke-riyya, “Hepimiz biliyoruz ki bu açlık dayanılmaz bir hâl aldı hepimizde. Her defasında kuzuyu kestik, yedik ve de dirilttik. Şimdi de aynısını yapabiliriz bence. Bunda bir mahsur yok,” dedi.

Enel hiddetle karşı gelmişti bu fikre. *Enel*'in sesi, sanki vicdanlarının sesi gibi yankılanıp duruyordu içlerinde.

“Katiyen olmaz. Ustam bana emanet etti onu. Onsuz tadı olmaz muhabbetin. Belki yiyebilirsiniz ama *muhabbeti* diriltmek *Elifi Tac’a* mahsus. Destursuz olmaz bu iş. Yoksa nice belalar gelir başınıza.”

Açlığın sesi vicdanlarının sesine galip gelmişti. *Enel*’in yalvarması fayda vermemişti. Onun gözyaşları arasında kesip yemişlerdi kuzuyu. Yedikten sonra her zamanki gibi kemikleri bir araya getirdiler lakin ne yaptılarsa muhabbeti diriltmeyi başaramadılar. Pişmanlık sarmıştı tüm benliklerini. Korkuya kapıldılar *Elifi Tac*’ın celâlinden. Bu yüzden kemikleri uzak bir yere götürdüler. Usta, yedinci gün *birdenbire* avdet ettiğinde kuzunun yokluğunu fark etmişti hemen. Nerede olduğunu sorduğunda dördü de kuzunun nereye gittiğini bilmediklerini söyledi. *Elifi Tac*’ın bakışları bir an *Enel*’e kaydı. Derin gamzenin karanlığıyla perdelenen hüzünlü aydınlığı fark ettiğinde bakışları bulutlanmıştı. Sesi yıldırım gibi yankılandı vadide ve cümleler sağanak olup yağdı kulaklara. Çağırıldı kuzuyu ve hemen ardından uzaklardan kemiklerin melemeyle karışık iniltisi duyuldu. *Elifi Taç*, kemikleri getirmelerini istedi dört adamdan. Kemikler önüne geldiğinde ona neler olduğunu sordu. Kemiklerden nida geldi, “Beklemediler, nefisleri galib geldi vicdanlarına. Öldürdüler beni. Enel onları durdurmaya çalıştı ama olmadı.”

Devam etti *Elifi Taç* sorularına, “Kim etini doğradı?”

“Zekeriyya.”

“Derini kim yüzdü?”

“Nesimi.”

“Ayaklarını gövdenden kim ayırdı?”

“Fazl.”

“Ateşe kim koydu?”

“Mansur.”

Elifi Tac’ın bakışları yere kilitlendi. Aynı anda azâmetli ve ürperten bakışlarla, ama bir o kadar da huzur veren bir sesle konuştu, “Muhabbetten nasiplenmek güzeldir, lakin hakkını da vermek gerek muhabbetin. Herkes hakkını alır hubb-i Yezdan’dan. Şimdi hakkınızı alma zamanıdır.”

Elifi Tac sözlerini bitirmişti ki, aniden şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Alevden bir rüzgârdı bu. Nesimi gördükleri karşısında dehşete kapılmıştı. Alevli rüzgâr, keskin bir bıçak gibi doğruyordu Zekeriyya’yı. Fazl’ın ise kol ve bacakları ayrılıyor-du vücûdundan ve kanı karışıyordu aleve. Mansur ise kül olmuş savruluyordu ateş rüzgârında ve savrulurken de inliyordu külleri. “Enel haklıydı, Enel haklı, Enel haaaaaaakk”. Aniden sükun buldu her şey. Sessizliğe gömülmüştü etraf. Onlar ise toprağa. Ama bu sükunetin ardındaki kalabalıkların belli belirsiz uğultularını duyar gibiydi Nesimi. Gül kokuları geliyordu burnuna Nesimi’nin. Aniden topraktan gül fışkırmaya başladı. Gülistan olmuştu her taraf. Kırmızıydı tüm güller ve açıyordu yaprak yaprak. Rahimi kokular sarmıştı dört bir yanı. Gülü koklarken aynı anda da sırtında derin acılar hissediyordu. Sırtındaki sızıya dokunmak istercesine elini sırtına götürdüğünde avucuna kanlı gül yaprakları geldi. Bu uçsuz bucaksız gül bahçesinde, bakışları aniden yapraklarından tümüyle sıyrılmış olan gül fidanını yakaladı. Kan sızıyordu fidandan. Ağlıyordu Nesimi. Göz yaşları bir yandan fidanı yıkarken, bir yandan da yapraksız gülden öz toplamaya çalışan arının kanatlarına değiyordu. İçi içine sığmıyordu Nesimi’nin. Taşıyordu kendinden, gülistan dar geliyordu. Sözleri harflere sığmaz olmuştu. Söz, harfinden boşalan sel gibi akıyordu mânâyâ;

*Bende sığar iki cihan; ben bu cihana sığmazam
Gevher-i la mekân benem, kevn-ü mekâna sığmazam.*

Kevn ü mekândır ayetim zâta gider bidâyetim*
Sen bu nişan ile beni bil ki nişana sığmazam

Kimse güman ü zann ile olmadı Hakk ile biliş
Hakk'ı bilen bilir ki ben zann ile gümana sığmazam

Hem sedefim, hem inciğim; Haşr ü Sırat esenciyim
Bunca kumaş u raht ile ben bu dükkâna sığmazam

Gizli hazine benem benem işte, ayn-i iyan benim benem işte
Gevher-i kân benem benem işte; bahre vü kâna sığmazam

Gerçi muhit-i a'zamem, âdem adımdır, âdemem
Dâr ile kün-fe-yekân** benem, ben bu mekâna sığmazam

Can ile hem-cihan benem, dehr ile hem-zaman benem
Gör bu latifeyi ki ben, dehr ü zamana sığmazam

Yıldızlar ile felek benem, vahyi bilen melek benem
Çek dilini ve epsem ol! Ben bu lisana sığmazam

Zerre benem, güneş benem, çar ile penç ü şeş benem
Sureti gör beyan ile, bil ki bu sâna sığmazam

Nar benem, ağaç benem, Arş'a çıkan taş benem
Gör bu ateşin dilin, ben bu dile sığmazam

Güneş benem, ay benem, bal benem, şeker benem
Ruh-i revan bağışlaram, ruh-i revana sığmazam

Gerçi bu gün Nesimi'yem, Hâşimi'yem, Kureyşi'yem
Bundan uludur âyetim, ayet ü şâna sığmazam

---

* Bidâyet: Başlangıç.

** Kün-fe-yekân: Olan oldu. [O bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece "ol" der, o da hemen olurur] (Yasin: 82)].

Önce havada tiz bir ses duydu ve sonra sırtında derin bir acı hissetti. Göz kapakları hafifçe aralanır gibi oldu. Sükûnet, kalabalığın ardında nihan olmuştu. Uğultuları artık daha iyi duyuyordu. Acıdan yarı baygın bir vaziyette ne kadar süredir kendinden geçtiğini bilmiyordu. Kırbacı artık hissetmez olmuştu vücûdunda. Kendi kanı kalkan olmuştu sırtında. Bu yakaza halinde, hayatı ve rüyaları bir düş gibi gelip geçmişti gözlerinin önünden. Kendi idamı için toplanan kalabalığa şefkatle bakıyordu Nesimi. Kalabalıktan biri, ““Bu melun şu haliyle bile şiir okumakta. Her şey benim diyor haşa. Ayete sığmazmış, hıh,” dedi öfkeyle.

Bir başkası, ““Daha ne kadar konuşacak bu. Susturun şunu artık,” diye bağırdı kin dolu bir sesle.

Öfkeli homurtular dalga dalga yayılırken kalabalığa, bu kin seli ise Nesimi için mahrem yaşlar döken mazlum ve dost gözlerde sükûnete eriyordu. O gözlerden biri de sadık dostu Refii'ye ait olanlardı. Çaresizdi Refii.

Halep'e geldiklerinde Nesimi'nin artık zapt edilemez hale gelmiş olan cezbesi kısa zaman zarfında çevresinde sevgi halesi vücûda getirmişti. Doğuşları, kendisini sevenler tarafından her yerde coşkuyla okunur olmuştu. Akkor halini almış bu vecd hali kimilerince küfür diye algılanıyordu. Nitekim onu seven gençlerden biri, Nesimi'nin *“Hakkı gören, benim yüzümü görmek için bir bakış bakar, kendine bakan göz, Allah yüzünü nasıl görür”* sözleriyle başlayan şiirini Halep'in orta yerinde coşkuyla okuduğunda derdest edilmiş ve katline ferman verilmişti. Ancak bu taşkın genci darağacına asacakları vakit, Nesimi “O sözler bendeki bene aittir,” diyerek genci kurtarmış, böylelikle kendisini, dara giden yola kurban vermişti. Refii ise kendisini de önüne katıp götüren bu sergüzeşti çaresizlikle izlemişti. Sergüzeştin serencamı şimdi karşısında duruyor ve darağacından kendisine bakıyordu.

Halep'in kızgın güneşı kırbacın derisinde açtığı derin yaraları daha da azap veren bir hale getirmişti. Nesimi'ye dava açan, Halep'in meşhur âlimlerinden Kadı Çanakçıoğlu biraz sonra vuku bulacak o meşum sonu, elindeki fermana bakarak kalabalığa doğru yüksek sesle okumaya başladı, "Derisi yüzüle, ölüsü Halep'te yedi gün teşhir edile sonra uzuvları parçalana, birer parçası da (bu okuyacağı kısmın önemini daha da göstermek için sesini yükseltmeye başladı) kendi gibi küfre boğduğu Dul Kadir Oğlu Ali Bey'le kardeşi Nasrüddin'e ve Kara Yülük Osman' gönderile.

Fermanı okuyup bitirdikten sonra Nesimi'nin yüzüne tikintiyle bir bakış fırlatmıştı Kadı. El hareketiyle cellata deriyi yüzmeye başlamasını emretti. Sıcaktan kuruyan ve çatlayan dudağıyla gülümseyerek karşılık verdi bu bakışlara Nesimi. Kadı, alaylı bir şekilde konuştu, "Kendinden çok eminsin değil mi. Öleceğim ve de tarihler beni bir kahraman olarak anacaklar diyorsun içinden. Sakın inkâr etmeye kalkma. Senin bile farkında olmadığın derinlerde gezinen bu kibiri iyi bilirim. Nereden mi biliyorum. E sende biraz ben, bende de biraz sen varsın. Yüzyıllar sonra senin hakkında konuşulan şeylerin şimdiden duyar gibiyim. *'Büyük şair Nesimi. Korkusuzca ölümüne gitti. İmanı uğruna ölümü göze aldı. Cezbeli âşık Nesimi.'* Hadi oradan. Hele bir ölmeye gör. Efsanenin çarkları dönmeye başlar. Sen bile tanıyamazsın kendini. İşte karşındasın 'Büyük' Nesimi. Oysaki bir zavallısın. Tiksiniyorum senden. Kendi ölümüne bile hesaplı giden bir iki yüzlüsün sen. Bakıyorumda rengin sararmış. Korkudandır herhalde."

"O senin zannındır. Korkudan değildir. Aşk fecrinden doğan âşıklık güneşiyim. Güneş de batarken sararır," diye heyecanla haykırdı Nesimi. Bu sözler üzerine iyice hiddetlenen Kadı, elini çabuk tutması için cellada bağırdı, "Hadi be adam, daha ne bekliyorsun?"

Nice tenlere değen keskin bıçak şimdi Nesimi'nin vücûdunda geziniyordu. Sırtından başladı derisini yüzmeye. Kadı, azap veren işkence devam ederken sağ elinin şahadet parmağını da Nesimi'ye doğru sallayarak, kalabalığa seslendi, "Bu melunun kanı mundardır. Şayet bu kan bir uzva damlarsa onu kesmek gerekir."

Tam bu esnada Nesimi'nin yüzülen derisinden bir damla kan sıçramıştı Kadı'nın şahadet parmağına. Refii parmağa değen kanı gördüğünde titreyen ama kararlı bir sesle atıldı, "Kadı efendi kendi fetvanla bu parmağınızın kesilmesi lazımdır şimdi, öyle değil mi?"

Parmağına baktı Kadı ve umursamaz bir tavırla; "Gerekmez, biraz suyla temizlenir," diye cevap verdi Refii'ye. Nesimi azap içinde, önüne düşen kendi kanlı derisinin cüzlerine bakarken duymuştu Kadı'nın bu sözlerini. Kanı, revan iken coşa geldi ve son *noktay* koydu harflerine;

*Cana senden her ne kim gelse çekerler ağrılmaz
Hak bilir bir zevk ü sefa için yüz diken vururlar ağrılmaz*

*Yari sevmekten midir ya aşinalıktan mıdır
Cismimi baştan ayağa bin kez yararlar ağrılmaz*

*Cahil-i namerdin kaçan meydan içinde yeri var
Er bilir meydan kadrin kim kadrin ağrılmaz*

*Şişemi ben taş a çaldım Hakkı izhar eyledim
Ondan ahvel* ağrısı doğru nazarlar ağrılmaz*

*Hak şarabın içen âşık yüreği sindan** olur
Bin çekiç sindana vursan zerre sindan ağrılmaz*

---

* Ahvel: Bir şeyi iki gören, şaşı.

** Sindan: Örs.

*Zahidin bir parmağın kessen dönüp Hakk'tan kaçar
Gör bu gerçek aşığı baştan ayağa soyarlar ağrımaz*

Soyun ey sellâh-ı murdarlar Nesimi'nin tenin
Bunca namerdi görün bir er kınarlar ağrımaz*

Yüzüldükçe derisi Nesimi'nin, başı da öne düşmüştü aheste aheste. Aynı anda nokta-yı nazarı da kalabalığın arasında belli belirsiz gezinen beyaz ihramlıya değdi. *Elifi Taç*'tı bu gezinen. Bedenlerin arasından su gibi akarak anında önünde beliriverdi Nesimi'nin. Düşen başını, çenesinden şefkatle tutarak kaldırdı ve gülümseyerek baktı çeşm-i yaşına bād-ı sabahın. Halep'in güneşi kızılca karanlığa doğru *büzülürken*, Nesimi'nin nazarı, ihramın beyazlığında siyah bir nokta gibi parlıyordu. *Elifi Tac*'ın kıpırtısız dudağından akse-den sözler ise kulağında yankılanıyordu; "*Nefes almaya başlayan sabaha and olsun*".....

---

* Sellâh: Kasaplık hayvan kesen, yüzen.

Lezzât

*Alan lezzâtı birlikten
Halas olur ikilikten*

Niyazi Mısri

Şubat güneşinin cılız ışıkları, henüz denize varamadan havada buz tutmuş gibiydi. Latif bir sis örtüsü ve genç bir adamın buz kesmiş bakışları geziniyordu suların üzerinde. Bankta sessizce oturuyordu genç adam. Sisli denize ve üzerinde bir alçalıp bir yükselen martılara dalıp gitmişti bakışları. Puslu maviliğe inat, sahilde el ele, göz göze gezinenlerin bakışlarında ise kaçamak parıltılar balkıyordu ve bu parıltı içini ısıtıyordu zemheri soğğunun. Isınmak için ayağa kalktı ve hafifçe topuklarını yere vurdu genç adam. Denize biraz daha yaklaştı. Uzaklarda sisler arasında, durgun denizde demir atmış gemilerin silüeti geziniyordu belli belirsiz. Belli ki, gemilerden boşaltılan atıklar kıyıda sahile yakın yerde suyun üstünde yer yer ince bir yağ tabakası meydana getirmişti. Tabaka, güneşin narin ışıklarıyla suların üzerinde ebru sanatının en doğal örnekleriymiş gibi arz-ı endam ediyordu. Yeniden dalıp gitti bakışları sakin ve ebruli sulara doğru. Coşkulu bir ses, siste kaybolmuş bu bakışların sahibi olan genç adamı kendine getirmişti.

“Dalıp gitmişsin. *Kaybolma* oralarda, ama *gayb* ol. Ee dalmak iyidir ama, bu mevsimde soğuktur deniz, keskin bıçak gibi her yanından batar bakışlarına. Yazık değil mi onlara?”

Gülümseyerek; “Farkında değildim daldığının. O kadar belli mi?” diye cevap verdi genç adam.

Üzerinde eskimiş ekose desenli kalın bir pardösü, altında ise yünden dokunmuş hayli bol olan koyu renkte bir kazak giyiyordu bu coşkulu sesin sahibi. Kazağının kolları ise pardösüsünün altından taşıyordu. Sağ elinde bir şarab şişesi tutuyordu. Eskimiş giysilerine inat yüzünde şarabi bir parıltı vardı. Özenle tıraş olmuş gibiydi. Yer yer tütün rengini almış ak bıyıkları ise alt dudağını dahi örtecek biçimde uzamış, uçlarından yukarıya doğru kıvrılmıştı. Tatlı bir gülümseme vardı bu şemsi yüzde, ama her an karabulutlarla kapanacak gibiydi. Saçları geriye doğru taranmıştı. Dudağının her iki yanında, konuştukça daha da belirginleşen kırışıklıklar vardı. Şarabından bir yudum aldı ve tane tane cevap verdi genç adamın sorusuna esrarlı yabancı, “Olsun, dalmak iyidir. Lakin daldın mı ber-hava olmayacak bu dalışın. Daldın mı inci-yi çıkarman lazım.”

Şaşırmıştı bu sözlerden. Hep eski zaman hikâyelerinde duymuş olduğu ve o hikâyelerde de nereden geldiği asla belli olmayan ve aniden ortaya çıkan, bir elinde şarap ve hırpani duruşundan beklenmeyecek ölçüde bilgece sözler söyleyen dervişane âdemoğullarından biri, şimdi ete kemiğe bürünmüş bir halde karşısında duruyordu.

“O dediğin zor iş,” diye karşılık verdi dervişane yabancıya, genç adam.

“Neden zor olsun ya hu. Nefesin kuvvetli olduktan sonra..... ama haklısın önce nefes değil mi. Öyle bir nefes almalısın ki... ama araya buğday girmeyecek ha! ona göre.”

“Girerse ne olur?”

“O zaman Âdem baba gibi olur. Ne demiş Harabi; *Âdem ile Havva bir mekân bulduk dediler, cennetin içinde buğday yediler*. Oldu mu şimdi bu ya hu (Şarabından bir yudum aldı). Sen kalk üflenene nefese kanaat getirme, üstüne bir de buğday ye. Âşık, edebinden öyle demiş, yoksa düpedüz halt yemiş Âdem babamız, buğday değil. Yemiş de ne olmuş. Gulag takımadalarına sürgün tabii. O gün bugündür sürün dur. Ne zaman biter bu çile bilinmez. Bereket versin arada bir, âşıklar, arifler, zarifler, nebiler, veliler ve en mühimide tabi deliler gelmiş de bu âdemoğullarının dünyasına biraz renk gelmiş. Bak hâlâ da gelip giderler ha, haberin olsun.”

“Peki sence ne zaman biter bu sürgün macerası?”

“Pek bitecek gibi gözüküyor. Her canın kârı değil bunu bilmek. *Her can* bilmez amma (elini kalbinin üzerine götürecek) *ercan* bilir, bilir de pek yanaşmaz söylemeye.”

“Neden peki?”

“Sessiz harflerle konuşur da ondan. Okumayı bilene çok şey söyler, ama onu okumak biraz zor iştir vesselam. Canına okumayacaksın ki cananı okuyabilesin... Önce alâka kuracaksın noktayla.” Kendinden geçmişçesine mırıldandı, “*Harfe vücûd veren noktanın adıyla oku. O, harfi noktadan yarattı*”.

“Var mı bunu okumanın bir yolu?”

“Yolu? (düşünür gibi gözlerini kısarak) Var tabi. Dosdoğru gideceksin yoldan, sağa sola sapmadan. Gerçi erenlerin sağı solu belli olmaz, ama neyse eee ne diyordum hah... şey... sonra sükûti harflerin arasına hallerini de yerleştirirsen, al sana söz işte. Her yer harf olmuş, görmüyor musun?”

Genç adam etrafına bakınırcasına gezdirdi bakışlarını. Sonra “Ben harf göremiyorum,” dedi çekingen bir tavırla.

“İyi bak aslanım. Sen de hissetmiyor musun üzerimizde gezine şu kalemin ağırlığını. Seni, beni, her varlığı yazan şu kalemi hissetmen lazım. Bazen “*Üzerime bir ağırlık çöktü, çok bunaldım,*” dediğin olmuyor mu hiç?”

“Oluyor tabi.”

“Hah işte. O anlar kalemin bastırılarak yazıldığı anlardır. Sevdiğini bağrına iyice bastırır kalem. Sen bunaldığını sanırsın, ama sevginin tezahürüdür bu. Birden ayağının yerden kesildiği anlar da olur ya. İşte o anda da kalem neredeyse kağıda dokunmadan hareket ediyordur. Bak şu an bir kalem geziniyor üzerimde. Bu söylediklerimi yazıyor. B-A-K , İ-Ş-T-E G-Ö-R-Ü-Y-O-R-M-U-S-U-N harfleri. Semme harfullah be çocuk. Şu an yazıyor beni. Yazarken sükut eder o.”

Sustu. Bir an için gözlerini kapadı ve denizin üzerinde bir alçalıp bir yükselen martıların sesini dinlemeye koyuldu. Gözleri kapalı olduğu halde ağzından şu dizeler dökülmeye başlamıştı

*Benim çenem düştü
Onun ise kalemi düştü
Bu sebeple hayat bir düştü
Kalem elinden düştüğünde,
Bin bir harfe ayrıldı kelimeler
Harften akseden yaralı kelimeler
Aşıktı kendi harflerine
Kalemde bir tane iken
Kağıda değdiğinde bin bir oldu
Varlık bizim ile sevdi sevdüştü
Ol dem rahme düştü
Mânâ, söze
Söz, hale dönüştü.
Henüz 15'inde bir elmalıkta öpüşmüştü,
eski bir 45'lik ten yükselen ney'in nefesi ile.*

*Ve deni bir sürgünde son buldu buselik sergüzeşt
Sol göğsünden boşanırcasına yaş düşünce balçığa
1440'a inzal oldu firdevsten ümm ül necat
Tanrısal bir bergüzardı çulhacı çocuk
Ve altıncı göbekte dokundu, tezgâhında tevhid-i idrisat
Ayn-i anda binlerce yıl sonra balık iki denize düşünce
Sudan gelen, sahib-i ledün ile görüştü
Hürmüz ile Ehrimen, Zer bir düştü
Davut, Golyat ile dövüştü
Yarı üryan sözleri raks ederken altıgen vadide,
Ze-burdayım dedi işte.
Bataklıkta iken Gothama
Lotusta gördüğü, bir düştü ve
Dediki; Bu-da benim işte
Kutsal sancılarla silkeleyince hurma tanesini
Kudüs'ün ruhu şark köşesinde Meryem'e düştü
Logostu, Al-i İmran'ın tüyü bitmemiş yetimi
Sevdiği ise taş değen dudaktaki Mecdeli bir gülüştü
Paraklitos gelecek dedi bir haç dönüşü
Yarım a-sır olunca, Mavhamana Sevad-ı Azam'a düştü
Safvet olan övülmeye layık bir seçilmişti
Ve hicaba bürünen güzel, cebren ve de hayy ile
Dost edindi hörgüçlü öfkenin ayağına dolanan sebebi.
Seçilmişsin ruhunda dönüp duran bir kan idi hayy-ı dar
Ve bin bir harften baş gösterdi
İşte o dem Zehra'nın zülfünde asılan derinliğe düştü
ve düştüğünde takvimler hüsn-ü ahzeni gösterdi
Gösterilen emanet güneş ülkesinde aşikâre geldi
Ve kendisiyle barışık bir çift beyaz kanat
Güzel atlar ülkesine pervaz vurdu
Vurdu, vurdu, vurdu.... vurd, vur, vu, vav...vardı
Vurduymazların ördüğü bir duvardı*

*Ama üzerlerinden geçti ve bir güzelin gönlüne düştü
Tüm bu kelimeler s-özde bir görünüştü*

H.A.

Sonra aniden gözlerini açtı. Heyecanlı bir şekilde söze kaldığı yerden devam etti;

“Ya şu güneşe ne demeli. Harf balkıyor her bir yerinden. Ya şu kalplerimiz. Harf olmuş ve harf be harf atıyor durmaksızın. Gerçi artık kalemle de yazan pek kalmadı şu devirde değil mi? Harfle beyaz kâğıt arasında tuşlar var artık. ‘Tuşa’ gelmiş hayatlar bizimkisi. Üstelik hep birbirine benzer aynı formatta hayatlar. Yani senin anlayacağın ‘kelime’ formatında. Üstelik virüs bulaşma ihtimali de çok yüksek şu tükürdüğümün formatına. Bir kez virüs bulaşmaya görsün, o zaman kilitleniyor her şey. Format atman lazım hayata.

“Bu ‘*pencereler*’ denilen hergeleden kurtarmadıkça kendimizi daha çok format atarız be aslanım. Format bir durum yada berbat bir durum desek daha doğru olur. *Pencerelerden* bakmayı bırakmak lazım. Öğretiyorlar bize oradan bakmayı. Terk etmeli şu öğretileri. Kırmalı pencereleri ki, bırak giriver sin güneş ve temiz hava içeriye. Halil Cibran mıydı neydi o adamın ismi. Ya hu bu şairlerin, yazarların ya da sanatla uğraşan heriflerin isimleri de hep böyle.... nasıl söylesem bu Halil Cibran mesela. İsme bak yahu! Adam şair, yazar, e ismi de roman tadında, şiir gibi.

“Tesadüf müdür nedir anlayamadım. Ya hu konu gene dağıldı. Hah işte onun bir sözü vardı. ‘*Öğretiler, pencere camına benzer. Hakikati camın ardından görebilirsin ama o cam, hakikatle aranda bir engeldir.*’”

“Güzel söz,” dedi genç adam.

“Bu insan tuhaf bir varlık.”

“Ne gibi.”

“Öğreti başka, hakikat başka şey be nazarım.”

“Nasıl yani.”

“İnsanlık öğretidir, insan ise hakikattir. Öğretiden, hakikat görünür, ama hakikate varılmaz. İnsanlıkta insanı görebilirsin, ama insanlıktan insana varamazsın.”

“Anlamadım.”

“Neydi o, garip ismi olan bir Rus yazar vardı.”

“Puşkin.”

“Hayır.”

“Gogol, Tolstoy.”

“Değil.”

“Dostoyevski.”

“Hah, işte o kerata! *Kazmazov Biraderler* miydi o romanının ismi.”

Gülerek, “*Karamazov Kardeşler.*”

“Evet işte o. O romanın bir yerlerinde ismi Zosima dede olan bir rahiple konuşan ‘*bak bunu hatırladım ya helâl olsun bana- birisi şöyle diyordu ‘İnsanlığa olan sevgim arttıkça insana olan sevgim azalıyor. İnsanlığın mutluluğu uğruna çarmıha gerilmeye bile giderim, ama bir insanla aynı odada iki gün yalnız kalmaya dayanamam*’. Ulan nasıl da hatırladım bu kadar şeyi hayret valla. Neyse çıktın mı köfteyi aslanım.”

“Pek anlamadım ama...”

“Anlamak zordur. İnsanlıktan çık ki, insanı anla o zaman.”

Konuşmanın seyrinden tarifsiz bir haz alıyordu genç adam. Buraya geldiğinde böyle birisiyle karşılaşacağını hiç ummuyordu. Uzun zamandır kafasını meşgul eden sıkıntıdan uzaklaşmış gibiydi. Karşısında duranın sözleri, avucunda

uğur böceği gibi dolaşıp duruyordu. Şahika bir nokta arıyor gibiydi bu sözler. Oraya gelecek ve uçup gidecekti zamanı geldiğinde. Ama bu uçuş arayışının uzun sürmesi için de çaba sarf ediyordu.

“Söz denen şey ne garip değil mi,” diye sordu genç adam.

“Niye garip olsun ki alt tarafı mânâ.... üst tarafı da harf. Sen harfe bak asıl. Mânâ vücûd ise, harf, derisidir onun. Sözdeki mânâyı bulmak, ancak harf derisini yüzmekle mümkün be aslanım. Bunun da bir bedeli var tabi. O da kendi kanınıdır. Bak Nesimi’ye. (Hüzünle perdelenen bakışlarıyla şarabından bir yudum daha aldı) Ah! Nesimi ah!”

Uzun vakitlerdir üzerinde tefekkür ettiği Nesimi’nin ismini duyduğunda ürpermiş ve şaşırmıştı genç adam. Unuttuğu iç sıkıntısı geri gelmişti tekrar. Sözün nereye varacağını merak edencesine biraz daha yaklaştı ona. O ise istekli fakat sakince sürdürüyordu konuşmasını, “Delilik bu, başka bir şey değil. (Kendi kendine konuşuyormuşçasına mırıldandı) Öyle ya başka değil, aşka tabi. (Sesini yeniden hafifçe yükseltti) Ne yapsın elinde değildi ki Nesimi’nin. Buğday yerine nefes, sürgün yerine ölüm. Aşk böyle bir şey aslanım.”

“Bu nasıl bir aşktır peki?” diye sordu genç adam.

“Asil bir aşktır. Neydi o bir şarkı vardı hani “*Aşk için ölmeli, aşk o zaman aşk*” öyle miydi...çok da severim ha bu şarkıyı.”

“Evet... Peki kime âşıktı o?”

“Ulan sende amma kazık sorular soruyorsun ya hu. Öyle hemen cevap vermek olur mu. *Lezzât** almadan olmaz.”

“Lezzet yani.”

---

* Lezzât: Lezzetler.

“Hayır *lezzât*.”

“Ne fark eder.”

Gülerek... “Olur mu, *lez-zât*, *zâttan* lezzet alandır. Ne demiş âşık “*Alan lezzâtı birlikten, halas olur ikilikten*”. Ne kelime, ne harf, ne mânâ, varsa yoksa nokta. İşte o kadar. Bir kez *lezzât* aldın mı, noktayı koyarsın ve cümle sona erer. Nedir bu noktadan çektiğim.”

“Çok mu çektiriyor sana.”

“Ne demezsin. Bir türlü varamadım şu noktaya. *Ba*’nın altına girmiş yerleşmiş. Çekip alamıyorsun da oradan. Nokta balçıkla sıvanmış yani.”

“Güneş değil miydi o.”

“Ne fark eder. Ha nokta ha güneş. Güneş balçıkla sıvanmazmış. Hadi oradan. Ademiyet güneşi, balçıkla sıvanınca Âdem olmuş vesselam.”

“Peki nedir bu *ba* ve altındaki *nokta*?”

“Yaa, sende merak ettin değil mi?”

“Merak değil de konu açılmışken sorayım dedim.”

“Konuyu sen açtın bak ona göre. Tüm sorumluluk sende.”

“Kabulümdür.”

“*Hakikat ilminde bir nokta buldum*

Ümm ü'l Kuran o noktada gizlidir

Okudum hecesin zâtını bildim

Sırr-ı Süphan o noktada gizlidir.”*

demiş aşığın biri. Noktaya nüfuz edip onu fehmetmek zor iş . Noktayı çoğaltıp cümlelere dönüştürmek ise cahillerin işi.

---

* Sıtkı Baba.

Öyle demiş Cenab-ı Murtaza: “İlim bir noktadır, cahiller onu çoğalttı”. Ama bu sözde menfi bir mânâ var gibi gözüküyorsa da, burada müspet bir mânâ saklı sanki. Ne dersin?”

“Ben bir şey demem.”

Genç adam bir yandan gülümserken, bir yandan da dışardan bakıldığında bir harabeye benzeyen ve adını dahi sormadığı bu zamane dervişinin dış görünüşüne inat böyle bilgece sözler söylemesine şaşırıyordu.

“Çocuk sende hiç yardımcı olmuyorsun ama. Neyse, nerde kalmıştık. Hah tamam.

Bu çoğaltma işi ariflere mahsus olsa gerek. Çünkü ‘*Arifler hem arıdır hem de arıtıcı*’* diyorlar ya.

“Kendimce bu sözü ‘*Aşıklar noktadır arifler cümle*’. diye anlıyorum. Niye öyle bakıyorsun. Anlamayayım mı yani.”

“Ben hiç öyle düşünmemiştim. Ama güzel. Devam et lütfen.”

“E öyle denir ya, “*Aşık bir söz söyler, arif bin bir mânâ verir*.” Tüm bu çoğaltma işleminin maksadı ise, *ba*’nın altındaki noktayı fehmetmek için olsa gerek. Peki “*ba*” nedir o zaman?”

“Arapçada bir harf ve sayısal değerinin karşılığında iki değil mi? Sözüünü kesmiş gibi oldum kusuruma bakma.”

“Olur mu. Ne demek. Biri konuşur bir dinler, kıyamet bundan kopar. Cevap doğru.”

“*Bismillahirrahmanirrahim*’de *ba* ile başlıyor ve ‘Rahman ve Rahim olan Allah’ın Adıyla’ diye tercüme ediliyor. Allah’ın ismi. Ne tuhaf. Rahman, Rahim ve de Allah, ama hâlâ isim diye bir ısrar var. Bu üçü de isim değil mi yani. İlginç bir nokta doğrusu. Bak gördün mü noktadan kaçmak ne mümkün.”

---

* Hünkâr Hacı Bektaş Veli

“Haklısın. Garip bir durum. Buradan nereye varmak gerekiyor peki.”

“İsme tabi. Şöyle desek belki o isme ulaşacağız sanki. *Ba-ismillahi-rahmanirrahim*. Yani ‘*Rahman* ve *rahim* olan Allah’ın ismi *ba*’dır.”

“Demek Allah’ın sayısız isimlerinden birisi de *ba* imiş. Senin söylediğinden bu çıkıyor.”

“Öyle anladıysan ne mutlu sana çocuk. Tabii besmeledeki bu sıralama tesadüfi olmasa gerek. Dört isim sıralanmış. *Ba-Allah-Rahman-Rahim*. En başta *ba* geliyor. Gelir, çünkü Tevrat’ta ‘*Ba-raşit bara Elohim*’ diyor.”

“*Başlangıçta Tanrılar yaratıldı.*”

“Çocuk şaşırtıyorsun beni. Aferin ya hu.”

“(Gülümseyerek) Ne demek. Tüm çabam kıyamet kopmasın diye.”

“Bu sebeple *ba* en başta geliyor. Buradaki Tanrılar mevzu ise aslında yaratıcının sonsuz sayıdaki isimleri. Tüm varlık âlemi bu isimlerin ya da tanrıların tecellisidir. Her bir isim diğerine göre bir mânâ kazanır. İlah-meluh, rab-abd, siyah-beyaz, çirkin-güzel. E güzel.... Besmeledeki bu dörtlü sıralama ise asliyet-te dört kapıya işaret eder.”

“Kapıya kadar geldik yani.”

“Kapı olmadan şehre girilmiyor azizim. *Ba*, iki-ikilik yani çokluk âlemdir. Görünen yani zahiri âlemdir. Ya da zehiri âlem. Zahir, zehirler bilir misin. Zehir Arapça’da *semm* deyu söylenir.”

“Konu dağıldı gibi.”

“Meraklanma sen. Birazdan toparlanır. Tevrat’ta-şeytanın bir ismidir Samael diye geçer. Mânâsı ‘*The God of the Blind*’, yani Körlerin Tanrısı.”

“Bizdeki *kör şeytan* gibi.”

“Ta kendisi. Diğer mânâsı ise ‘*Poision of god*’, yani Tanrının Zehiri demek. Bizdeki *samael*’in karşılığı ise *semmullah* oluyor ki, mânâsı yine aynı. “*Allah’ın Zehiri*”. Toparlanma vakti geldi galiba. Demem o ki; zahir perdesi kişiyi körleştirir. Yırt at perdeyi ya da zehiri nuş et ki, *ba*’daki noktayı seyretle. Bak nasıl toparlandı gördün mü. Ne diyordum, hah tamam; *ba*, dört kapıdan ilki olan şeriat kapısına işaret eder. Başlangıçtaki *ba* kapısında *rüştünü* ispat eden *raşit* yani *baraşit*, şeriat babından tarikat kapısına geçer; böylece sıralamadaki ikinci isim olan Allah’a vasil olur. Bir âşık bu geçişi şu lezzât veren beytiyle ne güzel tarif etmiş;

*Bir zaman efsane yel idim cihanda
Şimdi bir sultana eriştik şükür**”

“Nedense şiirle geçiş arasındaki bağlantıyı kuramadım.”

“Bağlantıyı kuramadıysan, alıcılarınla oynaman gerekir. Yoksa gönüldeki kararmayı gideremezsin.”

“Haklısın.”

“Bağlantı şu. Hünkâr Hacı Bektaş Veli şeriat kapısını *yel*’e benzetmiş. Oradan sultan olan Allah’a erişmek ise tarikat kapısında olur. Yaradan, “*Şüphesiz rabbim dosdoğru bir yol (tarik) üzerindedir*”** diye buyuruyor ya. İşte tarikatta, Rab olan Allah aşikârdır. Bu minvalde Zât’ın sıfatı aşikâr olunca, Hakk rahme gelir ve rahmet eder o kişiye. Ve o zaman Halil ür Rahman yani Rahman’nın sadık dostu olursun. Marifet babından zevk edersin. Geldik mi üçünce isme ve marifet kapısına.”

“Geldik çok şükür.”

---

* Sıtkı Baba.

** Hud: 56

“Halil ül Rahman olan ise ateşe atılmayı göze alır. Dostluk da bunu gerektirir zaten. Ama ateş içinde dahi Rahman, sadık dostunu esirger, rahminde muhafaza eder ve rahime erdirir. İbrahim’e narı, gülzar eyler. Ve o an rahimden yeniden doğarsın. Tıpkı Hz. Yunus’un yunus balığının karnından çıkması gibi.”

“Ölmeden evvel öldük yani. Yalnız rahimden doğmakla yunus’un karnından çıkmak arasında ne gibi alâka var, doğrusu pek anlamadım.”

“Ecnebler Yunus balığına ne diyorlar?”

“Galiba ‘dolphin’ olsa gerek.”

“Hah! işte bu dolphin, Grekçe ‘*delphys*’ten türetilmiştir ki, anlamı rahimdir.”

“Fevkalade. O zaman Eski Yunandaki ‘*Delphi Tapınağı*’ ile de bir bağlantısı olabilir mi bunun.”

“Ne zannettin ya. ‘*Delphi ya da Rahim tapınağı*.’ Üzerinde de ‘*Kendini Bil*’ yazıyormuş. Kendini de bildin mi sana ölüm yok artık. Doğmadan evvel doğdun da desek yeridir buna. Zaten âşık olan bir kere ölür ve de doğar. Öyle her zaman olur mu. Ölüp ölüp dirilenlere hortlak denir, âşık değil.”

“Ba’yı anladık. Peki altındaki nokta ne oldu.”

“Acele etme genç adam. Aheste aheste. Hele bir nefes alalım. Ba’dan sonra gelen *Allah-Rahman-Rahim*, ba’nın altındaki noktadır. Açtırma ba’yı, söyletme noktayı...”

“En güzel yerinde mevzuyu *noktaladın*.”

“Artık bu *noktadan* sonrasını ise en güzel, Zât-ı *Ali*’niz bilir.... Sen hiç demlenmiyorsun ama. Böyle sohbet olur mu nazarım. Biri demlenir biri bakar, kıyamet bundan kopar. Ne gerek var şimdi kıyamete, şurada güzel güzel muhabbet ederken.”

Uzatılan şaraba tereddütle baktı genç adam. İçip içmemekte kararsızdı, “Üstümüz hırpanidir ama, ağzımız temizdir.

Dem'e değen Âdem'de mikrop olmaz korkma. Al aslanım nuş et şu demi. Âdem olan demlenir.”

Hırpani yabancıнын son sözleri tereddütünü giderir gibi olmuştu. Demi, dudaklarına yavaşça götürdü. Uzun bir süre tuttu ağzında.

“Hoop! iç dediysek o kadar da değil. Bir cura dedik, öyle hepsini götürmek olmaz. Seni köftehor, bu ayazda ısınmanın yolunu da buldun hani.”

Ağzında garip, kekremesi bir tat bırakmıştı şarap. Vücûdu-na yayılan naif sıcaklık dudağının kenarında mestane bir te-bessüme yol açmıştı genç adamın. Ruşen olmuştu gözleri. Gözünden kaçmamıştı eski zaman dervişinin bu te-bessüm.

“Gülersin tabi. Böyledir bu şarap. Sıcaklığı seni saran sevgili gibidir. İşte bu sevgili sarınca `Nesimi`yi, haykırmış o da elinde olmadan;

*Derya-yı muhit coşa geldi
Kevn ile mekân huruşa geldi*

*Sırr-ı ezel oldu aşikâra
Arif nice eylesin müdara**

*Her zerre güneşten oldu zahir
Toprağa sücûd kıldı tahir*

*Küllî yer ve gök Hak oldu mutlak
Söyler def ü çeng ü ney “Enel Hakk”*

*Maşuk ile âşık oldu bir zât
Mahv oldu vücûd-i nefy ü isbat***

---

* Müdara: Dost gibi görünmek, yüze gülme.

** Nefy - İsbat: Bir şeyin yokluğunu iddia etmek -doğruyu delil göstererek meydana koymak.

*İman ile küfür bir şey oldu
Acı ile tatlı bir mey oldu*

*Gör sende seni ne cism ü cansan
Maksud-u vücûd-u "Kün fe-yekân" san*

*Her kim ki esridi bu meyden
Hayy-i ebed oldu Zât-ı Hayy'den*

*Âdemde tecelli kıldı Allah,
Kıl âdeme secde, olma gümrah**

*Bir bahre dalıp durur Nesimi
Neylesin ol zer ile simi"*

Şiiri bitirmiş ki, sarsılarak ağlamaya başlamıştı. Yanlarından gelip geçenler garipseyen gözlerle ona bakıyorlardı. Eski zaman dervişinin bu hali karşısında ne yapacağını şaşırmıştı genç adam. Teselli edecek bir söz bulamadı. Onun da gözleri dolmuştu. Omzuna hafifçe dokunduğunda, ağlaması birden kesilmişti esrarlı yabancının. Yanlarından geçip gidenlerin kendisini süzen bakışlarından uzaklaşmak istercesine şemsi yüzünü denize döndürmüştü garip yabancı. Gündüz vakti denizdeki yakamozu görür gibi oldu bir an için. Bir iki defa yutkundu sonra şarabından bir yudum daha aldı. Kısık bir sesle konuşuyordu bu kez, "Sen bana bakma. Bu Nesimi her dem ağlatır beni. Şiirin hepsini de hatırlayamadım."

"Önemli değil," dedi genç adam.

"Göz yaşı bu. Meret gözde durduğu gibi durmuyor ki. Aşk söyletir işte. Bak bu da bizden olsun;

---

* Gümrah: Yolunu şaşırmış, doğru yoldan sapmış.

*Geldim şu fena mülküne
Ama ne geldim ne gördüm nede yendim
Sadece ete kemiğe büründüm, aşk diye göründüm,
yenilendim
Görünür görünmez sordular; "Aşk olsun, gördünde
neden söylemedin"
Söyledim. Âşık olan gördüğünü söyler ağyar olan
söylediğini görür
Siz söylediğimi gördünüz, gördüğümü görmediniz
Söylenenler aşk hakkındadır, aşk değildir.
Aşk söylenmez, olsa olsa söyletir. Aşk yakınmamaktır,
Amma yana yakıla yanmaktır*

H.A.

"(Sermest bir tebessümle) "Sen yine de Nesimi'ye kulak ver, boş ver bu benimkileri. Boş ver ki, dolu al. Sözleri yanardağdan püsküren lav gibi Nesimi Baba'nın. Değdiği yeri yakıp yıkıyor be. Âşıklar yanardağ gibidir zaten. İçin için yanarlar. Cahiller de sorup durur "Niçin niçin?" Ulan niçini var mı hergele. Hele bir için, için aşkın şarabını. İşte o vakit âşık olanın *derya-yı muhi*ti coşa gelir, püskürür ve yakıp yıkar etrafı. Ama yanan da, yakılan da kendidir. Bir zaman sonra yanıp yıkılan topraklardan hayatın fışkırması gibi mânâ fışkırır hallerinden ve de sözlerinden. Ama almasını bilene tabi. Bir de sönmüş volkanlar vardır bilir misin. Pek muhabbetim yoktur bu dürzülere. Soğuk, donuk ve kaskatıdırlar. Onlara da *benlik dağı* denir işte."

Bir süre sustu sonra aniden, "Benim gitmem lazım," dedi zamane derviş i heyecanla.

"Nereye gidiyorsun?" diye acele ve sitem dolu bir sesle karşılık verdi genç adam.

"Püskürmeye tabi. Hadi bana eyvallah."

Giderken iki ellerini yana doğru açmış haykırıyordu.

“*Reşit* olan *Raşit*’i *irşat* eden *mürşid*’e aşk olsun. ‘*Nesimi*’yi öldüren hakikatten, bin defa daha güzeldir onu yaşatan *yalan*’... Hakkııııı, yetüüüüü karabıçak.”

Eve geldiğinde, ismini dahi sormadığı garip yabancının bu son sözleri kulağında yankılanıp duruyordu. Dudaklarını büzerek gülümsediğinde, uzun zamandır içinde gezinip duran sıkıntısı gelmişti aklına. Bilgisayarının tuşlarına dokunmuştu ki sonrasında vazgeçti hemen bundan. Kalemı aldı eline ve bastırarak yazmaya başladı beyaz kağıda. Kalemın kağıda dokunduğu noktadan harfleri seyretmeye başladı, “*Azazil*”im ben. Özüme benlik getirdim. Sen olmaya ne hacet var. Senlikten geçtim, ben oldum. *Ben* ol ama, *Ben* oldum deme sakın...”

HÜSEYİN ALBAYRAK

Sükut-û Harf

İlahi bir mecazdır aşk

Üç harftir, Fazlullah, Nesimi ve Lazarus bu romanda, Âdem'in üç harfine den düşen -ta ki harf sükût edene, kalübelâ'da başladıkları noktaya dönene kadar: "Bu daire üzerinde hareket edersen her zaman başladığın noktaya dönersin. Başladığın nokta, arayışın sonundaki hakikattir. Keramet baştadır.

Pervane olanın başı döner ki başa dönsün. Bu sebeple hiç yoktan kanat çırpısın. Dönerken kanat çırpıp pervane. Hakikati kanat çırpma zanneder. Aslolan ışığa gark olmaktadır. Sonrasında ışığa konar ve de yanar kül olur. Küllerinden yeniden doğar Zümrüd-ü Anka gibi. İşte doğmak, başladığın noktaya dönmektir."

ISBN 9944-986-52-6

9 789944 986526

12.95 YTL

www.dharma.com.tr
"rahat alışveriş"